

พระไตรปิฎก
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวัดถาวรน้อย ๕๐๐๐ ก้าน้ำ

พระวินัยปิฎก
ป. ปริวารวรรค
เล่ม ๑

พระไตรปิฎก มหาเวศการณีย ๕๐๐๐ กัณฑ์

เท่าพระพุทธศาสนาอายุกาล ๕๐๐๐ ปี ใหญ่ที่สุดในโลก

พระวินัยปิฎก

พร้อมทั้งบาลี อรรถกถา ฎีกา และฉัหมัตถาธิบาย

เล่มที่ ๑ [นับอันดับรวม ๓ ปิฎก เป็นเล่มที่ ๙ ใน ๑๐๐]

คัมภีร์ที่ ๕ ปรีวารวรรค

(เล่มที่ ๑ ถึง ๑๐ เป็นพระวินัยปิฎก เล่มที่ ๑๑ ถึง ๔๖ เป็นพระสุตตันตปิฎก

เล่มที่ ๔๗ ถึง ๑๐๐ เป็นพระอภิธรรมปิฎก รวม ๓ ปิฎก มี ๕๐ คัมภีร์

รวม ๕๐๐๐ กัณฑ์จบ แบ่งเป็น ๑๐๐ เล่ม จบบริบูรณ์

ของ บัณฑิต แสงฉาย ป. ๖ อนงคาราม

สำนักงาน ส.ธรรมภักดี สงวนลิขสิทธิ์

ราคาเล่มละ ๔๕ บาท

พิมพ์ในโรงพิมพ์ ส. ชรรณภักดิ์

ถนนข้าวสาร พระนคร

นายสม พ่วงภักดิ์ ผู้พิมพ์โฆษณา

วันที่ ๓๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๐๔

B...10993249

I...1995184X

ACC. NO	43048
Date Receive	3 JUN 2510
Call No.	R

R

1411

78

๗๒๙๗

๒๕๐๔

ถ้อยแถลงกิจการพิมพ์ครั้งที่สอง

พระไตรปิฎก มหาวิถถารนัย ๕๐๐๐ กัณฑ์ รวม ๑๐๐ เล่ม จบบริบูรณ์ชุดนี้
หลังจากสำนักงานได้พิมพ์ครบจบบริบูรณ์แล้ว บรรดาท่านพุทธศาสนิกชนทุกชั้น
ทุกเพศ ทุกวัย เมื่อได้อ่านแล้ว ล้วนพอใจเป็นอันมาก เพราะมีการแปลทั้งบาลี
พระไตรปิฎก อรรถกถาและฎีกาพระไตรปิฎกไว้ในที่แห่งเดียวกันพร้อม เป็นการ
สะดวกแก่ผู้ศึกษา ผู้ค้นคว้าหาประมาณมิได้ จึงสร้างไว้ประจำวัด ประจำห้องสมุด
มากมายเป็นประวัติกาลของประเทศ

เมื่อเล่มนี้หมดสิ้นลง สำนักงานจึงรีบพยายามพิมพ์ขึ้นอีก เพื่อให้ครบ
จบบริบูรณ์ทั้ง ๑๐๐ เล่ม จึงหวังว่าคงได้รับอนุโมทนาจากท่านที่เคารพโดยทั่วถึงกัน

ขอได้รับความเคารพอย่างสูง

จาก

(สม พ่วงภักดี)

และ

(ทัศนีย์ พ่วงภักดี)

ॐ. ॐ. ॐ. ॐ.

สารบัญคัมภีร์ปรีวารวรรค

เล่ม ๑ (คัมภีร์ปรีวารวรรคมี ๒ เล่มจบ ๑ เป็นเล่มที่ ๕ ใน ๑๐๐ เล่ม)

กัณฑ์ที่ ๑	ว่าด้วยโสฬสมหาवार ในคัมภีร์มหาวิภังค์	๑
	ถามและแก้ในปฐมปาราชิก	๒
	ถามและแก้ในทุติยปาราชิก	๔
	บัญญัติและอนุบัญญัติ	๖
กัณฑ์ที่ ๒	ว่าด้วยโสฬสมหาवार ตอนสังฆาทิเสส	๔
	ถามและแก้ในปฐมสังฆาทิเสส	๕
	ถามและแก้ในทุติยสังฆาทิเสส	๑๐
	ถามและแก้ในตติยสังฆาทิเสส	๑๑
	ถามและแก้ในจตุตถสังฆาทิเสส	๑๑
	ถามและแก้ในปัญจมสังฆาทิเสส	๑๑
	ถามและแก้ในฉกฺขมสังฆาทิเสส	๑๒
	ถามและแก้ในสัททมสังฆาทิเสส	๑๒
	ถามและแก้ในอฏฐมสังฆาทิเสส	๑๒
	ถามและแก้ในสังฆาทิเสสข้อที่ ๘	๑๒
	ถามและแก้ในสังฆาทิเสสข้อที่ ๑๐-๑๑-๑๒	๑๓
	ถามและแก้ในสังฆาทิเสสข้อที่ ๑๓	๑๔
กัณฑ์ที่ ๓	ว่าด้วยโสฬสมหาवार ตอนอนนิกต	๑๔
	ถามและแก้ในปฐมอนนิกตสิกขาบท	๑๕
	ถามและแก้ในอนนิกตสิกขาบทข้อที่ ๒	๑๗
	ถามและแก้ในนิสสัคคีย์ ปาจิตคีย์ ข้อที่ ๑-๒	๑๘
	ถามและแก้ในนิสสัคคีย์ ปาจิตคีย์ ข้อที่ ๓-๔-๕	๑๙
	ถามและแก้ในนิสสัคคีย์ ปาจิตคีย์ ข้อที่ ๖-๗-๘	๒๐
	ถามและแก้ในนิสสัคคีย์ ปาจิตคีย์ ข้อที่ ๙-๑๐	๒๑
กัณฑ์ที่ ๔	ว่าด้วยโสฬสมหาवार ตอนนิสสัคคีย์ ปาจิตคีย์	๒๒

	ถามและแก้ในสิกขาบทข้อที่ ๑-๒	๒๒
	ถามและแก้ในสิกขาบทข้อที่ ๓-๖	๒๓
	ถามและแก้ในสิกขาบทข้อที่ ๗-๑๐	๒๔
	ถามและแก้ในบิณฑวรรค	๒๕
กัณฑ์ที่ ๕	ว่าด้วยปาจิตคียกัณฑ์ในมสาวาทวรรค	๒๘
	ถามและแก้ในปาจิตคียข้อที่ ๑-๖ แห่งมสาวาทวรรค	๒๘
	ถามและแก้ในข้อที่ ๗-๑๐	๓๐
	ถามและแก้ในข้อที่ ๑๕ แห่งภคคามวรรค	๓๑
	ถามและแก้ในข้อที่ ๖-๑๐ แห่งภคคามวรรค	๓๒
	ถามและแก้ในข้อที่ ๑-๕ แห่งโอวาทวรรค	๓๓
	ถามและแก้ในข้อที่ ๖-๑๐ แห่งโอวาทวรรค	๓๔
กัณฑ์ที่ ๖	ว่าด้วยโกชนวรรค	๓๕
	ถามและแก้ในสิกขาบทข้อที่ ๑-๓ แห่งโกชนวรรค	๓๕
	ถามและแก้ในข้อที่ ๔-๘ แห่งโกชนวรรค	๓๖
	ถามและแก้ในข้อที่ ๙-๑๐ แห่งโกชนวรรค	๓๗
	ถามและแก้ในข้อที่ ๑-๓ แห่งอเจลกวรรค	๓๗
	ถามและแก้ในข้อที่ ๔-๘ แห่งอเจลกวรรค	๓๘
	ถามและแก้ในข้อที่ ๙-๑๐ แห่งอเจลกวรรค	๓๘
กัณฑ์ที่ ๗	ว่าด้วยคำถามคำแก้ในสุราปานวรรค สัปปานวรรค สหธรรมิกวรรค	๔๐
	ถามและแก้ในสิกขาบทข้อที่ ๑-๓ แห่งสุราปานวรรค	๔๐
	ถามและแก้ในข้อที่ ๔-๗ แห่งสุราปานวรรค	๔๑
	ถามและแก้ในข้อที่ ๘-๑๐ แห่งสุราปานวรรค	๔๒
	ถามและแก้ในข้อที่ ๑-๒ แห่งสัปปานวรรค	๔๒
	ถามและแก้ในข้อที่ ๓-๗ แห่งสัปปานวรรค	๔๓
	ถามและแก้ในข้อที่ ๘-๑๐ แห่งสัปปานวรรค	๔๔
	ถามและแก้ในข้อที่ ๑ แห่งสหธรรมิกวรรค	๔๔
	ถามและแก้ในข้อที่ ๒-๗ แห่งสหธรรมิกวรรค	๔๕
	ถามและแก้ในข้อที่ ๘-๑๒ แห่งสหธรรมิกวรรค	๔๖

กัณฑ์ที่ ๔	ว่าด้วยคำถามและคำตอบในรัตนวรรคที่ ๕	๔๗
	ถามและแก้ในสิกขาบทข้อที่ ๑-๓ แห่งรัตนวรรค	๔๗
	ถามและแก้ในข้อที่ ๔-๕ แห่งรัตนวรรค	๔๘
	ถามและแก้ในข้อที่ ๑๐ แห่งรัตนวรรค	๔๙
	ถามและแก้ในปาฏิเทสนียะ	๔๙
	ถามและแก้ในเสขิยวัตร	๕๐
กัณฑ์ที่ ๕	ว่าด้วยคำถามและคำตอบในเสขิยวัตร วรรคที่ ๒-๕	๕๒
กัณฑ์ที่ ๑๐	ว่าด้วยเสขิยวัตร วรรคที่ ๕-๗	๕๕
กัณฑ์ที่ ๑๑	ว่าด้วยกตائبัตติวาร เป็นคำปจฺจนวิสัยนา	๖๖
กัณฑ์ที่ ๑๒	ว่าด้วยปาจิตตีย์ในมสวาทวรรคเป็นต้น	๗๒
กัณฑ์ที่ ๑๓	ว่าด้วยปาจิตตีย์ในวรรคที่ ๗	๗๔
กัณฑ์ที่ ๑๔	ว่าด้วยวิบัติวารเป็นต้น	๘๕
	วิบัติวาร สังคหิตวาร สมุญฺฐานวาร	๘๕
	อธิกรณวาร สมุจฺจยวาร	๘๖
	กัตถบัญญัติวาร	๘๗
กัณฑ์ที่ ๑๕	ว่าด้วยปจฺจนวิสัยนา ในกตائبัตติวาร	๙๐
	คำว่า โสฬสมหาวาร ๑๖	๙๕
กัณฑ์ที่ ๑๖	ว่าด้วยโสฬสมหาวาร	๙๖
	คำถามคำตอบเป็นคู่ๆ เรื่องสิกขาบทนางภิกษุณี	๙๗
กัณฑ์ที่ ๑๗	ว่าด้วยคำถามคำตอบในนิสสัคคีย์ ปาจิตตีย์ของภิกษุณี	๑๐๓
กัณฑ์ที่ ๑๘	ว่าด้วยคำถามคำตอบในปาจิตตีย์ของภิกษุณี	๑๑๑
กัณฑ์ที่ ๑๙	ว่าด้วยคำถามคำตอบในปาจิตตีย์ของภิกษุณี วรรคที่ ๖-๗-๘	๑๑๖
	คำถามคำตอบในวรรคที่ ๖	๑๑๗
	คำถามคำตอบในวรรคที่ ๗	๑๑๘
	คำถามคำตอบในวรรคที่ ๘	๑๒๑
กัณฑ์ที่ ๒๐	ว่าด้วยคำถามคำตอบในปาจิตตีย์ ของภิกษุณีในวรรคที่ ๕	๑๒๔
	คำถามคำตอบในปาฏิเทสนียะของภิกษุณี	๑๒๗
กัณฑ์ที่ ๒๑	ว่าด้วยกตائبัตติวาร คือคำถามว่าต้องอาบัติกัประการของภิกษุณี	๑๒๘
กัณฑ์ที่ ๒๒	ว่าด้วยคำถามคำตอบในปาจิตตีย์ของภิกษุณี วรรคที่ ๓-๖	๑๓๔

	คำถามคำแก้ในวรรคที่ ๓	๑๓๔
	คำถามคำแก้ในวรรคที่ ๔	๑๓๕
	คำถามคำแก้ในวรรคที่ ๕	๑๓๖
	คำถามคำแก้ในวรรคที่ ๖	๑๓๗
	คำถามคำแก้ในวรรคที่ ๗	๑๓๗
	คำถามคำแก้ในวรรคที่ ๘	๑๓๘
	คำถามคำแก้ในวรรคที่ ๙	๑๔๐
กัณฑ์ที่ ๒๓	ว่าด้วยวิบัติศิวารที่ ๓ สังคหวารที่ ๔ เป็นต้น วิบัติศิวารที่ ๓ สังคหวารที่ ๔	๑๔๒ ๑๔๒
	สมุฏฐานวารที่ ๕	๑๔๓
	อธิกรณวารที่ ๖	๑๔๓
	สมถวารที่ ๗	๑๔๓
	สมุจจบวารที่ ๘	๑๔๓
	กัตถกบัพญญตวาร	๑๔๔
กัณฑ์ที่ ๒๔	ว่าด้วยกคอาบัตติวารที่ ๒ เป็นต้น กคอาบัตติวารที่ ๒	๑๔๘ ๑๔๘
	วิบัติศิวารที่ ๓ และสังคหวารที่ ๔ เป็นต้น	๑๔๙
กัณฑ์ที่ ๒๕	ว่าด้วยเนอความข่อนแห่งสมุฏฐานที่สำคัญ	๑๕๓
กัณฑ์ที่ ๒๖	ว่าด้วยสมุฏฐานสังเขป	๑๕๘
กัณฑ์ที่ ๒๗	ว่าด้วยสมุฏฐานสังเขปอีก	๑๖๓
กัณฑ์ที่ ๒๘	ว่าด้วยกคปจฉาวาร	๑๖๘
กัณฑ์ที่ ๒๙	ว่าด้วยวิสควาร ทอเกตอาบัตติวาร	๑๗๓
กัณฑ์ที่ ๓๐	ว่าด้วยวิบัติศิวารที่ ๔ เป็นต้น	๑๗๘
กัณฑ์ที่ ๓๑	ว่าด้วยสาธารณวารที่ ๑	๑๘๕
กัณฑ์ที่ ๓๒	ว่าด้วยสรมัณวารที่ ๑๕ เป็นต้น	๑๘๙
กัณฑ์ที่ ๓๓	ว่าด้วยสมณอธิกรณวารที่ ๑๖ เป็นต้น	๑๙๖
กัณฑ์ที่ ๓๔	ว่าด้วยขันธกปจฉา	๒๐๒
กัณฑ์ที่ ๓๕	ว่าด้วยเอกุตตริกะ คือข้อความหมวด ๑	๒๐๗

พระวินัยปิฎกมหาวิธการนัย

พระวินัยปิฎก มี ๕ คัมภีร์ ๕๐๐ กัณฑ์ จบ

เฉพาะคัมภีร์ปริวารวรรค มี ๗๐ กัณฑ์ (แบ่งเป็น ๒ เล่ม) จบ

กัณฑ์ที่ ๑

คัมภีร์ปริวารวรรค

ว่าด้วยโสฬสมหาวารในคัมภีร์มหาวิภังค์

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ฯ

ยนฺเตน ภควตา ชาเนตา ปสฺสตา อรหตา สมฺมาสมฺพุทฺธเตน ปสนฺนิ
ปาราชิกิ กตฺถ ปณฺณตฺติ ฯ กิ อารพฺภ ฯ กิสุมี วคฺคฺสุมินฺติ.

ณ บัดนี้ อาตมภาพจักแสดงคัมภีร์ปริวารวรรค กัณฑ์ที่ ๑ ว่าด้วย
โสฬสมหาวาร ในคัมภีร์มหาวิภังค์ สืบต่อไป เพื่อให้เป็นประโยชน์แก่พระ
ศาสนา และพุทธศาสนิกชนทั้งหลายตลอดกาลนาน

บาลี

ก็แลคัมภีร์ปริวารวรรค ซึ่งจักยกขึ้นแสดงเป็นกัณฑ์แรกนี้ เป็นคัมภีร์
ว่าด้วยปจฺฉาวิสัชนาในห้องพระวินัย ซึ่งมาแล้วในคัมภีร์ทั้ง ๔ เบื้องต้น คือ
คัมภีร์อาทิกรรม ปาจิตตีย์ มหาวรรค จุลวรรค ซึ่งได้แสดงมาแล้วนั้น ฯ
กล่าวคือ ในคัมภีร์ทั้ง ๔ เบื้องต้น ว่าแต่ข้อความเท่านั้น หาได้มีการปจฺฉา
วิสัชนาไม่ ส่วนในคัมภีร์ปริวารวรรคอันเป็นคัมภีร์ที่ ๕ นี้ ว่าแต่ด้วยการปจฺฉา
วิสัชนาเท่านั้น หาได้ว่าถึงข้อความดังคัมภีร์ทั้ง ๔ นั้นไม่ ฯ การปจฺฉาวิสัชนา
นี้ เริ่มปจฺฉาวิสัชนาไปตั้งแต่ปฐมปาราชิกเป็นต้นไป ดังท่านทั้งหลายจักได้

ศดับในบัดนี้ กล่าวคือ มีเนื้อความตามพระบาลี ที่ได้ยกขึ้นไว้เบื้องต้น
 นั้นว่า ปฐมปาราชิกนั้น สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ผู้รู้ ผู้เห็น ผู้เป็นพระ
 อรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ทรงแสดงไว้ในที่ไหน ทรงปรารภใคร เรื่องอะไร
 มีบัญญัติ อนุบัญญัติ อนุบันนบัญญัติ ในปฐมปาราชิกนั้นหรือไม่ เป็นพระบัญญัติ
 ในที่ทั้งปวงหรือไม่ เป็นพระบัญญัติเฉพาะประเทศ เป็นพระบัญญัติทั่วไป หรือ
 พระบัญญัติเฉพาะ เป็นพระบัญญัติโดยส่วนเดียว หรือเป็นพระบัญญัติโดย ๒ ส่วน
 จดไว้ในอุเทศแห่งปาฏิโมกข์ข้อไหน ซึ่งมีใน ๕ อุเทศ ขึ้นสู่อุเทศโดยอุเทศ
 ไหน เป็นวิบัติอะไร ในวิบัติทั้ง ๔ ๖ เป็นกองอาบัติอะไร ในกองอาบัติทั้ง ๘
 เป็นสมุฏฐานอะไร ในสมุฏฐานทั้ง ๖ ๗ เป็นอธิกรณ์อะไร ในอธิกรณ์ ๘ ๙
 ระงับด้วยสมณะอะไร ในสมณะ ๘ ๙ มีอะไรเป็นวินัย มีอะไรเป็นเทกวินัย ๙
 มีอะไรเป็นปาฏิโมกข์ มีอะไรเป็นอธิกรณ์ มีอะไรเป็นวิบัติ มีอะไรเป็น
 สมบัติ ๙ มีอะไรเป็นปฏิบัติ ๙ สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงบัญญัติปฐม
 ปาราชิกไว้ ด้วยทรงเล็งเห็นประโยชน์แก่ประการ ๙ พวกไหนศึกษา ๙ พวก
 ไหนมีชื่อว่า ผู้มีการศึกษา อันได้ศึกษาแล้ว ๙ ปฐมปาราชิกนั้น ตั้งอยู่ใน
 ที่ไหน ๙ พวกไหนทรงไว้ ๙ เป็นคำของใคร ๙ ใครนำมาไว้ ๙ สันคำ
 ปุจฉาในปฐมปาราชิกตามพระบาลีเพียงเท่านั้น

ต่อไปนี้เป็นคำวิสัชนา โดยยกคำปุจฉาขึ้นกล่าวเป็นคู่ๆ เป็นข้อๆ
 กล่าวคือ ในคู่แรก ข้อแรก ซึ่งมีคำปุจฉาว่า ปฐมปาราชิกนั้น สมเด็จพระผู้มี
 พระภาคเจ้า ผู้รู้ ผู้เห็น ผู้เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงบัญญัติที่ไหน ?
 มีคำวิสัชนาว่า ทรงบัญญัติที่เมืองเวสาลี ๙ มีคำปุจฉาคือไปว่า ทรงปรารภใคร
 เป็นคัมภีร์ จึงได้ทรงบัญญัติไว้ ? มีคำวิสัชนาว่า ทรงปรารภพระสุทิน ซึ่งเป็นบุตร
 แห่งกถันทเศรษฐีเป็นคัมภีร์ ๙ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องพระสุทิน
 ซึ่งเป็นบุตรแห่งกถันทเศรษฐี ทำมิดีมิร้ายกับภรรยาเก่าของตน ๙ ข้อว่าใน
 ปฐมปาราชิกนั้น มีบัญญัติ อนุบัญญัติ อนุบันนบัญญัติหรือไม่ มีคำวิสัชนาว่าใน
 ปฐมปาราชิกนั้น มีบัญญัติอยู่ ๑ บัญญัติ มีอนุบัญญัติอยู่ ๒ ส่วน อนุบันนบัญญัติ
 นั้นไม่มี ๙ ข้อว่าเป็นบัญญัติในที่ทั้งปวง หรือเป็นบัญญัติเฉพาะประเทศนั้น มีคำ
 แก้วว่า เป็นบัญญัติในที่ทั้งปวง ๙ ข้อว่าบัญญัติทั่วไป หรือเป็นบัญญัติเฉพาะ

นั้น แก้วว่าเป็นบัญญัติทั่วไป ข้อน่าเป็นบัญญัติโดยส่วนเดียว หรือโดย ๒ ส่วนนั้น
มีค่าแก้ว เป็นบัญญัติโดย ๒ ส่วน ๑ ข้อน่าับเข้าในอุเทศไหน แห่งปาฏิโมกข์
อุเทศทั้ง ๔ นั้น มีค่าแก้ว นับเข้าในนิทานอุเทศ ๑ ข้อน่าขึ้นสู่อุเทศโดยอุเทศ
ไหนนั้น แก้วว่าขึ้นสู่อุเทศโดยอุเทศที่ ๒ ๑ ข้อน่าเป็นวิบัติอะไร ในวิบัติทั้ง ๔ นั้น
แก้วว่าเป็นสกลวิบัติ ๑ ข้อน่าเป็นกองอาบัติอะไร ในกองอาบัติทั้ง ๘ แก้วว่าเป็น
กองอาบัติปาราชิก ๑ ข้อน่าเกิดขึ้นโดยสมุฏฐานเท่าไร ในสมุฏฐานแห่งอาบัติ
ทั้ง ๖ นั้น แก้วว่า เกิดขึ้นโดยสมุฏฐานอันเดียว คือ กายกับจิตหาได้เกิดขึ้นโดย
วาจาไม่ ๑ ข้อน่าเป็นอธิกรณ์อะไร ในอธิกรณ์ทั้ง ๔ แก้วว่า เป็นอาบัติคา
อธิกรณ์ ๑ ข้อน่าจะรับด้วยสมณะอะไร ในสมณะทั้ง ๘ นั้น แก้วว่า รับด้วย
สมณะ ๒ คือ สัมมชวณีย์ และปฎิญญาวรรณะ ๑ ข้อน่า มีอะไรเป็นวินัย
มีอะไรเป็นอภินัย แก้วว่า มีบัญญัติเป็นวินัย มีวิภังค์เป็นอภินัย ๑ ข้อน่า
มีอะไรเป็นปาฏิโมกข์ มีอะไรเป็นอธิปาฏิโมกข์ แก้วว่า มีบัญญัติเป็นปาฏิโมกข์
มีวิภังค์เป็นอธิปาฏิโมกข์ ๑ ข้อน่า มีอะไรเป็นวิบัติ แก้วว่า มีความไม่สำรวม
เป็นวิบัติ ๑ ข้อน่า มีอะไรเป็นสมบัตติ แก้วว่า มีความสำรวมเป็นสมบัตติ ๑
ข้อน่า มีอะไรเป็นปฏิบัติ แก้วว่า ภิกษุข่มสมาทานศึกษาในสิกขาทั้งหลายอยู่
ตลอดชีวิต มีลมปราณเป็นที่สุตว่า เราจักไม่กระทำอย่างนี้ อันนี้เป็นปฏิบัติ ๑
ข้อน่า สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงบัญญัติปฐมปาราชิกสิกขาบท เพราะ
ทรงเล็งเห็นประโยชน์ประการนั้น แก้วว่า สมเด็จพระผู้มีพระภาค ทรงบัญญัติ
ปฐมปาราชิกสิกขาบท เพราะทรงเล็งเห็นประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความ
สดวกแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความผาสุกแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อนิคคหบุคคลหน้าค้ำ ๑
เพื่อความอยู่ผาสุกแห่งภิกษุผู้มีศีล ๑ เพื่อความระวังอาสวะอันมีในปัจจุบัน ๑
เพื่อกำจัดอาสวะอันจะมีในเบื้องหน้า ๑ เพื่อจะยังสาวชนผู้ยังไม่เลื่อมใสให้
เลื่อมใสยิ่งขึ้น ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่ออนุเคราะห์
วินัย ๑ ๑ ข้อน่า พวกไหนชื่อว่าผู้มีการศึกษา อันได้ศึกษาแล้ว แก้วว่า พระ
อรหันต์ทั้งหลายชื่อว่า เป็นผู้มีการศึกษา อันได้ศึกษาแล้ว ๑ ข้อน่า ปฐม
ปาราชิกนั้นตั้งอยู่ที่ไหน แก้วว่า ตั้งอยู่ที่บุคคลผู้ใคร่ต่อการศึกษา ๑ ข้อน่า พวก

โทษแห่งไว้ ข้อว่า ระมะทาเถระทั้งหลายเป็นผู้ทรงไว้ ฯ แก้วว่า เป็นคำของใคร
แก้วว่า เป็นพระอุปัชฌาย์แห่งสมเด็จเจ้า ระผู้มา ระภาคเจ้า ผู้เป็นระอรหันตสัมมา
สัมพุทธเจ้า ฯ ข้อว่า ใครนำมา แก้วว่า ระมะทาเถระทั้งหลาย มีระอุบาลี
เป็นต้น นำสีกันมา สันคำปจฺฉาวิสัชนา ในปฐมปาราชิกสิกขาบทแห่งท่าน

ค่อนไปเป็นคำปจฺฉาวิสัชนา ในคติยปาราชิกสิกขาบท

มีคำปจฺฉาว่า คติยปาราชิก สมเด็จเจ้าระผู้มา ระภาคเจ้าผู้รู้ ผู้เห็น ผู้เป็น
ระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงบัญญัติ ณ สถานที่ไหน มีคำวิสัชนาว่า ทรง
บัญญัติ ณ กรุงราชคฤห์มหานคร ฯ สมเด็จเจ้าระชีนวร ทรงปรารภบุคคลผู้ใด ?
ทรงปรารภระธนิยะ บุตรของนายช่างหม้อ ฯ มีคำปจฺฉาค่อไปว่า เพราะเรื่องราว
เป็นประการใด ? เพราะระธนิยภิกษุ บุตรนายช่างหม้อลักเอาไม้ของหลวง ซึ่ง
เจ้าของมิได้ยกให้ ฯ คติยปาราชิกสิกขาบทนี้ มีบัญญัติ ๑ มีอนุบัญญัติ ๑ ส่วน
อนุบัญญัติไม่มี ฯ เกิดขึ้นโดยสมุฏฐาน ๓ ประการ ในสมุฏฐานแห่งอาบัติ
ทั้ง ๖ คือ เกิดโดยกายกับจิต ไม่เกี่ยวข้องกับวาจา ๑ เกิดโดยวากับจิต ไม่เกี่ยว
ด้วยกาย ๑ เกิดโดยกาย กับวาจาและจิต ๑ คำปจฺฉาวิสัชนาค่อจากนี้ไป มีนัย
สิกขาบท มีคำปจฺฉาว่า เหมือนปฐมปาราชิก สันเนื้อความในคติยปาราชิกเพียงเท่า
นี้ ฯ ในคติยปาราชิกคติยปาราชิกสิกขาบท สมเด็จเจ้าระผู้มา ระภาคเจ้าผู้รู้ ผู้เห็น
ผู้เป็นระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงบัญญัติ ณ ที่ใด ? วิสัชนาว่า ทรงบัญญัติ
ณ เมืองเวสาลี ฯ ทรงปรารภใครให้เป็นเหตุ ? ทรงปรารภภิกษุหลายรูป ฯ เพราะ
เรื่องราวเป็นประการใด ? เพราะภิกษุทั้งหลายชกขวานกันและกัน ให้ทำลาย
ชีวิตของกันและกัน ฯ คติยปาราชิกนี้ มีบัญญัติอยู่ ๑ มีอนุบัญญัติ ๑ ไม่มี
อนุบัญญัติ ๑ เกิดขึ้นโดยสมุฏฐาน ๓ ในสมุฏฐานแห่งอาบัติทั้ง ๖ คือ
เกิดโดยกายกับจิต ไม่เกี่ยวข้องกับวาจา ๑ เกิดโดยวากับจิต ไม่เกี่ยวข้องกับกาย ๑
เกิดโดยกายและวากับจิต ๑ คำปจฺฉาวิสัชนาค่อจากนี้ไป มีนัยเหมือนปฐม
ปาราชิก สันเนื้อความในคติยปาราชิกเพียงเท่านี้ ฯ ในจตุตถปาราชิก มีคำปจฺฉาว่า
จตุตถปาราชิก ระผู้มา ระภาคเจ้าผู้รู้ ผู้เห็น ผู้เป็นระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า
ทรงบัญญัติ ณ ที่ใด ? มีคำวิสัชนาว่า ทรงบัญญัติ ณ เมืองเวสาลี ฯ ทรง
ปรารภบุคคลผู้ใดเป็นต้นเหตุ ฯ ทรงปรารภ ระภิกษุทั้งหลาย ที่อยู่ ณ ที่

แม่น้ำวัดคัมภีร์ ๑ เพราะเรื่องราวเป็นประการใด ? เพราะพระภิกษุทั้งหลาย
 ที่อยู่ ณ แม่น้ำวัดคัมภีร์นั้น กล่าวโอวาทอดตริมนุสกรรมของเขื่อนภิกษุด้วยกัน
 แก่คฤหัสถ์ทั้งหลาย ๑ จตุตตปาราชิก ๑ มัชฌิม ๑ มอนัมมัฏฐิก ๑ ไม่มี
 อมุนันนัมมัฏฐิก ๑ เกิดขึ้นโดยสมุฏฐาน ๗ ในสมุฏฐานแห่งอาบัตติ ๕ คือ โดย
 กายกับจิต ไม่เกี่ยวข้องกับวาจา ๑ โดยวาจา กับจิต ไม่เกี่ยวข้องกับกาย ๑ โดยกายกับ
 วาจาและจิต ๑ ๑ ถ้อยคำนอกจากนี้ มันยังคงเดี๋ยวก่อนที่แสดงมาในปฐม-
 ปาราชิก ๑ สันเนอความในจตุตตปาราชิกเพียงเท่านั้น ๑ ใจความในพระบาลี
 จะได้ยุติไว้เพียงเท่านั้น แต่ต่อไปจะได้้นำคำอธิบายในคัมภีร์อรรถกถา อัน
 ชื่อว่า บัญญัติสมันตปาสาทิกา มาแสดงเพื่อจะยังกระแสดความในพระบาลีอัน
 สุขุมคัมภีร์ภาวนา ให้แจ่มแจ้งสืบต่อไป

อรรถกถา

ก็แลในคัมภีร์อรรถกถาบัญญัติสมันตปาสาทิกานั้น พระอรรถกถาจารย์
 ได้กล่าวอารัมภกถาไว้ในเบื้องต้นว่า พระวินัยอันใด อันพระเถระเจ้าทั้งหลาย
 สงเคราะห์เข้าไปเป็นหมวด โดยชื่อว่า ปรีวารวรรค อันเป็นลำดับถัดต่อมา
 แห่งชั้นธกะทั้งหลาย ในพระศาสนาของสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ผู้มีบริวาร
 บริสุทธิสะอาด ผู้มีกองธรรมเป็นพระสรวิทาย บัดนี้ข้าพระพุทธเจ้าจักละเสีย ซึ่ง
 อันมาแล้วในหนหลัง จักพรรณานำเนื้อความอันคัมภีร์ภาพ แห่งคัมภีร์ปรีวาร
 นั้น สืบต่อไปฉะนี้

ต่อไปนี้เป็นคำพรรณนาในโสฬสมหาวาร ในมหาวิภักต์ มีเนื้อความว่า
 สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์ใด อันพระธรรมเสนาบดี สารบุตรเถระเจ้า
 ประดิษฐานไว้ซึ่งอัญชลี อันกำลังแห่งความเคารพ และนับถือเป็นอันมาก ใน
 พระสังฆกรรมทุกชั้นแห่งอันเศียรเกล้า หลุดขอวังวอนแล้ว จึงทรงบัญญัติพระวินัย
 บัญญัติ อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ เนื้อความดังต่อไปนี้

สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น เป็นผู้ทรงทราบกาลอันควร ที่จะ
 ทรงบัญญัติสิกขาบทนั้น ๆ เป็นผู้ทรงเห็นอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ แห่งการ

บัญญัติสิกขาบทนั้น ๓ อีกประการหนึ่ง พระองค์ทรงรู้ด้วยญาณทั้งหลาย มี
บุพเพนิวาสญาณเป็นอาทิ ทรงเห็นด้วยทิพพจักขุ ทรงรู้ด้วยวิชา ๓ หรือด้วย
อภิญญา ๖ ทรงเห็นด้วยสมันตจักขุ อันหาสิ่งอะไรมาจับขวางมิได้ในที่ทั้งปวง
ทรงรู้ด้วยปัญญา ซึ่งสามารถรู้ธรรมทั้งปวง ทรงเห็นรูปทั้งหลาย แม้ที่อยู่ภาย
นอกฝาเป็นคัน ซึ่งล่วงวิสัยจักขุแห่งสรรพสัตว์ ด้วยมังสจักขุของพระองค์
อันผ่องใสยิ่งนัก ผู้รู้ด้วยปัญญา เครื่องแทงตลอดคัมภีร์สมาธิเป็นปทัฏฐาน อนยัง
ประโยชน์คนให้สำเร็จ ผู้รู้ด้วยเทศนาปัญญา มีกรุณาเป็นปทัฏฐาน ยังประโยชน์
ผู้อื่นให้สำเร็จ ผู้เป็นพระอรหันต์ศรีตรัสรู้เองโดยชอบ ทรงบัญญัติปฐมปาราชิก
ไว้แก่อนุทตอง ทรงปรารภใคร จึงทรงบัญญัติ ทรงบัญญัติเพราะเรื่องอะไร ในปฐม
ปาราชิกนั้น มีบัญญัติหรือ คัมภีร์ เป็นอาทิ พระอรธกถาจารย์ กล่าวอธิบาย
วาระพระบาลีว่า สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นผู้รู้ ผู้เห็น คือ ทรงรู้เห็นอย่างไร
มีนัยคัมภีร์วิธานมาฉะนี้ ค่อนไป ทานกล่าวคำอธิบายไว้เป็นอันมาก จักได้นำมา
ชี้แจง แสลงโดยเฉพาะแต่ที่เป็นบทอธิบายขยายความ แห่งพระบาลีต่อไป

บาลี

คำในพระบาลีว่า บัญญัติมีอยู่ ๑ บัญญัตินั้น อธิบายว่า บทแห่งพระพุทธ
บัญญัติว่า ภิกษุใดพึงเสพเมถุนธรรม ภิกษุนั้นเป็นปาราชิก หาสิ่งใดมิได้นั้น
เป็นบัญญัติอันหนึ่ง พระบาลีว่า มอนุบัญญัติ ๒ ประการนั้น มีอธิบายว่า
อนุบัญญัติ ๒ ประการ คือ ที่สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสโดยอาศัยเรื่อง
นางถึงประการ ๑ เรื่องภิกษุชาววัชชีประการ ๑

ที่ชื่อว่า อนุบันนบัญญัตินั้น ได้แก่พระบัญญัติที่ทรงบัญญัติ ในเมื่อโทษ
ยังไม่เกิดขึ้น อนุบันนบัญญัตินั้น ไม่มีนอกจากกรรม ๔ ประการ ของนาง
ภิกษุณี เพราะเหตุฉะนี้ ทานจึงกล่าวว่า ในปฐมปาราชิกนั้นไม่มีอนุบันนบัญญัติ

พระบาลีว่า เป็นพระบัญญัติในที่ทั้งปวง คือทั้งในมัชฌิมประเทศ และ
ปัจฉิมประเทศ

จริงอยู่ สิกขาบททั้ง ๔ คือ อุปสมบทด้วยสงฆ์ ซึ่งมีพระวินัยธรรมเป็นที่ ๕
ประการ ๑ สวมรองเท้า ๔ ชิ้นประการ ๑ การอาบน้ำเป็นนิตย์ประการ ๑ ไข้

เครื่องลาดด้วยหนังประการ ๑ นั้น ทรงบัญญัติเฉพาะมัชฌิมประเทศเท่านั้น ภิกษุ
ย่อมเป็นอาบัติ เพราะอาบัติเหล่านั้น แต่ในมัชฌิมประเทศเท่านั้น จนปัจจุ-
ชนบททั้งหลาย หาเป็นอาบัติไม่ ส่วนสิกขาบทนอกจากนี้ทั้งหมด ชื่อว่า ทรง
บัญญัติในที่ทั้งปวง

พระบาลีว่า เป็นพระบัญญัติทั่วไปนั้น คือเป็นพระบัญญัติทั่วถึงภิกษุ และ
ภิกษุณีทั้งหลาย

จริงอยู่ สิกขาบทที่ทรงบัญญัติเฉพาะภิกษุล้วน หรือภิกษุณีล้วน เป็น
อสาธารณบัญญัติ คือบัญญัติไม่ทั่วไป ๑ ส่วนสิกขาบทที่ทรงบัญญัติว่า นาง
ภิกษุณีสองเพศเมถุนกรรมด้วยความพอใจ แม้ที่สุดกับดิรัจฉาน เชอต้องอาบัติ
ปาราชิก หากสงสัยได้ พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงปรารภภิกษุแล้ว ทรงบัญญัติ
ให้ตลอดถึงนางภิกษุณี ในเมื่อเกิดมีเรื่องขึ้นแล้ว ๑ จริงอยู่ เรื่องที่จะเทียบ
เคียงกันได้ ของนางภิกษุณีหาไม่ แต่มิสิกขาบท เพราะเหตุฉะนั้น ท่านจึง
กล่าวว่า ปฐมปาราชิก เป็นพระบัญญัติทั่วไป

พระบาลีว่า เป็นพระบัญญัติโดยส่วน ๒ เพราะทรงบัญญัติแก่ภิกษุ และ
ภิกษุณีทั้ง ๒ ฝ่าย ๖ พระบาลีว่า วิบัติ ๔ นั้นได้แก่บันดาวิบัติทั้ง ๔ มีสี่วิบัติ
เป็นคัม

จริงอยู่ อาบัติ ๒ กองคัม ชื่อว่าสี่วิบัติ ๔ กองหลัง ชื่อว่าอาจารวิบัติ
มิฉชาติฏฐิ และอันคคาหิกาทฏฐิ ชื่อว่าทฏฐิวิบัติสิกขาบท ๖ ที่ทรงบัญญัติเพราะ
อาชิวะเป็นเหตุ ชื่อว่า อาชิววิบัติ ในวิบัติ ๔ เหล่านี้ ปาราชิกนี้ จัดเป็นสี่
วิบัติ ด้วยประการฉะนี้

วิสัยนาในโสฬสมหาวารปาราชิกกัมม์ประคัมปิฎกานาวามิ ก็จบลง
เพียงเท่านั้น.

เอวํ กัมมิ ด้วยประการฉะนี้ ๖

กัณฑ์ที่ ๒

คัมภีร์ปริวารวรรค

ว่าด้วยโสฬสมหาเวาร ตอนสังฆาทิเสส

ยมนุเคน ภควตา ชานตา ปสฺสตา อรหตา สมฺมาสมฺพุทฺธเต อูปกฺกมิตฺวา
อสุจี โมเจนฺตสฺส สงฺฆาทิเสโส กตฺถ ปณฺณตฺโตติ.

ณ บัดนี้ อาคณภา จักได้แสดงคัมภีร์ปริวารวรรค กัณฑ์ที่ ๒ ว่าด้วยโสฬส-
มหาเวาร ตอนสังฆาทิเสส สืบอนุสาวรีย์ระธรรมเทศนาต่อไป

บาลี

ดำเนนความตามวาระระบาลี มีคำถามว่า อาบัติสังฆาทิเสสแห่ง
ภิกษุผู้หนึ่งหลังการโมกข์ให้ตกไปนั้น สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ผู้รู้ ผู้เห็น
ผู้เป็นฯ ระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงบัญญัติ ณ ที่ไหน ทรงปรารภใคร เรื่อง
อะไร มีบัญญัติ อนุบัญญัติ อนุบัญญัติหรือไม่ เป็นระเบียบบัญญัติในที่ทั้งปวง
หรือเป็นฯ ระเบียบบัญญัติเฉพาะประเทศ เป็นระเบียบบัญญัติทั่วไป หรือเป็นระเบียบบัญญัติ
เฉพาะ เป็นระเบียบบัญญัติโดยส่วนตัวเดียว หรือโดย ๒ ส่วน จัดเข้าในอุเทศไหน
ในอุเทศแห่งพระปาฏิโมกข์ทั้ง ๕ ขึ้นต่อบุคคลโดยอุเทศไหน ฯ เป็นวัชระอะไร
ในวัชระทั้ง ๔ เป็นกองอาบัติอะไร ในกองอาบัติทั้ง ๗ ฯ เกิดขึ้นโดยสมุฏฐาน
เท่าไร ในสมุฏฐานทั้ง ๖ ฯ เป็นอธิกรณ์อะไร ในอธิกรณ์ ๔ ฯ ระงับด้วย
สมณะอะไร ในสมณะทั้ง ๗ ฯ ในปฐมสังฆาทิเสสนั้น มีอะไรเป็นวินัย ฯ
เป็นอธิณัย เป็นปาฏิโมกข์ เป็นอธิปาฏิโมกข์ มีอะไรเป็นวัชระ เป็นสมบัตติ มี
อะไรเป็นปฏิบัตติ ฯ สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงบัญญัติอาบัติสังฆาทิเสสแก่
ภิกษุผู้หนึ่งหลังการโมกข์ให้ตกไป เพราะเล็งเห็นประโยชน์แก่ประการ ฯ ทวัก
ไหนศึกษา ฯ ทวักไหนชื่อว่ามีการศึกษาอันได้ศึกษาแล้ว ฯ ปฐมสังฆาทิเสส
นั้นตั้งอยู่ที่ไหน ฯ ทวักไหนทรงไว้ ฯ เป็นคำของใคร ฯ ใครนำสืบกันมา ดังนี้ ฯ

ก่อนไปเป็นคำปจฉาวิสัชนาเป็นคู่ ๆ กันไป กล่าวคือ ข้อนั้น อาบัติ
สังฆาทิเสสแห่งภิกษุผู้จงใจหลั่งน้ำกาโมทกให้ตกไป สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า
ผู้รู้ ผู้เห็น ผู้เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงบัญญัติไว้ ณ ที่ไหนนั้น ?
มีคำวิสัชนาว่า ทรงบัญญัติไว้ ณ กรุงสาวัตถี ฯ พระองค์ทรงปรารภใครให้เป็น
เหตุ จึงทรงบัญญัติไว้ ? ทรงปรารภพระเสขยสกะผู้มีอายุ ฯ เพราะเหวอะไร ?
เพราะพระเสขยสกะผู้มีอายุ จงใจหลั่งน้ำกาโมทกให้ตกไป ฯ ปุจฉาว่า ใน
ปฐมสังฆาทิเสสนั้น มีบัญญัติ อนุบัญญัติ อนุบันนบัญญัติหรือไม่ ? วิสัชนาว่า
ในปฐมสังฆาทิเสสนั้น มีบัญญัติอยู่ ๑ มีอนุบัญญัติ ๑ ส่วนอนุบันนบัญญัติ
ไม่มี ฯ ปุจฉาว่า ปฐมสังฆาทิเสสเป็นพระบัญญัติในที่ทั้งปวง หรือเป็นพระ
บัญญัติเฉพาะประเทศ ? วิสัชนาว่า เป็นพระบัญญัติในที่ทั้งปวง ฯ ปุจฉาว่า
เป็นพระบัญญัติทั่วไป หรือเป็นพระบัญญัติเฉพาะ ? วิสัชนาว่า เป็นพระบัญญัติ
เฉพาะ ฯ ปุจฉาว่า เป็นพระบัญญัติส่วนเดียว หรือโดย ๒ ส่วน ? วิสัชนาว่า
เป็นพระบัญญัติโดยส่วนเดียว ฯ ปุจฉาว่า ปฐมสังฆาทิเสสนั้น นับเข้าใน
อุเทศไหน ในอุเทศแห่งพระปาฏิโมกข์ทั้ง ๕ ? วิสัชนาว่า นับเข้าในนิทานุเทศ ฯ
ปุจฉาว่า ปฐมสังฆาทิเสสนั้น มาสู่อุเทศโดยอุเทศไหน ? วิสัชนาว่า มาสู่อุเทศโดยอุเทศที่ ๓ ฯ ปุจฉาว่า ปฐมสังฆาทิเสสนั้น เป็นวิบัติอะไร ในวิบัติ
ทั้ง ๕ ? วิสัชนาว่า เป็นสัลวิบัติ ฯ ปุจฉาว่า ปฐมสังฆาทิเสสนั้น เป็นกอง
อาบัติอะไร ในกองอาบัติทั้ง ๕ ? วิสัชนาว่า เป็นกองอาบัติสังฆาทิเสส ฯ
ปุจฉาว่า ปฐมสังฆาทิเสสเกิดขึ้นโดยสมุฏฐานเท่าไร ในสมุฏฐานอาบัติทั้ง ๖ ?
วิสัชนาว่า เกิดขึ้นโดยสมุฏฐานเดียว คือ เกิดทางกายกับจิต มิได้เกิดทาง
วาจา ฯ ปุจฉาว่า เป็นอธิกรณ์อะไร ในอธิกรณ์ทั้ง ๔ ? วิสัชนาว่า เป็น
อาปัตตอธิกรณ์ ฯ ปุจฉาว่า ระงับด้วยสมณะอะไร ในสมณะทั้ง ๓ ? วิสัชนาว่า
ระงับด้วยสมณะ ๒ คือ สัมมุขวินัย ๑ ปฎิยญาครณะ ๑ ฯ ปุจฉาว่า ปฐม
สังฆาทิเสสนั้น มีอะไรเป็นวินัย มีอะไรเป็นอภิวินัย ? วิสัชนาว่า มีบัญญัติ
เป็นวินัย มีวิภักติเป็นอภิวินัย ฯ ปุจฉาว่า ปฐมสังฆาทิเสสนั้น มีอะไรเป็น
ปาฏิโมกข์ มีอะไรเป็นอธิปาฏิโมกข์ ? วิสัชนาว่า มีบัญญัติเป็นปาฏิโมกข์ มี

วิภคติเป็นอธิปภาโมกซ์ ๑ ปุจฉาว่า มีอะไรเป็นวิภคติ ? วิสัชนาว่า มีความไม่
 สारรวมเป็นวิภคติ ๑ ปุจฉาว่า มีอะไรเป็นสมบคิ ? วิสัชนาว่า มีความสාරรวม
 เป็นสมบคิ ๑ ปุจฉาว่า มีอะไรเป็นปฏิบคิ ? วิสัชนาว่า ภิกษุยอมสมาทาน
 ศึกษาในสิกขาบทจนตลอดชีวิต มีลมหายใจเป็นที่สุดว่า เราจักไม่กระทำอย่างนี้
 ดังนี้ เป็นปฏิบคิ ๑ ปุจฉาว่า สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงเล็งเห็นประโยชน์
 ที่ประการ จึงทรงบัญญัติสังฆาทิเสส แก่ภิกษุผู้จงใจหลั่งน้ำกาโมทกให้ตกไป ?
 วิสัชนาว่า สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงเล็งเห็นประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ
 เพื่อความดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความผาสุกแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้หน้าค้ำ ๑
 เพื่อความอยู่เป็นผาสุกแห่งภิกษุผู้มีศีล ๑ เพื่อสังวรระวังอาสวะอันมีอยู่ในปัจจุ-
 บัน ๑ เพื่อขจัดเสียซึ่งอาสวะอันจะพัวพันในลาภช้างหน้า ๑ เพื่อจะยังบุคคลผู้ยัง
 ไม่เลื่อมใสให้เลื่อมใส ๑ เพื่อจะยังบุคคลผู้เลื่อมใสแล้วให้เลื่อมใสยิ่งขึ้น ๑ เพื่อ
 ความค้ำประกันแห่งพระสังฆธรรม ๑ เพื่อสนับสนุนพระวินัย ๑ ๑ ปุจฉาว่า พวก
 ไหนศึกษา ? วิสัชนาว่า พระเลขาบุคคลและภิกษุชานุปถัมภ์ ศึกษา ๑ ปุจฉาว่า
 พวกไหนชื่อว่ามีการศึกษาอันได้ศึกษาแล้ว ? วิสัชนาว่า พระอรหันต์ทั้งหลาย
 ชื่อว่ามีการศึกษาอันได้ศึกษาแล้ว ๑ ปุจฉาว่า ปฐมสังฆาทิเสสนั้น ค้างอยู่
 ที่ไหน ? วิสัชนาว่า ค้างอยู่ที่กัลปบุตรผู้ใคร่การศึกษาทั้งหลาย ๑ ปุจฉาว่า
 พวกไหนทรงไว้ ? วิสัชนาว่า พวกโคประพฤติ พวกนั้นก็ทรงไว้ ๑ ปุจฉาว่า
 เป็นคำของใคร ? วิสัชนาว่า เป็นคำของสมเด็จพระผู้มีพระภาค ผู้เป็นพระ
 อรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ๑ ปุจฉาว่า ใครนำมา ? วิสัชนาว่า พระมหาเถระ
 ทั้งหลายมีพระอุบาสิกาเป็นค้ำ นำค้ำ ๆ กันมาจนกระทั่งทุกวันนี้

ก่อนไปเป็นคำปุจฉาวิสัชนาในทุติยสังฆาทิเสส มีคำปุจฉาว่า สมเด็จพระ
 ผู้มีพระภาคเจ้า ผู้รู้ ผู้เห็น ผู้เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงบัญญัติ
 อาบัติสังฆาทิเสส แก่ภิกษุผู้ถูกต้องกายแห่งมาตุคามไว้ ณ ที่ไหน ? วิสัชนาว่า
 พระองค์ทรงบัญญัติ ณ รุ่งสาวกถิ ๑ ปุจฉาว่า ทรงปรารภใคร ? วิสัชนาว่า
 ทรงปรารภพระอุทาสผู้มีอายุ ๑ ปุจฉาว่า เพราะเรื่องอะไร ? วิสัชนาว่า
 เพราะ พระอุทาสผู้มีอายุถูกต้องกายมาตุคาม ๑ ทุติยสังฆาทิเสสนั้น มีบัญญัติ
 อันหนึ่ง เกิดขึ้นโดยสมุฏฐานอันหนึ่ง ในสมุฏฐานอาบัติทั้ง ๖ คือ เกิดทาง

กายกับจิต มิได้เกิดทางวาจา ค่อยากนั้ไปมีนัยเหมือนกับเนื้อความที่ได้กล่าวมาแล้วในหนหลัง

ในคคิยสังฆ ทิเสสนี้ป่องฉว่า สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงบัญญัติสังฆาทิเสสแก่ภิกษุผู้พูดเกี่ยวมาตุคามด้วยวาจาหยาบไว้ ณ ที่ไหน ? วิสัชนาว่า ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ ป่องฉว่า ทรงปรารภใคร ? วิสัชนาว่า ทรงปรารภพระอุทายีผู้มีอายุ ฯ ป่องฉว่า เพราะเรื่องอะไร ? วิสัชนาว่า เพราะพระอุทายีพูดเกี่ยวมาตุคามด้วยวาจาหยาบ ฯ คคิยสังฆาทิเสสนั้น มีบัญญัติอันหนึ่ง เกิดขึ้นโดยสมุฏฐาน ๓ ในสมุฏฐานอาบัติทั้ง ๖ คือ เกิดทางกายกับจิต ไม่เกี่ยวกับวาจา ๑ เกิดทางวาจากับจิต ไม่เกี่ยวกับกาย ๑ เกิดทางกายกับวาจากับจิต ๑ ฯ คำป่องฉวิสัชนาค่อนไป มีนัยเหมือนกับที่กล่าวมาแล้วในหนหลัง

ในจตุคคสังฆาทิเสส มีป่องฉว่า สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงบัญญัติสังฆาทิเสสแก่ภิกษุผู้ชักชวนมาตุคามให้บำเรอตนด้วยกามไว้ ณ ที่ไหน ? วิสัชนาว่า ทรงบัญญัติ ณ กรุงสาวัตถี ฯ ป่องฉว่า ทรงปรารภใครเป็นคณฺเฑ ? วิสัชนาว่า ทรงปรารภพระอุทายีผู้มีอายุ ฯ ป่องฉว่า เพราะเรื่องอะไร ? วิสัชนาว่า เพราะพระอุทายีผู้มีอายุ ชักชวนมาตุคามให้บำเรอตนด้วยกาม ฯ ในจตุคคสังฆาทิเสสนั้น มีบัญญัติ ๑ เกิดขึ้นโดยสมุฏฐาน ๓ ในสมุฏฐานแห่งอาบัติทั้ง ๖ คำป่องฉค่อนไป มีนัยดังกล่าวมาแล้วในหนหลัง

ในบัญญัติสังฆาทิเสส มีคำป่องฉว่า สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงบัญญัติสังฆาทิเสสแก่ภิกษุผู้เป็นส่อไว้ ณ ที่ไหน ? วิสัชนาว่า ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ ป่องฉว่า ทรงปรารภใคร ? วิสัชนาว่า ทรงปรารภพระอุทายีผู้มีอายุ ฯ ป่องฉว่า เพราะเรื่องอะไร ? วิสัชนาว่า เพราะเรื่องพระอุทายีผู้มีอายุ เป็นส่อให้เขา ฯ ในบัญญัติสังฆาทิเสสนั้น มีบัญญัติอันหนึ่ง มีอนบัญญัติอันหนึ่ง เกิดขึ้นโดยสมุฏฐานทั้ง ๖ คือ เกิดทางกาย ไม่เกี่ยวกับวาจาและจิต ๑ เกิดทางวาจาไม่เกี่ยวกับกายและจิต ๑ เกิดทางกายกับวาจา ไม่เกี่ยวกับจิต ๑ เกิดทางวาจากับจิต ไม่เกี่ยวกับกาย ๑ เกิดทางกายและวาจากับจิต ๑ ฯ คำป่องฉวิสัชนาค่อนไป มีนัยดังกล่าวแล้วในหนหลัง

ในอฏฐสัณฑิเสส มีคำป้อนว่า สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงบัญญัติสังฆาทิเสสแก่ภิกษุผู้ยังบุคคลให้กระทำซึ่งกฤตด้วยของที่ขอมานั้น ทรงบัญญัติ ณ สถานที่ใด ? วิสัชนาว่า ทรงบัญญัติ ณ เมืองอาฬวี ฯ ป้อนว่า พระองค์ทรงปรารภบุคคลผู้ใดให้เป็นเหตุ ? วิสัชนาว่า พระองค์ทรงปรารภพระภิกษุชาวเมืองอาฬวีให้เป็นเหตุ ฯ ป้อนว่า เพราะเรื่องราวเป็นประการใด ? วิสัชนาว่า เพราะพระภิกษุชาวเมืองอาฬวี ได้ให้ช่างกระทำกฤตด้วยของที่ขอมานั้น ฯ ในอฏฐสัณฑิเสสนั้น มีบัญญัติอื่นหนึ่ง ฯ เกิดขึ้นโดยสมุฏฐานทั้ง ๖ ฯ คำป้อนว่า วิสัชนาค่อนไป มินัยเหมือนดังใดได้แสดงแล้วแต่หนหลัง

ในสัคคสมสังฆาทิเสส มีคำป้อนว่า สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงบัญญัติอาบัติสังฆาทิเสสแก่ภิกษุผู้ให้กระทำซึ่งวิหารใหญ่ ณ สถานที่ใด ? วิสัชนาว่า พระองค์ทรงบัญญัติ ณ เมืองโกสัมพี ฯ ป้อนว่า พระองค์ทรงปรารภบุคคลผู้ใดให้เป็นเหตุ ? วิสัชนาว่า พระองค์ทรงปรารภพระฉนันทิกษุผู้มีอายุให้เป็นเหตุ ฯ ป้อนว่า เพราะเรื่องราวเป็นประการใด ? วิสัชนาว่า พระฉนันทิกษุผู้มีอายุ ให้คนผัวนางพันท่อนจะสร้างวิหาร จึงให้ตัดไม้ซึ่งต้นไม้อื่นเป็นเจดีย์คันหนึ่ง ฯ ในสัคคสมสังฆาทิเสสนั้น มีบัญญัติอื่นหนึ่ง ฯ เกิดขึ้นโดยสมุฏฐานทั้ง ๖ ฯ คำป้อนว่า วิสัชนาค่อนไป มินัยเหมือนดังใดได้แสดงมาแล้วแต่หนหลัง

ในอฏฐมสังฆาทิเสส มีคำป้อนว่า สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงบัญญัติสังฆาทิเสสแก่ภิกษุผู้โจทก์ภิกษุอื่นด้วยอาบัติปาราชิกอันไม่มีมูล ณ สถานที่ใด ? วิสัชนาว่า พระองค์ทรงบัญญัติ ณ กรุงราชคฤห์ ฯ ป้อนว่า ทรงปรารภบุคคลผู้ใดให้เป็นเหตุ ? วิสัชนาว่า ทรงปรารภพระภิกษุอันมีนามว่าเมตคิยะและกุมมชกะให้เป็นเหตุ ฯ ป้อนว่า เพราะเรื่องราวเป็นประการใด ? วิสัชนาว่า ภิกษุอันมีนามว่าเมตคิยะและกุมมชกะเป็นโจทก์ พึงพระเทพมัลลบุตรผู้มีอายุ ด้วยอาบัติปาราชิกอันไม่มีมูล ฯ ในสังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๕ นั้น มีบัญญัติอื่นหนึ่ง เกิดขึ้นโดยสมุฏฐานทั้ง ๖ คำป้อนว่า วิสัชนาค่อนไป มินัยเหมือนดังใดได้แสดงแล้วแต่หนหลัง

สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๕ มีป้อนว่า สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงบัญญัติสังฆาทิเสสแก่ภิกษุผู้อ้างเอาอธิกรณ์ ที่คล้ายคลึงกันมาตักว่าเป็นเลศ แล้ว

โจทก์ภิกษุอื่นด้วยอาบัติปาราชิกอันไม่มีมูล ณ สถานที่ใด ? วิสัชนาว่า พระองค์ ทรงบัญญัติ ณ กรุงราชคฤห์ ฯ ปุจฉาว่า ทรงปรารภบุคคลผู้ใดให้เป็นเหตุ ? วิสัชนาว่า ทรงปรารภพระภิกษุซึ่งมีนามว่าเมคคิยะและภุมมชกะ ฯ ปุจฉาว่า เพราะเรื่องราวเป็นประการใด ? วิสัชนาว่า เพราะพระภิกษุอื่นมีนามว่าเมคคิยะและภุมมชกะ อ้างเอาอธิกรณ์คล้ายคลึงกันมาพอเป็นเลศ แล้วกล่าวโจทก์พระกัฬมัลลบุตรผู้เฒ่า ด้วยอาบัติปาราชิกอันไม่มีมูล ฯ ในสังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๕ นั้น มีบัญญัติอันหนึ่ง เกิดขึ้นโดยสมุฏฐานทั้ง ๖

คำปุจฉาวิสัชนาค่อนไป มีนัยเหมือนดังได้แสดงแล้วแต่หนหลัง

ในสังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๑๐ มีคำปุจฉาว่า สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงบัญญัติสังฆาทิเสสแก่ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ เมื่อสงฆ์สวดสมณภาสแล้ว ๓ ครั้ง ยังไม่สละคิณนั้น ณ สถานที่ใด ? วิสัชนาว่า ทรงบัญญัติในกรุงราชคฤห์ ฯ ปุจฉาว่า ทรงปรารภใคร ? ทรงวิสัชนาว่า ทรงปรารภพระเทวทัต ฯ ปุจฉาว่า เพราะเรื่องอะไร ? วิสัชนาว่า เพราะพระเทวทัตพยายามจะทำลายสงฆ์สามัคคิกันอยู่ ฯ ในสังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๑๐ นั้น มีบัญญัติหนึ่ง เกิดขึ้นโดยสมุฏฐานอันหนึ่ง ในสมุฏฐานทั้ง ๖ คือ เกิดทางกายและวาจา กับจิต ฯ คำปุจฉาวิสัชนาก่อนไป มีนัยคงได้แสดงแล้วในหนหลัง

ในสังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๑๑ มีปุจฉาว่า สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงบัญญัติสังฆาทิเสสแก่ภิกษุทั้งหลาย ผู้อนวัชคามภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ เมื่อสงฆ์สวดสมณภาสครบ ๓ ครั้งยังไม่สละคิณนั้น ณ สถานที่ใด ? วิสัชนาว่า ทรงบัญญัติ ณ กรุงราชคฤห์ ฯ ปุจฉาว่า ทรงปรารภใคร ? วิสัชนาว่า ทรงปรารภพระภิกษุหลายรูป ฯ ปุจฉาว่า เพราะเรื่องอะไร ? วิสัชนาว่า เพราะภิกษุทั้งหลายมากรูปด้วยกัน พวกเขานวัชคามพระเทวทัตผู้พยายามจะทำลายสงฆ์ ฯ ในสังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๑๑ นั้น มีบัญญัติอันหนึ่ง เกิดขึ้นโดยสมุฏฐานอันหนึ่ง ในสมุฏฐานทั้ง ๖ คือ เกิดทางกายและวาจา กับจิต ฯ คำปุจฉาวิสัชนาค่อนไป มีนัยคงได้แสดงแล้วแต่หนหลัง

ในสังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๑๒ มีปุจฉาว่า สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงบัญญัติสังฆาทิเสสแก่ภิกษุผู้ว่ายาบ เมื่อสงฆ์สวดสมณภาสแล้วครบ ๓ ครั้ง

ยังไม่สละคิณนั้น ณ สถานที่ใด ? วิสัชนาว่า ทรงบัญญัติ ณ เมืองโกสัมพี ฯ
 ปุจฉาว่า ทรงปรารภใคร ฯ วิสัชนาว่า ทรงปรารภพระณันนะผู้มีอายุ ฯ ปุจฉา
 ว่า เพราะเรื่องอะไร ? วิสัชนาว่า เพราะเรื่องพระณันนะผู้มีอายุ เมื่อภิกษุทั้งหลาย
 ว่ากล่าวอยู่โดยชอบธรรม ได้กระทำตนให้เป็นคนไม่ควรที่ใคร ๆ จะว่ากล่าว ฯ
 ในสังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๑๒ นั้น มีบัญญัติอันหนึ่ง เกิดขึ้นโดยสมุฏฐานอันหนึ่ง
 ในสมุฏฐานทั้ง ๖ คือ เกิดในทางกายและวาจากับจิต ฯ ถ้าปุจฉาวิสัชนาค่อนไป
 มินัยคงแสดงแล้วในหนหลัง

ในสังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๑๓ มีปุจฉาว่า สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรง
 บัญญัติสังฆาทิเสสแก่ภิกษุผู้ประทุษร้ายพระกุล เมื่อสงฆ์สวดสมณภาสครบ ๓ ครั้ง
 ยังไม่สละคิณนั้น ณ สถานที่ใด ? วิสัชนาว่า ทรงบัญญัติ ณ กรุงสาวัตถี ฯ
 ปุจฉาว่า ทรงปรารภใคร ? วิสัชนาว่า ทรงปรารภภิกษุพวกอัสสชิปุนัพพสุกะ ฯ
 ปุจฉาว่า เพราะเรื่องอะไร ? วิสัชนาว่า เพราะภิกษุพวกอัสสชิปุนัพพสุกะ
 รักษานพวกภิกษุที่ถูกสงฆ์กระทำปาฬพหานิยกรรม ให้เกิดอันตรายคือ โทสาคติ
 โมหาคติ ภัยาคติ ฯ ในสังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๑๓ นั้น มีบัญญัติอันหนึ่ง เกิด
 ขึ้นโดยสมุฏฐานอันหนึ่ง ในสมุฏฐานทั้ง ๖ คือ เกิดทางกายและวาจากับจิต ฯ
 ปุจฉาวิสัชนาค่อนไป มินัยคงได้แสดงแล้วแต่หนหลัง

อาคณภาพวิสัชนาในมหาวารกัณฑ์ที่ ๒ ว่าด้วยสังฆาทิเสส ๑๓ สิกขาบท
 บุคคลพึงยงเท่านั้น.

เอวံ กัมมํ คัวยะการณานิ ฯ

กัณทที่ ๓

คัมภีร์ปรีวาวรรค

ว่าด้วยโสฬสมหาวารคอนนียค

ขบฺเตน ภควตา ชานตา ปสฺสตา อรหตา สมฺมาสมฺพุทฺเธน ปฏฺโม
 อนนฺยโค กคฺค ปณฺณคโคติ.

ณ บัดนี้ อาตมภาพจักได้แสดงคัมภีร์ปรีวารกันท์ที่ ๓ ว่าด้วยโสฬสมหาวารค คอนอนิยค สืบอนุสนธิพระธรรมเทศนาต่อไป

บาลี

คำเนนความในวาระพระบาลีว่า สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ผู้รู้ ผู้เห็น ผู้เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงบัญญัติอนิยคสิกขาบทที่ ๑ ณ สถานที่ใด ทรงปรารภบุคคลผู้ใดให้เป็นเหตุ ฯ เพราะเรื่องราวเป็นประการใด ฯ ในอนิยคสิกขาบทที่ ๑ นั้น มีบัญญัติ อนุบัญญัติ อนุบันนบัญญัติ หรือไม่มี เป็นพระบัญญัติในที่ทั้งปวงหรือเฉพาะประเทศ เป็นพระบัญญัติทั่วไปหรือเฉพาะ เป็นพระบัญญัติโดยส่วนเดียว หรือโดยส่วนสอง ฯ นับเข้าในอุเทศไหน ในอุเทศแห่งพระปาฏิโมกข์ทั้ง ๕ มาสู่อุเทศ โดยอุเทศไหน ฯ เป็นวิมคิอะไร ในวิมคิทั้ง ๔ ฯ เป็นกองอาบัติอะไร ในกองอาบัติทั้ง ๑๘ ฯ เกิดขึ้นโดยสมุฏฐานเท่าไร ในสมุฏฐานแห่งอาบัติทั้ง ๖ ฯ เป็นอธิกรณ์อะไร ในอธิกรณ์ทั้ง ๔ ฯ ระวังด้วยสมณะเท่าไร ในสมณะทั้ง ๑๑ ฯ ในอนิยคสิกขาบทที่ ๑ นั้น มีอะไรเป็นวินัย มีอะไรเป็นอภิวินัย มีอะไรเป็นปาฏิโมกข์ มีอะไรเป็น อภิปาฏิโมกข์ ฯ มีอะไรเป็นวิบัติ มีอะไรเป็นสมบัตติ มีอะไรเป็นปฏิบัตติ ฯ สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงเล็งเห็นอำนาจประโยชน์เท่าไร จึงทรงบัญญัติอนิยคสิกขาบทที่ ๑ ฯ พวกไหนศึกษา ฯ พวกไหนชื่อว่า มีการศึกษา อันได้ศึกษาแล้ว ฯ อนิยคสิกขาบทนั้น ตั้งอยู่ที่ไหน พวกไหนทรงไว้ ฯ เป็นคำของใคร ฯ ใครนำออกมา

ต่อไปนี้เป็นคำปุจฉาวิสัชนาเป็นคู่ ๆ กันไป ฯ ในปฐมอนิยคสิกขาบท มีคำปุจฉาว่า สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ผู้รู้ ผู้เห็น ผู้เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงบัญญัติอนิยคสิกขาบทที่ ๑ ณ สถานที่ใด ฯ วิสัชนาว่า ทรงบัญญัติ ณ กรุงสาวัตถี ฯ ปุจฉาว่า ทรงปรารภใคร ฯ วิสัชนาว่า ทรงปรารภพระอุทกขัณโณ ฯ ปุจฉาว่า เพราะเรื่องอะไร ฯ วิสัชนาว่า เพราะพระอุทกขัณโณอายุ แต่ลำพังผู้เดียวนั่งในที่ลับ ก็ในอาสนะกำลังอันพอจะประกอบกิจตามความพอใจได้ กับมาตุคามผู้เดียว ฯ ปุจฉาว่า ในอนิยค

สิกขาบทที่ ๑ นั้น มีบัญญัติ อนุบัญญัติ และอนุบันนบัญญัติ หรือไม่ ฯ วิสัชนา
 ว่า มีบัญญัติหนึ่ง แต่ไม่มีอนุบัญญัติ อนุบันนบัญญัติ ฯ ปุจฉาว่า เป็นพระบัญญัติ
 ในที่ทั้งปวงหรือเป็นพระบัญญัติเฉพาะประเทศ ฯ วิสัชนาว่า เป็นพระบัญญัติในที่
 ทั้งปวง ฯ ปุจฉาว่า เป็นพระบัญญัติทั่วไป หรือเป็นพระบัญญัติเฉพาะ ฯ
 วิสัชนาว่า เป็นพระบัญญัติเฉพาะ ฯ ปุจฉาว่า เป็นพระบัญญัติ โดยส่วน
 เดียว หรือโดยส่วนสอง ฯ วิสัชนาว่า เป็นพระบัญญัติโดยส่วนเดียว ฯ
 ปุจฉาว่า นับเข้าในอุเทศไหน ในอุเทศแห่งพระปาฏิโมกข์ทั้ง ๕ ฯ
 วิสัชนาว่า นับเข้าในนิทานุเทศ ฯ ปุจฉาว่า มาสู่อุเทศโดยอุเทศไหน ฯ
 วิสัชนาว่า มาสู่อุเทศโดยอุเทศที่ ๕ ฯ ปุจฉาว่า เป็นวิบัติอะไรในวิบัติ
 ทั้ง ๕ ฯ วิสัชนาว่า เป็นสลวิบัติก็มี เป็นอาจารย์วิบัติก็มี ฯ ปุจฉาว่า เป็นกอง
 อาบัติอะไรในกองอาบัติทั้ง ๘ ฯ วิสัชนาว่า เป็นไค้ทั้งกองอาบัติปาราชิกทั้งกอง
 อาบัติสังฆ ทิสส และกองอาบัติปาจิตคีย์ ฯ ปุจฉาว่า เกิดขึ้นโดยสมุฏฐาน
 อะไร ในสมุฏฐานอาบัติทั้ง ๖ ฯ วิสัชนาว่า เกิดขึ้นโดยสมุฏฐานอย่างเดียว
 คือ กายกับจิตไม่เกี่ยวข้องวจา ฯ ปุจฉาว่า เป็นอธิกรณ์อะไรในอธิกรณ์ทั้ง ๔ ฯ
 วิสัชนาว่า เป็นอาบัติคาอธิกรณ์ ฯ ปุจฉาว่า ระงับด้วยสมณะอะไรในสมณะทั้ง ๘ ฯ
 วิสัชนาว่า ระงับด้วยสมณะ ๓ คือ ระงับด้วยสัมมาวาณีย์กับปฏิญญาตถะระณิกมี
 ด้วยสัมมาวาณีย์กับศีลวิตถารกะณิกมี ฯ ปุจฉาว่า ในอนนยตสิกขาบทที่ ๑ นั้น มีอะไร
 เป็นวินัย มีอะไรเป็นอภิวินัย ฯ วิสัชนาว่า มีพระบัญญัติเป็นวินัย มีวิบัติ
 เป็นอภิวินัย ฯ ปุจฉาว่า ในอนนยตสิกขาบทที่ ๑ นั้น มีอะไรเป็นปาฏิโมกข์ มี
 อะไรเป็นอภิปาฏิโมกข์ ฯ วิสัชนาว่า มีพระบัญญัติเป็นปาฏิโมกข์ มีวิกัลคิเป็น
 อภิปาฏิโมกข์ ฯ ปุจฉาว่า มีอะไรเป็นวิบัติ ฯ วิสัชนาว่า มีความไม่สำรวมเป็น
 วิบัติ ฯ ปุจฉาว่า มีอะไรเป็นสมบัตติ ฯ วิสัชนาว่า มีความสำรวมเป็นสมบัตติ ฯ
 ปุจฉาว่า มีอะไรเป็นปฏิบัติ ฯ วิสัชนาว่า ภิกษุข้อมสมาทานศึกษาอยู่ในสิกขา
 บททั้งหลาย จนตลอดชีวิตมิตมปวณเป็นที่สุตว่า เราจักไม่กระทำอย่างนี้
 อันนี้เป็นปฏิบัติ ฯ ปุจฉาว่า สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงบัญญัติอนนยต
 สิกขาบทที่ ๑ ด้วยทรงเล็งเห็นอำนาจประโยชน์ประการ ฯ วิสัชนาว่า
 พระองค์ทรงบัญญัติอนนยตสิกขาบทที่ ๑ ด้วยทรงเล็งเห็นอำนาจประโยชน์

๑๐ ประการ คือ เพื่อความสะดวกแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความผาสุกแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อ
กำจัดบุคคลหน้าด่าน ๑ เพื่อความอยู่ผาสุกแห่งภิกษุผู้มีศีล ๑ เพื่อระงับอาสวะ
อันมีอยู่ในปัจจุบัน ๑ เพื่อทำลายอาสวะ อันจะพัวพันในกาลข้างหน้า ๑ เพื่อ
ยังบุคคลที่ยังไม่เลื่อมใสให้เลื่อมใส ๑ เพื่อยังบุคคลผู้เลื่อมใสแล้ว ให้
เลื่อมใสยิ่งขึ้น ๑ เพื่อความค้ำประกันแห่งพระสังฆกรรม ๑ เพื่ออนุเคราะห์พระ
วินัย ๑ ๑ ปุจฉาว่า พวกไหนศึกษา ๑ วิสัชนาว่า พระเสขบุคคลและกัลยาณ
บุद्धชน ศึกษา ๑ ปุจฉาว่า พวกไหนชื่อว่า มีการศึกษาอันได้ศึกษาแล้ว ๑
วิสัชนาว่า พระอรหันต์ทั้งหลายชื่อว่า มีการศึกษาอันได้ศึกษาแล้ว ปุจฉาว่า
อนันตสิกขาบทที่ ๑ นั้น ตั้งอยู่ที่ไหน ๑ วิสัชนาว่า อยู่ที่กัลมสูตรผู้ใคร่ต่อ
การศึกษา ๑ ปุจฉาว่า พวกไหนทรงไว้ ๑ วิสัชนาว่า พวกโคประพฤติ
พวกนั้นทรงไว้ ๑ ปุจฉาว่า เป็นคำของใคร ๑ วิสัชนาว่า เป็นพระพุทฺธ
พจน์ของพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสเป็นอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ๑ ปุจฉาว่า
ใครนำมา ๑ วิสัชนาว่า พระมหาเถระทั้งหลายมีพระอภัสสเป็นประธาน นำ
สืบทอดกันมา ๑ สันเนอความในอนันตสิกขาบทที่ ๑ เพียงนี้

ในอนันตสิกขาบทที่ ๒ มีคำปุจฉาว่า สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าผู้
ผู้เห็น ผู้เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงบัญญัติอนันตสิกขาบทที่ ๒ ณ ที่
ไหน ๑ วิสัชนาว่า ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๑ ปุจฉาว่า พระองค์ทรง
ปรารภใคร ๑ วิสัชนาว่า ทรงปรารภพระอุทายผู้มีอายุ ๑ ปุจฉาว่า เพราะ
เรื่ออะไร ๑ วิสัชนาว่า เพราะพระอุทายผู้มีอายุ ลำพังผู้เดียวหนึ่งในที่
ลับกับมาตุคามผู้เดียว ๑ ปุจฉาว่า ในอนันตสิกขาบทที่ ๒ นั้น มีบัญญัติ
อนันตบัญญัติ อนันันตบัญญัติหรือไม่ ๑ วิสัชนาว่า มีบัญญัติ ๑ แต่ไม่มีอน
ันตบัญญัติ ๑ และอนันันตบัญญัติ ๑ ปุจฉาว่า เป็นพระบัญญัติในที่ที่ปว
หรือเฉพาะประเทศ ๑ วิสัชนาว่า เป็นพระบัญญัติในที่ทั้งปวง ๑ ปุจฉาว่า
เป็นพระบัญญัติทั่วไปหรือเฉพาะ ๑ วิสัชนาว่า เป็นพระบัญญัติเฉพาะ ๑
ปุจฉาว่า เป็นพระบัญญัติโดยส่วนเดียวหรือโดยส่วนสอง ๑ วิสัชนาว่า เป็น
พระบัญญัติโดยส่วนเดียว ๑ ปุจฉาว่า นับเจ้าในอุเทศไหน ในอุเทศแห่ง

พระปาฏิโมกข์ทั้ง ๕ ๑ วิสัชนาว่า นับเข้าในนิทานเทศ ๑ ปุจฉาว่า มาสู่เขตโดยเขตไหน ๑ วิสัชนาว่า มาสู่เขตโดยเขตที่ ๑ ๑ ปุจฉาว่า เป็นวิบัติอะไรในวิบัติทั้ง ๕ ๑ วิสัชนาว่า เป็นสัถวิบัติ ๑ เป็นอาจารย์วิบัติ ๑ มีปุจฉาว่า เป็นกองอาบัติอะไรในกองอาบัติทั้ง ๑ ๑ วิสัชนาว่า เป็นกองอาบาศิสงฆ์เสกก็ได้ เป็นกองอาบาศิปาจิตติยก็ได้ ๑ ปุจฉาว่า เกิดขึ้นโดยสมุฏฐานแห่งใดในสมุฏฐานอาบาศิ ๑ วิสัชนาว่า เกิดขึ้นโดยสมุฏฐาน ๓ คือ โดยทางกายกับจิตไม่เกี่ยวข้องกับวาจาก็มี โดยทางวาจากับจิตไม่เกี่ยวข้องกับกายก็มี โดยทางกายและวาจากับจิตด้วยก็มี ๑ ปุจฉาว่า เป็นอธิกรณ์อะไรในอธิกรณ์ทั้ง ๔ ๑ วิสัชนาว่า เป็นอาบาศิอธิกรณ์ ๑ มีปุจฉาว่า ระงับด้วยสมณะแห่งใดในสมณะทั้ง ๑ ๑ วิสัชนาว่า ระงับด้วยสมณะ ๓ คือ ด้วยสัมมาวาจาอันกับปฏิญญาकरणะก็มี ด้วยสัมมาวาจาอันกับคณวิถวารกะก็มี ๑

แสดงไว้ในอนนยคตสิกขาบททั้ง ๒ จบลงเพียงเท่านั้น

ต่อไปนี้ป็นคำปุจฉาวิสัชนาในนิสสัคคียปาจิตติย กฐินวรรค ๔ นี้
ความตามพระบาลีว่า สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ผู้รู้ ผู้เห็น ผู้เป็นพระอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงบัญญัตินิสสัคคียปาจิตติยแก่ภิกษุผู้เก็บอดิเรกจิ๋วไว้ล่วง ๑๐
วัน ณ ที่ใด ๑ วิสัชนาว่า ทรงบัญญัติที่เมืองเวสาลี ๑ ปุจฉาว่า ทรง
ปรารภบุคคลผู้ใดให้เป็นเหตุ ๑ วิสัชนาว่า ทรงปรารภภิกษุผู้พหุคคีย์ให้
เป็นเหตุ ๑ ปุจฉาว่า เพราะเรื่องอะไร ๑ วิสัชนาว่า เพราะภิกษุผู้พหุคคีย์
นุ่งห่มอดิเรกจิ๋ว ๑ นิสสัคคียปาจิตติยสิกขาบทที่ ๑ นั้น มีบัญญัติ ๑ อนบัญญัติ ๑ ๑
เกิดขึ้นโดยสมุฏฐาน ๒ ในสมุฏฐานแห่งอาบาศิทั้ง ๒ คือ เกิดโดยทางกายกับจิต
ไม่เกี่ยวข้องกับวาจาก็มี เกิดโดยทางกายและวาจากับจิตก็มี

พระบาลีต่อไปนี้มีนัยดังได้แสดงแล้วแต่หนหลัง

ในนิสสัคคียปาจิตติยสิกขาบทที่ ๒ มีปุจฉาว่า สมเด็จพระผู้มีพระภาค
ทรงบัญญัตินิสสัคคียปาจิตติย แก่ภิกษุผู้ผู้อยู่ปราศจากไตรจีวรสำราตรีหนึ่งวัน
ณ ที่ใด ๑ วิสัชนาว่า ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๑ ปุจฉาว่า พระองค์ทรงปรารภ
บุคคลใดเหตุเป็นต้นเหตุ ๑ วิสัชนาว่า พระองค์ทรงปรารภพวกภิกษุหลายรูปด้วย
กัน ๑ ปุจฉาว่า เพราะเรื่องอะไร ๑ วิสัชนาว่า เพราะภิกษุหลายรูปด้วยกัน

ฝากจิ๋วไว้กับภิกษุทั้งหลายแล้ว พวกเขาก็นอกเที่ยวจาริกไปตามชนบท ฯ ในนิส-
สัคคียปาจิตติยสิกขาบทที่ ๒ นั้น มีบัญญัติ ฯ อนันตบัญญัติ ๑ เกิดขึ้นโดยสมุฏฐาน ๒
ในสมุฏฐานแห่งอาบัติทั้ง ๖ คือ เกิดโดยทางกายกับวาจาไม่เกี่ยวกับจิตกัม-
โดยทางกายและวาจา กับจิตกัม

พระบาลีตอนไปมีนัยดังได้แสดงแล้วแต่หนหลัง

ในนิสสัคคียปาจิตติยสิกขาบทที่ ๓ มีปจฺฉาว่า สมเด็จพระผู้มีพระภาค
ทรงบัญญัตินิสสัคคียปาจิตติย แก่ภิกษุผู้รับอากาถจิ๋วไว้ แล้วปล่อยให้ล่วงเดือน
หนึ่งไปนั้น ณ สถานที่ใด ฯ วิสัชนาว่า ทรงบัญญัติ ณ กรุงสาวัตถี ฯ ปจฺฉาว่า
พระองค์ทรงปรารภบุคคลใดให้เป็นเหตุ ฯ วิสัชนาว่า ทรงปรารภภิกษุหลายรูป
ด้วยกัน ฯ ปจฺฉาว่า เพราะเรื่องอะไร ฯ วิสัชนาว่า เพราะภิกษุหลายรูปด้วย
กันรับอากาถจิ๋วไว้แล้ว ปล่อยให้ล่วงเดือนไป ฯ ในนิสสัคคียปาจิตติย
สิกขาบทที่ ๓ นั้น มีบัญญัติ ๑ อนันตบัญญัติ ๑ เกิดขึ้นโดยสมุฏฐาน ๒ ใน
สมุฏฐานแห่งอาบัติทั้ง ๖ คือ เกิดขึ้นโดยทางกายและวาจาไม่เกี่ยวกับจิตกัม
เกิดโดยทางกายและวาจา กับจิตกัม

พระบาลีตอนไปมีนัยดังได้แสดงแล้วแต่หนหลัง

ในนิสสัคคียปาจิตติยสิกขาบทที่ ๔ มีปจฺฉาว่า สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า
ทรงบัญญัตินิสสัคคียปาจิตติย แก่ภิกษุผู้ให้นางภิกษุณีที่มีโชฎฐาติให้ชักจิ๋วเก่า
นั้น ณ สถานที่ใด ฯ วิสัชนาว่า พระองค์ทรงบัญญัติ ณ กรุงสาวัตถี ฯ ปจฺฉาว่า
ทรงปรารภใครให้เป็นเหตุ ฯ วิสัชนาว่า ทรงปรารภพระอุทายีผู้มีอายุ ฯ ปจฺฉาว่า
เพราะเรื่องอะไร ฯ วิสัชนาว่า เพราะพระอุทายีใช้นางภิกษุณีที่มีโชฎฐาติให้ชักจิ๋ว ฯ
ในนิสสัคคียปาจิตติยสิกขาบทที่ ๔ นั้น มีบัญญัติ ๑ เกิดขึ้นโดยสมุฏฐานทั้ง ๖

พระบาลีตอนไปมีนัยดังได้แสดงแล้วแต่หนหลัง

ในนิสสัคคียปาจิตติยสิกขาบทที่ ๕ มีปจฺฉาว่า สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า
ทรงบัญญัตินิสสัคคียปาจิตติย แก่ภิกษุผู้รับจิ๋วจากมือของนางภิกษุณีผู้มีโชฎฐาติ
ณ สถานที่ใด ฯ วิสัชนาว่า พระองค์ทรงบัญญัติ ณ กรุงราชคฤห์ ฯ ปจฺฉาว่า
พระองค์ทรงปรารภใคร ฯ วิสัชนาว่า ทรงปรารภพระอุทายีผู้มีอายุ ฯ ปจฺฉาว่า
เพราะเรื่องอะไร ฯ วิสัชนาว่า เพราะพระอุทายีรับจิ๋วจากมือของนางภิกษุณีผู้มี

มิใช่ญาติ ฯ ในนิสสัคคียปาจิตคัยสิกขาบทที่ ๕ นั้น มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ ฯ
เกิดขึ้นโดยสมุฏฐานทั้ง ๖

พระบาลีค่อนไปมีนัยดังได้แสดงแล้วแต่หนหลัง

ในนิสสัคคียปาจิตคัยสิกขาบทที่ ๖ มีปจฉาว่า สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า
ทรงบัญญัตินิสสัคคียปาจิตคัยแก่ภิกษุ ผู้ขอจีวรต่อพ่อเจ้าเรือนก็ดี แม่เจ้าเรือนก็ดี
ผู้มีใช่ญาติ ณ สถานที่ใด ฯ วิสัชนาว่า ทรงบัญญัติ ณ กรุงสาวัตถี ฯ ปจฉาว่า
พระองค์ทรงปรารภใครให้เป็นเหตุ ฯ วิสัชนาว่า พระองค์ทรงปรารภพระอุปลนนา-
สกยบุตรผู้มีอายุ ฯ ปจฉาว่า เพราะเรื่องอะไร ฯ วิสัชนาว่า เพราะพระอุปลนนา
สกยบุตรขอจีวรต่อเศรษฐีบุตรผู้หนึ่งซึ่งมิได้เป็นญาติ ฯ ในนิสสัคคียปาจิตคัย
สิกขาบทที่ ๖ นั้น มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ ฯ เกิดขึ้นโดยสมุฏฐานทั้ง ๖

พระบาลีค่อนไปมีนัยดังได้แสดงแล้วแต่หนหลัง

ในนิสสัคคียปาจิตคัยสิกขาบทที่ ๗ มีปจฉาว่า สมเด็จพระผู้มีพระ
ภาคเจ้าทรงบัญญัตินิสสัคคียปาจิตคัย แก่ภิกษุผู้ขอจีวรให้ยิ่งกว่ากำหนด ณ สถานที่
ใด ฯ วิสัชนาว่า พระองค์ทรงบัญญัติ ณ กรุงสาวัตถี ฯ ปจฉาว่า ทรงปรารภ
บุคคลผู้ใดให้เป็นเหตุ ฯ วิสัชนาว่า ทรงปรารภภิกษุฉัพพัคคีย์ ฯ ปจฉาว่า
เพราะเรื่องอะไร ฯ วิสัชนาว่า เพราะภิกษุฉัพพัคคีย์ไม่รู้ประมาณขอจีวรเป็น
อันมาก ฯ ในนิสสัคคียปาจิตคัยสิกขาบทที่ ๗ นั้น มีบัญญัติ ๑ ฯ เกิดขึ้นโดย
สมุฏฐานทั้ง ๖

พระบาลีค่อนไปมีนัยดังได้แสดงแล้วแต่หนหลัง

ในนิสสัคคียปาจิตคัยสิกขาบทที่ ๘ มีปจฉาว่า สมเด็จพระผู้มีพระภาค
เจ้า ได้ทรงบัญญัตินิสสัคคียปาจิตคัยแก่ภิกษุผู้ที่เขาได้ปวารณาไว้ก่อนเข้าไปหา
คฤหบดีผู้มีใช่ญาติ แล้วให้เขาจ่ายจีวรที่ดีกว่าแพงกว่าให้แก่ตน ณ สถานที่ใด ฯ
วิสัชนาว่า ทรงบัญญัติ ณ กรุงสาวัตถี ฯ ปจฉาว่า พระองค์ทรงปรารภใครให้
เป็นเหตุ ฯ วิสัชนาว่า พระองค์ทรงปรารภพระอุปลนนาสกยบุตรผู้มีอายุ ฯ
ปจฉาว่า เพราะเรื่องอะไร ฯ วิสัชนาว่า เพราะพระอุปลนนาสกยบุตร เขาได้
ปวารณาไว้ก่อน เข้าไปหากฤหบดีผู้มีใช่ญาติ สั่งให้เขาจ่ายจีวรที่ดีกว่าแพงกว่า

ให้แก่ตน ฯ ในนิสสัยกัณฑ์ ปาจิตตีย์สิกขาบทที่ ๘ นั้น มีบัญญัติ ๑ ฯ เกิดขึ้น
โดยสมุฏฐานทั้ง ๖

พระบาลีต่อไปนี้ มีนัยดังได้แสดงแล้วแต่หนหลัง

ในสิกขาบทที่ ๘ มีปุจฉาว่า สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงบัญญัตินิส
สัยกัณฑ์ปาจิตตีย์แก่ภิกษุอื่นเขามิได้พิจารณาไว้ก่อน เข้าไปหาภคอุปัชฌ์ทั้งหลาย
ผู้มีโชติภาส สั่งให้เขารวมกันจำวจรรคกว่าที่เขาตั้งใจไว้ ให้แก่ตนนั้น
ณ สถานที่ใด ฯ วิสัชนาว่า ทรงบัญญัติ ณ กรุงสาวัตถี ฯ ปุจฉาว่า ทรง
ปรารภใคร ฯ วิสัชนาว่า ทรงปรารภพระอุปนันทสัททบุตร ฯ ปุจฉาว่า เพราะ
เรื่องอะไร ฯ วิสัชนาว่า เพราะพระอุปนันทสัททบุตร เขามิได้พิจารณาไว้ก่อน
เข้าไปหาภคอุปัชฌ์ผู้มีโชติภาสทั้งหลาย สั่งให้เขารวมกันจำวจรรคกว่าที่เขาตั้งใจ
ไว้ให้แก่ตน ฯ ในนิสสัยกัณฑ์ปาจิตตีย์สิกขาบทที่ ๘ นั้น มีบัญญัติ ๑ เกิดขึ้นโดย
สมุฏฐานทั้ง ๖

พระบาลีต่อไปนี้ มีนัยดังได้แสดงแล้วแต่หนหลัง

ในสิกขาบทที่ ๑๐ มีปุจฉาว่า สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงบัญญัตินิส
สัยกัณฑ์ปาจิตตีย์แก่ภิกษุผู้ใดจรรมา ด้วยการทวงเกินกว่า ๑ ครั้ง ด้วยการบิณ
เกินกว่า ๖ ครั้งนั้น ณ สถานที่ใด ฯ วิสัชนาว่า ทรงบัญญัติ ณ กรุงสาวัตถี ฯ
ปุจฉาว่า ทรงปรารภบุคคลผู้ใด ฯ วิสัชนาว่า ทรงปรารภพระอุปนันทสัททบุตร ฯ
ปุจฉาว่า เพราะเรื่องอะไร ฯ วิสัชนาว่า เพราะพระอุปนันทสัททบุตร เมื่อ
อุบาสกขอร้องอยู่ว่า พระผู้เป็นเจ้าผู้เจริญ วันนี้นรอนักขอให้พระผู้เป็นเจ้า
ร่อยก่อนเถิด ดังนี้ เชื้อหารออยู่ไม่ ฯ ในนิสสัยกัณฑ์ปาจิตตีย์ข้อที่ ๑๐ นั้น
มีบัญญัติ ๑ ฯ เกิดขึ้นโดยสมุฏฐานทั้ง ๖

พระบาลีต่อไปนี้ มีนัยดังแสดงมาแล้วแต่หนหลัง

แสดงมาในกฐินวรรคในนิสสัยกัณฑ์ สันเนอความเพียงเท่านั้น

เอวี่ ก็มี ด้วยประการฉะนี้ ฯ

กัณฑ์ที่ ๔

คัมภีร์ปริวารวรรค

ว่าด้วยโสฬสมหาเวร ทอนนิสสัคคียปาจิตคีย์

โกสิยมิสฺสํ สนฺตํ การแปนตฺส นิสฺสคฺคิยํ ปาจิตฺติยํ กตฺถ ปณฺ-
ณตฺถกมฺมคิ.

ณ บัณฑิต อากมภาพักได้แสดงพระธรรมเทศนา ในคัมภีร์ปริวาร กัณฑ์
ที่ ๔ ว่าด้วยโสฬสมหาเวร ทอนนิสสัคคียปาจิตคีย์ โกสิยวรรค , สืบอนุสนธิ
พระธรรมเทศนาต่อไป

บาลี

คำเนนความว่า มีปจฺฉาว่า สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงบัญญัติ
นิสสัคคียปาจิตคีย์แก่ภิกษุผู้ให้ทำสังกตเจือด้วยไหมนั้น ในสถานที่ใด ๆ วิสัชนาว่า
ว่า ทรงบัญญัติในเมืองอาฬวี ๆ ปจฺฉาว่า ทรงปรารภบุคคลผู้ใดให้เป็นเหตุ ๆ
วิสัชนาว่า ทรงปรารภภิกษุผู้พหคคีย์ ๆ ปจฺฉาว่า เพราะเรื่องอะไร ๆ วิสัชนาว่า
เพราะภิกษุผู้พหคคีย์เข้าไปหานายช่างไหม แล้วพูดอย่างนั้นว่า ดูก่อนอาวุโส
ท่านจงต้มไหมให้จงมาก จงให้แก่รูปบ้าง รูปมีความประสงค์จะให้ทำสังกต
เจือด้วยไหม ๆ สิกขาบทที่ ๑ นั้น มีบัญญัติ ๑ เกิดขึ้นโดยสมุฏฐานทั้ง ๖

พระบาลีต่อไปนี้ฉันยดั่งสีแดงแล้วแต่หนหลัง

ในสิกขาบทที่ ๒ มีปจฺฉาว่า สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงบัญญัติ
นิสสัคคียปาจิตคีย์แก่ภิกษุผู้ให้ทำสังกตด้วยขนเจียมด้าล้วนนั้น ณ สถานที่ใด ๆ
วิสัชนาว่า ทรงบัญญัติที่เมืองเวสาลี ๆ ปจฺฉาว่า ทรงปรารภใครให้เป็นเหตุ ๆ
วิสัชนาว่า ทรงปรารภภิกษุผู้พหคคีย์ ๆ ปจฺฉาว่า เพราะเรื่องอะไร? วิสัชนา
ว่า ภิกษุผู้พหคคีย์ให้ทำสังกตด้วยขนเจียมด้าล้วน ๆ ในสิกขาบทที่ ๒ นั้น มี
บัญญัติ ๑ ๆ เกิดขึ้นโดยสมุฏฐานทั้ง ๖

พระบาลีค่อนไปมีนัยดังได้สำแดงแล้วแต่หนหลัง

ในสิกขาบทที่ ๓ มีปึงฉว่า สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงบัญญัติ นิสสัคคียปาจิตคีย์แก่ภิกษุผู้ให้ทำสังกตใหม่ ไม่ถือเอาชนเจียมขาว ส่วนหนึ่ง ชนเจียมแดงส่วนหนึ่ง^๕ ณ สถานที่ใด ๆ วิสัชนาว่า ทรงบัญญัติ ณ กรุงสาวัตถี ๆ ปึงฉว่า พระองค์ทรงปรารภใครให้เป็นเหตุ ๆ วิสัชนาว่า ทรงปรารภภิกษุหัตถคีย์ ๆ ปึงฉว่า เพราะเรื่องอะไร? วิสัชนาว่า เพราะภิกษุหัตถคีย์ถือเอาชนเจียมขาวเพียงเล็กน้อยแล้ว ให้ทำสังกตด้วยชนเจียมดำล้วน ๆ ในสิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ ๆ เกิดขึ้นโดยสมุฏฐานทั้ง ๖

พระบาลีค่อนไปมีนัยดังได้สำแดงแล้วแต่หนหลัง

ในสิกขาบทที่ ๔ มีปึงฉว่า สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงบัญญัติ นิสสัคคียปาจิตคีย์ แก่ภิกษุผู้ให้ทำสังกตทุกปี^๕ ณ สถานที่ใด ๆ วิสัชนาว่า ทรงบัญญัติ ณ กรุงสาวัตถี ๆ ปึงฉว่า ทรงปรารภใครให้เป็นเหตุ ๆ วิสัชนาว่า ทรงปรารภภิกษุหลายรูปด้วยกัน ๆ ปึงฉว่า เพราะเรื่องอะไร? วิสัชนาว่า เพราะภิกษุหลายรูปด้วยกันให้ทำสังกต ๆ ในสิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ ๆ เกิดขึ้นโดยสมุฏฐานทั้ง ๖

พระบาลีค่อนไปมีนัยดังได้สำแดงแล้วแต่หนหลัง

ในสิกขาบทที่ ๕ มีปึงฉว่า สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงบัญญัติ นิสสัคคียปาจิตคีย์แก่ภิกษุผู้ให้ทำสังกตสำหรับนั่งใหม่ ไม่ถือเอาคืบแห่งพระสุลกโคขروبแห่งสังกตเก่า ณ สถานที่ใด ๆ วิสัชนาว่า ทรงบัญญัติ ณ กรุงสาวัตถี ๆ ปึงฉว่า ทรงปรารภใครให้เป็นเหตุ ๆ วิสัชนาว่า ทรงปรารภภิกษุหลายรูปด้วยกัน ๆ ปึงฉว่า เพราะเรื่องอะไร? เพราะภิกษุหลายรูปด้วยกันทอดทิ้งสังกตแล้วสมათานอรัญญิกขุดงค์ ปิณฑปาติกขุดงค์ บังสกุลิกขุดงค์ ๆ ในสิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ ๆ เกิดขึ้นโดยสมุฏฐานทั้ง ๖

พระบาลีค่อนไปมีนัยดังได้สำแดงแล้วแต่หนหลัง

ในสิกขาบทที่ ๖ มีปึงฉว่า สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงบัญญัติ นิสสัคคียปาจิตคีย์แก่ภิกษุผู้รับชนเจียมไว้แล้ว ถือไปล่วงหนทางโยชนหนึ่ง ๆ ณ สถานที่ใด ๆ วิสัชนาว่า ทรงบัญญัติ ณ กรุงสาวัตถี ๆ ปึงฉว่า ทรงปรารภ

ใครให้เป็นเหตุ ฯ วิสัชนาว่า ทรงปรารภภิกษุรูปหนึ่ง ฯ ปุจฉาว่า เพราะเรื่องอะไร ? วิสัชนาว่า เพราะภิกษุรูปนั้น รับชนเจียมแล้วถือไปให้ล่วงหนทางโยชน์หนึ่ง ฯ ในสิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๖ ฯ เกิดขึ้นโดยสมุฏฐาน ๒ ในสมุฏฐานทั้ง ๖ คือ เกิดทางกายเกี่ยวข้องกับวาจาและจิตก็มี

พระบาลีก่อนไปมีนัยดังได้สำแดงแล้วแต่หนหลัง

ในสิกขาบทที่ ๖ มีปุจฉาว่า สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงบัญญัตินิสสัคคียปาจิตตีย์แก่ภิกษุผู้ใช้นางภิกษุณี ผู้มิใช่ญาติให้ชักชวนเจียม ณ สถานที่ใด ฯ วิสัชนาว่า ทรงบัญญัติ ณ ที่สักกขามบท ปุจฉาว่า ทรงปรารภใครให้เป็นเหตุ ฯ วิสัชนาว่า ทรงปรารภภิกษุณพหัคคีย์ ฯ ปุจฉาว่า เพราะเรื่องอะไร ? วิสัชนาว่า เพราะภิกษุณพหัคคีย์ใช้นางภิกษุณี ผู้มิใช่ญาติให้ชักชวนเจียม ฯ ในสิกขาบทที่ ๗ นี้ มีบัญญัติ ๑ ฯ เกิดขึ้นโดยสมุฏฐานทั้ง ๖

พระบาลีก่อนไปมีนัยดังได้สำแดงแล้วแต่หนหลัง

ในสิกขาบทที่ ๘ มีปุจฉาว่า สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงบัญญัตินิสสัคคียปาจิตตีย์ แก่ภิกษุผู้บริบวช ณ สถานที่ใด ฯ วิสัชนาว่า ทรงบัญญัติ ณ กรุงราชคฤห์ ฯ ปุจฉาว่า ทรงปรารภใครให้เป็นเหตุ ฯ วิสัชนาว่า ทรงปรารภอุปนัทสัคยบุตร ปุจฉาว่า เพราะเรื่องอะไร ? วิสัชนาว่า เพราะพระอุปนัทสัคยบุตรบริบวช ฯ ในสิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ ฯ เกิดขึ้นโดยสมุฏฐานทั้ง ๖

พระบาลีก่อนไปมีนัยดังได้สำแดงแล้วแต่หนหลัง

ในสิกขาบทที่ ๙ มีปุจฉาว่า สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงบัญญัตินิสสัคคียปาจิตตีย์แก่ภิกษุผู้ทำการแลกเปลี่ยนบริบวชมีประการต่างๆ ณ สถานที่ใด ฯ วิสัชนาว่า ทรงบัญญัติ ณ กรุงสาวัตถี ฯ ปุจฉาว่า ทรงปรารภใครให้เป็นเหตุ ฯ วิสัชนาว่า ทรงปรารภภิกษุณพหัคคีย์ ปุจฉาว่า เพราะเรื่องอะไร ? วิสัชนาว่า เพราะภิกษุณพหัคคีย์ทำการแลกเปลี่ยนด้วยบริบวช มีประการต่างๆ ฯ ในสิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ ฯ เกิดขึ้นโดยสมุฏฐานทั้ง ๖

พระบาลีก่อนไปมีนัยดังได้สำแดงแล้วแต่หนหลัง

ในสิกขาบทที่ ๑๐ มีปุจฉาว่า สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงบัญญัตินิสสัคคียปาจิตตีย์แก่ภิกษุ ผู้ทำการซื้อขายมีประการต่างๆ ณ สถานที่ใด ฯ

วิสัชนาว่า ทรงบัญญัติ ณ กรุงสาวัตถี ฯ ปุจฉาว่า ทรงปรารภใครให้เป็นเหตุ ฯ
 วิสัชนาว่า ทรงปรารภพระอุปัชฌาย์สกลบุตร ฯ ปุจฉาว่า เพราะเรื่องอะไร ?
 วิสัชนาว่า เพราะพระอุปัชฌาย์สกลบุตร ทำการซื้อขายกับปริพาชกผู้หนึ่ง ฯ
 ในสิกขาบทที่ ๑ นมฺปิณฺณํ ๑ เกิดขึ้นโดยสมุฏฐานที่ ๑

พระบาลีก่อนไปนั้นยังคงได้สำแดงแล้วแต่หนหลัง

สนเนอความในโกสยวรรคที่ ๒ เพียงเท่านั้น

ก่อนไปเป็นปุจฉาวิสัชนาในนัตถวรรคที่ ๓

ในสิกขาบทที่ ๑ มีปุจฉาว่า สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงบัญญัติ
 นิสัคคียปาจิตคีย์แก่ภิกษุผู้เก็บอติเรกบาตรไว้ล่วง ๑๐ วันไป ณ สถานที่ใด ฯ
 วิสัชนาว่า ทรงบัญญัติ ณ กรุงสาวัตถี ฯ ปุจฉาว่า ทรงปรารภใครให้เป็นเหตุ ฯ
 วิสัชนาว่า ทรงปรารภภิกษุผู้พหคีย์ ฯ ปุจฉาว่า เพราะเรื่องอะไร ? วิสัชนา
 ว่า เพราะภิกษุผู้พหคีย์เก็บอติเรกบาตรไว้ให้เกิน ๑๐ วันไป ฯ ในสิกขาบท
 ที่ ๑ นมฺปิณฺณํ ๑ อนุปิณฺณํ ๑ เกิดขึ้นโดยสมุฏฐาน ๒ ในสมุฏฐานแห่ง
 อาบคฺทัง ๑ คือ เกิดทางกายและวาจาไม่เกี่ยวข้องกับจิตก็ได้ เกิดทางกายและวาจา
 ประกอบกับจิตด้วยก็ได้

พระบาลีก่อนไปนั้นยังคงได้สำแดงแล้วแต่หนหลัง

ในสิกขาบทที่ ๒ มีปุจฉาว่า สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงบัญญัติ
 นิสัคคียปาจิตคีย์ แก่ภิกษุผู้มีบาตรมีรอยร้าวหย่อน ๕ แห่ง ขอบาตรใหม่ ณ
 สถานที่ใด ฯ วิสัชนาว่า ทรงบัญญัติ ณ สกกชนบท ฯ ปุจฉาว่า ทรงปรารภ
 ใครให้เป็นเหตุ ฯ วิสัชนาว่า ทรงปรารภภิกษุผู้พหคีย์ ฯ ปุจฉาว่า เพราะ
 เรื่องอะไร ? วิสัชนาว่า เพราะภิกษุผู้พหคีย์มีบาตรแตกเพียงเล็กน้อย กะเทาะ
 เพียงเล็กน้อย หรือเพียงแต่เป็นรอยร้าว ได้ขอบาตรมาเป็นอันมาก ฯ ใน
 สิกขาบทที่ ๑ นมฺปิณฺณํ ๑ ๑ เกิดขึ้นโดยสมุฏฐานที่ ๑

พระบาลีก่อนไปนั้นยังคงได้สำแดงแล้วแต่หนหลัง

ในสิกขาบทที่ ๓ มีปุจฉาว่า สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงบัญญัติ
 นิสัคคียปาจิตคีย์แก่ภิกษุผู้รับประเคนเภสัชไว้แล้วเก็บไว้ให้ล่วง ๗ วัน ณ สถานที่

ที่ใด ฯ วิสัชนาว่า ทรงบัญญัติ ณ กรุงสาวัตถี ฯ ปุจฉาว่า ทรงปรารภใครให้เป็นเหตุ ฯ วิสัชนาว่า ทรงปรารภภิกษุหลายรูปด้วยกัน ปุจฉาว่า เพราะเรื่องอะไร ? วิสัชนาว่า เพราะภิกษุทั้งหลาย รับประเคนเภสัชไว้แล้วเก็บไว้ให้ล่วง ๑๐ วัน ฯ ในสิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ ฯ เกิดขึ้นโดยสมุฏฐาน ๒ ในสมุฏฐานแห่งอาบัติที่ ๖

พระบาลีก่อนไปมีนัยคงได้สำแดงแล้วแต่หนหลัง

ในสิกขาบทที่ ๕ มีปุจฉาว่า สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงบัญญัตินิสสัคคียปาจิตคีย์แก่ภิกษุผู้แสวงหาผ้าอาบน้ำฝน เมื่อฤดูร้อนยังเหลืออยู่เกินกว่า ๑ เดือน ณ สถานที่ใด วิสัชนาว่า ทรงบัญญัติ ณ กรุงสาวัตถี ฯ ปุจฉาว่า ทรงปรารภใครให้เป็นเหตุ วิสัชนาว่า ทรงปรารภภิกษุฉัพพัคคีย์ ฯ ปุจฉาว่า เพราะเรื่องอะไร ? วิสัชนาว่า เพราะภิกษุฉัพพัคคีย์แสวงหาผ้าอาบน้ำฝน เมื่อฤดูร้อนยังเหลืออยู่เกินกว่า ๑ เดือน ฯ ในสิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ ฯ เกิดขึ้นโดยสมุฏฐานทั้ง ๖

พระบาลีก่อนไปมีนัยคงได้สำแดงแล้วแต่หนหลัง

ในสิกขาบทที่ ๖ มีปุจฉาว่า สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงบัญญัตินิสสัคคียปาจิตคีย์แก่ภิกษุผู้ให้จิวรแก่ภิกษุอื่นไปเอง แล้วมีความโกรธ น้อยใจ จึงกลับคืนมานั้น ณ สถานที่ใด วิสัชนาว่า ทรงบัญญัติ ณ กรุงสาวัตถี ฯ ปุจฉาว่า ทรงปรารภใครให้เป็นเหตุ วิสัชนาว่า ทรงปรารภพระอุปนันทสัททกบฏให้เป็นเหตุ ฯ ปุจฉาว่า เพราะเรื่องอะไร ? วิสัชนาว่า เพราะพระอุปนันทสัททกบฏให้จิวรแก่ภิกษุอื่นเอง แล้วมีความโกรธ น้อยใจ จึงกลับคืนมา ฯ ในสิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ ฯ เกิดขึ้นโดยสมุฏฐาน ๓ ในสมุฏฐานแห่งอาบัติทั้ง ๖

พระบาลีก่อนไปมีนัยคงได้สำแดงแล้วแต่หนหลัง

ในสิกขาบทที่ ๖ มีปุจฉาว่า สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงบัญญัตินิสสัคคียปาจิตคีย์แก่ภิกษุผู้ขอผ้าขมาเอง แล้วใช้ช่างทอจิวรนั้น ณ สถานที่ใด วิสัชนาว่า ทรงบัญญัติ ณ กรุงราชคฤห์ ฯ ปุจฉาว่า ทรงปรารภใครให้เป็นเหตุ วิสัชนาว่า ทรงปรารภภิกษุฉัพพัคคีย์ ฯ ปุจฉาว่า เพราะเรื่องอะไร ? วิสัชนาว่า เพราะภิกษุฉัพพัคคีย์ขอผ้าขมาเองแล้วให้ช่างทอจิวร ฯ ในสิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ ฯ เกิดขึ้นโดยสมุฏฐานทั้ง ๖

พระบาลีก่อนไปมีนัยดังตั้งได้สำแดงแล้วแต่หนหลัง

ในสิกขาบทที่ ๗ มีปจฉาว่า สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงบัญญัติ นิสสัคคียปาจิตกัฏฐ์แก่ภิกษุ ผู้อันเขมิได้ปวารณาไว้ก่อน เข้าไปหาช่างหูกแห่ง คฤหบดีผู้มีโชติภาส แล้วถึงความกำหนดในจิวร คือ สั่งให้เขาทอให้กว้างยาว ให้แน่น ให้ดี ดั้น ณ สถานที่ใด วิสัชนาว่า ทรงบัญญัติ ณ กรุงสาวัตถี ฯ ปจฉาว่า ทรงปรารภบุคคลใดให้เป็นเหตุ วิสัชนาว่า ทรงปรารภพระอุปนันท สักยบุตร ฯ ปจฉาว่า เพราะเรื่องอะไร ฯ วิสัชนาว่า เพราะพระอุปนันทสักยบุตร เขมิได้ปวารณาไว้ก่อน เข้าไปหานายช่างหูกแห่งคฤหบดีผู้มีโชติภาสแล้วถึงความ กำหนดในจิวร ฯ ในสิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ ฯ เกิดขึ้นโดยสมุฏฐานทั้ง ๕

พระบาลีก่อนไปมีนัยดังตั้งได้สำแดงแล้วแต่หนหลัง

ในสิกขาบทที่ ๘ มีปจฉาว่า สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงบัญญัติ นิสสัคคียปาจิตกัฏฐ์แก่ภิกษุผู้รับอธิเรกจิวรไว้แล้ว ปลอຍให้ลวงสมัยจิวรกาลไป ณ สถานที่ใด ฯ วิสัชนาว่า ทรงบัญญัติ ณ กรุงสาวัตถี ฯ ปจฉาว่า ทรงปรารภ ใครให้เป็นเหตุ ฯ วิสัชนาว่า ทรงปรารภภิกษุหลายรูปด้วยกัน ฯ ปจฉาว่า เพราะเรื่องอะไร ? วิสัชนาว่า เพราะภิกษุหลายรูปรับอธิเรกจิวรไว้แล้วปลอຍ ให้ลวงสมัยจิวรกาลไป ฯ ในสิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ ฯ เกิดขึ้นโดยสมุฏฐานทั้ง ๕ ฯ

พระบาลีก่อนไปมีนัยดังตั้งได้สำแดงแล้วแต่หนหลัง

ในสิกขาบทที่ ๙ มีปจฉาว่า สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงบัญญัติ นิสสัคคียปาจิตกัฏฐ์แก่ภิกษุผู้เก็บจิวรผืนใดผืนหนึ่งในจิวรทั้ง ๓ ผืน ไว้ในละแวก บ้านแล้วอยู่ปราศจากจิวรนั้นเกินกว่า ๕ ราชตรี ณ สถานที่ใด ฯ วิสัชนาว่า ทรง บัญญัติ ณ กรุงสาวัตถี ฯ ปจฉาว่า ทรงปรารภใครให้เป็นเหตุ ฯ วิสัชนาว่า ทรง ปรารภภิกษุหลายรูปด้วยกัน ฯ ปจฉาว่า เพราะเรื่องอะไร ? วิสัชนาว่า เพราะ ภิกษุหลายรูปเก็บจิวรผืนใดผืนหนึ่งในจิวรทั้ง ๓ ผืนไว้ในละแวกบ้าน แล้วอยู่ ปราศจากจิวรนั้นเกินกว่า ๕ ราชตรี ฯ ในสิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ ฯ เกิดขึ้นโดย สมุฏฐาน ๒ ในสมุฏฐานแห่งอาบัติทั้ง ๕

พระบาลีก่อนไปมีนัยดังตั้งได้สำแดงแล้วแต่หนหลัง

ในสิกขาบทที่ ๑๐ มีปจฉาว่า สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงบัญญัติ นิสสัคคียปาจิตกัฏฐ์แก่ภิกษุผู้รื้ออยู่ น้อมลากที่เขาน้อมไว้เป็นของจะถวายสงฆ์มา

เพื่อคน ณ สถานที่ใด ๆ ๑ วิสัชนาว่า ทรงบัญญัติ ณ กรุงสาวัตถี ๑ ปึงฉาว่า
ทรงปรารภใครให้เป็นเหตุ ๑ วิสัชนาว่า ทรงปรารภภิกษุผู้ พักคิย์ให้เป็นเหตุ ๑
ปึงฉาว่า เพราะเรื่องอะไร ๑ วิสัชนาว่า เพราะภิกษุผู้พักคิย์นอนลากที่เขา
นอนไว้เป็นจงจะถวายเป็นสงฆ์มาเพื่อนั้น ๑ ในสิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ เกิดขึ้น
โดยสมุฏฐาน ๑ ในสมุฏฐานแห่งอาบัติที่ ๖

พระบาลีก่อนไปมีนัยดังจะได้สำแดงแกว้แต่หนหลัง

สำแดงมาในปิตกวรรคที่ ๓ ในนิสสัคคิกกัณฑ์ประดับบัญญัติบาปมี ก็จบ
ลงเพียงเท่านี้ ๑ เหว่ ก็มี ด้วยประการฉะนี้ ๑

กัณฑ์ ๕

คัมภีร์ปรีวารวรรค

ว่าด้วยปาจิตติยกัณฑ์ในมุลาวาทวรรค

ชนเคน ภควตา ชานตา ปสุสตา อรหตา สมฺมาสมฺพุทฺเธน สมฺปชาน-
มุลาวาท ปาจิตติยํ กตฺถ ปญฺญตฺตุนฺติ.

ณ บัดนี้ อาตมภาพจักแสดงปาจิตติยกัณฑ์ในมุลาวาทวรรค ภคคามวรรค
โอวาทวรรค ซึ่งมีในคัมภีร์ปรีวาร สืบต่อไป เพื่อให้เป็นประโยชน์แก่พระพุท-
ธศาสนา และพุทธศาสนิกชนทั้งหลายตลอดกาลนาน

บาลี

ดำเนินความตามวาระพระบาลี ที่ได้ยกขึ้นไว้เป็นเบื้องต้นแห่งเทศนานี้ว่า
คำว่าเป็นปาจิตติย เพราะการแกลังกล่าวเท็จอันเป็นปาจิตติยข้อที่ ๑ ในมุลาวา-
ทวรรคนั้น สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าผู้รู้ ผู้เห็น ผู้เป็นพระอรหันตสัมมาสัม-
พุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ในที่ไหน ๑ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๑ เพราะทรงปรารภ
ใครเป็นต้นเหตุ ๑ เพราะทรงปรารภพระอรหันตภิกษุบุตรให้เป็นต้นเหตุ ๑

เพราะเรื่องอะไร ฯ เพราะเรื่องพระหัตถกสัถย์บรรพตกับพวกเดียรถีย์ ปฏิเสธ
แล้วรับ รับแล้วปฏิเสธในวัดนั้น ฯ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๓ คือ กาย
กับจิต ๑ วาจากับจิต ๑ กายวาจาจิต ๑ เป็นอาบัติภาชิกรณ ๑ ระวังด้วยสมณะ ๓
คือ สัมมชาวนัย ๑ ปญญาตกระณะ ๑ คณวัตถารกะ ๑

ข้อที่ ๒ ว่า ภิกษุคำภิกษุอื่นต้องปาจิตตีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ฯ ทรง
บัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ ฯ มีพวกภิกษุฉัพพัคคีย์เป็นต้นเหตุ ฯ
เพราะเรื่องอะไร ฯ เพราะเรื่องพวกภิกษุฉัพพัคคีย์ซึ่งทะเลาะกับภิกษุทั้งหลายซึ่ง
มีศรัทธารักใคร่ แล้วคำภิกษุทั้งหลายเหล่านั้น ฯ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มี
สมุฏฐาน ๓ คือ กายกับจิต ๑ วาจากับจิต ๑ กายวาจาจิต ๑ เป็นอาบัติภา-
ชิกรณ ๑ ระวังด้วยสมณะ ๓ คือ สัมมชาวนัย ๑ ปญญาตกระณะ ๑ คณวัตถารกะ ๑

ข้อที่ ๓ ว่า ภิกษุส่อเสียดภิกษุต้องปาจิตตีย์นั้น ทรงบัญญัติในที่ไหน ฯ
ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ ฯ มีพวกภิกษุฉัพพัคคีย์เป็นต้น
เหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ฯ เพราะเรื่องพวกภิกษุฉัพพัคคีย์ส่อเสียดภิกษุทั้งหลาย
ที่บาดหมางกัน ที่ทะเลาะกัน ที่โต้เถียงกัน ฯ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๓
และอื่น ๆ อีก ดังข้อที่แล้วมา

ข้อที่ ๔ ว่า ภิกษุสอนธรรมแก่อนุปสัมบันโดยว่าพร้อมกัน ต้องปาจิตตีย์นั้น
ทรงบัญญัติที่ไหน ฯ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ ฯ มีพวก
ภิกษุฉัพพัคคีย์เป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ฯ เพราะเรื่องพวกภิกษุฉัพพัคคีย์
สอนธรรมแก่พวกอุบาสกโดยว่าพร้อมกัน ฯ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๒
คือ วาจา ๑ วาจากับจิต ๑ นอกนั้นเหมือนข้อที่แล้วมา

ข้อที่ ๕ ว่า ภิกษุนอนร่วมอนุปสัมบันเกิน ๒ ราตรี ๓ ราตรี ต้องปจจิตตีย์
นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ฯ ทรงบัญญัติที่เมืองอาฬวี ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ ฯ มี
พวกภิกษุหลายองค์เป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ฯ เพราะเรื่องพวกภิกษุ
หลายองค์ด้วยกันนอนร่วมกับอนุปสัมบัน ฯ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มีอนุ-
บัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๒ คือ กาย ๑ กายกับจิต ๑ นอกนั้นเหมือนข้อที่แล้วมา
คือข้อที่ ๑ นั้น

ข้อที่ ๖ ว่า ภิกษุนอนร่วมที่มุงที่บังอันเดียวกับมาตุคาม ต้องปาจิตตีย์
นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ฯ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ ฯ มีพระ

อนรุทฐ์เป็นคัมภีร์ ๑ เพราะเรื่องอะไร ๑ เพราะเรื่องพระอนรุทฐ์นอนในที่มุง
ที่มุงอันเดียวกันกับมาตุคาม ๑ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๒ เหมือนกับ
ในแอกโคธสิกขาบท คือ สิกขาบทข้อที่ ๖ แห่งโกสิยวรรค นอกนี้เหมือนที่เข้ามา
แล้วในสิกขาบทข้อที่ ๑ โน้น

ข้อที่ ๑ ว่า ภิกษุแสดงธรรมแก่มาตุคามเกิน ๖ คำขึ้นไปต้องปาจิตคัมภีร์
ทรงบัญญัติที่ไหน ๑ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็นคัมภีร์ ๑ มีพระ
อุทาสเป็นคัมภีร์ ๑ เพราะเรื่องอะไร ๑ เพราะเรื่องพระอุทาสแสดงธรรมแก่
มาตุคาม ๑ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มีอนรุทฐ์ ๒ มีสมุฏฐาน ๒ เหมือนกับข้อ
ที่ ๖ ด้วยการสอนธรรม นอกนี้เหมือนกับข้อ ๑ ทั้งนั้น

ข้อที่ ๔ ว่า ภิกษุบอกอุตตริมนุสสรธรรมที่มีจริงแก่นุสสัมบันต้องปาจิตคัมภีร์
นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ๑ ทรงบัญญัติที่เมืองเวสาลี ๑ มีใครเป็นคัมภีร์ ๑ มี
พวกภิกษุที่จำพรรษาใกล้แม่น้ำวัคคุมหาเป็นคัมภีร์ ๑ เพราะเรื่องอะไร ๑ เพราะ
เรื่องพวกภิกษุที่จำพรรษาริมแม่น้ำวัคคุมหา สรรเสริญอุตตริมนุสสรธรรมของกันและ
กันให้พวกฤๅษีสดับ ๑ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๓ คือ กาย ๑
วาจา ๑ กายวาจา ๑ นอกนี้เหมือนกับข้อ ๑ โน้น

ข้อที่ ๕ ว่า ภิกษุบอกอาบัติชั่วหยาบของภิกษุอื่นแก่นุสสัมบัน ต้องปา-
จิตคัมภีร์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ๑ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็นคัมภีร์ ๑ มี
พวกภิกษุอุททคัมภีร์เป็นคัมภีร์ ๑ เพราะเรื่องอะไร ๑ เพราะเรื่องพวกภิกษุ
อุททคัมภีร์บอกอาบัติชั่วหยาบของภิกษุอื่นแก่นุสสัมบัน ๑ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑
มีสมุฏฐาน ๓ เหมือนในแอกทินนาทานปาราชิก นอกนี้เหมือนข้อที่ ๑ ทั้งนั้น

ข้อที่ ๑๐ ว่า ภิกษุขุดดินต้องปาจิตคัมภีร์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ๑ ทรงบัญญัติ
ที่เมืองอาฬวี มีใครเป็นคัมภีร์ ๑ มีพวกภิกษุชาวเมืองอาฬวีเป็นคัมภีร์ ๑
เพราะเรื่องอะไร ๑ เพราะเรื่องพวกภิกษุชาวเมืองอาฬวีขุดดิน สิกขาบทนี้มี
บัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๓ เหมือนกับข้อที่ ๑ โน้น จมบุสวาทวรรคที่ ๑ เพียง
เท่านั้น

ในภุคคาบวรรคที่ ๒ ว่า ภิกษุพราภุคคามต้องปาจิตคัมภีร์นั้น ทรงบัญญัติที่
ไหน ๑ ทรงบัญญัติที่เมืองอาฬวี ๑ มีใครเป็นคัมภีร์ ๑ มีพวกภิกษุชาวเมือง

อาฬวเป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ฯ เพราะเรื่องพวกภิกษุชาวเมืองอาฬว
คัดค้านไม้มิ ๑ สิกขาบทมีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๓ และอื่น ๆ อีก เหมือนที่
มาแล้ว

ข้อที่ ๒ ว่า ภิกษุทำให้สงฆ์ลำบากด้วยการพูดอย่างอื่นเสียในเวลาชำระ
กัณฐกปาจิตติยกัณฑ์ ทรงบัญญัติที่ไหน ฯ ทรงบัญญัติที่เมืองโกสัมพี ฯ มี
มิใครเป็นต้นเหตุ ฯ มีพระฉนภิกษุเป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ฯ เพราะเรื่อง
พระฉนภิกษุซึ่งถูกชักใช้เรื่องอาฬวในท่ามกลางสงฆ์ แล้วพูดกลบเกลื่อนเสีย ฯ
สิกขาบทมีบัญญัติ ๑ มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๓ และอื่น ๆ อีก เหมือนที่
มาแล้ว ฯ ข้อที่ ๓ ว่า ภิกษุที่เคยภิกษุอื่นต้องปาจิตติยกัณฑ์ ทรงบัญญัติที่ไหน ฯ
ทรงบัญญัติที่กรุงราชคฤห์ ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ ฯ มีพระเมตติยภิกษุกับพระภุมม-
ชกภิกษุเป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ฯ เพราะเรื่องพระเมตติยกับพระ
ภุมมชกเถียงพระทัพพมัลลบุตร ฯ สิกขาบทมีบัญญัติ ๑ มีบัญญัติ ๑ มี
สมุฏฐาน ๓ กับข้ออื่นอีกเหมือนที่มาแล้ว

ข้อที่ ๔ ว่า ภิกษุนำเตียงหรือตั้งฟูกเก้าอี้ของสงฆ์ไปตั้งในที่แจ้งแล้วไม่บอก
ลามอบหมายแก่ผู้อื่นเสียก่อนแล้วลุกไปเสีย ต้องปาจิตติยกัณฑ์ ทรงบัญญัติที่ไหน ฯ
ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ ฯ มีพวกภิกษุหลายองค์ด้วยกัน
เป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ฯ เพราะเรื่องพวกภิกษุหลายองค์ด้วยกันนำ
เครื่องเสนาสนะของสงฆ์ไปตั้งในที่แจ้งแล้วไม่บอกลามอบหมาย ลุกไปที่อื่นเสีย ฯ
สิกขาบทมีบัญญัติ ๑ มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๒ เหมือนในกฎีสิกขาบท
คือ สิกขาบทข้อที่ ๑ แห่งจิวรรค นอกนั้นเหมือนที่มาแล้วทั้งนั้น

ข้อที่ ๕ ว่า ภิกษุนำที่นอนไปปูในวิหารสงฆ์แล้วไม่บอกลาลุกไปเสียต้อง
ปาจิตติยกัณฑ์ ทรงบัญญัติที่ไหน ฯ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ ฯ
มีพวกภิกษุสัตถสวัคคีย์เป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ฯ เพราะเรื่องพวกภิกษุ
สัตถสวัคคีย์นำที่นอนไปปูในวิหารสงฆ์ แล้วไม่รื้อเก็บไว้ไปที่อื่นเสียโดยไม่บอก
ลา ฯ สิกขาบทมีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๒ เหมือนในกฎีสิกขาบท นอกนั้น
เหมือนที่มาแล้วทั้งนั้น

ข้อที่ ๖ ว่า ภิกษุอยู่แกล้งเข้าไปนอนเบียดผู้เข้าไปนอนก่อนในวิหารสงฆ์
ต้องปาจิตคณัน ทรงแบญญิตที่ไหนด ๑ ทรงแบญญิตที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็นคณ
เหตุ ๑ มีพวกภิกษุผู้พักคณเป็นคณเหตุ ๑ เพราะเรื่องอะไร ๑ เพราะเรื่องพวก
ภิกษุผู้พักคณแกล้งเข้าไปนอนเบียดภิกษุทั้งหลายผู้เป็นพระเถระ ๑ สิกขาบทนี้มี
บัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑ คือกายกับจิตเท่านั้น ๑ นอกนั้นเหมือนที่ถามมาแล้วทั้งนั้น

ข้อที่ ๗ ว่า ภิกษุโกรธภิกษุอื่นแล้วอุคคร่าออกจากวิหารสงฆ์ ต้องปาจิต
คณัน ทรงแบญญิตที่ไหนด ๑ ทรงแบญญิตที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็นคณเหตุ ๑
มีพวกภิกษุผู้พักคณเป็นคณเหตุ ๑ เพราะเรื่องอะไร ๑ เพราะเรื่องพวกภิกษุผู้
พักคณอุคคร่าภิกษุทั้งหลายออกจากวิหารสงฆ์ ๑ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มี
สมุฏฐาน ๑ กับข้ออื่น ๆ เหมือนที่ถามมาแล้ว

ข้อที่ ๘ ว่า ภิกษุนั่งเตียงหรือตั่งซึ่งมีทำไม้ได้กึ่งให้แน่นที่เขาตั่งไว้บนร่าง
ร้านที่เก็บของในวิหารสงฆ์ต้องปาจิตคณัน ทรงแบญญิตที่ไหนด ๑ ทรงแบญญิตที่
กรุงสาวัตถี มีใครเป็นคณเหตุ ๑ มีภิกษุองค์หนึ่งเป็นคณเหตุ เพราะเรื่องอะไร ๑
เพราะเรื่องภิกษุองค์หนึ่งรบนั่งลงบนเตียงมีทำไม้ได้กึ่งให้แน่น ซึ่งเขาตั่งไว้บน
ร่างร้านสำหรับเก็บของในวิหารสงฆ์ ๑ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๒
คือกาย ๑ กายกับจิต ๑ นอกนั้นเหมือนที่ถามมาแล้วทั้งนั้น

ข้อที่ ๙ ว่า ภิกษุโบกกุฎด้วยปูนหรือดินให้เกิน ๓ ชั้น ต้องปาจิตคณัน ทรงแ
บญญิตที่ไหนด ๑ ทรงแบญญิตที่เมืองโกสัมพี มีใครเป็นคณเหตุ ๑ มีพระฉันทภิกษ
เป็นคณเหตุ ๑ เพราะเรื่องอะไร ๑ เพราะเรื่องพระฉันทภิกษุให้เขาโบกกุฎที่สร้าง
เสร็จแล้วบ่อๆ กุฎหนักก็หักลง ๑ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๖ และ
อื่น ๆ อีก

ข้อที่ ๑๐ ว่า ภิกษุอยู่ว่าน่าน้ำตัวสัตว์เล็ก ๆ เหาหรือคณหรือคณต้องปาจิตคณ
นัน ทรงแบญญิตที่ไหนด ๑ ทรงแบญญิตที่เมืองอาฬวี ๑ มีใครเป็นคณเหตุ ๑
มีพวกภิกษุชาวเมืองอาฬวีเป็นคณเหตุ ๑ เพราะเรื่องอะไร ๑ เพราะเรื่องพวก
ภิกษุชาวเมืองอาฬวี ร้อยว่าน่าน้ำตัวสัตว์เล็กแต่ตกไปรดหญ้าบ้าง รดดินบ้าง ๑
สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑ กับข้ออื่น ๆ อีกเหมือนที่ถามมาแล้ว
วรรคที่ ๒ เพียงเท่านั้น

โอวาทวรรคที่ ๓ สิกขาบทข้อที่ ๑ ว่า ภิกษุไม่ได้สมมติสอนนางภิกษุณีต้องปาจิตตีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ๆ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๆ มีใครเป็นต้นเหตุ ๆ มีภวภิกษุณี พักคีย์เป็นต้นเหตุ ๆ เพราะเรื่องอะไร ๆ เพราะเรื่องภวภิกษุณี พักคีย์ไม่ได้สมมติแต่งตั้ง แต่ได้สอนภวภิกษุณี ๆ สิกขาบทนมัมบดีญุตี ๑ มือนุบดีญุตี ๑ ส่วนอนุบันนมบดีญุตีไม่มี ๆ มีสมุฏฐาน ๒ คือ วาจา ๑ วาจา กับ จิต ๑ นอกเหนือมาเท่านั้น

ข้อที่ ๒ ว่า ภิกษุสอนนางภิกษุณีในเวลาระอาทิชคตต้องปาจิตตีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ๆ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๆ มีใครเป็นต้นเหตุ ๆ มี ระอุพ-
บันตกเป็นต้นเหตุ ๆ เพราะเรื่องอะไร ๆ เพราะเรื่อง ระอุพบันตกสอนภวนาง
ภิกษุณีจนกระทั่งเวลาระอาทิชคต ๆ สิกขาบทนมัมบดีญุตี ๑ ๆ มีสมุฏฐาน ๒
กับข้ออื่น ๆ อีก

ข้อที่ ๓ ว่า ภิกษุไปสอนนางภิกษุณีจนถึงที่อยู่ต้องปาจิตตีย์นั้น ทรงบัญญัติ
ที่ไหน ๆ ทรงบัญญัติที่แคว้นแคว้นสักกะ ๆ มีใครเป็นต้นเหตุ ๆ มีภวภิกษุ
ณี พักคีย์เป็นต้นเหตุ ๆ เพราะเรื่องอะไร ๆ เพราะเรื่องภิกษุณี พักคีย์ไปสอน
นางภิกษุณีจนถึงวิหารของนางภิกษุณี ๆ สิกขาบทนมัมบดีญุตี ๑ มือนุบดีญุตี ๑ มี
สมุฏฐาน ๒ เหมือนในข้อที่ ๑ แห่งจิวรรค นอกเหนือมาเท่านั้น

ข้อที่ ๔ ว่า ภิกษุติเตียนภิกษุอื่นว่าสอนนางภิกษุณี เพราะเห็นแก่อำมิสต์ต้อง
ปาจิตตีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ๆ ที่กรุงสาวัตถี ๆ มีใครเป็นต้นเหตุ ๆ มีภว
ภิกษุณี พักคีย์เป็นต้นเหตุ ๆ เพราะเรื่องอะไร ๆ เพราะเรื่องภวภิกษุณี พักคีย์
กล่าวว่าภิกษุทั้งหลายสอนภิกษุณีเพราะเห็นแก่อำมิสต์ ๆ สิกขาบทนมัมบดีญุตี ๑
มีสมุฏฐาน ๓ และข้ออื่น ๆ อีกเหมือนเท่านั้น

ข้อที่ ๕ ว่า ภิกษุให้จิวรแก่ภวภิกษุณีที่ไม่ใช่ญาติต้องปาจิตตีย์นั้น ทรง
บัญญัติที่ไหน ๆ ที่กรุงสาวัตถี ๆ มีใครเป็นต้นเหตุ ๆ มีภิกษุองค์หนึ่งเป็นต้น
เหตุ ๆ เพราะเรื่องอะไร ๆ เพราะเรื่องภิกษุองค์หนึ่งได้ให้จิวรแก่นางภิกษุณีที่
ไม่ใช่ญาติ ๆ สิกขาบทนมัมบดีญุตี ๑ มือนุบดีญุตี ๑ มีสมุฏฐาน ๖ กับข้ออื่น ๆ
อีกเหมือนกันเท่านั้น

ข้อที่ ๖ ว่า ภิกษุเขียนจิ๋วให้แก่นางภิกษุณีที่ไม่ใช่ญาติต้องปาจิตตีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ? ที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ ? มีพระอุทายเป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องพระอุทายีเขียนจิ๋วให้แก่นางภิกษุณีที่ไม่ใช่ญาติ ฯ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ ฯ มีสมุฏฐาน ๖ และข้ออื่น ๆ อีกเหมือนกับที่กล่าวมา

ข้อที่ ๗ ว่า ภิกษุชวนนางภิกษุณีเดินทางร่วมกันต้องปาจิตตีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ? ที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ ? มีพวกภิกษุผู้พหุคคีย์เป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องพวกภิกษุผู้พหุคคีย์ชวนนางภิกษุณีเดินทางร่วมกัน ฯ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๔ คือ กาย ๑ กายกับวาจา ๑ กายกับจิต ๑ กายกับวาจา-จิต ๑ นอกนั้นเหมือนกับที่กล่าวมา

ข้อที่ ๘ ว่า ภิกษุชวนนางภิกษุณีลงเรือลำเดียวกันต้องปาจิตตีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ฯ ที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ ? มีพวกภิกษุผู้พหุคคีย์เป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องพวกภิกษุผู้พหุคคีย์ชวนพวกนางภิกษุณีลงเรือลำเดียวกัน ฯ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๔ เหมือนกับข้อที่ ๗ ส่วนอย่างอื่นเหมือนกับที่กล่าวมา

ข้อที่ ๙ ว่า ภิกษุขโมยเมล็ดอาหารที่นางภิกษุณีจัดแจงบอกให้จำบ้านถวาย ต้องปาจิตตีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ฯ ที่กรุงราชคฤห์ ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ ? มีพระเทวทัตเป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ฯ เพราะเรื่องพระเทวทัตขโมยว่าอาหารนั้นภิกษุณีบอกให้จำบ้านถวายแต่ได้ฉันอาหารนั้น ฯ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑ คือ กายกับจิต นอกนั้นเหมือนกับที่กล่าวมา

ข้อที่ ๑๐ ว่า ภิกษุหนึ่งในที่ลับตัวคือตัวกับนางภิกษุณีต้องปาจิตตีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ฯ ที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ ฯ มีพระอุทายเป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องพระอุทายีในที่ลับตัวคือตัวกับนางภิกษุณี ฯ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑ คือ กายกับจิต นอกนั้นเหมือนกับที่กล่าวมา คือ เหมือนกับสิกขาบทข้อที่ ๑ แห่งมุตสาทวารคณินั้น สันเนอความในพระวินัยกถาเท่านั้น

เอวี่ ก็มี ด้วยประการฉะนี้ ฯ

กณฑ์ที่ ๖

คัมภีร์ปริวารวรรค

ว่าด้วยคำปฐณาวิธานในโกชนวรรค

คหุทฺธิ อวสธบิณฑุ ภูณฺชนุตฺตสฺส ปาจิตฺติํ กคฺค ปณฺณตฺตนฺตํ ฯ
 สวคฺคิยา ปณฺณตฺตํ ฯ กิ อารพฺภาติ.

ณ บัณฑิต อวสธภา จักแสดงคัมภีร์ปริวารวรรค ว่าด้วยคำปฐณาวิธานใน
 โกชนวรรคที่ ๔ กับอเจลกวรรคที่ ๕ สืบต่อไป เพื่อให้เป็นประโยชน์แก่พระพุทธ
 ศาสนา และพุทธศาสนิกชนทั้งหลายตลอดกาลนาน

บาลี

ดำเนินความตามวาระพระบาลี ที่ได้ยกขึ้นไว้เป็นเบื้องต้นแห่งเทศนานั้นว่า
 สิกขาบทข้อที่ ๑ แห่งโกชนวรรคว่า ภิกษุฉันอาหารในโรงทานเกินกว่า ๓ วัน
 ต้องปาจิตฺตีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นต้น
 เหตุ ? มีพวกภิกษุผู้พละคือเป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องพวก
 ภิกษุผู้พละคืออยู่ฉันในโรงทานแล้ว ๆ เล่า ๆ ฯ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ ฯ
 มีสมุฏฐาน ๒ และอื่น ๆ อีก เหมือนในแอฟกโลมสิกขาบทโน้น

ข้อที่ ๒ ว่า ภิกษุไปฉันอาหารรวมกันตั้งแต่ ๔ องค์ขึ้นไป ในเวลาเขา
 นิมนต์ไปฉันโดยออกชื่อโกชนะทั้ง ๕ ต้องปาจิตฺตีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ฯ ทรง
 บัญญัติที่กรุงราชคฤห์ ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ ฯ มีระเทวทัตเป็นต้นเหตุ ๑ เพราะ
 เรื่องอะไร ฯ เพราะเรื่องระเทวทัตกับทั้งบริวารพากันไปเที่ยวขออาหารตาม
 ชาวบ้านมาฉัน ฯ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๒ และอื่น ๆ
 อีก เหมือนในแอฟกโลมสิกขาบทโน้น

ข้อที่ ๓ ว่า ภิกษุฉันแล้วห้ามการประเคนแล้วฉันอีก ต้องปาจิตฺตีย์นั้น
 ทรงบัญญัติที่ไหน ฯ ที่เมืองเวสาลี ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ ฯ มีภิกษุหลาย

องค์ด้วยกันเป็นคัมภีร์ ๑ เพราะเรื่องอะไร ๑ เพราะเรื่องภิกษุหลายองค์ด้วยกันได้รับนิมนต์ในที่แห่งหนึ่ง แล้วไปฉันในที่แห่งหนึ่ง ๑ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มีอนุบัญญัติ ๑ ๑ มีสมุฏฐาน ๒ เหมือนในกรณีสิกขาบทโน้น

ข้อที่ ๔ ว่า ภิกษุรับขนมให้เกินกว่า ๓ มาตร ต้องปาจิตตีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ๑ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็นต้นเหตุ ๑ มีภิกษุหลายองค์ด้วยกันเป็นต้นเหตุ ๑ เพราะเรื่องอะไร ๑ เพราะเรื่องภิกษุหลายองค์ด้วยกันรับไม่รู้จักประมาณ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑ กับข้ออื่นๆอีกที่ได้มาแล้ว

ข้อที่ ๕ ว่า ภิกษุฉันแล้ว ห้ามการประเคนแล้ว ฉันทวมและอาหารอันไม่เป็นเคนภิกษุใช้อีก ต้องปาจิตตีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ๑ ที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็นต้นเหตุ ๑ มีภิกษุหลายองค์ด้วยกันเป็นต้นเหตุ ๑ เพราะเรื่องอะไร ๑ เพราะเรื่องภิกษุหลายองค์ด้วยกันนั้น ฉันทแล้วห้ามการประเคนแล้วไปฉันในที่อื่นอีก ๑ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มีอนุบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑ เหมือนกับในกรณีสิกขาบท

ข้อที่ ๖ ว่า ภิกษุหลอกภิกษุผู้ฉันแล้ว ผู้ห้ามการประเคนแล้ว ให้ฉันขนมหรืออาหารที่ไม่เป็นเคนภิกษุใช้อีก ต้องปาจิตตีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ๑ ที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็นต้นเหตุ ๑ มีภิกษุองค์หนึ่งเป็นต้นเหตุ ๑ เพราะเรื่องอะไร ๑ เพราะเรื่องภิกษุองค์หนึ่ง นอกภิกษุองค์หนึ่งซึ่งฉันแล้ว ห้ามการประเคนแล้ว ให้ฉันอาหารที่ไม่เป็นเคนภิกษุใช้ ๑ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑ กับข้ออื่นๆอีกเหมือนที่มาแล้ว

ข้อที่ ๗ ว่า ภิกษุฉันขนมหรืออาหารในเวลาวิกาล ต้องปาจิตตีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ๑ ที่กรุงราชคฤห์ ๑ มีใครเป็นต้นเหตุ ๑ มีภิกษุผู้สวดสวัคคีย์เป็นต้นเหตุ ๑ เพราะเรื่องอะไร ๑ เพราะเรื่องภิกษุผู้สวดสวัคคีย์ฉันอาหารในเวลาวิกาล ๑ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๒ เหมือนในเอฟภโลมสิกขาบทโน้น

ข้อที่ ๘ ว่า ภิกษุฉันอาหารหรือขนมที่ตนเก็บไว้ ต้องปาจิตตีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ๑ ที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็นต้นเหตุ ๑ มีภิกษุผู้สวดสวัคคีย์เป็นต้นเหตุ ๑ เพราะเรื่องอะไร ๑ เพราะเรื่องภิกษุผู้สวดสวัคคีย์ฉันอาหารที่ตนเก็บสะสม

ไว้ ๑ สิกขาบทหนึ่งมีบัญญัติ ๑ ๑ มีสมุฏฐาน ๒ เหมือนในเอฟกโลมสิกขาบทโน้น

ข้อที่ ๘ ว่า ภิกษุขอโภชนะอันประณีตเพื่อประโยชน์แก่ตนมาฉัน ต้องปาจิตตีย์ใน ทรงบัญญัติที่ไหน ๑ ที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็นต้นเหตุ ๑ มีพวกภิกษุใดหักค้ำเป็นต้นเหตุ ๑ เพราะเรื่องอะไร ๑ เพราะเรื่องพวกภิกษุใดหักค้ำขอโภชนะอันประณีตเพื่อประโยชน์แก่ตนมาฉัน ๑ สิกขาบทหนึ่งมีบัญญัติ ๑ ๑ มีสมุฏฐาน ๕ และข้ออื่น ๆ อีกเหมือนที่แล้มาแล้ว

ข้อที่ ๑๐ ว่า ภิกษุฉันอาหารที่ไม่มีผู้ประเคน ต้องปาจิตตีย์ใน ทรงบัญญัติที่ไหน ๑ ที่เมืองเวสาลี ๑ มีใครเป็นต้นเหตุ ๑ มีภิกษุองค์หนึ่งเป็นต้นเหตุ ๑ เพราะเรื่องอะไร ๑ เพราะเรื่องภิกษุองค์หนึ่งฉันอาหารที่ไม่มีผู้ประเคน ๑ สิกขาบทหนึ่งมีบัญญัติ ๑ ๑ มีสมุฏฐาน ๒ เหมือนในเอฟกโลมสิกขาบท และข้ออื่น ๆ อีกเหมือนกันที่แล้มาแล้ว จบโกชนวรรคที่ ๔ เที่ยงเท่านี้

ในอเจลกวรรคที่ ๕ สำหรับสิกขาบทข้อที่ ๑ มีคำปจณาวิธานเป็นคู้ ๆ กันไปว่า ข้อที่ ๑ แห่งอเจลกวรรค ซึ่งมีเนื้อความว่า ภิกษุให้ของเคี้ยวของตนด้วยมือตนเอง แก้อเจลก หรือปริพาชก หรือปริพาชิกา ต้องปาจิตตีย์ใน ทรงบัญญัติที่ไหน ๑ ทรงบัญญัติที่เมืองเวสาลี ๑ มีใครเป็นต้นเหตุ ๑ มีพระอานนท์เป็นต้นเหตุ ๑ เพราะเรื่องอะไร ๑ เพราะเรื่องพระอานนท์ได้ให้ขนม ๒ ก้อน โดยเข้าใจว่าก้อนเดียวแก่นางปริพาชิกาคนหนึ่ง ๑ สิกขาบทหนึ่งมีบัญญัติ ๑ ๑ มีสมุฏฐาน ๒ กับข้ออื่น ๆ อีกเหมือนในเอฟกโลมสิกขาบทโน้น

ข้อที่ ๒ ว่า ภิกษุชวนภิกษุอื่นไปเที่ยวบิณฑบาตด้วยกัน ให้เขาใส่บาตรให้แล้วหรือไม่ก็ตาม แล้วไล่ภิกษุนั้นกลับเสีย ต้องปาจิตตีย์ใน ทรงบัญญัติที่ไหน ๑ ที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็นต้นเหตุ ๑ มีพระอุปนัณหสัถยบุตรเป็นต้นเหตุ ๑ เพราะเรื่องอะไร ๑ เพราะเรื่องพระอุปนัณหสัถยบุตรชวนภิกษุองค์หนึ่งว่า เราเข้าไปบิณฑบาตด้วยกันเถิด เวลาเข้าไปถึงบ้านแล้วไม่ให้เขาใส่บาตรภิกษุนั้นไล่ภิกษุนั้นกลับเสีย ๑ สิกขาบทหนึ่งมีบัญญัติ ๑ ๑ มีสมุฏฐาน ๓ และข้ออื่น ๆ อีกเหมือนกันที่แล้มาแล้ว

ข้อที่ ๓ ว่า ภิกษุเข้าไปนั่งแชกแซงในตระกูลที่มีแต่สองตัวเมียเขาอยู่ด้วยกันต้องปาจิตตีย์ใน ทรงบัญญัติที่ไหน ๑ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็นต้น

เหตุ ๑ มีพระอุปนันทสัททขบุตรเป็นต้นเหตุ ๑ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องพระ
อุปนันทสัททขบุตรเข้าไปนั่งแชกแชงในตระกูลที่มีแต่สงฆ์เมียอยู่ด้วยกัน สิกขา
บทนี้มีบัญญัติ ๑ ๑ มีสมุฏฐาน ๑ คือกายกับจิตเท่านั้น นอกนั้นเหมือนกับที่แล้ວมา

ข้อที่ ๔ ว่า ภิกษุหนึ่งในที่กำบังกับมาตุคาม ต้องปาจิตคีย์นั้น ทรงบัญญัติ
ที่ไหน ๑ ที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็นต้นเหตุ ๑ มีพระอุปนันทสัททขบุตรเป็นต้น
เหตุ ๑ เพราะเรื่องอะไร ๑ เพราะเรื่องพระอุปนันทสัททขบุตรนั่งในที่กำบังกับมาตุ
คาม ๑ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ ๑ มีสมุฏฐาน ๑ คือกายกับจิตเท่านั้น นอกนั้น
เหมือนกับที่แล้ວมา

ข้อที่ ๕ ว่า ภิกษุหนึ่งในที่ล้นตัวต่อตัวกับมาตุคาม ต้องปาจิตคีย์นั้น ทรง
บัญญัติที่ไหน ๑ ที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็นต้นเหตุ ๑ มีพระอุปนันทสัททขบุตร
เป็นต้นเหตุ ๑ เพราะเรื่องอะไร ๑ เพราะเรื่องพระอุปนันทสัททขบุตรนั่งในที่ล้น
ตัวต่อตัวกับมาตุคาม ๑ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ ๑ มีสมุฏฐาน ๑ คือกายกับจิต
เท่านั้น นอกนั้นเหมือนกับที่แล้ວมา

ข้อที่ ๖ ว่า ภิกษุได้รัยนิมนต์ให้ไปฉัน ไม่ได้บอกภิกษุอื่นซึ่งมีอยู่ก่อนแล้ว
ไปในตระกูลอื่นเสียในเวลาก่อนฉันหรือฉันแล้วก็ตาม ต้องปาจิตคีย์นั้น ทรง
บัญญัติที่ไหน ๑ ทรงบัญญัติที่กรุงราชคฤห์ ๑ มีใครเป็นต้นเหตุ ๑ มีพระอุป
นันทสัททขบุตรเป็นต้นเหตุ ๑ เพราะเรื่องอะไร ๑ เพราะเรื่องพระอุปนันทสัททขบุตร
ได้รัยนิมนต์ให้ไปฉัน แล้วไปในตระกูลอื่นเสียในเวลาก่อนฉัน ๑ สิกขาบท
นี้มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๔ ๑ มีสมุฏฐาน ๒ เหมือนในกรณีสิกขาบทนั้น

ข้อที่ ๗ ว่า ภิกษุขอเกสฺสให้เกินกว่านั้นไป ต้องปาจิตคีย์นั้น ทรง
บัญญัติที่ไหน ๑ ทรงบัญญัติที่แคว้นแคว้นสักยะ ๑ มีใครเป็นต้นเหตุ ๑ มีพวก
ภิกษุพวกฉัพพัคคีย์เป็นต้น ๑ เพราะเรื่องอะไร ๑ เพราะเรื่องพวกภิกษุฉัพพัคคีย์
ที่มหานามสักระบอกให้หรือสักครูหนึ่งก่อนก็ไม่ขอ ๑ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มีอนุ
บัญญัติ ๑ ๑ มีสมุฏฐาน ๖ และข้ออื่น ๆ อีกเหมือนกับที่แล้ວมา

ข้อที่ ๘ ว่า ภิกษุไปดุษวณทัฬหียกไปเพื่อจะรบกัน ต้องปาจิตคีย์นั้น
ทรงบัญญัติที่ไหน ๑ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็นต้นเหตุ ๑ มีพวกภิกษุ
ฉัพพัคคีย์เป็นต้นเหตุ ๑ เพราะเรื่องอะไร ๑ เพราะเรื่องพวกภิกษุฉัพพัคคีย์พา

กับไปชุมนุมกันเพื่อกันไปเพื่อจะรบกัน ๑ สิกขาบทนมัมปัตตุนี ๑ อเนปัตตุนี ๑ ๑
มีสมุฏฐาน ๒ และข้ออื่น ๆ อีกเหมือนกันในเอฬกโลมสิกขาบทโน้น

ข้อนี้ ๘ ว่า ภิกษุอยู่ในกองทัให้เกินกว่า ๓ คืน ต้องปาจิตตีย์นั้น ทรง
บัญญัติในที่ไหน ๑ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็นต้นเหตุ ๑ มีพวกภิกษุ
ลักลอบเป็นต้นเหตุ ๑ เพราะเรื่องอะไร ๑ เพราะเรื่องพวกภิกษุลักลอบอยู่ที่
ในกองทัให้เกินกว่า ๓ รัตริ ๑ สิกขาบทนมัมปัตตุนี ๑ ๑ มีสมุฏฐาน ๒ และข้อ
อื่น ๆ อีก เหมือนกับในเอฬกโลมสิกขาบทโน้น

ข้อที่ ๑๐ ว่า ภิกษุไปเที่ยวดูเขารบกัน ต้องปาจิตตีย์นั้น ทรงบัญญัติไว้
ที่ไหน ๑ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็นต้นเหตุ ๑ มีพวกภิกษุลักลอบ
เป็นต้นเหตุ ๑ เพราะเรื่องอะไร ๑ เพราะเรื่องพวกภิกษุลักลอบไปเที่ยวดูเข
รบกันในเวลาเวลาอยู่ในกองทั ๑ สิกขาบทนมัมปัตตุนี ๑ ๑ มีสมุฏฐาน ๒ กับข้อ
อื่น ๆ อีกเหมือนกันในเอฬกโลมสิกขาบทโน้น จบเอฬกวรรคที่ ๕ แห่งนี้

ที่แลคำว่า เอฬกโลมสิกขาบทโน้น ได้แก่สิกขาบทที่ว่าด้วยภิกษุรับ
ชนแกะในโกสิยวรรค คือ สิกขาบทที่ ๖ แห่งโกสิยวรรคโน้น ๑ ข้อว่าด้วยข้ออื่น ๆ
อีกเหมือนกันที่แลมานั้น หมายถึงอริกรรมและสมณะเท่านั้น คือ สิกขาบท
ทั้งหลายตามที่แสดงมาแล้วในวรรคทั้ง ๒ นี้ เป็นอาบัติตาทิกรรมทั้งนั้น ระเบียบ
ด้วยสมณะ ๓ คือ สัมมุขวินัย ๑ ปฏินญาตกรรม ๑ คินวัตถการกะ ๑ ทั้งนั้น ๑
ส่วนคำว่า สมุฏฐาน ๖ นั้น ก็มีปรากฏมาแล้วโดยมาก จึงไม่จำเป็นต้องยกขึ้นซ้ำ
ได้แก่ส่าใด จึงเป็นอันว่าจบพระวินัยกถาจนเพียงเท่านี้

เอวံ กัมม ด้วยประการฉะนี้ ๑

คัมภีร์ปริวารวรรค

ว่าด้วยคำปฐจาวิสัยนา ในสุราปานวรรค สัปปาดกวรรค และสหธรรมิกวรรค

สุราเมรยปาเน ปาจิตฺตํ กตฺถ ปณฺณตฺตํ ๑ โกสมุขิยา ปณฺณตฺตํ ๑
กัม อารพฺภาคิ.

ณ บัดนี้ อาตมภา จักได้แสดงคัมภีร์ปริวารวรรค ว่าด้วยคำปฐจาวิสัยนาใน
สุราปานวรรคที่ ๖ และสัปปาดกวรรคที่ ๗ กับสหธรรมิกวรรคที่ ๘ สืบต่อไป
เพื่อให้เป็นประโยชน์แก่ ระพุทธศาสนา และพุทธศาสนิกชนทั้งหลายตลอด
กาลนาน

บาลี

คำเนนความตามวาระบาลี ที่ได้ยกขึ้นไว้เป็นเบื้องต้นแห่งเทศนานั้นว่า
คำว่า ภิกษุคัมสุราเมรยํต้องปาจิตฺตํนั้น สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงบัญญัติ
ที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่เมืองโกสัมภี ๑ เพราะมีใครเป็นต้นเหตุ ? เพราะมี
พระสาครกะเป็นต้นเหตุ ๑ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องพระสาครกะดื่ม
เมา ๑ สิกขาบทนมบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๒ คือ กาย ๑ กายกับจิต ๑ นอก
เหมือนหมามาแล้วทรงมน

ข้อที่ ๒ ว่า ภิกษุจภิกษุต้องปาจิตฺตํนั้น สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าทรง
บัญญัติที่ไหน ? แก้วว่า ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็นต้นเหตุ ?
มีพวกภิกษุจภิกษุเป็นต้นเหตุ ๑ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องพวกภิกษุ
จภิกษุจภิกษุของคหณัง เพื่อจะหัวเราะเล่น ๑ สิกขาบทนมบัญญัติ ๑ มี
สมุฏฐาน ๑ คือ กายกับจิตเท่านั้น ๑ นอกนั้นเหมือนหมามาแล้วข้างต้นโน้น

ข้อที่ ๓ ว่า ภิกษุว่ายนํ้าเล่นต้องปาจิตฺตํนั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรง
บัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็นต้นเหตุ ? มีพวกภิกษุสัตถรสวคคีย์เป็นต้น
เหตุ ๑ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องภิกษุสัตถรสวคคีย์พากันเล่นนํ้าที่แม่น้ำ

ว่าด้วยคำปฐกวิสัชนา ในสุราปานวรรค สัปทาณกวรรค และสหธรรมิกวรรค ๔๑

อจิรวดี ฯ สิกขาบทนมัมมัญญติ ๑ ฯ มีสมุฏฐาน ๑ คือ กายกัมมจิตเท่านั้น นอกนั้น
เหมือนที่แล้มาแล้ว

ข้อที่ ๔ ว่า ภิกขุไม่เอื้อเฟื้อต้องปาจิตตีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติ
ที่เมืองโกสัมภี ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ ? มีระณันภิกขุเป็นต้นเหตุ ฯ เพราะ
เรื่องอะไร ? เพราะเรื่องระณันภิกขุได้ทำความไม่เอื้อเฟื้อต่อพระวินัย ฯ
สิกขาบทนมัมมัญญติ ๑ ฯ มีสมุฏฐาน ๑ คือ กายกัมมจิต ๑ วาจาจิต ๑ กาย
วาจาจิต ๑ นอกนั้นเหมือนที่แล้มาแล้ว

ข้อที่ ๕ ว่า ภิกขุหลอกลอกภิกขุให้กลัวผิดต้องปาจิตตีย์นั้น บัญญัติที่ไหน ?
ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ ? มีเวกภิกษุณั พคคีย์เป็นต้น
เหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องเวกภิกษุณั พคคีย์หลอกลอกภิกษุรูปหนึ่ง
ให้กลัวผิด ฯ สิกขาบทนมัมมัญญติ ๑ ฯ มีสมุฏฐาน ๔ เหมือนกับข้อที่ ๔ นอกนั้น
เหมือนกับที่แล้มาแล้ว

ข้อที่ ๖ ว่า ภิกขุก่อไฟผิงต้องปาจิตตีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรง
บัญญัติที่แขวงภักคชนบท ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ ? มีภิกษุหลายองค์ด้วยกัน
เป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องภิกษุหลายองค์ด้วยกันก่อไฟให้ลุก
โพลงแล้วพากันผิง ฯ สิกขาบทนมัมมัญญติ ๑ มอนุบัญญัติ ๒ ฯ มีสมุฏฐาน ๖
กับข้ออื่น ๆ อีก เหมือนกับที่แล้มาแล้ว

ข้อที่ ๗ ว่า ภิกษุอาบน้ำในเวลายังไม่ถึงกึ่งเดือนต้องปาจิตตีย์ ทรงบัญญัติ
ที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงราชคฤห์ ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ ? ภิกษุ
หลายองค์ด้วยกันเป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องภิกษุ
หลายองค์ด้วยกันได้เห็นพระราชเสด็จมาอาบน้ำ แล้วยังพากันอาบน้ำอยู่ โดย
ไม่รู้จักประมาณ ฯ สิกขาบทนมัมมัญญติ ๑ มอนุบัญญัติ ๖ ฯ มีคำถามว่า
สิกขาบทนมัมมัญญติห้ามในทั่วไป หรือมีบัญญัติห้ามเฉพาะประเทศ มีคำวิสัชนาว่า
มีบัญญัติห้ามเฉพาะประเทศ ฯ สิกขาบทนมัมมัญญฐาน ๒ กับข้ออื่น ๆ อีก
เหมือนในเอฬกโลมสิกขาบทไม้น

ข้อที่ ๔ ว่า ภิกษุไม่เอื้อเฟื้อต่อวินัย ใช้จิวรใหม่โดยไม่ได้ทำให้เสียด้วย
เครื่องทำให้เสีย - อย่าง อย่างใดอย่างหนึ่ง ต้องปาจิตตีย์นั้น ทรงบัญญัติที่
ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ ? มีภิกษุหลายองค์
ด้วยกันเป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องภิกษุหลายองค์ด้วยกัน
จำจิวรของคนไม่ได้ ฯ สิกขาบทที่ ๑ บัญญัติ ๑ ฯ มีสมุฏฐาน ๒ เหมือนใน
เอสกโลมสิกขาบท และข้ออื่น ๆ อีก เหมือนที่แล้มาแล้ว

ข้อที่ ๕ ว่า ภิกษุฝากจิวรไว้กับภิกษุ เรือกับภิกษุณ นางสิกขมานา สามเณร
สามเณรี ด้วยตนเองแล้ว ไม่ได้ถอนฝากเสียก่อน นำคินไปใช้ต้องปาจิตตีย์นั้น
ทรงบัญญัติที่ไหน ? ที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ ? มี ระอุปนัทธสัททบุตร
เป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องระอุปนัทธสัททบุตรฝากจิวรไว้กับ
ภิกษุอื่นแล้วนำคินมาใช้โดยยังไม่ได้ถอนฝาก มีสมุฏฐาน ๒ เหมือนในกฐิน
สิกขาบท และข้ออื่น ๆ อีก เหมือนที่แล้มาแล้ว

ข้อที่ ๑๐ ว่า ภิกษุซ่อนบาตร หรือจิวร หรือผ้าปูนั่ง หรือกลองเข็ม หรือ
ประคดเอว ของภิกษุอื่นต้องปาจิตตีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่
กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ ? มีเวกภิกษุณัททคคยเป็นต้นเหตุ ฯ
เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องภิกษุณัททคคยซ่อนบาตรบ้าง จิวรบ้าง ผ้าปูนั่งบ้าง
กลองเข็มบ้าง ประคดเอวบ้าง ของภิกษุทั้งหลาย ฯ สิกขาบทที่ ๑ บัญญัติ ๑ ฯ
มีสมุฏฐาน ๑ และข้ออื่น ๆ อีก เหมือนที่แล้มาแล้ว ฯ จบสุราปานวรรคที่ ๖
เพียงเท่านั้น

ในสัปปาณกวรรคที่ ๗ ข้อที่ ๑ ว่า ภิกษุแกล้งฆ่าสัตว์ต้องปาจิตตีย์นั้น ทรง
บัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ ? มีพระอชช
เป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องพระอชชแกล้งฆ่าสัตว์มขวิด
ให้ตาย ฯ สิกขาบทที่ ๑ บัญญัติ ๑ ฯ มีสมุฏฐาน ๓ กับข้ออื่น ๆ อีก เหมือน
ที่แล้มาแล้ว

ข้อที่ ๒ ว่า ภิกษุรื้อยว้างสัตว์เล็ก ๆ แต่จับแล้วต้องปาจิตตีย์นั้น ทรง
บัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ ? มีเวกภิกษุ
ณัททคคยเป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องเวกภิกษุณัททคคย

ว่าด้วยคำปฐาวิสัชนา ในสุราปานวรรค สัปปาณกวรรค และสทธรรมิกวรรค ๔๓

กณณามสทวเลก ๆ ๑ สิกขาบทนมมัญญติ ๑ ๑ มสมุฏฐาน ๓ กับข้ออื่น ๆ อีก
เหมือนที่แล้มาแล้ว

ข้อที่ ๓ ว่า ภิกษุอยู่ แตรอพนธกรณที่ระงับแล้วโดยชอบธรรมขาน
เพื่อชำระอกตองปาจิตตีย์นั้น ทรงบัญญัติไหม ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ?
มีใครเป็นต้นเหตุ ? มีพวกภิกษุใดที่คัดค้านเหตุ ? เพราะเรื่องอะไร ?
เพราะเรื่องภิกษุใดที่คัดค้านอยู่ แตรอพนธกรณที่ระงับแล้วโดยชอบ
ขานเพื่อวินิจฉัยอีก ๑ สิกขาบทนมมัญญติ ๑ ๑ มสมุฏฐาน ๓ กับข้ออื่น ๆ อีก
เหมือนที่แล้มาแล้ว

ข้อที่ ๔ ว่า ภิกษุอยู่ แกล้งปกปิดอาบัติชั่วหยาบของภิกษุอื่นต้อง
ปาจิตตีย์ไหม ทรงบัญญัติไหม ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ? มีใครเป็นต้นเหตุ ?
มีภิกษุรูปหนึ่งเป็นต้นเหตุ ? เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องภิกษุรูปหนึ่งแกล้ง
ปกปิดอาบัติชั่วหยาบของภิกษุอื่น ๑ สิกขาบทนมมัญญติ ๑ ๑ มสมุฏฐาน ๑ คือ
ต้องด้วยกาขวาจาจิตเท่านั้น นอกนั้นเหมือนที่แล้มาแล้ว

ข้อที่ ๕ ว่า ภิกษุอยู่ให้อุปสมบทแก่ผู้มีอายุหย่อนกว่า ๒๐ ปี ต้องปาจิตตีย์
ไหม ทรงบัญญัติไหม ? ทรงบัญญัติที่กรุงราชคฤห์ ? มีใครเป็นต้นเหตุ ?
มีภิกษุหลายองค์ด้วยกันเป็นต้นเหตุ ? เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องภิกษุ
หลายองค์ด้วยกันอยู่แต่ให้อุปสมบทแก่ผู้มีอายุหย่อนกว่า ๒๐ ปี ๑ สิกขาบทนม
มัญญติ ๑ ๑ มสมุฏฐาน ๓ กับข้ออื่น ๆ อีก เหมือนที่แล้มาแล้ว

ข้อที่ ๖ ว่า ภิกษุอยู่ แกล้งชวนพ่อค้าผู้ชอนภาษีเดินทางด้วยกันต้อง
ปาจิตตีย์ไหม บัญญัติไหม ? - ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ? มีใครเป็นต้นเหตุ ?
แต่มีภิกษุรูปหนึ่งเป็นต้นเหตุ ? เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องภิกษุรูปหนึ่งชวน
ชวนพ่อค้าผู้ชอนภาษีเดินทางด้วยกัน สิกขาบทนมมัญญติ ๑ ๑ มสมุฏฐาน ๒ คือ
กายกัมมจิต ๑ กายกัมมวาจา ๑ นอกนั้นเหมือนที่แล้มาแล้ว

ข้อที่ ๗ ว่า ภิกษุชวนมาตุคามเดินทางด้วยกันต้องปาจิตตีย์ไหม ทรงบัญญัติ
ไหม ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ? มีใครเป็นต้นเหตุ ? มีภิกษุองค์หนึ่ง
เป็นต้นเหตุ ? เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องภิกษุองค์หนึ่งชวนมาตุคามเดินทาง

ด้วยกับ ๑ ศึกษาบทบัญญัติ ๑ ๑ มีสมุฏฐาน ๔ กับข้ออื่น ๆ อีก เหมือน
ที่แล้วมา

ข้อที่ ๔ ว่า ภิกษุไม่สละความเห็นอันลามก ในเมื่อถูกสวดสมณภาส
ถึง ๓ ครั้ง ต้องปาจิตคีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๑
มีใครเป็นต้นเหตุ ? มี ระอริฏฐะเป็นต้นเหตุ ๑ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะ
เรื่อง ระอริฏฐะภิกษุไม่ยอมสละความเห็นอันลามก ในเมื่อถูกสวดสมณภาส
ถึง ๓ ครั้งแล้ว ๑ ศึกษาบทบัญญัติ ๑ ๑ มีสมุฏฐาน ๑ คือ กายวาจาจิตเท่านั้น
นอกนั้นเหมือนที่แล้วมา

ข้อที่ ๕ ว่า ภิกษุอยู่ แต่ยังคงหาภิกษุไม่ยอมสละความเห็นอันลามก
ผู้ถูกลงโทษแล้วไม่ได้ระงับโทษต้องปาจิตคีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติ
ที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็นต้นเหตุ ? มี ภิกษุภิกษุณี ๒ คนเป็นต้นเหตุ ๑ เพราะ
เรื่องอะไร ? เพราะเรื่อง ภิกษุภิกษุณี ๒ คนอยู่ แต่ยังคงหาภิกษุ
ผู้ถูกสงฆ์ลงโทษแล้ว ผู้ยังไม่ได้ระงับโทษ ผู้ยังไม่สละความเห็น ๑ ศึกษาบท
บัญญัติ ๑ ๑ มีสมุฏฐานเหมือนกับข้ออื่น ๆ อีก เหมือนที่แล้วมา

ข้อที่ ๑๐ ว่า ภิกษุอยู่ แกล้งประจบสามเณรผู้สงฆ์ให้ฉิบหายแล้ว ต้อง
ปาจิตคีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็นต้นเหตุ ๑
มี ภิกษุภิกษุณี ๒ คนเป็นต้นเหตุ ๑ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่อง ภิกษุภิกษุณี
๒ คนอยู่ แต่ยังไม่ประจบสามเณรชื่อว่ากัณฑกะ ภิกษุอื่นให้ฉิบหายแล้ว ๑
ศึกษาบทบัญญัติ ๑ ๑ มีสมุฏฐาน ๓ และข้ออื่น ๆ อีก เหมือนกับข้อที่แล้วมา ๑
จบสัปปาวรรคที่ ๕ เพียงเท่านั้น

ในสทธรรมกวรรคที่ ๔ สำหรับศึกษาบทข้อที่ ๑ ว่า ภิกษุผู้ถูกภิกษุ
ทั้งหลายว่ากล่าวโดยชอบธรรมอยู่ แต่ยังไม่เชื่อ ข้างเจ้ายังไม่ตามภิกษุอื่น
ซึ่งเป็นผู้กล่าว เป็นผู้ทรงพระวินัยตราบได้ ข้างเจ้ายังไม่ศึกษาในสิกขาบท
อยู่ตราบนั้น ต้องปาจิตคีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่เมืองโกสัมภี ๑
มีใครเป็นต้นเหตุ ? มี ระณิกะภิกษุเป็นต้นเหตุ ๑ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะ
เรื่อง ระณิกะภิกษุถูกภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวโดยชอบธรรม แต่ยังไม่ตอบว่า
ข้าเจ้ายังไม่ตามภิกษุอื่นซึ่งเป็นผู้กล่าว เป็นผู้ทรงพระวินัยตราบได้ ก็ยังไม่ศึกษา

ว่าด้วยคำปจฉาวิธาน ในสุราปานวรรค สัปทาณกวรรค และสหธรรมิกวรรค ๔๕
ในสิกขาบทที่๑๑๑๑ สิกขาบทที่๑๑๑๑๑ ๑ ๑ มีสมุฏฐาน ๓ กับข้อ
อื่น ๆ อีก

ข้อที่ ๒ ว่า ภิกษุใดเห็น ะวิสัยต้องปาจิตตีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ?
ที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็นต้นเหตุ ? มีพวกภิกษุใด พักคิเป็นต้นเหตุ ๑
เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องพวกภิกษุใด พักคิเห็น ะวิสัย ๑ สิกขาบทที่
๑๑๑๑๑ ๑ มีสมุฏฐาน ๓ กับข้ออื่น ๆ อีก เหมือนที่แล้มา

ข้อที่ ๓ ว่า ภิกษุใดแก่งหลังล้มซึ่ง ะวิสัยต้องปาจิตตีย์นั้น ทรงบัญญัติที่
ไหน ? ที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็นต้นเหตุ ? มีพวกภิกษุใด พักคิเป็นต้นเหตุ ๑
เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องพวกภิกษุใด พักคิแก่งหลังล้มซึ่ง ะวิสัย ๑
สิกขาบทที่๑๑๑๑๑ ๑ มีสมุฏฐาน ๓ กับข้ออื่น ๆ อีก เหมือนที่แล้มา

ข้อที่ ๔ ว่า ภิกษุใดภิกษุอื่นด้วยความโกรธความน้อยใจ ต้องปาจิตตีย์นั้น
ทรงบัญญัติที่ไหน ? ที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็นต้นเหตุ ? มีพวกภิกษุใด พักคิ
เป็นต้นเหตุ เพราะเรื่องอะไร ๑ เพราะเรื่องพวกภิกษุใด พักคิโกรธแค้นแล้วคิ
ภิกษุอื่น ๑ สิกขาบทที่๑๑๑๑๑ ๑ มีสมุฏฐาน ๑ คือ กายกับจิตเท่านั้น นอกนั้น
เหมือนที่แล้มา

ข้อที่ ๕ ว่า ภิกษุโกรธง่อมให้ภิกษุอื่นต้องปาจิตตีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ?
ที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็นต้นเหตุ ? มีพวกภิกษุใด พักคิเป็นต้นเหตุ ๑ เพราะ
เรื่องอะไร ? เพราะเรื่องพวกภิกษุใด พักคิโกรธง่อมให้แกภิกษุทั้งหลาย ๑
สิกขาบทที่๑๑๑๑๑ ๑ มีสมุฏฐาน ๑ คือ กายกับจิตเท่านั้น

ข้อที่ ๖ ว่า ภิกษุโจทก์ภิกษุอื่นด้วยสังขาหิเสสไม่มีมูลต้องปาจิตตีย์นั้น ทรง
บัญญัติที่ไหน ? ที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็นต้นเหตุ ? มีพวกภิกษุใด พักคิ
เป็นต้นเหตุ ๑ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องภิกษุใด พักคิโจทก์ภิกษุอื่น
ด้วยสังขาหิเสสไม่มีมูล ๑ สิกขาบทที่๑๑๑๑๑ ๑ มีสมุฏฐาน ๓

ข้อที่ ๗ ว่า ภิกษุใดแก่งทำให้เกิดสงสัยแกภิกษุอื่นต้องปาจิตตีย์นั้น ทรง
บัญญัติที่ไหน ? ที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็นต้นเหตุ ? มีพวกภิกษุใด พักคิเป็น
ต้นเหตุ ๑ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องพวกภิกษุใด พักคิแก่งทำให้เกิดความ
สงสัยแกภิกษุทั้งหลาย ๑ สิกขาบทที่๑๑๑๑๑ ๑ มีสมุฏฐาน ๓

~~~~~
 ข้อที่ ๘ ว่า ภิกษุไปไหนตามแต่แห่งภิกษุซึ่งทะเลาะวิวาทกัน ต้องไปจัดคิณ
 ทรงบัญญัติที่ไหน ? ที่กรุงสาวัตถี ? มีใครเป็นคัมภีร์ ? มีพวกภิกษุใด พัดคิณ
 เป็นคัมภีร์ ? เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องพวกภิกษุใด พัดคิณไปไหนตามแต่
 ภิกษุที่ทะเลาะกัน ? สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ ๑ มีสมุฏฐาน ๒ คือ กายกัมมจิต ๑
 กาทกัมมวาจาจิต ๑

ข้อที่ ๙ ว่า ภิกษุให้ถ่มน้ำแกต้จกรรมที่ชอยกรรมแล้ว ภายหลังกลับ
 คิดเคยนต้องไปจัดคิณที่ไหน ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ? มีใคร
 เป็นคัมภีร์ ? มีพวกภิกษุใด พัดคิณเป็นคัมภีร์ ? เพราะเรื่องอะไร ? เพราะ
 เรื่องพวกภิกษุใด พัดคิณ ให้ถ่มน้ำแกต้จกรรมที่ชอยกรรมแล้วภายหลังกลับ
 คิดเคยน ? สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ ๑ มีสมุฏฐาน ๑

ข้อที่ ๑๐ ว่า เมื่อสงฆ์กำลังวินิจฉัยอธิกรณอยู่ ไม่ให้ถ่มน้ำก่อนลุกไปเสีย
 ต้องไปจัดคิณที่ไหน ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ? มีใครเป็น
 คัมภีร์ ? มีภิกษุองค์หนึ่งเป็นคัมภีร์ ? เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องภิกษุองค์นั้น ไม่ให้
 เนื้ทระก่อนลุกไปเสีย ในขณะสงฆ์กำลังวินิจฉัยอธิกรณอยู่ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ ๑
 มีสมุฏฐาน ๑ คือ กายวาจาจิตเท่านั้น

ข้อที่ ๑๑ ว่า ภิกษุ ร้อมกับสงฆ์ให้จ้วงแก้ภิกษุอื่นแล้ว ภายหลังกลับคิดเคยน
 ต้องไปจัดคิณที่ไหน ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงราชคฤห์ ? มีใครเป็น
 คัมภีร์ ? มีพวกภิกษุใด พัดคิณเป็นคัมภีร์ ? เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่อง
 พวกภิกษุใด พัดคิณ ร้อมกับสงฆ์ให้จ้วงแก้ภิกษุอื่นแล้ว ภายหลังกลับคิดเคยน ?
 สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ ๑ มีสมุฏฐาน ๑

ข้อที่ ๑๒ ว่า ภิกษุร้อย แกล้งน้อมลากสงฆ์ไปให้แกผู้อื่นต้องไปจัดคิณที่
 ทรงบัญญัติที่ไหน ? ที่กรุงสาวัตถี ? มีใครเป็นคัมภีร์ ? มีพวกภิกษุใด พัดคิณ
 เป็นคัมภีร์ ? เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องพวกภิกษุใด พัดคิณร้อย แกล้ง
 น้อมลากของสงฆ์ไปให้ผู้อื่นเสีย ? สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ ๑ มีสมุฏฐาน ๑
 กับข้ออื่น ๆ อีก เหมือนแต่เดิมมา จบสหธรรมิกวรรคที่ ๕ และพระวินัยกัณฑ์
 เปรียวรรค

เอวี่ ก็มี คิ้วขมวดประการฉะนี้ ฯ

กณฑ์ที่ ๘

คัมภีร์ปริวารวรรค

ว่าด้วยคำปฐณาวิธานในรัตนวรรคที่ ๘

ปุรุष อปฺปฏิสัวิเตน รณฺโณ อเนปฺรุ ปวิสฺนตฺสฺส ปาจิตฺติยํ กตฺต
ปณฺณตฺตนฺติ ฯ สวคฺคิยา ปณฺณตฺตํ ฯ กิ อารุภาติ.

ณ บัณฑิต อาคตมภา จักแสดงคัมภีร์ปริวารวรรค ว่าด้วยคำปฐณาวิธานในรัตน
วรรคที่ ๘ และในปาฐิเทศนียะ ๔ กับเสขิยวัตร ในวรรคที่ ๑ สืบต่อไป เพื่อให้เป็น
ประโยชน์แก่พระพุทธศาสนา และพุทธศาสนิกชนทั้งหลายตลอดกาลนาน

บาลี

คำเน้นความตามวาระพระบาลี ที่ได้ยกขึ้นไว้เป็นเบื้องต้นแห่งเทศนาเห็นว่า
ในสิกขาบทที่ ๑ แห่งรัตนวรรคที่ ๘ นั้น มีคำปฐณาวิธาน เป็นคํ่า ๆ กันไปว่า
ภิกษุไม่ได้แจ้งให้ทราบก่อนเข้าไปสู่ภายในปราสาทของพระราชา ต้องปาจิตฺตียัน
สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงบัญญัติที่ไหน ฯ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใคร
เป็นต้นเหตุ ฯ มีพระอานนท์เป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ฯ เพราะเรื่อง
พระอานนท์ไม่ได้แจ้งให้ทราบก่อนเข้าไปสู่ปราสาทของพระราชา ฯ สิกขาบทนี้มี
บัญญัติ ๑ ฯ มีสมุฏฐาน ๒ เหมือนในกฐินสิกขาบทนั้น

ข้อที่ ๒ ว่า ภิกษุเก็บรัตนจะต้องปาจิตฺตียัน ทรงบัญญัติที่ไหน ฯ ทรง
บัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ ฯ มีภิกษุองค์หนึ่งเป็นต้นเหตุ ฯ
เพราะเรื่องอะไร ฯ เพราะเรื่องภิกษุองค์นั้นได้เก็บรัตนไว้ ฯ สิกขาบทนี้มี
บัญญัติ ๑ มีอนุบัญญัติ ๒ มีสมุฏฐาน ๖

ข้อที่ ๓ ว่า ภิกษุไม่บอกลาภิกษุที่อยู่ก่อน เข้าไปบ้านในเวลาวิกาล
ต้องปาจิตฺตียัน ทรงบัญญัติที่ไหน ฯ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็น
ต้นเหตุ ฯ มีพวกภิกษุผู้พหุคคัยเป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ฯ เพราะเรื่อง

พวกภิกษุฉัพพัคคีย์ไม่บอกตาทิฆุที่มีอยู่ในวัดก่อน เข้าไปบ้านในเวลาวิกาล ฯ
 สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มีอนุบัญญัติ ๓ ๓ มีสมุฏฐาน ๒ เหมือนในกฎในสิกขาบทไหน

ข้อที่ ๔ ว่า ภิกษุให้ทำกถ้องเข้มด้วยกระดุก หรือา หรือเขาต้องปาจิตตีย์
 นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ฯ ทรงบัญญัติที่แวนแก้วสักกะ มีใครเป็นต้นเหตุ ฯ
 มีภิกษุหลายองค์ด้วยกันเป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ฯ เพราะเรื่องภิกษุ
 หลายองค์ด้วยกันขอกถ้องเข้มมากไม่รู้จักประมาณ ฯ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑
 มีสมุฏฐาน ๖ กับข้ออื่น ๆ อีก

ข้อที่ ๕ ว่า ภิกษุให้ทำเคียงหรือตั่งเกินประมาณ ต้องปาจิตตีย์นั้น ทรง
 บัญญัติที่ไหน ฯ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ ฯ มีระอุปนันท
 สักขบุตรเป็นต้นเหตุ เพราะเรื่องอะไร ฯ เพราะเรื่องระอุปนันทสักขบุตรได้ทำ
 เคียงสูง ฯ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๖ กับข้ออื่น ๆ อีก

ข้อที่ ๖ ว่า ภิกษุให้ทำเคียงหรือตั่งหุ้มน้นต้องปาจิตตีย์นั้น ทรงบัญญัติ
 ที่ไหน ฯ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ ฯ มีพวกภิกษุฉัพพัคคีย์
 เป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ฯ เพราะเรื่องพวกภิกษุฉัพพัคคีย์ให้ทำเคียงตั่ง
 หุ้มน้น ฯ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๖ กับข้ออื่น ๆ อีก

ข้อที่ ๗ ว่า ภิกษุให้ทำผ้าปูนั่งเกินประมาณต้องปาจิตตีย์นั้น ทรงบัญญัติ
 ที่ไหน ฯ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ ฯ มีพวกภิกษุฉัพพัคคีย์
 เป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ฯ เพราะเรื่องพวกภิกษุฉัพพัคคีย์ให้ทำผ้าปูนั่ง
 ไม่มีประมาณ ฯ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มีอนุบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๖ กับข้อ
 อื่น ๆ อีก

ข้อที่ ๘ ว่า ภิกษุให้ทำผ้าปูนั่งปิดหรือแผลเกินประมาณ ต้องปาจิตตีย์นั้น
 ทรงบัญญัติที่ไหน ฯ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ ฯ มีภิกษุ
 พวกฉัพพัคคีย์เป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ฯ เพราะเรื่องพวกภิกษุฉัพพัคคีย์
 ใช้ผ้าปูนั่งปิดหรือแผลประมาณมิได้ ฯ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ ๓ มีสมุฏฐาน ๖ กับ
 ข้ออื่น ๆ อีก

ข้อที่ ๙ ว่า ภิกษุให้ทำผ้าอาบน้าฝนเกินประมาณ ต้องปาจิตตีย์นั้น ทรง
 บัญญัติที่ไหน ฯ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ ฯ มีภิกษุพวก

ฉัพพัคคีย์เป็นคัมภีร์ ๑ เพราะเรื่องอะไร ๑ เพราะเรื่องพวกภิกษุฉัพพัคคีย์
ใช้ผ้าอาบน้ำฝนหาประมาณมิได้ ๑ สิกขาบทที่มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๖ กับข้อ
อื่น ๆ อีก

ข้อที่ ๑๐ ว่า ภิกษุให้ทำจีวรเท่าจีวรพระสุคต ต้องปาจิตคีย์นั้น ทรง
บัญญัติที่ไหน ๑ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี มีใครเป็นคัมภีร์ ๑ มีพระนันทะ
เป็นคัมภีร์ ๑ เพราะเรื่องอะไร เพราะเรื่องพระนันทะให้จีวรเท่าจีวรพระ
สุคต ๑ สิกขาบทที่มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๖ กับข้ออื่น ๆ อีก ๑ คำว่า ข้อ
อื่น ๆ อีกนั้น หมายถึงคณาธิการณ์ กับอธิกรณ์สมณะเหมือนกันที่กล่าวมาแล้ว
ข้างคัม ๑ จบราชวรรคที่ ๕ เพียงเท่านั้น

ต่อไปนี้ว่าด้วยคำปฐจาวิธานในปาฏิเทสนียะ ๔ กล่าวคือ ปาฏิเทสนียะที่ ๑
ว่า ภิกษุรับขนมและอาหาร จากมีอนางภิกษุณีที่ไม่ใช่ญาติในภายในบ้านด้วย
มือตนเองมาฉันเป็นปาฏิเทสนียะนั้น สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าผู้รู้ผู้เห็นผู้เป็น
พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงบัญญัติที่ไหน ๑ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๑
มีใครเป็นคัมภีร์ ๑ มีภิกษุองค์หนึ่งเป็นคัมภีร์ เพราะเรื่องอะไร ๑ เพราะ
เรื่องภิกษุองค์หนึ่งได้รับอำมรสจากมีอนางภิกษุณีที่ไม่ใช่ญาติ ซึ่งกำลังเที่ยว
บิณฑบาตอยู่ในบ้าน ๑ สิกขาบทที่มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๒ คือ กาย ๑
กายกับจิต ๑ และข้ออื่น ๆ อีกเหมือนกันแล้วมา

ข้อที่ ๒ ว่า เมื่อมีภิกษุณีไปสั่งให้ชาวบ้าน จัดอาหารถวายในที่ไปฉัน
ภิกษุไม่ห้ามยังฉันฉันของนั้น เป็นปาฏิเทสนียะนั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ๑ ทรง
บัญญัติที่กรุงราชคฤห์ ๑ มีใครเป็นคัมภีร์ ๑ มีภิกษุฉัพพัคคีย์เป็นคัมภีร์ ๑
เพราะเรื่องอะไร ๑ เพราะเรื่องพวกภิกษุฉัพพัคคีย์ไม่ห้ามภิกษุณีที่สั่งให้ชาวบ้าน
จัดอาหารถวาย ๑ สิกขาบทที่มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๒ คือ กายกับวาจา ๑
กายวาจาจิต ๑ และข้ออื่น ๆ อีก เหมือนที่แล้วมาข้างคัมนี้

ข้อที่ ๓ ว่า ภิกษุรับขนมและอาหาร ในระกุกัลหกลายที่สงฆ์ลงมติว่า
เป็นเสขอริยเจ้าด้วยมือของตนมาฉัน ต้องปาฏิเทสนียะนั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ๑
ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็นคัมภีร์ ๑ มีภิกษุหลายองค์ด้วยกันเป็น

คัมภีร์ ๑ เพราะเรื่องไร ๑ เพราะเรื่องภิกษุหลายองค์ด้วยกัน รับไม่รู้จัก
ประมาณ ๑ สิกขาบทที่มีบัญญัติ ๑ มีอนุบัญญัติ ๒ มีสมุฏฐาน ๒ คือ กาย ๑
กาศกับจิต ๑ และข้ออื่น ๆ อีก เหมือนกับช้างคันโน้น

ข้อที่ ๔ ว่า ภิกษุอยู่ในเสนาสนะมา รับขบมและอาหารที่เขาไม่ได้แจ้ง
ให้ทราบก่อนในภายในอารามด้วยมือของตนมาฉัน ต้องปาฏิเทสนียะนั้น ทรง
บัญญัติที่ไหน ทรงบัญญัติที่แคว้นแคว้นสักกะ ๑ มีใครเป็นคัมภีร์ ๑ มีภิกษุ
หลายองค์ด้วยกันเป็นคัมภีร์ ๑ เพราะเรื่องอะไร ๑ เพราะเรื่องภิกษุหลายองค์
ด้วยกัน ไม่แจ้งให้ชาวบ้านทราบ ในเมื่อมีพวกโจรอยู่ในอาราม ๑ สิกขา
บทที่มีบัญญัติ ๑ อนุบัญญัติ ๑ สมุฏฐาน ๒ คือ กายกับจара ๑ กายกับวาจาจิต ๑
นอกนั้นเหมือนกับช้างคันโน้น จบปาฏิเทสนียะ ๔ เพียงนี้

ต่อไปนี้เป็นการพิจารณาวิธานในเสขยวัตรวรรคที่ ๑ และที่ ๒ สัมปไป คือ
สำหรับวรรคที่ ๑ ซึ่งมีชื่อว่า ปริมาณหตถวรรคนี้ว่า ข้อที่ ๑ คือ ข้อว่า ภิกษุ
ไม่เอื้อเฟื้อนุ่งสบงเลื่อยหน้าเลื่อยหลังต้องทุกกณฺฐนั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ๑ ทรง
บัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็นคัมภีร์ ๑ มีพวกภิกษุฉัพพัคคีย์เป็นคัมภีร์ ๑
เพราะเรื่องอะไร ๑ เพราะเรื่องพวกภิกษุฉัพพัคคีย์นุ่งสบงเลื่อยหน้าเลื่อยหลัง ๑
สิกขาบทที่มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑ คือ กายกับจิตเท่านั้น นอกนั้นเหมือน
ช้างคันโน้น

ข้อที่ ๒ ว่า ภิกษุห้ามจิวรเลื่อยหน้าเลื่อยหลัง โดยไม่เอาใจใส่ต้อง
ทุกกณฺฐนั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ๑ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็นคัม
ภีร์ ๑ มีพวกภิกษุฉัพพัคคีย์เป็นคัมภีร์ ๑ เพราะเรื่องอะไร ๑ เพราะเรื่อง
พวกภิกษุฉัพพัคคีย์ห้ามจิวรเลื่อยหน้าเลื่อยหลัง ๑ สิกขาบทที่มีบัญญัติ ๑ มีสมุ
ฏฐาน ๑ คือ กายกับใจเท่านั้น

ข้อที่ ๓ ว่า ภิกษุเปิดกายเดินไปในละแวกบ้าน เพราะไม่เอื้อเฟื้อ
พระวินัยต้องทุกกณฺฐนั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ๑ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใคร
เป็นคัมภีร์ ๑ มีพวกภิกษุฉัพพัคคีย์เป็นคัมภีร์ ๑ เพราะเรื่องอะไร ๑ เพราะ
เรื่องพวกภิกษุฉัพพัคคีย์ เปิดกายไปในละแวกบ้าน ๑ สิกขาบทที่มีบัญญัติ ๑
มีสมุฏฐาน ๑ เหมือนในปฐมปาราชิกโน้น

ข้อที่ ๔ ว่า ภิกษุไม่เอื้อเฟื้อต่อพระวินัย เป็คกายนั่งลงในละแวกบ้านต้อง
ทุกกณฺฐนํ ทรงบัญญัติที่ไหน ๆ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๆ มีใครเป็นคณฺเหตฺ ๑
มีพวกภิกษุฉัพพัคคีย์เป็นคณฺเหตฺ ๑ เพราะเรื่องอะไร ๆ เพราะเรื่องพวกภิกษุ
ฉัพพัคคีย์เป็คกายนั่งในละแวกบ้าน ๑ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑
เหมือนในปฐมปาราชิกโน้น

ข้อที่ ๕ ว่า ภิกษุไม่เอื้อเฟื้อต่อพระวินัย คณฺธมมอคณฺธมมเท้าในเวลา
เดินไปในละแวกบ้านต้องทุกกณฺฐนํ ทรงบัญญัติที่ไหน ๆ ทรงบัญญัติที่กรุง
สาวัตถี ๆ มีใครเป็นคณฺเหตฺ ๑ มีพวกภิกษุฉัพพัคคีย์เป็นคณฺเหตฺ ๑ เพราะ
เรื่องอะไร ๆ เพราะเรื่องพวกภิกษุฉัพพัคคีย์คณฺธมมเท้า ในเวลาเดินไปใน
ละแวกบ้าน ๑ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑ เหมือนในปฐม
ปาราชิกโน้น

ข้อที่ ๖ ว่า ภิกษุไม่เอื้อเฟื้อต่อวินัย คณฺธมมอคณฺธมมเท้าในเวลานั่งใน
ละแวกบ้านต้องทุกกณฺฐนํ ทรงบัญญัติที่ไหน ๆ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถีมีใคร
เป็นคณฺเหตฺ ๑ มีพวกภิกษุฉัพพัคคีย์เป็นคณฺเหตฺ ๑ เพราะเรื่องอะไร ๆ เพราะ
เรื่องพวกภิกษุฉัพพัคคีย์คณฺธมมเท้า ในเวลานั่งในละแวกบ้าน ๑ สิกขา
บทนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑ เหมือนในปฐมปาราชิกโน้น

ข้อที่ ๗ ว่า ภิกษุไม่เอื้อเฟื้อต่อพระวินัย และคุ้งโน้นข้างนี้ เวลา
เดินไปในละแวกบ้านต้องทุกกณฺฐนํ ทรงบัญญัติที่ไหน ๆ ทรงบัญญัติที่กรุง
สาวัตถี ๆ มีใครเป็นคณฺเหตฺ ๑ มีพวกภิกษุฉัพพัคคีย์เป็นคณฺเหตฺ ๑ เพราะ
เรื่องอะไร ๆ เพราะเรื่องพวกภิกษุฉัพพัคคีย์ และคุ้งโน้นข้างนี้ในเวลาไป
ในละแวกบ้าน ๑ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑ เหมือนในปฐมปาราชิกโน้น

ข้อที่ ๘ ว่า ภิกษุไม่เอื้อเฟื้อต่อวินัย แลไปข้างโน้นข้างนี้ ในเวลานั่งใน
ละแวกบ้านต้องทุกกณฺฐนํ ทรงบัญญัติที่ไหน ๆ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๆ
มีใครเป็นคณฺเหตฺ ๑ มีพวกภิกษุฉัพพัคคีย์เป็นคณฺเหตฺ ๑ เพราะเรื่องอะไร ๆ
เพราะเรื่องพวกภิกษุฉัพพัคคีย์แลไปข้างโน้นข้างนี้ ในเวลานั่งในละแวกบ้าน ๑
สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑ เหมือนในปฐมปาราชิกโน้น

ข้อที่ ๘ ว่า ภิกษุไม่เอื้อเฟื้อต่อวินัย เค้นเล็กผ้าไปในตะแวงบ้านคอง
ทุกกณฺฐนั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ฯ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นคณ
เหตุ ฯ มีพวกภิกษุฉัพพัคคีย์เป็นคณเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ฯ เพราะเรื่อง
พวกภิกษุฉัพพัคคีย์เค้นเล็กผ้าไปในตะแวงบ้าน ฯ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ ฯ มีสมมุต
ฐาน ๑ เหมือนในปฐมปารวชิกโน้น

ข้อที่ ๑๑ ว่า ภิกษุไม่เอื้อเฟื้อต่อวินัย นุ่งเล็กผ้าในตะแวงบ้านคองทุกกณ
ฐนั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ฯ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นคณเหตุ ฯ
มีพวกภิกษุฉัพพัคคีย์เป็นคณเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ฯ เพราะเรื่องพวกภิกษุ
ฉัพพัคคีย์นุ่งเล็กจีวรในตะแวงบ้าน ฯ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมมุตฐาน ๑ เหมือน
ในปฐมปารวชิกโน้น ฯ จบปริณิเทศวรรคที่ ๑ เพียงเท่านั้น

กัณลข้ออื่น ๆ คือ ข้อว่าด้วยอาบัติคาริถรณ์และสมณะนั้น เหมือนกับที่
แล้มาข้างคณโน้น คือ อาบัติทั้งสี่ที่แสดงมาแล้วในกัณฺถนั้น เป็นอาบัติคาริถรณ์
ทั้งนั้น ระงับด้วยสมณะ ๓ คือ สัมมชววินัย ปฏิญญาकरणะ คินวักถารกะ คังน ฯ
ขอท่านผู้ฟังทั้งหลายจงเข้าใจอย่างนี้ สันเนอความในพระวินัยกัณฺถนี้เพียงเท่านั้น

เอวํ กัมมํ ด้วยประการฉะนี้ ฯ

กัณฺทที่ ๙

คัมภีร์ปรีวาวรรค

ว่าด้วยคำปองณาวิสัยนาในเสขยวัตรวรรคที่ ๒ ถึงที่ ๕

อนาหริยํ ปฏิจฺจุ อชฺชชคฺคิมา ย นุคฺคเร คจฺจนฺตสฺส ทุกฺกณฺฏํ ฯ ล ฯ
ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขุ มหาหสิคํ หสนฺตา นุคฺคเร คจฺจนฺตํ คสฺมิมิ วตฺถุสฺมิมิ ฯ
เอกา ปณฺณคฺคิ

ณ บัณฑิต อารมภาพักได้แสดงคัมภีร์ปรีวาร ว่าด้วยคำปองณาวิสัยนาใน
เสขยวัตร สำหรับวรรคที่ ๒ ที่ ๓ ที่ ๔ ที่ ๕ สืบต่อไป เพื่อให้เป็นประโยชน์แก่
พระพุทธศาสนา และพุทธศาสนิกชนทั้งหลายตลอดกาลนาน

บาลี

คำเป็นความตามวาระพระบาลี ที่ได้ยกขึ้นไว้เป็นเบื้องต้นแห่งเทศนาเห็นว่า สำหรับวรรคที่ ๒ แห่งเสขยวรรค ซึ่งมีนามว่าอุชชัคคิกวรรค สิกขาบทที่หนึ่งนั้นว่า ภิกขุเดินหัวเราะดังไปในละแวกบ้าน เพราะอาศัยความไม่เอื้อเพื่อค่อวินัย คือ ๕ ทุกกณฺฐํ สมเด็จพระศรีสุคตเจ้าทรงบัญญัติที่ไหน ๆ มีคำแก้ไขว่า ทรงบัญญัติ ที่กรุงสาวัตถี ๆ มีใครเป็นคั่นเหตุ ๆ มีพวกภิกษุฉัพพัคคีย์เป็นคั่นเหตุ เพราะ เรื่องอะไร ๆ เพราะเรื่องพวกภิกษุฉัพพัคคีย์เดินหัวเราะดังไปในละแวกบ้าน ๆ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑ คือ กายวาจาจิต เท่านั้น

ข้อที่ ๒ ว่า ภิกษุนั่งหัวเราะในละแวกบ้าน คือ ๕ ทุกกณฺฐํ ทรงบัญญัติ ที่ไหน ๆ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๆ มีใครเป็นเหตุ ๆ มีพวกภิกษุฉัพพัคคีย์ เป็นคั่นเหตุ ๆ เพราะเรื่องอะไร ๆ เพราะเรื่องพวกภิกษุฉัพพัคคีย์นั่งหัวเราะดัง ในละแวกบ้าน ๆ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑ คือ กายวาจาจิต เท่านั้น

ข้อที่ ๓ ว่า ภิกษุมิเสยงคงเวลาเดินไปในละแวกบ้าน เพราะอาศัยความ ไม่เอื้อเพื่อ คือ ๕ ทุกกณฺฐํ ทรงบัญญัติที่ไหน ๆ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๆ มีใคร เป็นคั่นเหตุ ๆ มีพวกภิกษุฉัพพัคคีย์เป็นคั่นเหตุ ๆ เพราะเรื่องอะไร ๆ เพราะ เรื่องพวกภิกษุฉัพพัคคีย์มิเสยงคงเวลาเดินไปในละแวกบ้าน ๆ สิกขาบทนี้มี บัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑ เหมือนกับในสมณูภาสนสิกขาบทโน้น

ข้อที่ ๔ ว่า ภิกษุมิเสยงคงในเวลานั่งในละแวกบ้าน เพราะอาศัยความ ไม่เอื้อเพื่อ คือ ๕ ทุกกณฺฐํ ทรงบัญญัติที่ไหน ๆ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๆ มีใครเป็นคั่นเหตุ ๆ มีพวกภิกษุฉัพพัคคีย์เป็นคั่นเหตุ ๆ เพราะเรื่องอะไร ๆ เพราะเรื่องพวกภิกษุฉัพพัคคีย์มิเสยงคงในเวลานั่งในละแวกบ้าน ๆ สิกขาบทนี้ มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑ เหมือนในสมณูภาสนสิกขาบทโน้น

ข้อที่ ๕ ว่า ภิกษุเดินโคลงกายไปในละแวกบ้าน เพราะอาศัยความไม่ เอื้อเพื่อ คือ ๕ ทุกกณฺฐํ ทรงบัญญัติที่ไหน ๆ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๆ มีใคร เป็นคั่นเหตุ ๆ มีพวกภิกษุฉัพพัคคีย์เป็นคั่นเหตุ ๆ เพราะเรื่องอะไร ๆ เพราะ

เรื่องพวกภิกษุฉัพพัคคีย์เดินโคลงกายไปในตะแวงบ้าน ฯ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ฯ
มีสมุฏฐาน ฯ เหมือนในปฐมปาราชิกโน้น

ข้อที่ ๖ ว่า ภิกษุนั่งโคลงกายในตะแวงบ้าน เพราะอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ
ค้องทุกกณฺฐนํ ทรงแยญญิตฺที่ไหนด ฯ ทรงแยญญิตฺที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็น
คั่นเหตุ ฯ มีพวกภิกษุฉัพพัคคีย์เป็นคั่นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ฯ เพราะเรื่อง
พวกภิกษุฉัพพัคคีย์นั่งโคลงกายไปในตะแวงบ้าน ฯ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ฯ มี
สมุฏฐาน ฯ เหมือนในปฐมปาราชิกโน้น

ข้อที่ ๗ ว่า ภิกษุเดินไกวแขนไปในตะแวงบ้าน เพราะความไม่เอื้อเฟื้อ
ค้องทุกกณฺฐนํ ทรงแยญญิตฺที่ไหนด ฯ ทรงแยญญิตฺที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นคั่น
เหตุ ฯ มีพวกภิกษุฉัพพัคคีย์เป็นคั่นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ฯ เพราะเรื่อง
พวกภิกษุพวกฉัพพัคคีย์เดินไกวแขนไปในตะแวงบ้าน ฯ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ฯ
มีสมุฏฐาน ฯ เหมือนในปฐมปาราชิกโน้น

ข้อที่ ๘ ว่า ภิกษุนั่งไกวแขนในตะแวงบ้าน เพราะอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ
ค้องทุกกณฺฐนํ ทรงแยญญิตฺที่ไหนด ฯ ทรงแยญญิตฺที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็น
คั่นเหตุ ฯ มีพวกภิกษุฉัพพัคคีย์เป็นคั่นเหตุ เพราะเรื่องอะไร ฯ เพราะ
เรื่องพวกภิกษุฉัพพัคคีย์นั่งไกวแขนในตะแวงบ้าน ฯ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ฯ
สมุฏฐาน ฯ เหมือนในปฐมปาราชิกโน้น

ข้อที่ ๙ ว่า ภิกษุเดินโคลงศีรษะไปในตะแวงบ้าน เพราะอาศัยความไม่
เอื้อเฟื้อ ค้องทุกกณฺฐนํ ทรงแยญญิตฺที่ไหนด ฯ ทรงแยญญิตฺที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใคร
เป็นคั่นเหตุ ฯ มีพวกภิกษุฉัพพัคคีย์เป็นคั่นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ฯ เพราะเรื่อง
พวกภิกษุฉัพพัคคีย์เดินโคลงศีรษะไปในตะแวงบ้าน ฯ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ฯ
มีสมุฏฐาน ฯ เหมือนในปฐมปาราชิกโน้น

ข้อที่ ๑๐ ว่า ภิกษุนั่งโคลงศีรษะในตะแวงบ้าน เพราะอาศัยความไม่
เอื้อเฟื้อ ค้องทุกกณฺฐนํ ทรงแยญญิตฺที่ไหนด ฯ ทรงแยญญิตฺที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใคร
เป็นคั่นเหตุ ฯ มีพวกภิกษุฉัพพัคคีย์เป็นคั่นเหตุ เพราะเรื่องอะไร ฯ เพราะ
เรื่องพวกภิกษุฉัพพัคคีย์นั่งโคลงศีรษะในตะแวงบ้าน ฯ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ฯ
มีสมุฏฐาน ฯ เหมือนในปฐมปาราชิกโน้น จบอุรชคัมภีรวรรคที่ ๒ เพียงเท่านั้น

ในฉัมภกควรรคที่ ๓ สำหรับสิกขาบทข้อที่ ๑ ภิกษุเดินค้าสะเอวไปในละแวกบ้าน เพราะอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ ต้องทุกกณฺฐนํ ทรงบัญญัติที่ไหน ๆ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๆ มีใครเป็นคณฺเหตฺตํ มีพวกภิกษุฉัพพัคคีย์เป็นคณฺเหตฺตํ เพราะเรื่องอะไร ๆ เพราะเรื่องพวกภิกษุฉัพพัคคีย์เดินค้าสะเอวไปในละแวกบ้าน ๆ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑ เหมือนในปฐมปาราชิกโน้น

ข้อที่ ๒ ว่า ภิกษุนั่งค้าสะเอวในละแวกบ้าน เพราะไม่เอื้อเฟื้อ ต้องทุกกณฺฐนํ ทรงบัญญัติที่ไหน ๆ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๆ มีใครเป็นคณฺเหตฺตํ มีพวกภิกษุฉัพพัคคีย์เป็นคณฺเหตฺตํ เพราะเรื่องอะไร ๆ เพราะเรื่องพวกภิกษุฉัพพัคคีย์นั่งค้าสะเอวไปในละแวกบ้าน ๆ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑ เหมือนในปฐมปาราชิกโน้น

ข้อที่ ๓ ว่า ภิกษุเดินคลุมศีรษะไปในละแวกบ้าน เพราะความไม่เอื้อเฟื้อ ต้องทุกกณฺฐนํ ทรงบัญญัติที่ไหน ๆ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๆ มีใครเป็นคณฺเหตฺตํ มีพวกภิกษุฉัพพัคคีย์เป็นคณฺเหตฺตํ เพราะเรื่องอะไร ๆ เพราะเรื่องพวกภิกษุฉัพพัคคีย์เดินเอาผ้าคลุมศีรษะไปในละแวกบ้าน ๑ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑ เหมือนในปฐมปาราชิกโน้น

ข้อที่ ๔ ว่า ภิกษุนั่งคลุมศีรษะในละแวกบ้าน เพราะความไม่เอื้อเฟื้อ ต้องทุกกณฺฐนํ ทรงบัญญัติที่ไหน ๆ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๆ มีใครเป็นคณฺเหตฺตํ มีพวกภิกษุฉัพพัคคีย์เป็นคณฺเหตฺตํ เพราะเรื่องอะไร ๆ เพราะเรื่องพวกภิกษุฉัพพัคคีย์นั่งคลุมศีรษะในละแวกบ้าน สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑ เหมือนในปฐมปาราชิกโน้น

ข้อที่ ๕ ว่า ภิกษุเดินกระโห้งเท้าไปในละแวกบ้าน เพราะความไม่เอื้อเฟื้อ ต้องทุกกณฺฐนํ ทรงบัญญัติที่ไหน ๆ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี มีใครเป็นคณฺเหตฺตํ มีพวกฉัพพัคคีย์เป็นคณฺเหตฺตํ เพราะเรื่องอะไร เพราะเรื่องพวกภิกษุฉัพพัคคีย์เดินกระโห้งเท้าไปในละแวกบ้าน ๆ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑ เหมือนในปฐมปาราชิกโน้น

ข้อที่ ๖ ว่า ภิกษุนั่งรัดเข่าในละแวกบ้าน เพราะอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ ต้องทุกกณฺฐนํ ทรงบัญญัติที่ไหน ๆ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๆ มีใครเป็นคณฺ

เหตุ ๑ มีพวกภิกษุฉัพพัคคีย์เป็นคณเหตุ ๑ เพราะเรื่องอะไร ๑ เพราะเรื่อง
พวกภิกษุฉัพพัคคีย์รับบิณฑบาตในระแวกบ้าน ๑ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุ-
ฐาน ๑ เหมือนในปฐมปาราชิกโน้น

ข้อที่ ๗ ว่า ภิกษุรับบิณฑบาตโดยไม่เคารพ เพราะอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ
ต้องทุกกณัน ทรงแบ่งบุญที่ไหนด ๑ ทรงแบ่งบุญที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็นคณ
เหตุ ๑ มีพวกภิกษุฉัพพัคคีย์เป็นคณเหตุ ๑ เพราะเรื่องอะไร ๑ เพราะเรื่อง
พวกภิกษุฉัพพัคคีย์รับบิณฑบาตโดยไม่เคารพ ๑ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มี
สมุฐาน ๑ เหมือนในปฐมปาราชิกโน้น

ข้อที่ ๘ ว่า ภิกษุรับบิณฑบาตมอญข้างโน้นข้างนี้ เพราะอาศัยความไม่
เอื้อเฟื้อ ต้องทุกกณัน ทรงแบ่งบุญที่ไหนด ๑ ทรงแบ่งบุญที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใคร
เป็นคณเหตุ ๑ มีพวกภิกษุฉัพพัคคีย์เป็นคณเหตุ ๑ เพราะเรื่องอะไร ๑ เพราะ
เรื่องพวกภิกษุฉัพพัคคีย์มอญในที่ต่าง ๆ ในเวลารับบิณฑบาต ๑ สิกขาบทนี้มี
บัญญัติ ๑ มีสมุฐาน ๑ เหมือนในปฐมปาราชิกโน้น

ข้อที่ ๙ ว่า ภิกษุรับแถมมา เพราะอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ ต้องทุกกณัน
ทรงแบ่งบุญที่ไหนด ๑ ทรงแบ่งบุญที่กรุงสาวัตถี ๑ เพราะเรื่องอะไร ๑ เพราะ
เรื่องพวกภิกษุฉัพพัคคีย์รับแถมมากกว่าข้าว ๑ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มี
สมุฐาน ๑ เหมือนในปาราชิกโน้น

ข้อที่ ๑๐ ว่า ภิกษุรับบิณฑบาตทำให้เป็นจอมขึ้นไป เพราะอาศัยความ
ไม่เอื้อเฟื้อ ต้องทุกกณัน ทรงแบ่งบุญที่ไหนด ๑ ทรงแบ่งบุญที่กรุงสาวัตถี ๑ มี
ใครเป็นคณเหตุ ๑ มีพวกภิกษุฉัพพัคคีย์เป็นคณเหตุ ๑ เพราะเรื่องอะไร ๑
เพราะเรื่องภิกษุฉัพพัคคีย์รับบิณฑบาตให้เป็นจอมขึ้นไป ๑ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑
มีสมุฐาน ๑ เหมือนในปฐมปาราชิกโน้น จมิมภกทวรรคที่ ๓ เพียงเท่านั้น

ในบิณฑบาตวรรคที่ ๔ สำหรับสิกขาบทที่ ๑ ว่า ภิกษุรับบิณฑบาตโดยไม่
เคารพ เพราะไม่เอื้อเฟื้อ ต้องทุกกณัน ทรงแบ่งบุญที่ไหนด ๑ ทรงแบ่งบุญที่กรุง
สาวัตถี ๑ มีใครเป็นคณเหตุ ๑ มีพวกภิกษุฉัพพัคคีย์เป็นคณเหตุ ๑ เพราะ
เรื่องอะไร ๑ เพราะเรื่องภิกษุฉัพพัคคีย์รับบิณฑบาตโดยไม่เคารพ ๑ สิกขา
บทนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฐาน ๑ เหมือนในปฐมปาราชิกโน้น

ข้อที่ ๒ ว่า ภิกษุฉันบิณฑบาตแลดูในที่ต่าง ๆ เพราะความไม่เอื้อเฟื้อ
ต่อวินัย ต้องทุกกณฺฐํ ทรงบัญญัติที่ไหน ๆ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๆ มิใคร
เป็นคณฺเหตฺ ๑ มิพวกภิกษุแพศคคฺยเป็นคณฺเหตฺ ๑ เพราะเรื่องอะไร ๑ เพราะ
เรื่องพวกภิกษุแพศคคฺยฉันบิณฑบาตแลดูในที่ต่าง ๆ ๑ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑
มีสมุฏฐาน ๑ เหมือนในปฐมปาราชิกโน้น

ข้อที่ ๓ ว่า ภิกษุฉันบิณฑบาตจุกข้าวสุกให้แหว่งในที่ต่าง ๆ เพราะความ
ไม่เอื้อเฟื้อ ต้องทุกกณฺฐํ ทรงบัญญัติที่ไหน ๆ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๆ มิ
ใครเป็นคณฺเหตฺ ๑ มิพวกภิกษุแพศคคฺยเป็นคณฺเหตฺ ๑ เพราะเรื่องอะไร ๑
เพราะเรื่องพวกภิกษุแพศคคฺยฉันบิณฑบาต จุกข้าวสุกให้แหว่งในที่ต่าง ๆ ๑
สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑ เหมือนในปฐมปาราชิกโน้น

ข้อที่ ๔ ว่า ภิกษุฉันแกลงมากกว่าข้าวสุก เพราะไม่เอื้อเฟื้อ ต้องทุกกณฺฐํ
ทรงบัญญัติที่ไหน ๆ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๆ มิใครเป็นคณฺเหตฺ ๑ มิพวก
ภิกษุแพศคคฺยเป็นคณฺเหตฺ ๑ เพราะเรื่องอะไร ๑ เพราะเรื่องภิกษุแพศคคฺยฉัน
แกลงมาก ๑ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑ เหมือนในปฐมปาราชิก
โน้น

ข้อที่ ๕ ว่า ภิกษุฉันบิณฑบาตข่มข้าวสุกแต่ยอดลงไป เพราะไม่เอื้อเฟื้อ
ต้องทุกกณฺฐํ ทรงบัญญัติที่ไหน ๆ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๆ มิใครเป็นคณฺ
เหตฺ ๑ มิพวกภิกษุแพศคคฺยเป็นคณฺเหตฺ เพราะเรื่องอะไร ๑ เพราะเรื่อง
พวกภิกษุแพศคคฺยฉันบิณฑบาต ข่มข้าวสุกแต่ยอดลงไป ๑ สิกขาบทนี้มี
บัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑ เหมือนในปฐมปาราชิกโน้น

ข้อที่ ๖ ว่า ภิกษุกลบแกลงหรือกลบกับข้าวสุก เพราะความไม่เอื้อเฟื้อ
ต้องทุกกณฺฐํ ทรงบัญญัติที่ไหน ๆ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๆ มิใครเป็นคณฺ
เหตฺ ๑ มิพวกภิกษุแพศคคฺยเป็นคณฺเหตฺ ๑ เพราะเรื่องอะไร ๑ เพราะเรื่อง
พวกภิกษุแพศคคฺยเอาข้าวสุกกลบแกลงบ้าง กลบกับข้าวบ้าง ๑ สิกขาบทนี้มี
บัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑ เหมือนในปฐมปาราชิกโน้น

ข้อที่ ๗ ว่า ภิกษุขอแกงหรือข้าวสุกเพื่อประโยชน์แก่คนมาฉัน เพราะ
ไม่เอื้อเฟื้อ ต้องทุกกณฺฐนํ ทรงแบ่งบุญที่ไหนด ๑ ทรงแบ่งบุญที่กรุงสาวัตถี ๑ มี
ใครเป็นคณฺเหตฺ ๑ มีพวกภิกษุฉัพพัคคีย์เป็นคณฺเหตฺ ๑ เพราะเรื่องอะไร ๑
เพราะเรื่องภิกษุฉัพพัคคีย์ขอแกงบ้าง ข้าวสุกบ้าง เพื่อประโยชน์แก่คนมาฉัน ๑
สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มีอนุบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑ คือคายกับจิต ๑ กาย
กับวาจาจิต ๑

ข้อที่ ๘ ว่า ภิกษุมุ่งจะยกโทษ จึงแกล้งบวชผู้อื่น เพราะความไม่เอื้อเฟื้อ
ต้องแก่ทุกกณฺฐนํ ทรงแบ่งบุญที่ไหนด ๑ ทรงแบ่งบุญที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็นคณฺ
เหตฺ ๑ มีพวกภิกษุฉัพพัคคีย์เป็นคณฺเหตฺ ๑ เพราะเรื่องอะไร ๑ เพราะเรื่อง
พวกภิกษุฉัพพัคคีย์แกล้งบวชของภิกษุอื่น ด้วยคิดจะยกโทษ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑
มีสมุฏฐาน ๑ เหมือนในปฐมปาราชิกโน้น

ข้อที่ ๙ ว่า ภิกษุทำคำข้าวให้ใหญ่เกินไป เพราะความไม่เอื้อเฟื้อ ต้อง
ทุกกณฺฐนํ ทรงแบ่งบุญที่ไหนด ๑ ทรงแบ่งบุญที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็นคณฺเหตฺ ๑
มีพวกภิกษุฉัพพัคคีย์เป็นคณฺเหตฺ ๑ เพราะเรื่องอะไร ๑ เพราะเรื่องภิกษุพวก
ฉัพพัคคีย์ทำคำข้าวให้ใหญ่เกินไป ๑ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ ตลอดถึงมีสมุฏฐาน ๑
เหมือนในปฐมปาราชิกโน้น

ข้อที่ ๑๐ ว่า ภิกษุทำคำข้าวให้ยาวเกินไป โดยไม่เอื้อเฟื้อ ต้องทุกกณฺฐนํ
ทรงแบ่งบุญที่ไหนด ๑ ทรงแบ่งบุญที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็นคณฺเหตฺ ๑ มีพวก
ภิกษุฉัพพัคคีย์เป็นคณฺเหตฺ ๑ เพราะเรื่องอะไร ๑ เพราะเรื่องภิกษุฉัพพัคคีย์ทำ
คำข้าวให้ยาวเกินไป ๑ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ ตลอดถึงมีสมุฏฐาน ๑ เหมือน
ปฐมปาราชิก ๑ จบปฐมาศวรรคที่ ๕ เพียงเท่านั้น

ในภพหรรคที่ ๕ สิกขาบทที่ ตลอดถึงที่ ๑๐ จะหยิบเอาแต่ใจความ
สั้นว่า คือ สิกขาบทที่ ๑ ว่า ภิกษุอย่าปากไว้น้ำเมื่อคำข้าวยังไม่ถึงปาก เพราะ
ความไม่เอื้อเฟื้อ ต้องทุกกณฺฐนํก็ดี สิกขาบทที่ ๒ ว่า ภิกษุอย่าอยู่สอดนิ้วมือเข้า
ไปในปากทุกนิ้ว โดยไม่เอื้อเฟื้อ ต้องทุกกณฺฐนํก็ดี สิกขาบทที่ ๓ ว่า ภิกษุ
พูดเมื่อมีคำข้าวอยู่ในปากโดยไม่เอื้อเฟื้อ ต้องทุกกณฺฐนํก็ดี ทรงแบ่งบุญที่กรุง
สาวัตถี ๑ มีพวกภิกษุฉัพพัคคีย์เป็นคณฺเหตฺ เหมือนในปฐมปาราชิก แต่

สิกขาบทที่ ๓ นี้เกิดด้วยมีสมุฏฐาน ๓ คือ เกิดด้วยกายวาจาจิต ๑ สิกขาบทที่ ๔ ว่า เมื่อภิกษุฉันอยู่ โยนคำข้าวเข้าปาก โดยไม่เอื้อเฟือกก็ สิกขาบทข้อที่ ๕ ว่า เมื่อภิกษุฉันอยู่ กัดคำข้าวก็ ข้อที่ ๖ ว่า เมื่อภิกษุฉันคำกะพั้งแก้มให้คุดก็ ข้อที่ ๗ ว่า เมื่อภิกษุฉันอยู่ สะบักมือก็ ข้อที่ ๘ ว่า เมื่อภิกษุฉันอยู่ ไปรบเมื่อกัดข้าวก็ ข้อที่ ๙ ว่า เมื่อภิกษุฉันอยู่ แลบลิ้นเลียริมฝีปากก็ ข้อที่ ๑๐ ว่า เมื่อภิกษุฉันอยู่ ทำเสียงดังจิบ ๆ ก็ดี เหล่านั่นสน เมื่อทำโดยไม่เอื้อเฟือกอันนี้ ต้องทุกกฏทั้งนั้น สิกขาบทเหล่านี้ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี เพราะพวกภิกษุฉัพพัคคีย์เป็นต้นเหตุทั้งนั้น สิกขาบทเหล่านี้มีบัญญัติ ๑ ตลอดถึงมีสมุฏฐาน ๑ เหมือนในปฐมปารวชิกทั้งนั้น ดังนี้ จบภพพววรรคที่ ๕ ตามพระบาลีเพียงเท่านั้น.

เอวํ กัมมํ คัวยประการณณํ ๑

กัณฑ์ที่ ๑๐

คัมภีร์ปรีวารวรรค

ว่าด้วยเสขยวัตรวรรคที่ ๕-๖-๗

อนาถริย์ ปุณฺณจฺจ อนาถญฺเฏ กสสเพ มุขทวารํ วิวณฺณคสุสํ ทุกกฏํ ๑ ล ๑
 เอกา ปณฺณคฺคิ ๑ ล ๑ เอเกน สมฺภูจฺจาเนน สมฺภูจฺจาณคฺคิ.

ณ บัดนี้ อาคณเฑาะพจกได้แสดงคัมภีร์ปรีวารกัณฑ์ที่ ๑๐ ว่าด้วยเสขยวัตรวรรคที่ ๕ ที่ ๖ ที่ ๗ สืบต่อไป โดยเป็นคำปฐาวิสัชนา เพื่อให้เป็นประโยชน์แก่พระพุทธศาสนา และพุทธศาสนิกชนทั้งหลายตลอดกาลนาน

บาลี

คำเนินความตามวาระพระบาลี ที่ได้ยกขึ้นไว้เป็นเบื้องต้นแห่งเทศนานั้นว่า ข้อที่ ๑ แห่งภพพววรรคที่ ๕ นั้นว่า เมื่อคำข้าวยังนำมาไม่ถึงปาก ภิกษุอำปากไว้ก่อนเพราะไม่เอื้อเฟือกต่อพระวินัยคองทุกกฏนั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็นต้นเหตุ ? มีพวกภิกษุฉัพพัคคีย์เป็นต้น

เหตุ ๑ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องพวกภิกษุฉัพพัคคีย์อำปากไว้ก่อนใน
เมื่อจำจำขวานำมาไม่ถึงปาก ๑ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑
เหมือนปฐมปารวชิก

ข้อที่ ๒ ว่า ภิกษุฉัพพัคคีย์มือหนึ่งเข้าไปในปากเพราะไม่เอื้อเฟื้อต่อพระ
วินัยคือนั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็น
คันเหตุนั้น ? มีพวกภิกษุฉัพพัคคีย์เป็นคันเหตุ ๑ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะ
เรื่องพวกภิกษุฉัพพัคคีย์สองคนมือหนึ่งปองเข้าไปในปากในเวลาอัน ๑ สิกขาบท
นี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑ เหมือนปฐมปารวชิก

ข้อที่ ๓ ว่า ภิกษุผู้ทักคำขวานำเข้าปากเพราะไม่เอื้อเฟื้อต่อพระวินัยคือนั้น
ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็นคันเหตุ ?
มีพวกภิกษุฉัพพัคคีย์เป็นคันเหตุ ๑ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องพวก
ภิกษุฉัพพัคคีย์ผู้ควักปากมีคำขวานำเข้า ๑ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑
คือ กายวาจาใจเท่านั้น

ข้อที่ ๔ ว่า ภิกษุฉัพพัคคีย์นำคำขวานำเข้าปากเพราะไม่เอื้อเฟื้อต่อพระวินัย คือนั้น
ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็นคันเหตุ ?
มีพวกภิกษุฉัพพัคคีย์เป็นคันเหตุ ๑ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องพวกภิกษุ
ฉัพพัคคีย์นำคำขวานำเข้าปาก ๑ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑
เหมือนปฐมปารวชิก

ข้อที่ ๕ ว่า ภิกษุฉัพพัคคีย์นำคำขวานำเข้าปากเพราะไม่เอื้อเฟื้อคือนั้น ทรง
บัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็นคันเหตุ ? มีพวก
ภิกษุฉัพพัคคีย์เป็นคันเหตุ ๑ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องพวกภิกษุ
ฉัพพัคคีย์นำคำขวานำเข้า ๑ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑ เหมือน
ปฐมปารวชิก

ข้อที่ ๖ ว่า ภิกษุฉัพพัคคีย์นำคำขวานำเข้าปากเพราะไม่เอื้อเฟื้อคือนั้น ทรง
บัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็นคันเหตุ ? มีพวก
ภิกษุฉัพพัคคีย์เป็นคันเหตุ ๑ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะ
เรื่องพวกภิกษุฉัพพัคคีย์นำคำขวานำเข้า ๑ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มี
สมุฏฐาน ๑ เหมือนปฐมปารวชิก

ข้อที่ ๗ ว่า ภิกษุฉันสมบัติมือเพราะไม่เอื้อเฟื้อค้ำชูทุกกณฺฐนํ ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นค้ำชู ? มีพวกภิกษุฉนฺทพคคฺคิยฺเป็นค้ำชู ฯ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องพวกภิกษุฉนฺทพคคฺคิยฺฉันสมบัติมือ ฯ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑ เหมือนปฐมปาราชิก

ข้อที่ ๘ ว่า ภิกษุฉันสมบัติเบ็ดจ้าวเพราะไม่เอื้อเฟื้อค้ำชูทุกกณฺฐนํ ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นค้ำชู ? มีพวกภิกษุฉนฺทพคคฺคิยฺเป็นค้ำชู ฯ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องพวกภิกษุฉันไปรยเบ็ดจ้าวลงไม้ทั้น ๆ ฯ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑ เหมือนปฐมปาราชิก

ข้อที่ ๙ ว่า ภิกษุฉันแลบลิ้นเพราะไม่เอื้อเฟื้อค้ำชูทุกกณฺฐนํ ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นค้ำชู ? มีภิกษุฉนฺทพคคฺคิยฺเป็นค้ำชู ฯ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องพวกภิกษุฉนฺทพคคฺคิยฺฉันแลบลิ้น ฯ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑ เหมือนปฐมปาราชิก

ข้อที่ ๑๐ ว่า ภิกษุฉันคังจิบ ๆ เพราะไม่เอื้อเฟื้อค้ำชูทุกกณฺฐนํ ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นค้ำชู ? มีพวกภิกษุฉนฺทพคคฺคิยฺเป็นค้ำชู ฯ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องพวกภิกษุฉนฺทพคคฺคิยฺฉันให้คังมีเสียงจิบ ๆ ฯ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑ เหมือนปฐมปาราชิก จบกพหวรรคที่ ๕ เพียงเท่านั้น

ในสุตฺตวรรคที่ ๖ สำหรับข้อที่ ๑ ว่า ภิกษุฉันคังชู้ด ๆ เพราะไม่เอื้อเฟื้อค้ำชูทุกกณฺฐนํ ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่เมืองโกสัมพี ฯ มีใครเป็นค้ำชู ? มีภิกษุหลายองค์เป็นค้ำชู ? เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องภิกษุหลายองค์ได้คัมมสมเสยงคังชู้ด ๆ ฯ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑ เหมือนปฐมปาราชิก

ข้อที่ ๒ ว่า ภิกษุฉันเลี่ยมมือเพราะไม่เอื้อเฟื้อค้ำชูทุกกณฺฐนํ ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่เมืองโกสัมพี ฯ มีใครเป็นค้ำชู ? มีพวกภิกษุหลายองค์เป็นค้ำชู เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องภิกษุหลายองค์ด้วยกันฉันเลี่ยมมือ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ เหมือนปฐมปาราชิก

ข้อที่ ๓ ว่า ภิกษุฉันเลียบบาตรเพราะไม่เอื้อเฟื้อต้องทุกกณฺฐนํ ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่เมืองโกสัมพี ฯ มีใครเป็นคันฺธุ ? มีพวกภิกษุหลายองค์ด้วยกันเป็นคันฺธุ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องภิกษุหลายองค์ด้วยกันฉันเลียบบาตร ฯ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ ฯ มีสมุฏฐาน ๑ เหมือนในปฐมปาราชิก

ข้อที่ ๔ ว่า ภิกษุฉันขอดบาตรเพราะไม่เอื้อเฟื้อต้องทุกกณฺฐนํ ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่เมืองโกสัมพี ฯ มีใครเป็นคันฺธุ ? มีภิกษุหลายองค์ด้วยกันเป็นคันฺธุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องภิกษุหลายองค์ด้วยกันฉันขอดบาตร ฯ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ สมุฏฐาน ๑ ฯ เหมือนปฐมปาราชิก

ข้อที่ ๕ ว่า ภิกษุรับภาชนะน้ำด้วยมือเปื้อนอาหาร เพราะไม่เอื้อเฟื้อต้องทุกกณฺฐนํ ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่แคว้นแคว้นภักคะ ฯ มีใครเป็นคันฺธุ ? มีภิกษุหลายองค์ด้วยกันเป็นคันฺธุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องภิกษุหลายองค์ด้วยกันรับขันน้ำมือเปื้อนอาหาร ฯ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ ฯ มีสมุฏฐาน ๑ คือ กายกับจิตเท่านั้น

ข้อที่ ๖ ว่า ภิกษุเทน้ำล้างบาตรที่มีเมล็ดข้าวลงในบ้านเพราะไม่เอื้อเฟื้อต้องทุกกณฺฐนํ ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่แคว้นแคว้นภักคะ ฯ มีใครเป็นคันฺธุ ? มีพวกภิกษุหลายองค์ด้วยกันเป็นคันฺธุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องภิกษุหลายองค์ด้วยกันเทน้ำล้างบาตรที่มีเมล็ดข้าวลงในบ้าน ฯ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ ฯ มีสมุฏฐาน ๑ คือ กายกับจิตเท่านั้น

ข้อที่ ๗ ว่า ภิกษุแสดงธรรมแก่ผู้ก่นร่วม เพราะไม่เอื้อเฟื้อต้องทุกกณฺฐนํ ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นคันฺธุ ? มีพวกภิกษุอุปัชฌาย์เป็นคันฺธุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องพวกภิกษุอุปัชฌาย์แสดงธรรมแก่ผู้ก่นร่วมอยู่ ฯ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ ฯ มีสมุฏฐาน ๑ คือ วาจากับจิตเท่านั้น

ข้อที่ ๘ ว่า ภิกษุแสดงธรรมแก่ผู้ถือไม้ค้อนอยู่เพราะไม่เอื้อเฟื้อต้องทุกกณฺฐนํ ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นคันฺธุ ?

มีพวกภิกษุฉัพพัคคีย์เป็นคณฺเหต ๑ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องพวก
ภิกษุฉัพพัคคีย์แสดงธรรมแก่ผู้ถือสาตราอยู่ ๑ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มี
อนุบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑ คือว่าจากบิณฑกเท่านั้น

ข้อที่ ๘ ว่า ภิกษุแสดงธรรมแก่ผู้ถือสาตราอยู่ เพราะไม่เอื้อเฟื้อคองทุกก
ณฺนั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็นคณฺเหต ?
มีพวกภิกษุฉัพพัคคีย์เป็นคณฺเหต ๑ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องพวกภิกษุ
ฉัพพัคคีย์แสดงธรรมแก่ผู้ถือสาตราอยู่ ๑ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มีอนุบัญญัติ ๑
มีสมุฏฐาน ๑ คือว่าจากบิณฑกเท่านั้น

ข้อที่ ๑๐ ว่า ภิกษุแสดงธรรมแก่ผู้ถืออาวธอยู่ เพราะไม่เอื้อเฟื้อคองทุก-
กณฺนั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็นคณ
เหต ? มีพวกภิกษุฉัพพัคคีย์เป็นคณฺเหต ๑ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องพวก
ภิกษุฉัพพัคคีย์แสดงธรรมแก่ผู้ถืออาวธอยู่ ๑ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มีอนุ-
บัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑ คือว่าจากบิณฑกเท่านั้น ๑ จบสูตรวรรคที่ ๖ เพียง
เท่านี้

ในปาฐกาวรรคที่ ๗ สำหรับสิกขาบทที่ ๑ ว่า ภิกษุแสดงธรรมแก่ผู้สวม
รองเท้าไม่อยู่ เพราะไม่เอื้อเฟื้อคองทุกกณฺนั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติ
ที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็นคณฺเหต ? มีภิกษุฉัพพัคคีย์เป็นคณฺเหต ๑
เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องพวกภิกษุฉัพพัคคีย์แสดงธรรมแก่ผู้สวมรองเท้า
ไม่อยู่ ๑ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มีอนุบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑ คือ ว่าจา
กบิณฑกเท่านั้น

ข้อที่ ๒ ว่า ภิกษุแสดงธรรมแก่ผู้สวมรองเท้าหนึ่งอยู่ เพราะไม่เอื้อเฟื้อ
คองทุกกณฺนั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็นคณ
เหต ? มีพวกภิกษุฉัพพัคคีย์เป็นคณฺเหต ๑ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่อง
พวกภิกษุฉัพพัคคีย์แสดงธรรมแก่ผู้สวมรองเท้าหนึ่งอยู่ ๑ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑
มีอนุบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑ คือว่าจากบิณฑกเท่านั้น

ข้อที่ ๓ ว่า ภิกษุแสดงธรรมแก่ผู้ไปโนยาน เพราะไม่เอื้อเฟื้อคองทุกก
ณฺนั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็นคณฺเหต ?

มีพวกภิกษุฉัพพัคคีย์เป็นคันเหตุ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องพวกภิกษุฉัพพัคคีย์แสดงธรรมแก่ผู้ไปนายน ๑ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มอนุบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑ คือวาทกบจิตเท่านั้น

ข้อที่ ๕ ว่า ภิกษุแสดงธรรมแก่ผู้ที่อยู่ในที่นอน เพราะไม่เอื้อเฟื้อค้ำคองทุกกณนั้น - ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็นคันเหตุ ? มีพวกภิกษุฉัพพัคคีย์เป็นคันเหตุ ๑ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องพวกภิกษุฉัพพัคคีย์แสดงธรรมแก่ผู้ที่อยู่ในที่นอน ๑ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มอนุบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑ คือวาทกบจิต

ข้อที่ ๕ ว่า ภิกษุแสดงธรรมแก่ผู้นั่งวัดเข่า เพราะไม่เอื้อเฟื้อค้ำคองทุกกณนั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็นคันเหตุ ? มีพวกภิกษุฉัพพัคคีย์เป็นคันเหตุ ๑ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องพวกภิกษุฉัพพัคคีย์แสดงธรรมแก่ผู้นั่งวัดเข่า ๑ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มอนุบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑ คือวาทกบจิต

ข้อที่ ๖ ว่า ภิกษุแสดงธรรมแก่ผู้โผกศีรษะด้วยผ้า เพราะไม่เอื้อเฟื้อค้ำคองทุกกณนั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็นคันเหตุ ? มีพวกภิกษุฉัพพัคคีย์เป็นคันเหตุ ๑ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องพวกภิกษุฉัพพัคคีย์แสดงธรรมแก่ผู้โผกศีรษะอยู่ ๑ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มอนุบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑ คือวาทกบจิต

ข้อที่ ๗ ว่า ภิกษุแสดงธรรมแก่ผู้คลุมศีรษะอยู่ เพราะไม่เอื้อเฟื้อค้ำคองทุกกณนั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็นคันเหตุ ? มีพวกภิกษุฉัพพัคคีย์เป็นคันเหตุ ๑ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องพวกภิกษุฉัพพัคคีย์แสดงธรรมแก่ผู้คลุมศีรษะอยู่ ๑ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มอนุบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑ คือวาทกบจิต

ข้อที่ ๘ ว่า ภิกษุนั่งอยู่บนพื้นแสดงธรรมแก่ผู้ นั่งอยู่บนอาสนะ เพราะไม่เอื้อเฟื้อค้ำคองทุกกณนั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็นคันเหตุ ? มีพวกภิกษุฉัพพัคคีย์เป็นคันเหตุ ๑ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะ

เรื่องววกภิกษุฉัพพัคคีย์นั่งอยู่บนพนแสดงธรรมแก่ผู้นั่งบนอาสนะสูง ๑ สิกขาบทหนึ่งมีบัญญัติ ๑ มีอนุบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑ คือ วาจากัมมิจิต

ข้อที่ ๕ ว่า ภิกษุนั่งบนอาสนะต่ำแสดงธรรมแก่ผู้นั่งบนอาสนะสูง เพราะไม่เอื้อเฟื้อต่อผู้ทุกกณนั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็นต้นเหตุ ? มีววกภิกษุฉัพพัคคีย์เป็นต้นเหตุ ๑ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องววกภิกษุฉัพพัคคีย์นั่งบนอาสนะต่ำแสดงธรรมแก่ผู้นั่งบนอาสนะสูง ๑ สิกขาบทหนึ่งมีบัญญัติ ๑ มีอนุบัญญัติ ๑ คือ กายวาจากัมมิจิต

ข้อที่ ๑๐ ว่า ภิกษุยืนอยู่แสดงธรรมแก่ผู้ยืนอยู่ เพราะไม่เอื้อเฟื้อต่อผู้ทุกกณนั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็นต้นเหตุ ? มีววกภิกษุฉัพพัคคีย์เป็นต้นเหตุ ๑ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องววกภิกษุฉัพพัคคีย์ยืนอยู่แสดงธรรมแก่ผู้ยืนอยู่ ๑ สิกขาบทหนึ่งมีบัญญัติ ๑ มีอนุบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑ คือ วาจากัมมิจิต

ข้อที่ ๑๑ ว่า ภิกษุเดินไปข้างหลังแสดงธรรมแก่ผู้เดินไปข้างหน้า เพราะไม่เอื้อเฟื้อต่อผู้ทุกกณนั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็นต้นเหตุ ? มีววกภิกษุฉัพพัคคีย์เป็นต้นเหตุ ๑ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องววกภิกษุฉัพพัคคีย์เดินไปข้างหลัง แสดงธรรมแก่ผู้เดินไปข้างหน้า ๑ สิกขาบทหนึ่งมีบัญญัติ ๑ มีอนุบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑ คือ กายวาจากัมมิจิต

ข้อที่ ๑๒ ว่า ภิกษุเดินไปนอกทางแสดงธรรมแก่ผู้เดินไปตามทาง เพราะไม่เอื้อเฟื้อต่อผู้ทุกกณนั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็นต้นเหตุ ? มีววกภิกษุฉัพพัคคีย์เป็นต้นเหตุ ๑ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องววกภิกษุฉัพพัคคีย์เดินไปนอกทาง แสดงธรรมแก่ผู้เดินไปตามทาง ๑ สิกขาบทหนึ่งมีบัญญัติ ๑ มีอนุบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑ คือ กายวาจากัมมิจิต

ข้อที่ ๑๓ ว่า ภิกษุยืนด้ายอุจจาระหรือปัสสาวะ เพราะไม่เอื้อเฟื้อต่อผู้ทุกกณนั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็นต้นเหตุ ? มีววกภิกษุฉัพพัคคีย์เป็นต้นเหตุ ๑ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องววกภิกษุฉัพพัคคีย์ยืนด้ายอุจจาระ ปัสสาวะ ๑ สิกขาบทหนึ่งมีบัญญัติ ๑ มีอนุบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑ คือ กายกัมมิจิต

ข้อที่ ๑๔ ว่า ภิกษุดำบอุจจาระ บัสนาวะ หรือบ้วนเศษะลงในของสด
เจียว เพราะไม่เอื้อเฟื้อค้ำชูทุกกณฺฐนํ ทรงบัญญัติให้ไหม ? ทรงบัญญัติให้กรง
สาวัดดี ๑ มีใครเป็นค้ำชูเหตุ ? มีวณฺณภิกษุผู้พักค้ำชูเป็นค้ำชูเหตุ ๑ เพราะ
เรื่องอะไร ? เพราะเรื่องวณฺณภิกษุผู้พักค้ำชูดำบอุจจาระ บัสนาวะ บ้วนเศษะ
ลงในของสดเจียว ๑ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มีอนุบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑
คือ วาจากัมภิจิต

ข้อที่ ๑๕ ว่า ภิกษุดำบอุจจาระ บัสนาวะ หรือบ้วนเศษะลงในน้ำ เพราะ
ไม่เอื้อเฟื้อค้ำชูทุกกณฺฐนํ ทรงบัญญัติให้ไหม ? ทรงบัญญัติให้กรงสาวัดดี ๑
มีใครเป็นค้ำชูเหตุ ? มีวณฺณภิกษุผู้พักค้ำชูเป็นค้ำชูเหตุ ๑ เพราะเรื่องอะไร ?
เพราะเรื่องวณฺณภิกษุผู้พักค้ำชูดำบอุจจาระ บัสนาวะ หรือบ้วนเศษะลงในน้ำ ๑
สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มีอนุบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑ คือ กายกัมภิจิตเท่านั้น จบ
ปาฏกาวรรคที่ ๑ เสด็จวัตร ๑๕ และกัถกัมภิจิตวารในมหาวิภังค์เพียงเท่านั้น.

เอวํ กัมมํ ด้วยประการฉะนี้ ฯ

กัณฐกัถ ๑๑

คัมภีร์ปรีวาวรรค

ว่าด้วยกถาปัตติวาร เป็นคำปจณาวิสัยนา

เมถุนํ ธมฺมํ ปฏฺธิเสวนฺโต กติ อาปคฺติโย อาปชฺชติ ๑ เมถุนํ ธมฺมํ
ปฏฺธิเสวนฺโต คิสุโต อาปคฺติโย อาปชฺชติ อุกฺขายิตะ สรรเ ๑ เมถุนํ ธมฺมํ
ปฏฺธิเสวติ อาปคฺติ ปาราชิกสุสาติ.

ณ บัณฑิต อาคณภา จักแสดงคัมภีร์ปรีวาวรรค กัณฐกัถที่ ๑๑ ว่าด้วยกถาปัตติวาร
เป็นคำปจณาวิสัยนา เริ่มแต่ปาราชิกเป็นลำดับไป จนจบนิสสัยคัมภีร์ปาจิตกัม
สืบต่อไป เพื่อให้เป็นประโยชน์แก่พระภิกษุสงฆ์ และพุทธศาสนิกชนทั้งหลาย
ตลอดกาลนาน

บาลี

ดำเนินความตามวาระพระบาลี ที่ได้ยกขึ้นไว้เป็นเบื้องต้นแห่งเทศนาเห็นว่า
ภิกษุส้องเสา เมถุนธรรม ต้องอาบัติกัปปะการ ? ภิกษุส้องเสา เมถุนธรรม
ต้องอาบัติ ๓ ประการ คือ ส้องเสาเมถุนธรรมในสวัระที่สัตว์ยังไม่ได้กัดกิน ต้อง
ปาราชิก ๑ ส้องเสาเมถุนธรรมในสวัระที่สัตว์กัดกินโดยขมมาก ต้องอุลลัจฉัย ๑
สอดของลับเข้าไปในปากที่อ้าอยู่ ต้องทุกกฏ

ภิกษุถือเอาของที่เขาไม่ให้ ต้องอาบัติกัปปะการ ? ภิกษุถือเอาของที่เขา
ไม่ให้ ต้องอาบัติ ๓ ประการ ๑ คือ ถือเอาของที่เขาไม่ให้ ซึ่งได้ราคา ๕ มาสก
หรือเกิน ๕ มาสกด้วยโดยจิต ต้องปาราชิก ๑ ถือเอาของที่เขาไม่ให้ ได้ราคา
เกินกว่า ๑ มาสกขึ้นไป ต่ำกว่า ๕ มาสกลงมา ต้องอุลลัจฉัย ๑ ถือเอาของที่เขา
ไม่ให้ ได้ราคา ๕ มาสกหรือต่ำกว่า ๑ มาสกลงมาด้วยโดยจิต ต้องทุกกฏ

ภิกษุเกลี้ยฉำมนุษย์ให้ตาย ต้องอาบัติกัปปะการ ? ต้องอาบัติ ๓ ประการ
คือ ภิกษุขุดบ่อโดยเจาะจงมนุษย์ด้วยคิดว่า จักให้มนุษย์ตกตาย ต้องทุกกฏ ๑
เมื่อมนุษย์ตกลงได้ทุกขเวทนา ต้องอุลลัจฉัย ๑ มนุษย์นั้นตาย ต้องปาราชิก

ภิกษุอวดอุตริมนุสสธรรมที่ไม่มีจริง ต้องอาบัติกัปปะการ ? ต้องอาบัติ
๓ ประการ คือ ภิกษุมีความปรารถนาลามก ตกอยู่ในอำนาจแห่งความปรารถนา
ลามก อวดอุตริมนุสสธรรมที่ไม่มีจริง ต้องปาราชิก ๑ กล่าวว่ ภิกษุใดอยู่ในวิหาร
ของท่าน ภิกษุนั้นเป็นเอรหันต์ เมื่อเขาพึงเข้าใจ ต้องอุลลัจฉัย ๑ เขาไม่เข้าใจ
ต้องทุกกฏ ๑ จบปาราชิก ๔ เพียงเท่านั้น

ในสังฆาทิเสส ๑๓ มีคำปจฺฉาวิสัชนาเป็นคู่ ๆ กันไปว่า ข้อที่ ๑ คือ ภิกษุ
เกลี้ยทำให้อสฺจิเคลื่อน ต้องอาบัติกัปปะการ ? ต้องอาบัติ ๓ ประการ คือ จงใจ
พยายามด้วย อสฺจิเคลื่อนด้วย ต้องสังฆาทิเสส ๑ จงใจพยายามแต่ไม่เคลื่อน
ต้องอุลลัจฉัย ๑ ในอาการที่กระทำ ต้องทุกกฏ

ข้อที่ ๒ ว่า ภิกษุถูกต้องกายมาตุคาม ต้องอาบัติ ๓ ประการ คือ ถูกต้อง
กายด้วยกาย ต้องสังฆาทิเสส ๑ ถูกต้องของเนื่องในกายด้วยกาย ต้องอุลลัจฉัย ๑
ถูกต้องของเนื่องในกายด้วยของเนื่องในกาย ต้องทุกกฏ

ข้อที่ ๓ ว่า ภิกษุบุคคลเกยวาทญิง ต้องอาบัติ ๓ ประการ คือ สรรเสริญ หรือติเตียน โดยมุ่งหมายวจนวรรค บัสนาวรรค ต้องสังฆาทิเสส ๑ ถ้ามุ่งหมายส่วนอื่น ยกวจนวรรค บัสนาวรรคเสีย คือ มุ่งหมายร่างกายตั้งแต่ราก จัณฐลงมา แค่ว่าเข้าไป ต้องอุลลัจฉัย ๑ ถ้ามุ่งหมายเฉพาะของเนื้อในกาย ต้องทุกกฏ

ข้อที่ ๔ ว่า ภิกษุบุคคลให้หญิงบำเรอตนด้วยความใคร่ ต้องอาบัติ ๓ ประการ คือ บุคไนที่ใกล้หญิง ต้องสังฆาทิเสส ๑ บุคไนที่ใกล้บัณเฑาะก์ ต้องอุลลัจฉัย ๑ บุคไนที่ใกล้จิรัจฉาน ต้องทุกกฏ

ข้อที่ ๕ ว่า ภิกษุชักสอ ต้องอาบัติ ๓ ประการ คือ รับปาก ไปจัดแจง กลับมาบอก ต้องสังฆาทิเสส ๑ รับปาก ไปจัดแจง แต่ไม่กลับมาบอก ต้องอุลลัจฉัย ๑ รับปาก แต่ไม่ได้จัดแจง ไม่ได้กลับมาบอก ต้องทุกกฏ

ข้อที่ ๖ ว่า ภิกษุให้สร้างกุฎด้วยของที่ขอมมาเอง ต้องอาบัติ ๓ ประการ คือ ในประโยคที่ทำ ต้องทุกกฏ ๑ ยังปูนอีกก้อนเดียวจะเสร็จ ต้องอุลลัจฉัย ๑ เมื่อใส่ปูนก้อนนั้นลงไป ต้องสังฆาทิเสส

ข้อที่ ๗ ว่า ภิกษุให้สร้างวิหารใหญ่ ต้องอาบัติ ๓ ประการ คือ ในประโยคที่ทำ ต้องทุกกฏ ๑ อีกปูนก้อนเดียวจะเสร็จ ต้องอุลลัจฉัย ๑ เมื่อใส่ปูนก้อนนั้นลงไป ต้องสังฆาทิเสส

ข้อที่ ๘ ว่า ภิกษุโจทก์ภิกษุอื่นด้วยปาราชิกไม่มีมูล ต้องอาบัติ ๓ ประการ คือ ไม่ขอโอกาสก่อน ประสงค์จะให้เคลื่อนจากกรรมจรรย์ พุตฺชน ต้องทุกกฏ กับสังฆาทิเสส ๑ ขอโอกาสแล้ว ประสงค์จะดำ พุตฺชน ต้องโอมสวาทปาจิตคัย

ข้อที่ ๙ ว่า ภิกษุอย่างเลสโจทก์ภิกษุอื่นด้วยปาราชิก ต้องอาบัติ ๓ ประการ คือ ไม่ขอโอกาส ประสงค์จะให้เคลื่อน พุตฺชน ต้องทุกกฏกับสังฆาทิเสส ๑ ขอโอกาสแล้ว ประสงค์จะดำ พุตฺชน ต้องโอมสวาทปาจิตคัย

ข้อที่ ๑๐ ว่า ภิกษุผู้จะทำสังฆเภท ถูกสงฆ์สวดสมณุภาสน์ถึง ๓ ครั้ง ยังไม่ละ ต้องอาบัติ ๓ ประการ คือ จบญัตติ ต้องทุกกฏ ๑ จมกรรมวาจา ๒ ต้องอุลลัจฉัย ๑ เสร็จสกรรมวาจา ต้องสังฆาทิเสส

ข้อที่ ๑๑ ว่า พวกภิกษุที่ประพฤติตามภิกษุผู้จะทำสังฆเภท ซึ่งสงฆ์สวดสมณภาสน์ถึง ๓ ครั้ง แล้วยังไม่ละ ต้องอาบัติ ๓ ประการ คือ ต้องทุกกฏด้วยญัตติ ๑ ต้องถูกล้างจับด้วยกรรมวาจา ๒ ๑ ต้องสำงาหิเสสในเวลาจบกรรมวาจา

ข้อที่ ๑๒ ว่า ภิกษุผู้ว่าขาดสอเขาถูก สงฆ์สวดสมณภาสน์ถึง ๓ ครั้ง ก็ยังไม่เลิกละ ต้องอาบัติ ๓ ประการ คือ ต้องทุกกฏด้วยญัตติ ๑ ต้องถูกล้างจับด้วยกรรมวาจา ๒ ต้องสำงาหิเสสในเวลาจบกรรมวาจา

ข้อที่ ๑๓ ว่า ภิกษุผู้ทำลายตระกูล ซึ่งถูกสงฆ์สวดสมณภาสน์ถึง ๓ ครั้ง ก็ยังไม่เลิกละ ต้องอาบัติ ๓ ประการ คือ ต้องทุกกฏด้วยญัตติ ๑ ต้องถูกล้างจับด้วยกรรมวาจา ๒ ๑ ต้องสำงาหิเสสในเวลาจบกรรมวาจา ๑ จบสำงาหิเสส ๑๓ เที่ยงเท่านั้น

ในนิสสัคคียกฐินวรรคที่ ๑ ว่า ข้อที่ ๑ คือ ข้อว่าภิกษุเก็บอกิเรกจีวรไว้เกิน ๑๐ วัน ต้องอาบัติข้อเดียว คือ นิสสัคคียปาจิตตีย์

ข้อที่ ๒ ว่า ภิกษุอยู่ปราศจากไตรจีวรราตรเดียว ต้องอาบัติข้อเดียว คือ นิสสัคคียปาจิตตีย์

ข้อที่ ๓ ว่า ภิกษุรับอกาลจีวรไว้ให้เกิน ๑ เดือน ต้องอาบัติข้อเดียว คือ นิสสัคคียปาจิตตีย์

ข้อที่ ๔ ว่า ภิกษุใช้นางภิกษุณีที่ไม่ใช่ญาติให้ซักผ้าเก่า ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือ ต้องทุกกฏในขณะซัก ต้องนิสสัคคียปาจิตตีย์ในเวลาซักเสร็จแล้ว

ข้อที่ ๕ ว่า ภิกษุรับจีวรจากมือนางภิกษุณีที่ไม่ใช่ญาติ ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือ ขณะรับ ต้องทุกกฏ ๑ รับแล้ว ต้องนิสสัคคียปาจิตตีย์

ข้อที่ ๖ ว่า ภิกษุขอจีวรต่อคฤหบดี หรือต่อคฤหปตานีที่ไม่ใช่ญาติ ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือ ในขณะขอ ต้องทุกกฏ ๑ ขอได้แล้ว ต้องนิสสัคคียปาจิตตีย์

ข้อที่ ๗ ว่า ภิกษุขอจีวรให้เกินกว่านั้นไปต่อคฤหบดี หรือต่อคฤหปตานี

ที่ไม่ใช่ญาติ ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือ ขณะให้ขอ ต้องทุกกฏ ฯ ขอได้มา ต้องนิสสัคคียปาจิตคัย

ข้อที่ ๘ ว่า ภิกษุไม่ได้รับปวารณาไว้ก่อน เข้าไปหาภคบุตรที่ไม่ใช่ญาติ กำหนดให้เขาทำจีวร ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือ ในขณะกำหนด ต้องทุกกฏ ฯ กำหนดเสร็จแล้ว ต้องนิสสัคคียปาจิตคัย

ข้อที่ ๙ ว่า ภิกษุไม่ได้รับปวารณาไว้ก่อน เข้าไปหาพวกภคบุตรที่ไม่ใช่ญาติ กำหนดให้เขาทำจีวร ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือ ขณะกำหนด ต้องทุกกฏ ฯ กำหนดเสร็จแล้ว ต้องนิสสัคคียปาจิตคัย

ข้อที่ ๑๐ ว่า ภิกษุได้จีวรมาด้วยการแขวงเกิน ๓ ครั้ง ด้วยการขึ้นเกิน ๖ ครั้ง ต้องอาบัติ ๒ อย่าง ขณะแขวง ต้องทุกกฏ ฯ ห่วงได้มา ต้องนิสสัคคียปาจิตคัย ฯ จบภุณวรรคที่ ๑ เที่ยงแท้

ในโกสิยวรรคที่ ๒ สำหรับข้อที่ ๑ ว่า ภิกษุทำสนัดเจ็ดด้วยไหม ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือ ขณะให้ทำ ต้องทุกกฏ ฯ ให้ทำเสร็จแล้ว ต้องนิสสัคคียปาจิตคัย

ข้อที่ ๒ ว่า ภิกษุให้ทำสนัดด้วยขนแกะดำล้วน ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือ ในขณะทำ ต้องทุกกฏ ฯ ให้ทำเสร็จแล้วต้องนิสสัคคียปาจิตคัย

ข้อที่ ๓ ว่า ภิกษุให้ทำสนัดใหม่ ไม่ถือเอาขนแกะดำ ๒ ส่วน ขนแกะขาวส่วนหนึ่ง ขนแกะแดงส่วนหนึ่ง ใช้ขนแกะดำให้เกิน ๒ ส่วนขึ้นไป ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือ ในขณะให้ทำ ต้องทุกกฏ ฯ ให้ทำเสร็จแล้ว ต้องนิสสัคคียปาจิตคัย

ข้อที่ ๔ ว่า ภิกษุให้ทำสนัดทุกปี ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือ ในขณะให้ทำ ต้องทุกกฏ ฯ ให้ทำเสร็จแล้ว ต้องนิสสัคคียปาจิตคัย

ข้อที่ ๕ ว่า ภิกษุผู้ให้ทำสนัดสำหรับนั่งขึ้นใหม่ ไม่ตัดเอาสนัดเก่าคืบหนึ่งโดยรอบมาปกลง ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือ ในขณะให้ทำ ต้องทุกกฏ ฯ ให้ทำเสร็จแล้ว ต้องนิสสัคคียปาจิตคัย

ข้อที่ ๖ ว่า ภิกษุรับขณแคะแล้วถือไปให้สนัระยะทางเกิน ๓ โยชน์ ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือ ขกเห้าก่าวแรกให้เกิน ๓ โยชน์ไป ต้องทุกกฏ ๑ ขกเห้าก่าวที่ ๒ ไป ต้องนิสัคคียปาจิตตีย์

ข้อที่ ๗ ว่า ภิกษุรับรูปะ ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือ ขณะรับ ต้องทุกกฏ ๑ รับแล้ว ต้องนิสัคคียปาจิตตีย์

ข้อที่ ๘ ว่า ภิกษุทำการซื้อขายด้วยรูปะต่าง ๆ ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือ ขณะทำ ต้องทุกกฏ ๑ ทำแล้ว ต้องนิสัคคียปาจิตตีย์

ข้อที่ ๙ ว่า ภิกษุทำการแลกเปลี่ยนต่าง ๆ ต้องอาบัติอย่าง ๒ คือ ขณะทำ ต้องทุกกฏ ๑ ทำแล้ว ต้องนิสัคคียปาจิตตีย์ ๑ จบโกสิยวรรคที่ ๒ เกียงเก้าน

ในบัตถวรรคที่ ๓ สำหรับข้อที่ ๑ ว่า ภิกษุเก็บขกเรกจัวร์ บาตร ไว้ให้เกิน ๑๐ วัน ต้องอาบัติอย่างเดียว คือ นิสัคคียปาจิตตีย์

ข้อที่ ๒ ว่า ภิกษุมิมาตรร้ายยังไม่ถึง ๕ แห่ง ขอมাত্রใหม่ ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือ ขณะขอ ต้องทุกกฏ ๑ ขอได้มา ต้องนิสัคคียปาจิตตีย์

ข้อที่ ๓ ว่า ภิกษุรับเภสัชแล้วเก็บไว้ให้เกิน ๑๐ วัน ต้องอาบัติอย่างเดียว คือ นิสัคคียปาจิตตีย์

ข้อที่ ๔ ว่า ภิกษุขอผ้าอาบนํ้าฝานในเมื่อฤดูร้อน ยังเหลือเกิน ๑ เดือน ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือ ขณะแสวงหา ต้องทุกกฏ ๑ แสวงหาได้มา ต้องนิสัคคียปาจิตตีย์

ข้อที่ ๕ ว่า ภิกษุให้จัวร์แก่ภิกษุอื่นด้วยตนเอง เวลาโกรธจึงเอาคินมาเสียบ ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือ ขณะชิงเอาคินมา ต้องทุกกฏ ๑ ชิงเอาคินมาแล้ว ต้องนิสัคคียปาจิตตีย์

ข้อที่ ๖ ว่า ภิกษุขอถ่ายเองมาให้ช่างหูกทอจัวร์ ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือ ขณะให้ขอ ต้องทุกกฏ ๑ ให้ทอเสร็จแล้ว ต้องนิสัคคียปาจิตตีย์

ข้อที่ ๗ ว่า ภิกษุไม่ได้รับปวารณาไว้ก่อน เข้าไปหาช่างหูกแห่งคฤหบดีที่ไม่ใช่ญาติ แล้วกำหนดให้ทำจัวร์ ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือ ขณะกำหนด ต้องทุกกฏ ๑ กำหนดเสร็จแล้ว ต้องนิสัคคียปาจิตตีย์

ข้อที่ ๘ ว่า ภิกษุรับอสังเขกจิ๋วแล้วเก็บไว้ให้เกินจิ๋วกาลสมัยไป ต้องอาบัติอย่างเดียว คือ นิสสัคคียปาจิตตีย์

ข้อที่ ๙ ว่า ภิกษุฝากจิ๋วฝนใดคืนหนึ่งไว้ในและแวกบ้าน แล้วอยู่ปราศจากเกิน ๖ ราตรี ต้องอาบัติอย่างเดียว คือ นิสสัคคียปาจิตตีย์

ข้อที่ ๑๐ ว่า ภิกษุอยู่บ้นมลาภสงฆ์มาเพื่อตน ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือ ขณะบ้นมมา ต้องทุกกฏ ฯ บ้นมมาเสร็จแล้ว ต้องนิสสัคคียปาจิตตีย์ ฯ จบปิณฑวรรคที่ ๓ และพระวินัยเทศนาภิกษุทั้งหลายเพชฌัญญุณี ฯ เอวံ กัม

กัณฑ์ที่ ๑๒

คัมภีร์ปรีวาวรรค

ว่าด้วยปาจิตตีย์ ในมูสาวาทวรรคเป็นต้น

สมุปชาณมูสา ภาสนุโต กติ อาปคฺติโย อาปชฺชติ ฯ สมุปชาณมูสา ภาสนุโต ปณฺจ อาปคฺติโย อาปชฺชติ ฯ

ณ บัดนี้ อาตมภาพ จักได้แสดงคัมภีร์ปรีวาวรรค กัณฑ์ที่ ๑๒ ว่าด้วยปาจิตตีย์ในมูสาวาทวรรคที่ ๑ กุตุคามวรรคที่ ๒ โอวาทวรรคที่ ๓ โภชนวรรคที่ ๔ ตามกตาศักดิ์วาร สืบต่อไป เพื่อให้เป็นประโยชน์แก่พระพุทธศาสนา และพุทธศาสนิกชนทั้งหลายตลอดกาลนาน

บาลี

ดำเนินความตามวาระพระบาลี ที่ได้ยกขึ้นไว้เป็นเบื้องต้นแห่งเทศนานี้ ว่า ภิกษุแก่งกล่าวเท็จต้องอาบัติประการ ? ภิกษุผู้กล่าวเท็จต้องอาบัติ ๕ ประการ คือ ภิกษุผู้มีความปรารถนาลามก ผู้ตกอยู่ในอำนาจแห่งปรารถนาลามก อวดคุณวิเศษธรรมอันไม่มีจริง ต้องปาราชิก โจทก์ภิกษุอื่นด้วยปาราชิกไม่มี

มุลต้องสังฆาทิเสส พุคว่าภิกษุใดอยู่ในวิหารของท่าน ภิกษุนั้นเป็นพระอรหันต์ ผู้รู้ความต้องอุกถัจฉัย ถ้าเขาไม่รู้ความต้องทุกกฏ หุคปคณฺเฑฯ ค้องปาจิตคีย์ อันนี้เป็นข้อที่ ๑ แห่งมุตสาขาวรรค

ข้อที่ ๒ นั้นว่า ภิกษุคำค้องอาบัติ ๒ อย่าง คือภิกษุคำอุปสัมบันค้อง ปาจิตคีย์ คำอุปสัมบันค้องทุกกฏ

ข้อที่ ๓ ว่า ภิกษุส่อเสียดค้องอาบัติ ๒ อย่าง คือส่อเสียดอุปสัมบัน ค้องปาจิตคีย์ ส่อเสียดอุปสัมบันค้องทุกกฏ

ข้อที่ ๔ ว่า ภิกษุสอนธรรมแก่อุปสัมบันโดยว่าพร้อมกันค้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะที่ว่าค้องทุกกฏ เวลาว่าพร้อมกันค้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๕ ว่า ภิกษุนอนร่วมอุปสัมบันเกิน ๒ ราตรี ๓ ราตรี ค้องอาบัติ ๒ อย่าง คือในขณะที่นอนค้องทุกกฏ นอนแล้วค้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๖ ว่า ภิกษุนอนร่วมมาตุคามค้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะทีนอน ค้องทุกกฏ นอนลงแล้วค้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๗ ว่า ภิกษุแสดงธรรมแก่มารดาเกิน ๕ คำ ๖ คำ ค้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะแสดงค้องทุกกฏ เวลาแสดงไปค้องปาจิตคีย์ทุกบท

ข้อที่ ๘ ว่า ภิกษุบอกอุคคริมนุสสรณอันมีจริง แก่อุปสัมบันค้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะบอกค้องทุกกฏ บอกแล้วค้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๙ ว่า ภิกษุบอกอาบัติชั่วหยาบของภิกษุอื่นแก่อุปสัมบัน ค้อง อาบัติ ๒ อย่าง คือขณะบอกค้องทุกกฏ บอกแล้วค้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๑๐ ว่า ภิกษุขุดดินค้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะขุดค้องทุกกฏ ขุด ลงไปค้องปาจิตคีย์ทุกที จมมุตสาขาวรรคที่ ๑ เพียงเท่านั้น

ในภุคคามวรรคที่ ๒ สำหรับสิกขาบทที่ ๑ ว่า ภิกษุทำภุคคามให้คกไป ค้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะทำค้องทุกกฏ เวลาทำค้องปาจิตคีย์ทุกที

ข้อที่ ๒ ว่า ภิกษุแก้งพุกกลบเกลื่อน ค้องอาบัติ ๒ อย่าง คือ เมื่อ สงฆ์ยังไม่ยกอธิกรณขึ้นพูด ภิกษุพุกกลบเกลื่อนเสียดค้องทุกกฏ เมื่อสงฆ์ยก อธิกรณขึ้นพูดแล้วจึงพุกกลบเกลื่อน ค้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๑ ว่า ภิกษุใดเขียนภิกษุอื่นต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะใดเขียน
ต้องทุกกฎ คือเขียนแล้วต้องปาจิตตีย์

ข้อที่ ๔ ว่า ภิกษุนำเคียง คั่ง ฟูก เก้าอี้ ของสงฆ์ไปตั้งในที่แจ้งแล้วไม่
เก็บ ไม่บอกลาถูกลงไปอื่นเสีย ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือยกเท้าก้าวแรกให้โดย
เลาะขอบาคต้องทุกกฎ ยกเท้าก้าวที่ ๒ ไป ต้องปาจิตตีย์

ข้อที่ ๕ ว่า ภิกษุนำที่นอนไปปูในวิหารสงฆ์แล้วไม่เก็บ ไม่บอกลา ถูกลง
ไปอื่นเสีย ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือยกเท้าก้าวแรกข้ามที่นอนไปต้องทุกกฎ ยก
เท้าก้าวที่ ๒ ข้ามไปต้องปาจิตตีย์

ข้อที่ ๖ ว่า ภิกษุผู้อยู่ แกล้งเข้าไปนอนเบียดภิกษุผู้อยู่ก่อนในวิหารสงฆ์
ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะนอนต้องทุกกฎ นอนแล้วต้องปาจิตตีย์

ข้อที่ ๗ ว่า ภิกษุโกรธอุคคว่าภิกษุอื่นออกจากวิหารสงฆ์ ต้องอาบัติ
๒ อย่าง คือขณะอุคคว่าต้องทุกกฎ อุคคว่าแล้วต้องปาจิตตีย์

ข้อที่ ๘ ว่า ภิกษุนั่งบนเตียงหรือคั่ง ที่มีเท้าไม้ได้ครึ่งให้แน่น ซึ่งเขาตั้ง
ไว้บนร่างร้านที่เก็บของในวิหารสงฆ์ ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะนั่งต้องทุกกฎ
นั่งแล้วต้องปาจิตตีย์

ข้อที่ ๙ ว่า ภิกษุโบกปูนหรือคินที่หลังคาฤดูให้เกิน ๓ ชั้นไป ต้องอาบัติ
๒ อย่าง คือขณะโบกต้องทุกกฎ โบกแล้วต้องปาจิตตีย์

ข้อที่ ๑๐ ว่า ภิกษุผู้อยู่ว่า นามีสัตว์เล็กๆ เหาเรคหญ้าหรือคิน ต้อง
อาบัติ ๒ อย่าง คือขณะเรคต้องทุกกฎ เรคแล้วต้องปาจิตตีย์ จบภุคคามวรรคที่ ๒
เพียงเท่านั้น

ในโอวาทวรรคที่ ๓ สำหรับข้อที่ ๑ ว่า ภิกษุไม่ได้รับสมณคิ สอนนาง
ภิกษุณี ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะสอนต้องทุกกฎ สอนแล้วต้องปาจิตตีย์

ข้อที่ ๒ ว่า ภิกษุสอนนางภิกษุณี ในเวลาพระอาทิตย์ตก ต้องอาบัติ
๒ อย่าง คือขณะสอนต้องทุกกฎ สอนแล้วต้องปาจิตตีย์

ข้อที่ ๓ ว่า ภิกษุไปสอนนางภิกษุณีถึงที่อยู่ ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือ
ขณะสอนต้องทุกกฎ สอนแล้วต้องปาจิตตีย์

ข้อที่ ๔ ว่า ภิกษุพูดว่าพวกภิกษุสอนนางภิกษุณี เพราะเห็นแก่อาบัติ
ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะพูดต้องทุกกฏ พูดแล้วต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๕ ว่า ภิกษุให้จีวรแก่นางภิกษุณีที่ไม่ใช่ญาติ ต้องอาบัติ ๒ อย่าง
คือขณะให้ต้องทุกกฏ ให้แล้วต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๖ ว่า ภิกษุเย็บจีวรให้นางภิกษุณีที่ไม่ใช่ญาติ ต้องอาบัติ ๒ อย่าง
คือขณะเย็บต้องทุกกฏ เวลาเย็บแล้วต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๗ ว่า ภิกษุชวนนางภิกษุณีเดินทางร่วมกัน ต้องอาบัติ ๒ อย่าง
คือขณะเดินต้องทุกกฏ เดินแล้วต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๘ ว่า ภิกษุชวนนางภิกษุณีลงเรือลำเดียวกัน ต้องอาบัติ ๒ อย่าง
คือขณะลงต้องทุกกฏ ลงแล้วต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๙ ว่า ภิกษุรู้อยู่แต่ยังจินนนิมิตหมายค้ำนางภิกษุณีจัดแจง ต้อง
อาบัติ ๒ อย่าง คือขณะรับด้วยคิดว่าจักฉน ต้องทุกกฏ ฉนแล้วต้องปาจิตคีย์
ทุกคำ

ข้อที่ ๑๐ ว่า ภิกษุหนึ่งในที่ลับตัวต่อค้ำกับนางภิกษุณี ต้องอาบัติ ๒ อย่าง
คือขณะนั่งต้องทุกกฏ นั่งแล้วต้องปาจิตคีย์ จบโอวาทวรรคที่ ๓ เพียงเท่านี้

ในโอฆนวรรคที่ ๔ สำหรับศึกษาบทข้อที่ ๑ ว่า ภิกษุฉนอาหารในโรง
ทานเกินกว่า ๓ วันขึ้นไป ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะรับด้วยคิดว่าจักฉน ต้อง
ทุกกฏ เวลาฉนต้องปาจิตคีย์ทุกคำ

ข้อที่ ๒ ว่า ภิกษุฉนคณโภชนะ ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะรับด้วย
คิดว่าจักฉนต้องทุกกฏ เวลาฉนต้องปาจิตคีย์ทุกคำ

ข้อที่ ๓ ว่า ภิกษุฉนปรมปรโภชนะ ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะรับ
ด้วยคิดว่าจักฉนต้องทุกกฏ เวลาฉนต้องปาจิตคีย์ทุกคำ

ข้อที่ ๔ ว่า ภิกษุรับขนมได้เพียง ๒ บาตร หรือ ๓ บาตร รับให้เกินกว่า
นั้นไปต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะรับด้วยคิดว่าจักฉน ต้องทุกกฏ เวลาฉนต้อง
ปาจิตคีย์ทุกคำ

ข้อที่ ๕ ว่า ภิกษุฉนแล้ว ห้ามการประเคนแล้ว กลับฉนขนมหรืออาหาร
ที่ไม่ได้เป็นเคนภิกษุใช้อีก ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะรับด้วยคิดว่าจักฉน ต้อง
ทุกกฏ เวลาฉนต้องปาจิตคีย์ทุกคำ

ข้อที่ ๖ ว่า ภิกษุหลุดออกให้ภิกษุผู้ฉันแล้ว ผู้ห้ามการประเคนแล้ว ให้ฉันขนม หรืออาหารที่ไม่เป็นเคนภิกษุใช้ ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะรับด้วยคิดว่า จักฉันตามคำภิกษุนั้น ดังทุกกฏ เวลาภิกษุนั้นฉันแล้วต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๗ ว่า ภิกษุฉันขนมหรืออาหารในเวลาวิกาลต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือ ขณะรับด้วยคิดว่าจักฉันต้องทุกกฏ เวลาฉันต้องปาจิตคีย์ทุกคำ

ข้อที่ ๘ ว่า ภิกษุฉันขนมหรืออาหารที่ตนสะสมไว้ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือ ขณะรับด้วยคิดว่าจักฉัน ต้องทุกกฏ เวลาฉันต้องปาจิตคีย์ทุกคำ

ข้อที่ ๙ ว่า ภิกษุขอโภชนะประณีต เพื่อประโยชน์แก่คนมาฉันต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะรับด้วยคิดว่าจักฉันต้องทุกกฏ เวลาฉันต้องปาจิตคีย์ทุกคำ

ข้อที่ ๑๐ ว่า ภิกษุฉันอาหารที่ไม่มีผู้ประเคนต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะรับด้วยคิดว่าจักฉันต้องทุกกฏ เวลาฉันต้องปาจิตคีย์ทุกคำ จบโภชนวรรคที่ ๔ เพียงเท่านั้น

ในอเจลกวรรคที่ ๕ สำหรับสิกขาบท ข้อที่ ๑ ว่า ภิกษุให้ของเคี้ยวของฉันด้วยมือตนเองแก่อเจลก หรือปริพาชก หรือปริพาชิกา ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะให้ต้องทุกกฏ ให้แล้วต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๒ ว่า ภิกษุชวนภิกษุอื่นว่า เราเข้าไปบิณฑบาตที่บ้านหรือนิคมด้วยกันเถิด เวลาเข้าไปบิณฑบาตแล้ว ให้คนใส่บาตรภิกษุนั้นหรือไม่ก็ตาม แล้วให้ภิกษุนั้นกลับก่อน ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะบอกให้กลับต้องทุกกฏ ให้กลับไปแล้วต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๓ ว่า ภิกษุเข้าไผ่นั่งแชกแซงในตระกูลที่มีแต่ ๒ ผัวเมีย ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะนั่งลงต้องทุกกฏ นั่งลงแล้วต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๔ ว่าภิกษุนั่งในที่ลับที่กำบังกับมาตุคาม ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือ ขณะนั่งต้องทุกกฏ นั่งแล้วต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๕ ว่า ภิกษุนั่งในที่ลับที่ต่อตัวกับมาตุคาม ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือ ขณะนั่งต้องทุกกฏ นั่งแล้วต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๖ ว่าภิกษุรับนิมนต์ให้ไปฉัน แล้วไปทีอื่นเสียโดยไม่บอกดาภิกษุที่อยู่ก่อน ในเวลาก่อนฉันหรือฉันแล้วก็ตามต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือเวลาขกเท้าก้าวแรกข้ามธรณีประตูไปต้องทุกกฏ ขกเท้าก้าวที่ ๒ ข้ามไปต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๑ ว่า ภิกษุขอเกสัชให้เกินกว่ากำหนดนั้นไปต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือ
ขณะขอต้องทุกกฏ ขอแล้วต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๒ ว่า ภิกษุไปคุชฆวนทัฬหซึ่งเขายกไปเพื่อจะรบกันต้องอาบัติ ๒ อย่าง
ขณะไปต้องทุกกฏ ไปยืนอยู่ที่ใดเห็นต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๓ ว่า ภิกษุอยู่ในกองทัฬหเกินกว่า ๓ ราตรี ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือ
ขณะอยู่ต้องทุกกฏ อยู่แล้วต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๔ ว่า ภิกษุไปคุเขารบกันในเวลาอยู่ในกองทัฬหนั้น ต้องอาบัติ ๒
อย่าง คือขณะไปต้องทุกกฏ ไปแล้วได้เห็นต้องปาจิตคีย์ จบอเจตกวรรคที่ ๕
เพียงเท่านี้

ในสุรปानวรรคที่ ๖ สำหรับสิกขาบทข้อที่ ๑ ว่า ภิกษุคัมภีรณาตต้อง
อาบัติ ๒ อย่าง คือขณะรับด้วยภิกษาจกคัมภีรณาตต้องทุกกฏ เวลาคัมภีรณาตต้อง
ทุกกฏ

ข้อที่ ๒ ว่า ภิกษุจกภิกษาต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะจกต้องทุกกฏ จแล้ว
ต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๓ ว่า ภิกษุเล่นน้ำต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือเล่นน้ำต่ำกว่าข้อเท้าลงไป
ต้องทุกกฏ เล่นน้ำลึกกว่าข้อเท้าขึ้นมาต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๔ ว่า ภิกษุทำความไม่เอื้อเฟื้อต่อวินัยต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะ
ทำต้องทุกกฏ ทำแล้วต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๕ ว่า ภิกษุหลอกลอกภิกษุให้กลัวผิดต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะหลอกลอก
ให้กลัวต้องทุกกฏ ให้กลัวแล้วต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๖ ว่า ภิกษุก่อไฟผิง ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะก่อต้องทุกกฏ
ก่อแล้วต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๗ ว่า ภิกษุอาบน้ำในเวลาที่ยังหย่อนกว่ากึ่งเดือน ต้องอาบัติ ๒ อย่าง
คือขณะอาบต้องทุกกฏ อาบแล้วต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๘ ว่า ภิกษุใช้จีวรใหม่โดยไม่ทำให้เสียสัด้วยของ ๓ อย่าง อย่างใด
อย่างหนึ่ง ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะใช้ต้องทุกกฏ ใช้แล้วต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๙ ว่า ภิกษุฝากจีวรไว้เองกับภิกษุ หรือภิกษุณี นางสิกขมานา ตามเถร
ตามเถรี ยังไม่ถอนฝาก เอามาใช้ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะใช้ต้องทุกกฏ ใช้
แล้วต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๑๐ ว่า ภิกษุข้อนบาตรหรือจีวร หรือผ้าปูนั่ง กถ้องเข็ม ประคค
เฮว ของภิกษุอื่น ด้วยคิดว่าจะถ่อเล่นต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะข้อนต้องทุกกฏ
ข้อนแล้วต้องปาจิตคีย์ จบสุรปาวรรคที่ ๖ เพียงเท่านั้น. เอว์ ก็มี ฯ

กัณฐก ๑๓

คัมภีร์ปรีวาวรรค

ว่าด้วยปาจิตคีย์ในวรรคที่ ๗

สญฺจิจฺจ ปาณํ ชีวิกา โวโรเปนฺโต กติ อาปคฺคิโย อาปชฺชติ สญฺจิจฺจ
ปาณํ ชีวิกา โวโรเปนฺโต จ ตสฺโส อาปคฺคิโย อาปชฺชติ.

ณ ที่นั้น อาคตภาพจักได้แสดงคัมภีร์ปรีวารกัณฐกที่ ๑๓ ว่าด้วยปาจิตคีย์
ในวรรคที่ ๓ ที่ ๔ ที่ ๕ กับปาฏิเสนียะและเสขียวัตถ์ สืบต่อไป เพื่อให้เป็น
ประโยชน์แก่พระพุทธศาสนา และพุทธศาสนิกชนทั้งหลายตลอดกาลนาน

บาลี

คำเนนความตามวาระพระบาลี ที่ได้ยกขึ้นไว้เป็นเบื้องต้น แห่งเทศนา
นั้นว่า ภิกษุแก่ถึงฆ่าสัตว์ต้องอาบัติกัประการ แก้วว่า ภิกษุแก่ถึงฆ่าสัตว์ต้องอาบัติ
๕ ประการ คือ ขุดหลุมไว้โดยไม่เจาะจงใคร ด้วยคิดว่าใครๆ ก็จงศกตาย ต้อง
ทุกกฏ เมื่อมนุษย์ศกตายต้องปาราชิก เมื่อยักษ์หรือเปรต หรือมนุษย์ที่คล้าย
เคียบรจนามคกคายต้องถูกล้างจัย เมื่อเคียบรจนามคกคายต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๒ ว่า ภิกษุอยู่แต่ฉันน้ำที่มีตัวสัตว์เล็กๆ ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือ
ขณะฉันต้องทุกกฏ ฉันแล้วต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๑ ว่า ภิกษุอยู่แต่ร่อนพณธรรณ ที่สงฆ์จะรับแล้วโดยชอบ ขึ้นมา วิจัยอีก ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือ ขณะร่อนพณธรรณ ร่อนแล้วต้องปาจิตติย์

ข้อที่ ๔ ว่า ภิกษุอยู่แก่งปักคอบกัชวหยาบ ของภิกษุอื่นต้องอาบัติ อย่างเดียว คือ ปาจิตติย์

ข้อที่ ๕ ว่า ภิกษุอยู่ ให้อุปสมบทแก่ผู้มีอายุต่ำกว่า ๒๐ ปี ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือ ขณะอุปสมบทต้องทุกกฎ ให้อุปสมบทแล้วต้องปาจิตติย์

ข้อที่ ๖ ว่า ภิกษุอยู่ ชวนพอลำผู้ชอนภายในเดินทางด้วยกัน ต้องอาบัติ ๓ อย่าง คือ ขณะเดินต้องทุกกฎ เดินแล้วต้องปาจิตติย์

ข้อที่ ๗ ว่า ภิกษุชวนมาตุคามเดินทางด้วยกัน ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือ ขณะเดินทางต้องทุกกฎ เดินกลับต้องปาจิตติย์

ข้อที่ ๘ ว่า ภิกษุไม่สละความเห็นอันตามก ในเมื่อถูกสวดสมณภาส ถึง ๓ ครั้งแล้ว ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือ จมบญญิกต้องทุกกฎ จมกรรมวาจาต้อง ปาจิตติย์

ข้อที่ ๙ ว่า ภิกษุอยู่ แต่ยังจับคบหาภิกษุผู้กล่าวอย่างนั้น ผู้ที่สงฆ์ยัง ไม่ได้ระงับโทษผู้ที่ยังไม่สละความเห็นนั้น ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือ ขณะคบหาต้อง ทุกกฎ คบหาแล้วต้องปาจิตติย์

ข้อที่ ๑๐ ว่า ภิกษุอยู่สามเณรนั้น ภิกษุอื่นต้องฉิบหายแล้ว แต่ประจบ ไว้ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือ ขณะประจบต้องทุกกฎ ประจบแล้วต้องปาจิตติย์ ฯ จมมปฺปาณกวรรคที่ ๘ เพียงเท่านั้น

ในสหัมมิกวรรคที่ ๔ สำหรับสิกขาบทข้อที่ ๑ ว่า ภิกษุผู้ที่ถูกภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวโดยชอบธรรม แต่ยังพูดว่า ข้าพเจ้ายังไม่ตามภิกษุอื่นที่กล่าว ที่ทรงจำวินัยตราบไซ ก็จักยังไม่ศึกษาในสิกขาบทตรานั้น คณนี้ ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือ ขณะพูดต้องทุกกฎ พูดแล้วต้องปาจิตติย์

ข้อที่ ๒ ว่า ภิกษุติเตียนพระวินัยต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือ ขณะติเตียนต้อง ทุกกฎ ติเตียนแล้วต้องปาจิตติย์

ข้อที่ ๓ ว่า ภิกษุแก่งทำถัมปาฏโมกข์ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือ ขณะแก่ง ทำถัมต้องทุกกฎ ทำถัมแล้วต้องปาจิตติย์

ข้อที่ ๑ ว่า ภิกษุโกรธผู้อื่นต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือ ขณะใดต้องทุกกฏ ก็แล้วต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๕ ว่า ภิกษุโกรธเงื้อมมือให้ผู้อื่น ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือ ขณะเงื้อมมือต้องทุกกฏ เงื้อมมือแล้วต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๖ ว่า ภิกษุโจทก์ผู้อื่นด้วยสังฆาติเสดไม่มีมูล ต้องอาบัติ ๒ อย่าง ขณะโจทก์ต้องทุกกฏ โจทก์แล้วต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๗ ว่า ภิกษุแกล้งทำความสงสัยในทางวินัยให้เกิดแก่ผู้อื่น ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะทำต้องทุกกฏ ทำแล้วต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๘ ว่า ภิกษุไปยื่นแอบหึงผู้อื่นที่ทะเลาะกัน ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือ ไปด้วยคิดว่าจักหึงต้องทุกกฏ หึงแล้วต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๙ ว่า ภิกษุให้ฉันทะแก่กรรมที่ขอบธรรม แล้วภายหลังคิเคียน ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะคิเคียนต้องทุกกฏ คิเคียนแล้วต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๑๐ ว่า เมื่อสงฆ์กำลังวินิจฉัยอธิกรณ์อยู่ ภิกษุไม่ให้ฉันทะก่อนลุกไปเถย ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือ เมื่อยังไม่ระหัดกบาสของที่ประชุมต้องทุกกฏ ระหัดแล้วต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๑๑ ว่า ภิกษุพร้อมกับสงฆ์ให้จีวรแก่ผู้อื่นแล้ว ภายหลังกลับคิเคียน ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือ ขณะคิเคียนต้องทุกกฏ คิเคียนแล้วต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๑๒ ว่า ภิกษุอยู่แต่ในห้องลาภของสงฆ์ไปเพื่อมุกคตต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะนอนไปต้องทุกกฏ นอนไปแล้วต้องปาจิตคีย์ ๔ ขบตหัมมมิกวรรคที่ ๘ เพียงเท่านั้น

ในราชวรรคที่ ๕ สำหรับสิกขาบทข้อที่ ๑ ว่า ภิกษุไม่ได้บอกให้ทราบก่อนเข้าไปสู่ที่ประทับของพระราชา ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือ ยกเท้าก้าวแรกข้ามธรณีประตูไปต้องทุกกฏ ยกเท้าที่ ๒ ข้ามไปต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๒ ว่า ภิกษุเก็บวัชนะ ที่ตกอยู่ต้องอาบัติ ๓ อย่าง คือ ขณะเก็บต้องทุกกฏ เก็บแล้วต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๓ ว่า ภิกษุไม่บอกลาภิกษุที่มีอยู่ก่อน เข้าไปในบ้านในเวลาวิกาล ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือ ยกเท้าก้าวแรกข้ามรั้วไป ต้องทุกกฏ ยกเท้าก้าวที่ ๒ ไปต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๔ ว่า ภิกษุให้ทำถ้องเข็มด้วยกระดูก ด้วยงา หรือเขา ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือ ขณะให้ทำต้องทุกกฏ ให้ทำแล้วต้องปาจิตกีย์

ข้อที่ ๕ ว่า ภิกษุให้ทำเคียงตั้งเกินประมาณ ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือ ขณะให้ทำต้องทุกกฏ ให้ทำแล้วต้องปาจิตกีย์

ข้อที่ ๖ ว่า ภิกษุให้ทำเคียงหรือตั้งหุ้มนุ่นต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือ ขณะให้ทำต้องทุกกฏ ให้ทำแล้วต้องปาจิตกีย์

ข้อที่ ๗ ว่า ภิกษุให้ทำผ้าปูนั่งเกินประมาณ ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือ ขณะให้ทำต้องทุกกฏ ให้ทำแล้วต้องปาจิตกีย์

ข้อที่ ๘ ว่า ภิกษุให้ทำผ้าปูนึ่งเกินประมาณ ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือ ขณะให้ทำต้องทุกกฏ ให้ทำแล้วต้องปาจิตกีย์

ข้อที่ ๙ ว่า ภิกษุให้ทำผ้าอาบน้ำฝนเกินประมาณต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือ ขณะให้ทำต้องทุกกฏ ให้ทำแล้วต้องปาจิตกีย์

ข้อที่ ๑๐ ว่า ภิกษุให้ทำจีวรเท่าจีวรพระสุกต ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือ ขณะให้ทำต้องทุกกฏ ให้ทำแล้วต้องปาจิตกีย์ ๑ จมราชวรรคที่ ๘ และจุททกะเพียงเท่านั้น

ก่อนนี้ไปว่าด้วยปาฏิเทศนียะคามกคานิกคิยาว กล่าวคือ ปาฏิเทศนียะข้อที่ ๑ ว่า ภิกษุรับของเคี้ยวของฉัน จากมือนางภิกษุที่ไม่ใช่ญาติ ซึ่งกำลังบิณฑบาตอยู่ในบ้านด้วยมือของตนมาฉันต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือ ขณะรับด้วยคิดว่าจักฉันต้องทุกกฏ ขณะฉันต้องปาฏิเทศนียะทุกคำ

ข้อที่ ๒ ว่า เมื่อภิกษุไปสั่งให้ภิกษุหัดจัดอาหารถวาย ภิกษุไม่ห้ามฉันอาหารนั้น ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือ รับด้วยคิดว่าจักฉันต้องทุกกฏ เวลาฉันต้องปาฏิเทศนียะทุกคำ

ข้อที่ ๓ ว่า ภิกษุรับของเคี้ยวของฉันด้วยมือตนเอง ในตระกูลที่สงฆ์สมมติว่าเป็นพระเสขะมาฉัน ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือ ขณะรับด้วยคิดว่าจักฉันต้องทุกกฏ เวลาฉันต้องปาฏิเทศนียะทุกคำ

ข้อที่ ๔ ว่า ภิกษุอยู่ในเสนาสนะป่า รับของเคี้ยวของฉันที่เขาไม่ได้แจ้งให้ทราบก่อน ในภายในอารามด้วยมือตนเองมาฉัน ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือ หนึ่งรับด้วยคิดว่าจักฉันต้องทุกกฏ เวลานั้นต้องปาฏิเทสนียะทุกคำ จบปาฏิเทสนียะ ๔ เพียงเท่านั้น

ในเสขียวัคควรรคที่ ๑ สำหรับข้อที่ ๑ ว่า ภิกษุนั่งไม่เรียบร้อย คือทำให้เลื่อยหน้าเลื่อยหลัง ค้วยอาบค้อย่างเคี้ยว คือทุกกฏ

ข้อที่ ๒ ว่า ภิกษุห้ามให้เลื่อยหน้าเลื่อยหลัง ต้องทุกกฏอย่างเคี้ยว

ข้อที่ ๓ ว่า ภิกษุเบ้คกายไปในตะแวงบ้าน ต้องทุกกฏอย่างเคี้ยว

ข้อที่ ๔ ว่า ภิกษุเบ้คกายในเวลานั่งในตะแวงบ้าน ต้องทุกกฏอย่างเคี้ยว

ข้อที่ ๕ ว่า ภิกษุคะนองมือคะนองเท้าเวลาเดินไปในตะแวงบ้าน ต้องทุกกฏอย่างเคี้ยว

ข้อที่ ๖ ว่า ภิกษุคะนองมือคะนองเท้า เวลานั่งในตะแวงบ้านต้องทุกกฏอย่างเคี้ยว

ข้อที่ ๗ ว่า ภิกษุแลดูในที่นั้น ๆ ในเวลาไปในตะแวงบ้านต้องทุกกฏอย่างเคี้ยว

ข้อที่ ๘ ว่า ภิกษุแลดูในที่นั้น ๆ ในเวลานั่งในตะแวงบ้านต้องทุกกฏอย่างเคี้ยว

ข้อที่ ๙ ว่า ภิกษุเลิกผ้าจีวรเดินไปในตะแวงบ้าน ต้องทุกกฏอย่างเคี้ยว

ข้อที่ ๑๐ ว่า ภิกษุเลิกผ้าจีวรในเวลานั่งในตะแวงบ้าน ต้องทุกกฏอย่างเคี้ยว ฯ จบวรรคที่ ๑ เพียงเท่านั้น

ในวรรคที่ ๒ สำหรับสิกขาบทข้อที่ ๑ ว่า ภิกษุเดินหัวเราะดังในตะแวงบ้านต้องอาบค้อย่างเคี้ยว คือทุกกฏ

ข้อที่ ๒ ว่า ภิกษุนั่งหัวเราะดังในตะแวงบ้าน ต้องอาบค้อย่างเคี้ยวคือทุกกฏ

ข้อที่ ๓ ว่า ภิกษุทำเสียงสูงเสียงใหญ่ ในเวลาเดินไปในตะแวงบ้าน ต้องอาบค้อย่างเคี้ยว คือทุกกฏ

ข้อที่ ๔ ว่า ภิกษุทำเสียงสูงเสียงใหญ่ ในเวลานั่งในละแวกบ้านต้องอาบคิ
อย่างเดียว คือทุกกฏ

ข้อที่ ๕ ว่า ภิกษุเดินโคลงกายไปในละแวกบ้าน ต้องอาบคิอย่างเดียว
คือ ทุกกฏ

ข้อที่ ๖ ว่า ภิกษุนั่งโคลงกายในละแวกบ้าน ต้องอาบคิอย่างเดียว คือทุกกฏ

ข้อที่ ๗ ว่า ภิกษุเดินไกวแขนในละแวกบ้าน ต้องอาบคิอย่างเดียว
คือ ทุกกฏ

ข้อที่ ๘ ว่า ภิกษุนั่งไกวแขนในละแวกบ้าน ต้องอาบคิอย่างเดียว
คือทุกกฏ

ข้อที่ ๙ ว่า ภิกษุเดินโคลงศีรษะในละแวกบ้าน ต้องอาบคิอย่างเดียว
คือทุกกฏ

ข้อที่ ๑๐ ว่า ภิกษุเดินโคลงศีรษะในละแวกบ้าน ต้องอาบคิอย่างเดียว คือ
ทุกกฏ จบวรรคที่ ๒ เพียงเท่านั้น

ในวรรคที่ ๓ สำหรับสิกขาบทข้อที่ ๑ ว่า ภิกษุเดินค้ำสะเอวไปในละแวก
บ้าน ต้องอาบคิอย่างเดียว คือทุกกฏ

ข้อที่ ๒ ว่า ภิกษุนั่งค้ำสะเอวในละแวกบ้าน ต้องอาบคิอย่างเดียวคือทุกกฏ

ข้อที่ ๓ ว่า ภิกษุเดินกลมศีรษะในละแวกบ้าน ต้องอาบคิอย่างเดียว
คือทุกกฏ

ข้อที่ ๔ ว่า ภิกษุนั่งกลมศีรษะในละแวกบ้าน ต้องอาบคิอย่างเดียวคือทุกกฏ

ข้อที่ ๕ ว่า ภิกษุเดินกระโห้งเท้าในละแวกบ้าน ต้องอาบคิอย่างเดียว
คือทุกกฏ

ข้อที่ ๖ ว่า ภิกษุนั่งรัดเข่าในละแวกบ้าน ต้องอาบคิอย่างเดียวคือทุกกฏ

ข้อที่ ๗ ว่า ภิกษุรับบิณฑบาตโดยไม่เคารพ ต้องอาบคิอย่างเดียวคือทุกกฏ

ข้อที่ ๘ ว่า เวลารับบิณฑบาตแลดูในที่นั้น ๆ ต้องอาบคิอย่างเดียวคือทุกกฏ

ข้อที่ ๙ ว่า ภิกษุรับแต่แกงมาก ต้องอาบคิอย่างเดียวคือทุกกฏ

ข้อที่ ๑๐ ว่า ภิกษุรับบิณฑบาตแต่จ่อมลงไป ต้องอาบคิอย่างเดียวคือทุกกฏ

จบวรรคที่ ๓ เพียงเท่านั้น

ในวรรคที่ ๔ ที่ ๕ ที่ ๖ ที่ ๗ นั้น มีใจความว่า ... ภิกษุฝ่าฝืนข้อห้ามใน
 เสด็จวัตรนั้น ๆ คืออาบคือบังเคียว คือทุกกฏทั้งนั้น ข้อห้ามนั้น คือสำหรับ
 วรรคที่ ๔ ว่า ภิกษุฉันบิณฑบาตโดยไม่เคารพ ๑ เวลาฉันแลดูในที่นั้น ๆ ๑ ฉันทุ
 ข้าวสุกให้แห้ง ๑ ฉันท่แคงให้มาก ๑ ฉันทุ้มข้าวสุกแต่ยอดลงไป ๑ เอาข้าว
 บุดกลบแคงหรือกลบกับข้าว ๑ ไม่เป็นใจขอแคงหรือข้าวสุกมาฉันเอง ๑ แลดู
 บาตรด้วยคิจะบกโทษ ๑ ทำคำข้าวให้ใหญ่ไป ๑ ทำคำข้าวให้ยาวไป ๑ คัมภีร์
 ในวรรคที่ ๕ มีหัวข้อว่า เมื่อคำข้าวนำมาไม่ถึงปาก อ้าปากไว้ท่า ๑ ใต้มือ
 เข้าในปาก ๑ ปากมีคำข้าวหลุดออกไป ๑ ฉันทโยนคำข้าว ๑ ฉันทักคำข้าว ๑
 ฉันทากะหึ่งแก้มให้คืบ ๑ ฉันทสับคมือ ๑ ฉันทโปรยเมล็ดข้าว ๑ ฉันทลบดิน ๑
 ฉันทจิบน้ำ ๑ ในวรรคที่ ๖ ว่า ฉันทังซุก ๆ ๑ ฉันทเลี้ยวมือ ๑ ฉันทเลี้ยวบาตร ๑
 ฉันทเลี้ยวริมฝีปาก ๑ เอามือเบือนรับภาชนะน้ำฉัน ๑ เทน้ำล้างบาตรที่มีเมล็ดข้าวลง
 ในบ้าน ๑ แสดงธรรมแก่ผู้กินร่วมอยู่ ๑ แสดงธรรมแก่ผู้ถือไม้ค้อนอยู่ ๑ แสดง
 ธรรมแก่ผู้ถือสาคราอยู่ ๑ แสดงธรรมแก่ผู้ถืออาวุธอยู่ ๑ ในวรรคที่ ๗ ว่า
 แสดงธรรมแก่ผู้สวมรองเท้าไม้ ๑ แสดงธรรมแก่ผู้สวมรองเท้าหนัง ๑ แสดงธรรม
 แก่ผู้ไปในขาน ๑ แสดงธรรมแก่ผู้อยู่ในที่นอน ๑ แสดงธรรมแก่ผู้นั่งรัดเข้า ๑
 แสดงธรรมแก่ผู้โพกศีรษะ ๑ แสดงธรรมแก่ผู้คลุมศีรษะ ๑ ภิกษุหนึ่งบนพื้น แสดง
 ธรรมแก่ผู้หนึ่งบนอาสนะ ๑ ภิกษุหนึ่งบนอาสนะคำ แสดงธรรมแก่ผู้หนึ่งบนอาสนะสูง ๑
 ภิกษุขึ้นอยู่ แสดงธรรมแก่ผู้หนึ่งอยู่ ๑ ภิกษุเดินไปข้างหลังแสดงธรรมแก่ผู้เดิน
 ไปข้างหน้า ๑ ภิกษุเดินนอกทาง แสดงธรรมแก่ผู้เดินควมทาง ๑ ภิกษุขึ้นถ่าย
 อุจจาระปัสสาวะ ๑ ภิกษุถ่ายอุจจาระปัสสาวะ หรือบ้วนเศษลงในของสกปรก ๑
 ภิกษุถ่ายอุจจาระปัสสาวะ หรือบ้วนเศษลงในน้ำ ๑ ข้อเหล่านี้ถ้าภิกษุทำโดย
 ไม่เฝ้าเพ้อต้องทุกกฏทั้งนั้น จบเสด็จวัตร ๘๕ กับกตาศีลคาวร เพียงเท่านั้น.

เอว ก็มี ด้วยประการฉะนี้ ๑

กณฑ์ ๑๔

คัมภีร์ปริวารวรรค
ว่าด้วยวิบัติการเป็นต้น

เมณฺฑนํ ชมฺมํ ปฏฺเฐวนคฺสฺส อปคฺติโย จคฺคณฺนํ วิปคฺติณํ กติ วิปคฺติโย
ภชฺชนํ ๑ เมณฺฑนํ ชมฺมํ ปฏฺเฐวนคฺสฺส อปคฺติโย จคฺคณฺนํ วิปคฺติณํ เทว
วิปคฺติโย ภชฺชนํคฺคิ.

ณ บัณฑิต อาคมภาพักได้นสคงกัมภีร์ปริวาร กณฑ์ที่ ๑๔ ว่าด้วยวิบัติการ
สังคหิตวาร สมุฏฐานวาร อธิกรณวาร สมถวาร สมุจจยวาร สืบต่อไป เพื่อ
ให้เป็นประโยชน์แก่พระพุทธศาสนา และพุทธศาสนิกชนทั้งหลายตลอดกาลนาน

บาลี

คำเนนความความวาระพระบาลีที่ไคยภุมมวไเป็นเบ้องคั้น แห่งเทศนานั้นว่า
วิบัติการนั้น ภูษส้องเสพเมณฺฑนธรรมต้องวิบัติเท่าไร ในวิบัติ ๔ คือ วิบัติ ๒
คือ สลวิมคติ ๑ อวารวิมคติ ๑ ๑ ภูษถายอจจาระ บัสนาเว บัสนาเชพะลงไน
น้ำ เพราะไม่เอื้อเฟื้อต้องวิบัติเท่าไร ในวิบัติ ๔ ๑ คือ วิบัติ ๑ คือ อวารวิมคติ ดังนั้น

ในสังคหิตวาระนั้นว่า อาบัติของภูษส้องเสพเมณฺฑนธรรม สงเคราะห์
ด้วยอาบัตติกองไหนซึ่งมีอยู่ในอาบัตติ ๔ กอง ๑ แก้วว่า สงเคราะห์ด้วยอาบัตติ
๓ กอง คือ กองอาบัตติปราชิก ๑ กองอาบัตติอุลลัจฉัย ๑ กองอาบัตติทุกกฏ ๑ ๑
ภูษถายอจจาระ บัสนาเว บัสนาเชพะลงไนน้ำ เพราะไม่เอื้อเฟื้อ สงเคราะห์
เข้าด้วยอาบัตติกองไหน ๑ สงเคราะห์เข้าด้วยอาบัตติกองเดียว ก็อาบัตติทุกกฏ ทั้งนี้

ในสมุฏฐานวาระว่า อาบัติของผู้ส้องเสพเมณฺฑนธรรมมีขึ้นด้วยสมุฏฐาน
เท่าไร ๑ แก้วว่า มีขึ้นด้วยสมุฏฐาน ๑ ในบรรดาสมุฏฐาน ๖ คือ มีขึ้นด้วย
กายกัมมิจ ๑ ๑ ๑ ภูษถายอจจาระ บัสนาเว บัสนาเชพะลงไนน้ำ เพราะไม่
เอื้อเฟื้อมีขึ้นด้วยสมุฏฐานเท่าไร ๑ แก้วว่า มีขึ้นด้วยสมุฏฐาน ๑ คือ กายกัมม
ิจเท่านั้น

ในอธิกรณวาทว่า อาบัติของภิกษุผู้ส้องเสพเมถุนธรรมระงับด้วยสมณะ ๓ ประการ ในสมณะทั้ง ๙ นั้น ๖ แก้วว่า ระงับด้วยสมณะ ๓ ประการ คือ สัมมาวินัย ๑ ปฏิญญาकरणะ ๑ สัมมาวินัยกับคิณวัตการกะ ๑ ๑๓ ๑ ภิกษุด้วยอุจจาระ บัสดาวะ บ้วนเชพระลงในน้ำระงับด้วยสมณะ ๓ ประการ ในสมณะทั้ง ๙ นั้น ๖ แก้วว่า ระงับด้วยสมณะ ๓ ประการ คือ สัมมาวินัย ๑ ปฏิญญาकरणะ ๑ สัมมาวินัยกับคิณวัตการกะ ๑

ในสมุจจนวาทว่า ภิกษุส้องเสพเมถุนธรรมต้องอาบัติ ๓ ประการ ๖ แก้วว่า ต้องอาบัติ ๑ ประการ คือ ส้องเสพเมถุนธรรม ในสวัระที่สัตว์ไม่ได้กักกิน คือ ปาราลิก ๑ ส้องเสพเมถุนธรรมในสวัระที่สัตว์กักกินแล้วโดยมาก คือ งูลลัจฉัย ๑ ใส่องคชาตเข้าไปในปากซากศพที่อาอยู่ คือ หุกกฏ ๑ ๖ อาบัติเหล่านั้นเป็นวิบัติ ๓ ประการ ๖ สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติ ๓ กอง คือ อาบัติปาราลิกกองหนึ่ง อาบัติงูลลัจฉัยกองหนึ่ง อาบัติหุกกฏกองหนึ่ง ๖ ตั้งด้วยสมุฏฐานเดียว คือ กายกับจิตเท่านั้น ๖ เป็นอาบัติตาริกรณ์ ๖ ระงับด้วยสมณะ ๓ คือ สัมมาวินัย ๑ ปฏิญญาकरणะ ๑ สัมมาวินัยกับคิณวัตการกะ ๑ ๑๓ ๑ ภิกษุด้วยอุจจาระ บัสดาวะ หรือ บ้วนเชพระลงในน้ำ เพราะไม่เอื้อเพื่อ ต้องอาบัติ ๓ ประการ ๖ แก้วว่า ต้องอาบัติ ๓ ประการเดียว คือ อาบัติหุกกฏ ๖ อาบคินั้นเป็นวิบัติอะไร สงเคราะห์ด้วยอาบัติไหน ตั้งขึ้นด้วยสมุฏฐานเท่าไร เป็นอธิกรณ์อะไร ระงับด้วยสมณะเท่าไร ๖ แก้วว่า อาบคินั้นเป็นวิบัติ คือ อาจารย์วิบัติ สงเคราะห์ด้วยอาบัติกองหนึ่ง คือ อาบัติหุกกฏ ตั้งขึ้นด้วยสมุฏฐาน ๑ คือ กายกับจิต เป็นอาบัติตาริกรณ์ ระงับด้วยสมณะ ๓ คือ สัมมาวินัย ๑ ปฏิญญาकरणะ ๑ สัมมาวินัยกับคิณวัตการกะ ตั้งขึ้น

ค่อนไป ว่าด้วยเนื้อความที่มิในกัตถบัญญัติวารสืบต่อไป กล่าวคือ ในกัตถบัญญัติวารนั้นว่า สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ผู้รู้ ผู้เห็น ผู้เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงบัญญัติปาราลิกเพราะเหตุที่ภิกษุส้องเสพเมถุนธรรมในที่ไหน ทรงปาราลิก เพราะเรื่องอะไร ตลอดถึงใครเป็นผู้นำมา ๖ มีคำ

แก้วว่า สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ผู้รู้ ผู้เห็น ผู้เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงบัญญัติปาราชิก เพราะเหตุภิกษุสองเสพเบญจธรรมนั้น ที่เมืองเวสาฬะ ๑ โดยมีพระสุทิน ซึ่งเป็นบุตรแห่งกถันทเศรษฐีเป็นคณเหตุ ๑ เพราะพระสุทิน ซึ่งเป็นบุตรกถันทเศรษฐีได้สองเสพเบญจธรรมกับภรรยาแก้ว ๗ สิกขาบทนั้นมีบัญญัติ • มีอนุบัญญัติ • ๑ เป็นบัญญัติในที่ทั้งปวง ๑ เป็นบัญญัติทั่วไป ๑ เป็นบัญญัติทั้ง ๒ ฝ่าย ๑ หยั่งลงในนิทาน นับเข้าในนิทาน ๑ มาสู่อุเทศที่ ๒ ๑ เป็นสลวิบัติ ๑ เป็นกองอาบัติปาราชิก ๗ คึงชนโดยสมุฏฐานเดียว คือกายกับจิตเท่านั้น ส่วนนอกนั้นเหมือนที่มีมาแล้วในกัณฑ์ก่อน ๆ ว่าด้วยคำปุจฉา วิสัชนาเกี่ยวกับปาราชิกและสิกขาบทข้ออื่น ๆ นั้น ๑ สิกขาบททั้งหมดนี้มีพระภิกษุสาวกนำสืบกันมา เริ่มแต่พระอุบาลีเป็นคณมาจนถึงบัดนี้

อทินนาทานปาราชิกนั้น สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ผู้รู้ ผู้เห็น ผู้เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงบัญญัติที่ไหน ๑ แก้วว่า ทรงบัญญัติที่กรุงราชคฤห์ ๑ มีใครเป็นคณเหตุ ๑ มีพระธัมมชังเป็นบุตรช่างหม้อเป็นคณเหตุ ๑ เพราะเรื่องอะไร ๑ เพราะเรื่องพระธัมมชังเป็นบุตรช่างหม้อได้ถือเอาไม้ของพระราชาโดยไม่มีผู้ถวาย ๑ ปาราชิกข้อนี้มีบัญญัติ • มีอนุบัญญัติ • มีสมุฏฐาน ๓ คือกายกับจิต • วาจากับจิต • กายวาจากับจิต •

มนุสสวิคคหปาราชิกข้อที่ ๓ นั้น สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงบัญญัติที่ไหน ๑ ทรงบัญญัติที่เมืองเวสาฬะ ๑ มีใครเป็นคณเหตุ ๑ มีภิกษุหลายองค์ด้วยกันเป็นคณเหตุ เพราะเรื่องอะไร ๑ เพราะเรื่องภิกษุหลายองค์ด้วยกันได้ปลงชีวิตกัน ๗ ปาราชิกข้อนี้มีบัญญัติ • อนุบัญญัติ • สมุฏฐาน ๓ คือกายกับจิต • วาจากับจิต • กายวาจากับจิต •

กุตตริมนุสสธรรมปาราชิกนั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ๑ ทรงบัญญัติที่เมืองเวสาฬะ ๗ มีใครเป็นคณเหตุ ๑ มีพวกภิกษุที่จำพรรษาวิมแม่น้ำวัคคุมุขานเป็นคณเหตุ ๑ เพราะเรื่องอะไร ๑ เพราะเรื่องภิกษุที่จำพรรษาวิมแม่น้ำวัคคุมุขานนี้ได้สรรเสริญอุตตริมนุสสธรรมแห่งกันและกันให้ตฤหัสถ์ฟัง ปาราชิกข้อนี้มีบัญญัติ • มีอนุบัญญัติ • มีสมุฏฐาน ๓ คือกายกับจิต • วาจากับจิต • กายวาจากับจิต •

สังฆาติเสสข้อที่ ๑ นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ๆ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๆ
 มีใครเป็นคณฺเหตฺ ๑ มีพระโสยสกะเป็นคณฺเหตฺ ๑ เพราะเหตุไร ๑ เพราะเรื่อง
 พระโสยสกะ พยายามทำให้อสฺจโคถฺลอน ๑ มีบัญญัติ ๑ อนบัญญัติ ๑ เป็น
 บัญญัติในที่ทั้งปวง เป็นบัญญัติไม่ทั่วไป เป็นบัญญัติฝ่ายเดียว จัดเข้าในนิทาน
 มาโดยอเหตุที่ ๑ เป็นศีลวิบัติ เป็นกองอาบัติสังฆาติเสสมีสมฺภูฐาน ๑ คือกายกับ
 จิตเท่านั้น ๑ นอกนี้เหมือนที่มานถฺวํจกฺคณฺโนนํ สิกขาบทนั้นก็เป็นสิกขาบทที่
 พระสาวกทั้งหลายมีพระอนุภโตเป็นคณฺ นำสืบ ๆ กันมาจนบัดนี้

สังฆาติเสสข้อที่ ๒ นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ๆ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๆ
 มีใครเป็นคณฺเหตฺ ๑ มีพระอุทายีเป็นคณฺเหตฺ ๑ เพราะเรื่องอะไร ๑ เพราะ
 เรื่องพระอุทายีจับคองกายหญิง ๑ ส่วนสิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมฺภูฐาน ๑ คือ
 กายกับจิตเท่านั้น

สังฆาติเสสข้อที่ ๓ นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ๆ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๆ
 มีใครเป็นคณฺเหตฺ ๑ มีพระอุทายีเป็นคณฺเหตฺ ๑ เพราะเรื่องอะไร ๑ เพราะเรื่อง
 พระอุทายีพูดเล้าโลมมาตุคามด้วยวาจาอันชั่วหยาบ ๑ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑
 มีสมฺภูฐาน ๓ คือกายกับจิต ๑ วาจากับจิต ๑ กายวาจาจิต ๑

สังฆาติเสสข้อที่ ๔ นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ๆ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๆ
 มีใครเป็นคณฺเหตฺ ๑ มีพระอุทายีเป็นคณฺเหตฺ ๑ เพราะเรื่องอะไร ๑ เพราะเรื่องพระ
 อุทายี พุคฺค่อให้หญิงบำเรอตนด้วยกาม สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมฺภูฐาน ๓

สังฆาติเสสข้อที่ ๕ นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ๆ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๆ มี
 ใครเป็นคณฺเหตฺ ๑ มีพระอุทายีเป็นคณฺเหตฺ ๑ เพราะเรื่องอะไร ๑ เพราะเรื่องพระ
 อุทายีเป็นผู้ชักสอให้ชายหญิงเป็นผัวเมียกัน ๑ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มีอนบัญญัติ ๑
 มีสมฺภูฐาน ๖ คือกาย ๑ วาจา ๑ กายกับวาจา ๑ กายกับจิต ๑ วาจากับจิต ๑
 กายกับวาจากับวาจากับจิต ๑

สังฆาติเสสข้อที่ ๖ นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ๆ ทรงบัญญัติที่เมืองอาฬว ๑
 มีใครเป็นคณฺเหตฺ ๑ มีพวกภิกษุชาวเมืองอาฬวเป็นคณฺเหตฺ ๑ เพราะเรื่องอะไร ๑
 เพราะเรื่องพวกภิกษุชาวเมืองอาฬว ให้สร้างกุฎด้วยของที่ขโมมาเอง ๑ สิกขา
 บทนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมฺภูฐาน ๖

สังฆาติเสสข้อที่ ๗ นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ฯ ทรงบัญญัติที่เมืองโกสัมพี ฯ
มิใครเป็นต้นเหตุ ฯ มีพระอนันตภิกษุเป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ฯ เพราะ
เรื่องพระอนันตภิกษุ ให้ตัดต้นไม้ที่เป็นเจดีย์ต้นหนึ่ง ในเวลาแผ้วถางพื้นที่ซึ่งจะ
สร้างวิหาร ฯ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ฯ มีสมุฏฐาน ฯ

สังฆาติเสสข้อที่ ๘ นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ฯ ทรงบัญญัติที่กรุงราชคฤห์ ฯ
มิใครเป็นต้นเหตุ ฯ มีพระเมตติยะกับพระภุมมชกะเป็นต้นเหตุ ฯ เพราะ
เรื่องอะไร ฯ เพราะเรื่องพระเมตติยะพระภุมมชกะโจทก์พระทัฬหฬัตถบุตร ด้วย
ปาราชิกไม่มีมูล ฯ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ฯ มีสมุฏฐาน ฯ

สังฆาติเสสข้อที่ ๙ นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ฯ ทรงบัญญัติที่กรุงราชคฤห์ ฯ
มิใครเป็นต้นเหตุ ฯ มีพระเมตติยะพระภุมมชกะเป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ฯ
เพราะเรื่องพระเมตติยะกับพระภุมมชกะโจทก์พระทัฬหฬัตถบุตร ด้วยปาราชิก
โดยหาเรื่องเทียบเคียง ฯ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ฯ มีสมุฏฐาน ฯ

สังฆาติเสสข้อที่ ๑๐ นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ฯ ทรงบัญญัติที่กรุงราชคฤห์ ฯ
มิใครเป็นต้นเหตุ ฯ มีพระเทวทัตเป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ฯ เพราะ
เรื่องพระเทวทัตพยายามเพื่อจะทำลายสงฆ์ที่พร้อมเพรียงกัน ฯ สิกขาบทนี้
มีบัญญัติ ฯ มีสมุฏฐาน ฯ คือ กายวาจาจิต

สังฆาติเสสข้อที่ ๑๑ นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ฯ ทรงบัญญัติที่กรุงราชคฤห์ ฯ
มิใครเป็นต้นเหตุ ฯ มีภิกษุหลายองค์ด้วยกันเป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ฯ
เพราะเรื่องภิกษุหลายองค์ด้วยกัน ได้ประพฤติกามพระเทวทัตผู้พยายามเพื่อ
จะทำลายสงฆ์ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ฯ มีสมุฏฐาน ฯ คือ กายวาจาจิต เท่านั้น

สังฆาติเสสข้อที่ ๑๒ นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ฯ ทรงบัญญัติที่เมืองโกสัมพี ฯ
มิใครเป็นต้นเหตุ ฯ มีพระอนันตภิกษุเป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ฯ
เพราะเรื่องพระอนันตภิกษุทั้งหลายว่ากล่าว โดยชอบธรรม ก็ได้ทำคนไม่
ให้ควรแก่การว่ากล่าว ฯ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ฯ มีสมุฏฐาน ฯ คือ กาย
วาจาจิต เท่านั้น

สังฆาทิเสสข้อที่ ๑๓ นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ฯ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ
 มีใครเป็นคณฺเหคุ ฯ มีพระภิกษุอัสสชฺชและปุนฺทพฺสกะเป็นคณฺเหคุ ฯ เพราะ
 เรื่องอะไร ฯ เพราะเรื่องพระภิกษุอัสสชฺชปุนฺทพฺสกะ ได้เขียนภิกษุทั้งหลาย
 ผู้ทำปาปพหวนิยกรณแก่ตนว่า เป็นผู้ดูอำนาจฉันทาคคิ โทสาคคิ โมหาคคิ
 ภยาคคิ ฯ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ ฯ มีสมุฏฐาน ๑ คือ กายวาจาจิตเท่านั้น ส่วน
 อาบคิ ข้อค่อ ๆ ไป ก็มีนัยเหมือนกับที่มาแล้ว ในเกณฑ์คั่น ๆ นั้น ส่วนใน
 เกณฑ์นี้มีคำลงท้ายว่า เสด็จวัตรชื่อว่าภิกษุถ่ายทอดจระ บีสสาวะ บ้วนเชพะ
 ลงในน้ำ เพราะไม่เอื้อเฟื้อนั้น สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าผู้รู้ ผู้เห็น ผู้เป็น
 พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงบัญญัติที่ไหน ฯ แก้วว่า ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ
 มีใครเป็นคณฺเหคุ ฯ มีพวกภิกษุฉฬหคคิย์เป็นคณฺเหคุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ฯ
 เพราะเรื่องพวกภิกษุฉฬหคคิย์ได้ถ่ายทอดจระ บีสสาวะ บ้วนเชพะ ลงในน้ำ ฯ
 สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มือนบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑ คือ กายกับจิตเท่านั้น จบ
 กัดบัญญัติวาร อันว่าด้วยคำว่าสิกขาบทข้อไหน ทรงบัญญัติที่ไหน เพียง
 เท่านั้น ฯ กัดบัญญัติวารที่แสดงมาแล้วนี้ ในเบื้องต้นก็มีมาแล้ว แต่ที่
 ขกจนแสดงอีก ก็เห็นจะเป็นเพราะเพื่อให้ผู้ฟัง หรือผู้ศึกษาเข้าใจจำของ
 ชนเท่านั้น นอกนั้นก็ไม่มีคำใดควรอธิบาย จึงเป็นอันว่าจบพระวินัยกถา
 เพียงเท่านั้น.

เอวํ กัมมํ คัวยประการฉะนี้ ฯ

คณฺฑที่ ๑๕

คัมภีร์ปรีวาวรรค

ว่าด้วยคำปจฺฉาวิสัยนาโนกคาบัตติวาร

เมถุนํ ชมฺมํ ปฏฺิเสวนปจฺฉา กติ อาปคฺคิโย อาปชฺชติ ฯ เมถุนํ
 ชมฺมํ ปฏฺิเสวนปจฺฉา จคฺคฺโส อาปคฺคิโย อาปชฺชติ อภฺยาคฺเค สรีเร เมถุนํ
 ชมฺมํ ปฏฺิเสวคคิ.

ณ บัดนี้ อาตมภาพจักแสดงคำปฐณาวิธานในกคาคติการ และวิบัติการ
สังคหิตการ มีสมุฏฐานวารอภิกขณวาร สมถวาร สมุจจยวาร ซึ่งมีในคัมภีร์ปวิวาร
กัณฑ์ที่ ๑๕ สืบต่อไป เพื่อให้เป็นประโยชน์ แก่พระพุทธศาสนาและพุทธ
ศาสนิกชนทั้งหลายตลอดกาลนาน

บาลี

คำเนนความถามวาระพระบาลี ที่ได้ยกขึ้นไว้เป็นเบื้องต้นแห่งเทศนานี้ว่า
ในกคาคติการนั้น มีคำปฐณาวิธานว่า ภิกษุต้องอาบัติเท่าไร เพราะบังจย
ที่สังเสหเมณุชรรวม ๑ ภิกษุต้องอาบัติ ๔ ประการ เพราะบังจยที่สังเสห
เมณุชรรวม คือ ภิกษุสังเสหเมณุชรรวมในสรีระที่สัควังไม่ได้กักกิน ต้อง
ปาราชิก ๑ ภิกษุสังเสหเมณุชรรวมในสรีระที่สัควักกักกินแล้วโดยมาก ต้อง
กัลลัจจย ๑ ภิกษุให้องคชาติให้เข้าไปดูค้องปากที่อ้าอยู่ ต้องทุกกฏ ๑ ให้
องคชาติเข้าไปดูค้องแห่งยาง ต้องปาจิตตีย์ ๑

ภิกษุต้องอาบัติกี่ประการ เพราะบังจยที่ถือเอาของที่เขาไม่ให้ ๑ ภิกษุ
ต้องอาบัติ ๓ ประการ เพราะบังจยที่ถือเอาของที่เขาไม่ให้ คือ ภิกษุถือเอาของ
ซึ่งมีราคา ๕ มาสก หรือเกินกว่า ๕ มาสกขึ้นไป ซึ่งเขาไม่ให้ด้วยจิตคิดขโมย
ต้องปาราชิก ๑ ถ้าของนั้นมีราคาเกิน ๑ มาสกขึ้นไป ต่ำกว่า ๕ มาสกลงมา ต้อง
กัลลัจจย ๑ ถ้าของนั้นมีราคาเพียง ๑ มาสก หรือต่ำกว่า ๑ มาสกลงมา ต้อง
ทุกกฏ ๑

ภิกษุต้องอาบัติเท่าไร เพราะบังจยที่แก่งฆ่ามนุษย์ ๑ ต้องอาบัติ ๓ ประการ
คือ ภิกษุชุกหลุมเจาะจงให้มนุษย์ตกตาย ต้องทุกกฏ ๑ มนุษย์ตกตงเกิด
ทุกขเวทนา ต้องกัลลัจจย ๑ มนุษย์ตกตาย ต้องปาราชิก ๑

ภิกษุต้องอาบัติเท่าไร เพราะบังจยที่อวดอุตริมนุสสธรรมไม่มีจริง ๑
ต้องอาบัติ ๓ ประการ คือ ภิกษุผู้มีความปรารถนาตามกวดอุตริมนุสสธรรมไม่
มีจริง ต้องอาบัติปาราชิก ๑ กล่าวว่ภิกษุใดอยู่ในวิหารของท่าน ภิกษุนั้น
เป็นพระอรหันต์ เขาฟังเข้าใจ ต้องกัลลัจจย ๑ เขาฟังไม่เข้าใจ ต้องทุกกฏ ๑

ภิกษุต้องอาบัติ ๔ ประการ เพราะบิณฑบาตที่ทำให้ให้อสุจิเคลื่อน ๔ คือ อาบัติ ๓ ประการ คือ จงใจทำด้วย อสุจิเคลื่อนด้วย ต้องสังฆาทิเสส จงใจทำแต่ไม่เคลื่อน ต้องอุกถัจฉัย ในขณะที่ทำต้องทุกกฏ

ภิกษุต้องอาบัติ ๕ ประการ เพราะบิณฑบาต คือ การอุกถัจฉัยร่างกาย คือ ภิกษุไม่กำหนด แด่บิณฑบาตที่บิณฑบาตกำหนดอุกถัจฉัยร่างกายของของคน จึงแตกขวัญลงมา จึงแต่เข้าเข้าไป ต้องปาราชิก ภิกษุอุกถัจฉัยกายหญิงด้วยกายตนต้องสังฆาทิเสส อุกถัจฉัยของเนื้อในกายหญิงด้วยกายของตน ต้องอุกถัจฉัย อุกถัจฉัยของเนื้อในกายหญิงด้วยของเนื้อในกายตน ต้องทุกกฏ ๕ ภิกษุ ต้องปาจิตติย

ภิกษุต้องอาบัติ ๓ ประการ เพราะบิณฑบาตที่เฝ้าโลมาคฤมา คัวยวาทาหวัช หรือสรวเสวัญ หรือคิเคียน เณพาวัจจมรรค บัสดาวมรรค ต้องสังฆาทิเสส สรวเสวัญหรือคิเคียนร่างกายส่วนอื่น จึงแต่แตกขวัญลงมา จึงแต่เข้าลงไป ยกเว้นวัจจมรรคบัสดาวมรรคเสีย ต้องอุกถัจฉัย สรวเสวัญหรือคิเคียนของเนื้อในกาย ต้องทุกกฏ

ภิกษุต้องอาบัติ ๓ ประการ เพราะบิณฑบาตที่พูดล่อให้น้ำเรอคนด้วยกาม คือ ถ้าพูดล่อมาคฤมาให้น้ำเรอคนด้วยกาม ต้องสังฆาทิเสส พูดล่อบิณฑบาต ก็ต้องอุกถัจฉัย พูดล่อคิรีจณาน ต้องทุกกฏ

ภิกษุต้องอาบัติ ๓ ประการ เพราะบิณฑบาตที่ชักส่อ คือ ถ้าภิกษุขึ้นรับปาก แล้วไปจัดแจง แล้วกลับมามอบ ต้องสังฆาทิเสส ถ้าเพียงแต่รับปากกับจัดแจงไม่กลับมามอบ ต้องอุกถัจฉัย ถ้าเพียงแต่รับปาก ไม่จัดแจง ไม่กลับมามอบ ต้องทุกกฏ

ภิกษุต้องอาบัติ ๓ ประการ เพราะบิณฑบาตที่สร้างกุฎด้วยการขอให้อาวุสด้วยตนเอง คือ ระยะเวลาให้สร้าง ต้องทุกกฏ อีกปูนก้อนเดียวต้องอุกถัจฉัย สำเร็จแล้ว ต้องสังฆาทิเสส

ภิกษุต้องอาบัติ ๓ ประการ เพราะให้สร้างวิหารใหญ่ คือ ระยะเวลาให้สร้าง ต้องทุกกฏ บังปูนอีกก้อนเดียวจะสำเร็จต้องอุกถัจฉัย สำเร็จแล้วต้องสังฆาทิเสส

ภิกษุต้องอาบัติ ๓ ประการ เพราะบิณฑบาตที่ใจทักภิกษุอื่น ด้วยปาราชิกไม่มีมูล คือ ไม่ขอโอกาสก่อน มีความประสงค์จะให้ขาดจากความเป็นภิกษุแล้ว

พุดชน คือตักกฏกับสังฆาติเสส ให้ขอโอกาสแล้วพุดชนด้วยความประสงค์
จะคำ คือโอมสวาทปาจิตคัย

ภิกษุต้องอาบัติ ๓ ประการ เพราะบิณฑิที่หาเล่ห์อุบายโจทก์ภิกษุอื่นด้วย
ปารชิก คือไม่ขอโอกาสก่อน พุดชนด้วยเจตนาจะให้ขาดจากภิกษุ คือ
ตักกฏกับสังฆาติเสส ถ้าขอโอกาสก่อนแล้วพุดชนด้วยประสงค์จะคำ คือ
โอมสวาทปาจิตคัย

ภิกษุผู้ทำให้สงฆ์แตกกัน ต้องอาบัติ ๓ ประการ เพราะบิณฑิที่ไม่สละใน
เมื่อจบการสวดสมณภาสน์ครั้งที่ ๓ คือ ต้องตักกฏด้วยญัตติ คือตักกฏด้วย
กรรมวาจา ๒ คือสังฆาติเสสในเวลาจบกรรมวาจา

ภิกษุประพฤติกามภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ต้องอาบัติ ๓ ประการ เพราะบิณฑิที่
ไม่สละในเวลาจบการสวดสมณภาสน์ครั้งที่ ๓ คือตักกฏด้วยญัตติ คือ
ตักกฏด้วยกรรมวาจา ๒ คือสังฆาติเสสในเวลาจบกรรมวาจา

ภิกษุผู้ว่าสากต้องอาบัติ ๓ ประการ เพราะบิณฑิที่ไม่ละความว่าสากใน
เวลาจบการสวดสมณภาสน์ครั้งที่ ๒ คือ ตักกฏด้วยญัตติ คือตักกฏด้วย
กรรมวาจา ๒ คือสังฆาติเสสในเวลาจบกรรมวาจา

ภิกษุผู้ทำลายตระกูลต้องอาบัติ ๓ ประการ เพราะบิณฑิที่ไม่สละในเวลา
เวลาจบการสวดสมณภาสน์ครั้งที่ ๓ คือ ตักกฏด้วยญัตติ คือตักกฏด้วย
กรรมวาจา ๒ คือสังฆาติเสสในเวลาจบกรรมวาจา ๑ สิกขาบทข้อต่อ ๆ ไป
ก็มีนัยเหมือนนั้น และมีเนื้อความเหมือนที่กล่าวมาแล้วในกัณฑ์อื่น ๆ นั้น ส่วน
ในกัณฑ์นี้มีข้อทำว่า ภิกษุต้องอาบัติ ๑ ประการ คือ อาบัติตักกฏ เพราะ
บิณฑิที่ถ่ายอุจจาระ บิณฑิที่ถ่ายปัสสาวะ ลงในน้ำ ๑ จบคตาคติว่าที่ ๒
เพียงเท่านั้น

ในวิปคตติว่า อาบัติที่ตักกฏเพราะบิณฑิ คือ สอนเสกเมณฑนธรรมจัดเป็น
วิปคตติประการ ๑ จัดเป็นวิปคตติ ๒ ประการ คือ ข้อเป็นสีกวิปคตติ ๑ เป็นอาจารย์วิปคตติ ๑
ข้อต่อ ๆ ไป ก็มีนัยดังข้างต้นนั้น ข้อสุดท้าย คือ ข้อว่าอาบัติเพราะบิณฑิที่ถ่าย
อุจจาระบิณฑิที่ถ่ายปัสสาวะ ลงในน้ำเป็นวิปคตติเดียว คือ อาจารย์วิปคตติ คำน

ในสังกัถวารที่ ๔ ว่า อาบัติเพราะบังจัญที่ส้องเสพเมถุนธรรม สงเคราะห์ เข้ากับอาบัติกองไหน ในอาบัติทั้ง ๓ กองนั้น ๑ สงเคราะห์เข้าในอาบัติ ๔ กอง คือ ปาราชิก ๑ ทุลลัจจัย ๑ ปาจิตตีย์ ๑ ทุกกฏ ๑ ข้ออื่นๆก็เหมือนกัน ส่วนข้อสุดท้ายมีว่า อาบัติเพราะบังจัญที่ถ่ายอุจจาระปัสสาวะ บ้วนเจพระลงในน้ำ สงเคราะห์ ด้วยอาบัติกองเดียว คือ ทุกกฏ ดังนี้

ในสมุฏฐานวารที่ ๕ ว่า อาบัติเพราะบังจัญที่ส้องเสพเมถุนธรรม เกิดขึ้น ด้วยสมุฏฐานที่ประการ ๑ เกิดขึ้นด้วยสมุฏฐานประการเดียว คือ กายกับจิต เท่านั้น ส่วนข้อค่อๆ ไป เหมือนในกัณฑ์อื่นๆ นั้น ข้อสุดท้ายว่า อาบัติ เพราะบังจัญที่ถ่ายอุจจาระปัสสาวะ บ้วนเจพระลงในน้ำ เกิดขึ้นด้วยสมุฏฐานที่ ประการ ๑ เกิดขึ้นด้วยสมุฏฐาน ๑ ประการ คือ กายกับจิต ดังนี้

ในอธิกรณวารที่ ๖ ว่า อาบัติเพราะบังจัญที่ส้องเสพเมถุนธรรม เป็น อธิกรณ์ไหนในอธิกรณ์ ๔ ๑ เป็นอาบัติตาธิกรณ์ในอธิกรณ์ ๔ ๑ ข้อค่อๆ ไป เหมือนในกัณฑ์อื่นๆ นั้น ๑ ข้อสุดท้ายว่า อาบัติเพราะบังจัญที่ถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะ บ้วนเจพระลงในน้ำ เพราะไม่เอื้อเฟื้อต่อวินัย เป็นอธิกรณ์อะไรใน อธิกรณ์ ๔ ๑ อาบัติเพราะบังจัญที่ถ่ายอุจจาระปัสสาวะ บ้วนเจพระลงในน้ำ เพราะไม่เอื้อเฟื้อต่อวินัย เป็นอาบัติตาธิกรณ์ ในอธิกรณ์ ๔ ดังนี้

ในสมถวารที่ ๗ ว่า อาบัติที่ต้องเพราะบังจัญ คือ การส้องเสพเมถุนธรรม ระงับด้วยสมถะที่ประการ ในสมถะทั้ง ๗ ๑ ระงับด้วยสมถะ ๓ ประการ คือ สัมมุขานินย ๑ ปฏิญญากरणะ ๑ คินวักถารกะ ๑ ข้ออื่นๆก็เหมือนที่แล้มาแล้ว ๑ ข้อสุดท้ายว่า อาบัติที่ต้องเพราะบังจัญ คือ การถ่ายอุจจาระปัสสาวะ บ้วนเจพระ ลงในน้ำ เพราะไม่เอื้อเฟื้อต่อวินัย ระงับด้วยสมถะที่ประการ ในสมถะทั้ง ๒ ระงับ ด้วยสมถะ ๓ ประการ คือ สัมมุขานินย ๑ ปฏิญญากरणะ ๑ คินวักถารกะ ๑

ในสมุชฌยวารที่ ๘ ว่า ภิกษุต้องอาบัติที่ประการ เพราะบังจัญที่ส้องเสพ เมถุนธรรม ๑ ภิกษุต้องอาบัติ ๔ ประการ เพราะบังจัญที่ส้องเสพเมถุนธรรม คือ ภิกษุส้องเสพเมถุนธรรม ในสวัระที่สัตว์ยังไม่ได้กักกิน ต้องปาราชิก ๑ ส้องเสพเมถุนธรรม ในสวัระที่สัตว์กักกินแล้วโดยมาก ต้องทุลลัจจัยให้องค กำนินคเข้าไปถูกต้องปากที่อ้อยอยู่ ต้องทุกกฏ ให้ถูกต้องข้างเกลี้ยงๆ ต้องปาจิตตีย์ ๑

อาบัติเหล่านั้น จัดเป็นวิบัติประการในวิบัติทั้ง ๔ ๑ สงเคราะห์ด้วยกอง
อาบัติกอง ในกองอาบัติทั้ง ๑ ๑ เกิดขึ้นด้วยสมุฏฐานที่ประการ ในสมุฏฐาน
แห่งอาบัติทั้ง ๑ เป็นอธิกรณ์อะไร ในอธิกรณ์ ๔ ระเบียบด้วยสมณะที่ประการ ในสมณะ
ทั้ง ๑ ๑ แก้ว อาบัติเหล่านั้น จัดเป็นวิบัติ ๒ คือ เป็นสลวิบัติ ๑ เป็นอาชารวิบัติ ๑ ๑
สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติ ๔ คือ กองอาบัติปาราชิก ๑ กองอาบัติถุลลัจจัย ๑
กองอาบัติปาจิตคีย์ ๑ กองอาบัติทุกกฏ ๑ ๑ เกิดขึ้นด้วยสมุฏฐาน ๑ คือ กายกับ
จิต ๑ เป็นอาบัติคาชกรณ ๔ ๑ ระเบียบด้วยสมณะ ๓ คือ สัมมชวณีย ๑
ปฏินญาตกรรม ๑ คินวตการกะ ๑ ส่วนข้ออื่น ๆ ก็เหมือนในกณฑ์ต้น ๆ โน้น
ข้อสุดท้ายว่า ภิกษุต้องอาบัติที่ประการ เพราะบิณฑุที่ถ่ายอุจจาระมีสีขาว
ขึ้นเฉพาะลงในน้ำโดยที่ไม่เอื้อเพื่อต่อวินัย ๑ แก้ว คือ อาบัติ ๑ ประการ คือ
ทุกกฏเท่านั้น ๑ อาบดินนั้นจัดเป็นวิบัติที่ประการ ๑ สงเคราะห์ด้วยอาบดิน
กอง ๑ เกิดขึ้นด้วยสมุฏฐานที่ประการ ๑ เป็นอธิกรณ์อะไร ๑ ระเบียบด้วย
สมณะเท่าไร ๑ แก้วอาบดินนั้นเป็นวิบัติ ๑ ประการ คือ อาชารวิบัติเท่านั้น ๑
สงเคราะห์ด้วยอาบดินกองเดียว คือ ทุกกฏเท่านั้น ๑ เกิดขึ้นด้วยสมุฏฐานเดียว
คือ กายกับจิตเท่านั้น ๑ เป็นอาบัติคาชกรณ ๑ ระเบียบด้วยสมณะ ๓ คือ สัมมชว
ณีย ๑ ปฏินญาตกรรม ๑ คินวตการกะ ๑ ตามที่แสดงมาตั้งแต่กณฑ์ที่ ๑
จนถึงกณฑ์ที่ ๑๕ นี้ เป็นอันจบโสฬสสมาหารวารในมหาวิภังค์เพียงเท่านี้

ก็แลคำว่า โสฬสสมาหารวารในมหาวิภังค์นั้น ได้แก่วาระพระบาลี ๑๖ วาระ
ซึ่งว่าด้วยสิกขาบทของภิกษุในคัมภีร์มหาวิภังค์ วาระพระบาลีทั้ง ๑๖ นั้น คือ คอน
ต้น ๘ คอนปลาย ๘ ๑ คอนต้น ๘ นั้น คือ กตาคติการ อันได้แก่ถามว่าอาบัติ
มีเท่าไร ๑ วิบัติการ อันได้แก่ว่าด้วยวิบัติ ๑ สังคหาว อันได้แก่ว่าด้วย
การสงเคราะห์ ๑ สมุฏฐานวาร อันได้แก่ว่าด้วยสมุฏฐาน ๑ อธิกรณวาร อัน
ได้แก่ว่าด้วยอธิกรณ์ ๑ สมถวารอันได้แก่ว่าด้วยสมณะ ๑ บิณฑุติการ
อันได้แก่ว่าด้วยการบัญญัติในที่ไหน ๑ ส่วนในคอนปลาย คือ คอนที่ว่าด้วย
บิณฑุณีนี่มี ๘ เหมือนกัน จึงรวมเป็น ๑๖ วาร เรียกตามนักโวหารว่าโสฬสสมา
หาร ๑ ส่วนในคัมภีร์ภิกษุวิภังค์ อันว่าด้วยคำถามคำถามในเรื่องสิกขาบท
ของภิกษุณี ก็มี ๑๖ วารเหมือนกัน รวมทั้ง ๒ คัมภีร์จึงเป็น ๓๒ วาร สันคำที่ควร
นำมาสู่การอธิบายเพียงเท่านี้ เหว่ ก็มี ด้วยประการฉะนี้ ๑

กัณฑ์ที่ ๑๖
คัมภีร์ปริวารวรรค
ว่าด้วยโสฬสมหาวาร

ขณฺเฑน ภควตา ชานตา ปสฺสตา อรหตา สมฺมาสมฺพุทฺธเชน ภิกฺขุณฺโณ
ปญฺจมํ ปาราชิกํ กคฺค ปณฺณคฺคํ ฯ กิ อารพฺภ ฯ กิ สุมิ วคฺคสุมิ ฯ อคฺค
คคฺค ปณฺณคฺคิ.

ณ บัณฑิต อาคมภาพจักได้แสดงคัมภีร์ปริวาร กัณฑ์ที่ ๑๖ ว่าด้วยโสฬส-
มหาวาร ในคัมภีร์ภิกขุณีวิภังค์ตามวาระพระบาลีสืบต่อไป เพื่อให้เป็นประโยชน์
แก่พระพุทธศาสนา และพุทธศาสนิกชนทั้งหลาย ตลอดกาลนาน

บาลี

คำเป็นความตามวาระพระบาลี ที่ได้อีกขึ้นไว้เป็นเบื้องต้นแห่งเทศนา
นี้ว่า สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าผู้รู้ ผู้เห็น ผู้เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า
ทรงบัญญัติปาราชิกที่ ๕ ของนางภิกษุณีทั้งหลาย ในที่ไหน ฯ มีใครเป็นคณ
เฑน ฯ เพราะเรื่องอะไร ฯ ในปาราชิกที่ ๕ นั้น มีบัญญัติ อนุบัญญัติ
อนุขนิพนบัญญัติหรือไม่ เป็นบัญญัติในที่ทั้งปวง หรือเป็นบัญญัติเฉพาะประเทศ
เป็นบัญญัติทั่วไปแก่ภิกษุ หรือไม่ทั่วไป เป็นบัญญัติสำหรับภิกษุณีฝ่ายเดียว
หรือทั้งภิกษุภิกษุณี ๒ ฝ่าย ฯ ทั้งลงในอุเทศไหน นับเข้าในอุเทศไหน
แห่งอุเทศปาฏิโมกข์ ขึ้นสู่อุเทศไหน ฯ เป็นวิบัติอะไร ในวิบัติ ๔ ฯ เป็น
กองอาบัติไหน ในกองอาบัติ ๗ ฯ เกิดขึ้นโดยสมุฏฐานเท่าไร ในสมุฏฐาน ๖ ฯ
เป็นอธิการณ์ไหน ในอธิการณ์ ๔ ฯ ระงับด้วยสมณะเท่าไร ในสมณะ ๗ ฯ
มีอะไรเป็นวินัย มีอะไรเป็นอภิวินัย มีอะไรเป็นปาฏิโมกข์ มีอะไรเป็นอภิ-
ปาฏิโมกข์ มีอะไรเป็นวิบัติ มีอะไรเป็นสมบัตติ มีอะไรเป็นปฏิบัตติ ฯ สมเด็จพระ
ผู้มีพระภาคเจ้า ทรงเห็นประโยชน์ที่ประการ จึงได้บัญญัติปาราชิกข้อที่ ๕

สำหรับภิกษุทั้งหลาย ๑. หญิงเหล่าใดศึกษา หญิงเหล่าใดชื่อว่าได้ศึกษาแล้ว
ปาราชิกข้อที่ ๕ นั้น ตั้งอยู่ในหญิงเหล่าใด ๑. หญิงเหล่าใดนทรวี ๑. เป็น
คำของใคร ใครนำมา ดังนี้ อันนี้เป็นหัวข้อคำถามในภิกษุณีวัฏจักร อันว่าด้วย
ศึกษาบทของภิกษุณี

ต่อไปนี้ว่าด้วยคำถาม คำนั้นก็เป็นอย่างๆ กันไป เริ่มแต่ข้อที่ ๑. เป็นลำดับไป
กล่าวคือ ข้อที่ ๑. ว่า สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ ผู้เห็น ผู้เป็นพระอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงบัญญัติปาราชิกข้อที่ ๕ ไว้แก่นางภิกษุณีทั้งหลาย ในที่ไหน ๑.
แก้ว่า ทรงบัญญัติในกรุงสาวัตถี ๑. ข้อที่ ๒. ว่า มีใครเป็นคัมภีรนั้น มีคำ
แก้ว่า มีนางสุนทรีนั้นนางภิกษุณีเป็นคัมภีร ๑. ข้อที่ ๓. ว่า เพราะเรื่องอะไรนั้น
มีคำแก้ว่า เพราะเรื่องนางสุนทรีนั้นนางภิกษุณี ผู้มีความกำหนัดถูกต้องกายมรร
ผู้มีกำหนด ๑. ข้อที่ ๔. ว่า ในปาราชิกข้อที่ ๕ นั้น มีบัญญัติ อนุบัญญัติ อนุบัน
บัญญัติหรือไม่นั้น มีคำแก้ว่า มีบัญญัติ ๑. ส่วนอนุบัญญัติ กับอนุบันบัญญัติ
ไม่มี ๑. ข้อที่ ๕. ว่า เป็นบัญญัติในที่ทั้งปวง ๑. หรือเป็นบัญญัติเฉพาะประเทศ
นั้น มีคำแก้ว่า เป็นบัญญัติในที่ทั้งปวง ๑. ข้อที่ ๖. ว่า เป็นบัญญัติทั่วไปแก่
ภิกษุด้วยหรือไม่นั้น มีคำแก้ว่า เป็นบัญญัติไม่ทั่วไปแก่ภิกษุด้วย ๑. ข้อที่ ๗. ว่า
เป็นบัญญัติเฉพาะภิกษุณีฝ่ายเดียว หรือทั้ง ๒ ฝ่ายนั้น มีคำแก้ว่า เป็นบัญญัติ
เฉพาะภิกษุณีฝ่ายเดียว ๑. ข้อที่ ๘. ว่า ปาราชิกข้อที่ ๕ นั้น ห้างลงในอุเทศไหน นับ
เจ้าในอุเทศไหน แห่งอุเทศปาฏิโมกข์ทั้ง ๔ นั้น มีคำแก้ว่า ห้างลงในนิทาน-
อุเทศ นับเจ้าในนิทานอุเทศ ๑. ข้อที่ ๙. ว่า ขึ้นสู่อุเทศไหนนั้น มีคำแก้ว่า
ขึ้นสู่อุเทศที่ ๒ ๑. ข้อที่ ๑๐. ว่า เป็นวัชชีไหน ในวัชชีทั้ง ๔ นั้น มีคำแก้ว่า
เป็นสกลวัชชี ๑. ข้อที่ ๑๑. ว่า เป็นอาบัตติกองไหน ในอาบัตติทั้ง ๗ กองนั้น มีคำ
แก้ว่า เป็นอาบัตติกองปาราชิก ๑. ข้อที่ ๑๒. ว่า เกิดขึ้นด้วยสมุฏฐานเท่าไร
ในสมุฏฐานทั้ง ๖ นั้น มีคำแก้ว่า เกิดขึ้นด้วยสมุฏฐาน ๑. คือ กายกับจิต ไม่เกิด
ทางวาจา ๑. ข้อที่ ๑๓. ว่า เป็นอธิกรณ์ไหน ในอธิกรณ์ทั้ง ๔ นั้น มีคำแก้ว่า
เป็นอาบัตติอธิกรณ์ ๑. ข้อที่ ๑๔. ว่า ระงับด้วยสมณะเท่าไร ในสมณะทั้ง ๗ นั้น
มีคำแก้ว่า ระงับด้วยสมณะ ๒. คือ สัมมาขวัณข ๑. ปญฺญาคกรณะ ๑. ๑

ข้อที่ ๑๕ ว่า มีอะไรเป็นวินัย มีอะไรเป็นอกวินัยนั้น มีคำแก้ว่า มีบัญญัติเป็นวินัย มีวัฏคคเป็นอกวินัย ฯ ข้อที่ ๑๖ ว่า มีอะไรเป็นปาฏิโมกข์ มีอะไรเป็นอกปาฏิโมกข์นั้น มีคำแก้ว่า มีบัญญัติเป็นปาฏิโมกข์ มีวัฏคคเป็นอกปาฏิโมกข์ ฯ ข้อที่ ๑๗ ว่า มีอะไรเป็นวิบัติเป็น มีคำแก้ว่า มีความไม่สำรวมเป็นวิบัติ ฯ ข้อที่ ๑๘ ว่า มีอะไรเป็นสมบัตินั้น มีคำแก้ว่า มีความสำรวมเป็นสมบัติ ฯ ข้อที่ ๑๙ ว่า มีอะไรเป็นปฏิบัติ นั้น มีคำแก้ว่า มีการมันในสิกขาบททั้งหลายจนตลอดชีวิต ด้วยคิดว่า เราจักไม่ทำเช่นนั้นเป็นปฏิบัติ ฯ ข้อที่ ๒๐ ว่า สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงเห็นประโยชน์ที่ประการ จึงได้ทรงบัญญัติปาราชิกข้อที่ ๕ ไว้แก่นางภิกษุณีทั้งหลายนั้น มีคำแก้ว่า ทรงเห็นประโยชน์ ๑๐ ประการ จึงได้ทรงบัญญัติปาราชิก ข้อที่ ๕ ไว้แก่พวกภิกษุณี คือ เพื่อความดีแก่สงฆ์ เพื่อความสบายแก่สงฆ์ . เพื่อข่มนางภิกษุณีที่หน้าค้ำ . เพื่ออยู่สบายแก่นางภิกษุณีที่มีศรัทธารักใคร่ . เพื่อระวังอาสวะในบิณฑุ . เพื่อกันนางอาสวะข้างหน้า . เพื่อให้เกิดความเลื่อมใสแก่ผู้ที่ยังไม่เลื่อมใส . เพื่อเพิ่มความเลื่อมใสแก่ผู้เลื่อมใสอยู่แล้ว . เพื่อความคงอยู่แห่งพระสังฆกรรม . เพื่อสนับสนุนพระวินัย . ฯ ข้อที่ ๒๑ ว่า หญิงเหล่าใดศึกษานั้น มีคำแก้ว่า หญิงที่เป็นพระเสขะ กับหญิงที่เป็นภิกษุณีปลุกชนศึกษา ฯ ข้อที่ ๒๒ ว่า หญิงเหล่าไหน ชื่อว่าได้ศึกษานั้น มีคำแก้ว่า หญิงที่เป็นพระอรหันต์ ชื่อว่าได้ศึกษานั้น ฯ ข้อที่ ๒๓ ว่า ปาราชิก ข้อที่ ๕ นั้น คงอยู่ในหญิงเหล่าไหนนั้น มีคำแก้ว่า คงอยู่ในหญิงเหล่าที่ใคร่ต่อการศึกษา ฯ ข้อที่ ๒๔ ว่า หญิงเหล่าไหนทรงจำไว้นั้น มีคำแก้ว่า หญิงเหล่าใดประพฤติ หญิงเหล่านั้น ชื่อว่าทรงจำไว้ ข้อที่ ๒๕ ว่า ปาราชิกข้อที่ ๕ นั้น เป็นคำของใครนั้น มีคำแก้ว่า เป็นคำของพระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ฯ ข้อที่ ๒๖ ว่า ปาราชิกข้อที่ ๕ นั้นใครนำมานั้น มีคำแก้ว่า พระสาวกทั้งหลายนำคือ ๆ กันมา เริ่มแต่พระอุบาลีเถรเจ้าเป็นคัมภีร์มาจนบัดนี้ อันเป็นคำถามคำแก้ ในปาราชิกข้อที่ ๕ ส่วนข้อที่ ๖ ที่ ๗ ที่ ๘ นั้น มีคำถามคำแก้ว่า สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าผู้รู้ผู้เห็น ผู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงบัญญัติปาราชิกข้อที่ ๖ ของนางภิกษุณีทั้งหลายในคัมภีร์ไหน มีคำแก้ว่า ทรงบัญญัติในกรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็น

คันเหตุ ๑ มีนางดูลณันทาภิกษุณีเป็นคันเหตุ ๑ เพราะเรื่องอะไร ๑
 เพราะเรื่องนางดูลณันทาภิกษุณีรื้อขุว่า ภิกษุณีอื่นต้องปารราชิกแล้วแต่ไม่โจทก์
 หวังด้วยตนเอง ไม่แจ้งแก่คณะ ๑ ข้อนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑ คือ กายวาจา
 จิต เท่านั้น

ปารราชิกข้อที่ ๓ ของพวกนางภิกษุณีนั่น ทรงบัญญัติที่ไหน ๑ ทรงบัญญัติ
 ที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็นคันเหตุ ๑ มีนางดูลณันทาภิกษุณีเป็นคันเหตุ ๑
 เพราะเรื่องอะไร ๑ เพราะเรื่องนางดูลณันทาภิกษุณีประพฤติกตามพระอริยอุภิกษุ
 ผู้ที่ถูกสงฆ์รื้อกันยกวัดแล้ว ๑ ข้อนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑ คือ กาย
 วาจา จิต เท่านั้น

ปารราชิกข้อที่ ๔ ของพวกนางภิกษุณีนั่น ทรงบัญญัติที่ไหน ๑ ทรงบัญญัติ
 ที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็นคันเหตุ ๑ มีพวกภิกษุณีฉัพพัคคีย์เป็นคันเหตุ ๑
 เพราะเรื่องอะไร ๑ เพราะเรื่องพวกภิกษุณีฉัพพัคคีย์ทำวัตถุแปลกให้เต็ม ๑
 ข้อนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑ คือ กาย วาจา จิต ครั้น จบปารราชิกทั้ง ๔
 เพียงเท่านั้น

ต่อไปนี้เป็นคำถามคำแก้ในสังฆาทิเสส สืบต่อไป กล่าวคือ สังฆาทิเสส
 ข้อที่ ๑ ของนางภิกษุณีอื่นมีความว่า ภิกษุณีร้องฟ้องคดีในโรงศาลต้องสังฆา
 ทิเสสนั้น สมเด็จพระโลกเชษฐเจ้า ทรงบัญญัติที่ไหน ๑ แก้วว่า ทรงบัญญัติ
 ที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็นคันเหตุ ๑ มีนางดูลณันทาภิกษุณีเป็นคันเหตุ ๑
 เพราะเรื่องอะไร ๑ เพราะเรื่องนางดูลณันทาภิกษุณีฟ้องร้องคดีต่อโรงศาล ๑
 มีบัญญัติ อนุบัญญัติ อนุเป็นบัญญัติหรือไม่ ๑ มีแต่บัญญัติอย่างเดียวเท่านั้น
 ไม่มีอนุบัญญัติ ไม่มีอนุเป็นบัญญัติ ๑ เป็นบัญญัติในที่ทั้งปวง หรือเป็นบัญญัติ
 เฉพาะประเทศ ๑ เป็นบัญญัติในที่ทั้งปวง ๑ เป็นบัญญัติทั่วไปแก่ภิกษุหรือ
 เป็นบัญญัติไม่ทั่วไปแก่ภิกษุ ๑ เป็นบัญญัติไม่ทั่วไปแก่ภิกษุ ๑ เป็นบัญญัติ
 ฝ่ายเดียว หรือเป็นบัญญัติ ๒ ฝ่าย ๑ เป็นบัญญัติฝ่ายเดียว ๑ ห้างลงใน
 อุเทศไหน นับเจ้าในอุเทศไหน แห่งอุเทศปาฏิโมกข์ทั้ง ๔ ๑ ห้างลงในนิทาน
 อุเทศ นับเจ้าในนิทานอุเทศ ๑ ขึ้นสู่อุเทศไหน ๑ ขึ้นสู่อุเทศที่ ๓ ๑
 เป็นวิบัติไหน ในวิบัติทั้ง ๔ ๑ เป็นถิลวิบัติ ๑ เป็นกองอาบัติไหน ในกองอาบัติ

ทั้ง ๘ ๑ เป็นกถาอาบัติสังฆาทิเสส ๑ เกิดขึ้นด้วยสมุฏฐานเท่าไร ใน
 สมุฏฐานทั้ง ๖ ๑ เกิดขึ้นด้วยสมุฏฐาน ๒ คือ กายกัมมวาจา ๑ กายกัมมวาจาจิต ๑
 เป็นอธิกรณ์อะไร ในอธิกรณ์ ๔ ๑ เป็นอาบัติตถาธิกรณ์ ๑ ระงับด้วยสมณะ
 เท่าไรในสมณะ ๑ ๑ ระงับด้วยสมณะ ๒ คือ สัมมุขาวินัย ๑ ปฏิญญา-
 คกระณะ ๑ มีอะไรเป็นวินัย มีอะไรเป็นอกวินัย ๑ มีบัญญัติเป็นวินัย มีวิภคติ
 เป็นอกวินัย ๑ มีอะไรเป็นปาฏิโมกข์ มีอะไรเป็นอกปาฏิโมกข์ ๑ มีบัญญัติเป็น
 ปาฏิโมกข์ มีวิภคติเป็นอกปาฏิโมกข์ ๑ มีอะไรเป็นวิบัติ ๑ มีความไม่สำรวม
 เป็นวิบัติ ๑ มีอะไรเป็นสมบัติ ๑ มีความสำรวมเป็นสมบัติ ๑ มีอะไรเป็น
 ปฏิบัติ ๑ มีการข่มมันอยู่ในสิกขาบททั้งหลายจนคลาคลาชีวิตเป็นปฏิบัติ ๑
 สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงเล็งเห็นประโยชน์ก็ประการ จึงได้บัญญัติ
 สังฆาทิเสสข้อนี้ไว้ ๑ ทรงเห็นประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ ความดีแห่งสงฆ์ ๑
 ความสบายแห่งสงฆ์ ๑ ความข่มนางภิกษุณีที่หน้าค้ำ ๑ ความอยู่สบายแก่
 นางภิกษุณีที่มีศีล ๑ ความระงับอาสวะในปัจจุบัน ๑ ความกำจัดอาสวะข้าง
 หน้า ๑ ความเลื่อมใสแก่ผู้ที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ ความเลื่อมใสยิ่งขึ้นแก่ผู้
 เลื่อมใสอยู่แล้ว ๑ ความคงอยู่แห่งพระสังฆกรรม ๑ ความสนับสนุนพระ
 วินัย ๑ ๑ หญิงเหล่าไหนศึกษา ๑ หญิงที่เป็นพระเสขะ และกัลยาณปุณณ
 ศึกษา ๑ หญิงเหล่าไหน ชื่อว่าได้ศึกษาแล้ว ๑ หญิงที่เป็นพระอรหันต์
 ชื่อว่าได้ศึกษาแล้ว ๑ คงอยู่ในหญิงเหล่าไหน ๑ คงอยู่ในหญิงเหล่าใครคือการ
 ศึกษา ๑ หญิงเหล่าไหนทรงไว้ ๑ หญิงพวกปฏิบัติทรงไว้ ๑ เป็นคำของใคร ๑
 เป็นคำของพระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ๑ ใครนำมา ๑ พระสาวก
 ทั้งหลายมีพระอุปาสถเป็นคัมภีร์คือ ๑ กันมา คงมี

สังฆาทิเสสข้อที่ ๒ ซึ่งมีข้อความว่า ภิกษุณีให้หญิงโจรบรรพชาต้อง
 สังฆาทิเสสนั้น ทรงบัญญัติที่ไหน แก้วว่า ทรงบัญญัติที่กรุงพาวคตี ๑ มีใคร
 เป็นคัมภีร์ ๑ มีนางกุลณีนันทาภิกษุณีเป็นคัมภีร์ ๑ เพราะเรื่องอะไร ๑
 เพราะเรื่องนางกุลณีนันทาภิกษุณีให้หญิงโจรบรรพชา ๑ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑
 มีสมุฏฐาน ๒ คือ วาจาจิต ๑ กายกัมมวาจาจิต ๑

ข้อที่ ๓ ว่า ภิกษุณีเข้าไปในละแวกบ้านแต่ผู้เดียว ต้องสังฆาติเสสนั้น
ทรงบัญญัติที่ไหน ฯ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นคันเหต ฯ มีนาง
ภิกษุณีองค์หนึ่งเป็นคันเหต ฯ เพราะเรื่องอะไร ฯ เพราะเรื่องนางภิกษุณี
องค์นั้นเข้าไปบ้านแต่ผู้เดียว ฯ สิกขาบทนั้นมีบัญญัติ ๑ มีอนุบัญญัติ ๓
มีสมุฏฐาน ๑ เหมือนปฐมปารายิก

ข้อที่ ๔ ว่า เมื่อสงฆ์ยกวัตรภิกษุณีโดยชอบธรรมแล้ว ไม่ขออนุญาตคือ
คณะสงฆ์ก่อน หรือไม่ได้รับฉันทะจากคณะสงฆ์ก่อน เรียกภิกษุณินั้นเข้าที่
ประชุม ต้องสังฆาติเสสนั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ฯ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ
มีใครเป็นคันเหต ฯ มีนางอุตถนันทาภิกษุณีเป็นคันเหต ฯ เพราะเรื่องอะไร ฯ
เพราะเรื่องนางอุตถนันทาภิกษุณี ไม่ได้บอกคณะสงฆ์ก่อน ไม่ได้รับฉันทะจาก
คณะสงฆ์ก่อน เรียกภิกษุณีผู้หาคณะสงฆ์ยกวัตรแล้วเข้าไปที่ประชุม ฯ สิกขาบท
นั้นมีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑ เหมือนในขรรณิกเจปสิกขาบท

ในสังฆาติเสสข้อที่ ๕ ว่า ภิกษุณีผู้มีความกำหนัดยินดี รับของเคี้ยว
ของฉันจากมือบุรุษผู้มีความกำหนัดยินดีด้วยมือคนมาฉัน ต้องสังฆาติเสสนั้น
ทรงบัญญัติที่ไหน ฯ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นคันเหต ฯ มี
นางสุนทรินันทาภิกษุณีเป็นคันเหต ฯ เพราะเรื่องอะไร ฯ เพราะเรื่องนางสุนทร
ินันทาภิกษุณีมีความกำหนัดยินดี รับอาหารจากมือบุรุษผู้มีความกำหนัดยินดี ฯ
สิกขาบทนั้นมีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑ เหมือนในปฐมปารายิก

ข้อที่ ๖ ว่า ภิกษุณีชักนำภิกษุณีอื่นว่า ข้าแต่พระนมเจ้า บุรุษนั้นมิ
มีความกำหนัดยินดีหรือไม่ก็ตามจักทำอะไรแก่ท่านได้ เพราะท่านไม่กำหนัดยินดี
บุรุษนั้นถวายของเคี้ยวของฉันสิ่งใดแก่ท่าน ท่านจงรับเอาของเคี้ยวของฉันนั้นด้วย
มือตนเองมาเคี้ยวมาฉันเถิด ดังนี้ ต้องสังฆาติเสสนั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ฯ ทรง
บัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ ไม่มีใครเป็นคันเหต ฯ มีนางภิกษุณีองค์หนึ่งเป็นคันเหต ฯ
เพราะเรื่องอะไร ฯ เพราะเรื่องนางภิกษุณีองค์นั้น ชักนำภิกษุณีองค์หนึ่งว่าบุรุษ
นั้นมีความยินดีหรือไม่ก็ตาม จักทำอะไรแก่เธอได้ เพราะเธอไม่ยินดี บุรุษ
นั้นถวายของเคี้ยวของฉันสิ่งใดแก่เธอ เธอจงรับของเคี้ยวของฉันนั้นมาเคี้ยว
มาฉันเถิด ฯ สิกขาบทนั้นมีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๓

ข้อที่ ๗ ว่า ภิกษุใดโกรธแล้วไม่ยอมเลิกเถาะในเมื่อจบการสวดสมณภาส
 ครึ่งที่ ๓ ต้องสงฆาภิเสกสนั่น ทรงบัญญัติที่ไหน ฯ ทรงบัญญัติในกรุงสาวัตถี ฯ
 มีใครเป็นคันเหคุนั้น ฯ มีนางจันทกาลีกษุณีเป็นคันเหคุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ฯ
 เพราะเรื่องนางจันทกาลีกษุณีโกรธแล้ว กล่าวว่ ข้าพเจ้าจักลาพระพุทฺธ พระ
 ธรรม พระสงฆ์ จักลาสิกขาบท ฯ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมณฐาน ๑
 เหมือนในนิกเขปสิกขาบทโน้น

ข้อที่ ๘ ว่า ภิกษุใดโกรธในอธิกรณ์อันใดอันหนึ่ง เมื่อสงฆ์สวดสมณ
 ภาสดัง ๓ ครึ่งแล้ว ก็ไม่ยอมเลิกเถาะ ต้องสงฆาภิเสกสนั่น ทรงบัญญัติที่ไหน ฯ
 ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นคันเหคุ ฯ มีนางจันทกาลีกษุณีเป็น
 คันเหคุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ฯ เพราะเรื่องนางจันทกาลีกษุณีโกรธแล้ว
 ทำควเป็นขาคิกในอธิกรณ์อันใดอันหนึ่ง แล้วกล่าวขึ้นว่า พวกภิกษุณีก่อน
 นกัฉนทาตติ โทสาคติ โมหาคติ ภาษาคติ ฯ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มี
 สมณฐานเหมือนในนิกเขปสิกขาบทโน้น

ข้อที่ ๙ ว่า ภิกษุณีสี่คนถูกสงฆ์สวดสมณภาสดัง ๓ ครึ่งแล้ว ก็ยัง
 ไม่เลิกเถาะต้องสงฆาภิเสกสนั่น ทรงบัญญัติที่ไหน ฯ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ
 มีใครเป็นคันเหคุ ฯ มีพวกภิกษุณีหลายองค์ด้วยกันเป็นคันเหคุ ฯ เพราะ
 เรื่องอะไร ฯ เพราะเรื่องพวกภิกษุณีหลายองค์ด้วยกันอยู่คลุกคลีกัน ฯ สิกขาบท
 นี้มีบัญญัติ ๑ มีสมณฐาน ๑ เหมือนในนิกเขปสิกขาบทโน้น

ข้อที่ ๑๐ ว่า ภิกษุณีสั่งเสริมภิกษุณีอื่นว่า พวกท่านจงคลุกคลีกันเถิด
 อย่าแยกกันเถย ดังนี้ เวลาสงฆ์สวดสมณภาสดัง ๓ ครึ่งแล้ว ก็ยังไม่เลิกเถาะ
 ต้องสงฆาภิเสกสนั่น ทรงบัญญัติที่ไหน ฯ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใคร
 เป็นคันเหคุ ฯ มีนางอุตถนันทาภิกษุณีเป็นคันเหคุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ฯ
 เพราะเรื่องนางอุตถนันทาภิกษุณี ชักนำภิกษุณีอื่นให้คลุกคลีกัน ฯ สิกขาบท
 นี้มีบัญญัติ ๑ มีสมณฐาน ๑ เหมือนในนิกเขปสิกขาบทโน้น ฯ คำว่า
 นิกเขปสิกขาบทนี้ ไม่ใช่ชื่อว่าสิกขาบทแท้ เพราะชื่อแห่งสิกขาบทนั้น ได้
 แก่ปาราชิกข้อที่ ๒ ซึ่งกล่าวถึงการทอศุระกับข้อที่ ๔ ซึ่งกล่าวถึงการทอศุระ

ว่าด้วยคำปฐณาวิสาขนา ในนิสสัคคียปาจิตติยของภิกษุณี

๑๐๓

อันเป็นปาราชิกของนางภิกษุณี สังกัทธิเสสข้อที่ ๑๐ ถึงข้อ ๑๓ นั้น เหมือนกับ
ของภิกษุ สันเนือความในพระวินัยกถาชั้นเพียงเท่านี้

เอวี่ กัมมี้ ค้วยประการฉะนี้ ฯ

กัณท์ที่ ๑๗

คัมภีร์ปริวารวรรค

ว่าด้วยคำปฐณาวิสาขนา ในนิสสัคคียปาจิตติยของภิกษุณี

ยมนุเตน ภควตา ชานตา ปสฺสตา อรหตา สมมาสมพุทฺธเชน ปคฺคสณ-
นิจยํ กโรนุคิยา นิสฺสัคคิยํ ปาจิตฺติยํ กคฺคต ปณฺณตฺตุนคิ.

ณ บัดนี้ อาตมภาพจักได้แสดงคัมภีร์ปริวาร กัณท์ที่ ๑๗ ว่าด้วยคำ
ปฐณาวิสาขนาในนิสสัคคียปาจิตติย กับในปาจิตติยของภิกษุณี สืบต่อไป เพื่อให้เป็น
ประโยชน์แก่พระพุทธศาสนา และพุทธศาสนิกชนทั้งหลายตลอดกาลนาน

บาลี

คำเนินความตามวาระพระบาลี ที่ได้ยกขึ้นไว้เป็นเบื้องต้นแห่งเทศนานั้นว่า
นิสสัคคียปาจิตติยข้อที่ ๑ แห่งบัตถวรรคซึ่งว่า ภิกษุณีทำการเสสสมาครค้องนิส-
สัคคียปาจิตติยนั้น สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ผู้รู้ ผู้เห็น ผู้เป็นพระอรหันตสัม-
มาสัมพุทธเจ้า ทรงบัญญัติที่ไหน ฯ แก้วว่า ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มี
ใครเป็นต้นเหตุ ฯ มีพวกภิกษุณีฉัพพัคคีย์เป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ฯ
เพราะเรื่องพวกภิกษุณีฉัพพัคคีย์ได้ทำการเสสสมาคร ลักขาบหนี่ มีบัญญัติ ๑ มี
สมุฏฐาน ๒ เหมือนในกฐินลักขาบทโน้น

ข้อที่ ๒ ว่า ภิกษุณีอธิฐานผ้าอากาถจีวร เป็นผ้าอากาถจีวร แล้วแบ่งกัน
ท่อนนิสสัคคียปาจิตติยนั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ฯ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใคร

เป็นคัมภีร์ ๖ มีนางดูลนันทากิษณเป็นคัมภีร์ ๖ เพราะเรื่องอะไร ๖ เพราะ
เรื่องนางดูลนันทากิษณอธิษฐานผ้าอาภรณ์ เป็นผ้าอาภรณ์แล้วแบ่งกัน ๖
สิกขาบทนี้ มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๓

ข้อที่ ๑ ว่า กิษณเปลี่ยนจีวรกับกิษณด้วยกันแล้ว จึงเอาคัมภีร์มาเสีย
นิสสัคคียปาจิตตีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ๖ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๖ มีใคร
เป็นคัมภีร์ ๖ มีนางดูลนันทากิษณเป็นคัมภีร์ ๖ เพราะเรื่องอะไร ๖ เพราะ
เรื่องนางดูลนันทากิษณเปลี่ยนจีวรกับกิษณด้วยกันแล้วจึงเอาคัมภีร์มาเสีย สิกขา
บทนี้ มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๓

ข้อที่ ๔ ว่า กิษณใช้ให้ขอสิ่งหนึ่งจากคฤหัสถ์แล้ว ให้ขอสิ่งหนึ่งโดย
สับเปลี่ยนกันไปมา ต้องนิสสัคคียปาจิตตีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ๖ ทรงบัญญัติ
ที่กรุงสาวัตถี ๖ มีใครเป็นคัมภีร์ ๖ มีนางดูลนันทากิษณเป็นคัมภีร์ ๖ เพราะ
เรื่องอะไร ๖ เพราะเรื่องนางดูลนันทากิษณได้ขอสิ่งหนึ่งแล้วได้ขออีกสิ่งหนึ่ง ๖
สิกขาบทนี้ มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๖

ข้อที่ ๕ ว่า กิษณให้แลกเปลี่ยนสิ่งหนึ่งแล้ว ให้แลกเปลี่ยนอีกสิ่งหนึ่ง
ต้องนิสสัคคียปาจิตตีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ๖ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๖ มีใคร
เป็นคัมภีร์ ๖ มีนางดูลนันทากิษณเป็นคัมภีร์ ๖ เพราะเรื่องอะไร ๖ เพราะเรื่อง
นางดูลนันทากิษณให้แลกเปลี่ยนสิ่งหนึ่งแล้วให้แลกเปลี่ยนอีกสิ่งหนึ่ง ๖ สิกขา
บทนี้ มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๖

ข้อที่ ๖ ว่า กิษณให้แลกเปลี่ยนอย่างอื่นด้วยของสงฆ์ ที่เขาถวายไว้เพื่อสิ่ง
อื่นต้องนิสสัคคียปาจิตตีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ๖ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๖ มี
ใครเป็นคัมภีร์ ๖ มีกิษณหลายองค์ด้วยกันเป็นคัมภีร์ ๖ เพราะเรื่องอะไร ๖
เพราะเรื่องกิษณหลายองค์ด้วยกันได้แลกเปลี่ยนของอย่างอื่น ด้วยของสงฆ์ที่เขา
ถวายไว้เพื่อสิ่งหนึ่ง ๖ สิกขาบทนี้ มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๖

ข้อที่ ๗ ว่า กิษณให้แลกเปลี่ยนของอย่างหนึ่ง ด้วยของที่ตนขอมานเอง
ที่เขาถวายให้เป็นของสงฆ์เพื่อสิ่งอื่น ต้องนิสสัคคียปาจิตตีย์นั้น ทรงบัญญัติ
ที่ไหน ๖ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๖ มีใครเป็นคัมภีร์ ๖ มีกิษณหลายองค์
ด้วยกันเป็นคัมภีร์ ๖ เพราะเรื่องอะไร ๖ เพราะเรื่องกิษณหลายองค์ด้วยกันให้

แลกเปลี่ยนของอย่างอื่นด้วยของของตนขอมาเอง ซึ่งเขาถวายเป็นของสงฆ์เพื่อสิ่ง
อื่น ๆ สิกขาบทที่ ๑ มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๖

ข้อ ๘ ว่า ภิกษุณีให้แลกเปลี่ยนของอย่างอื่นด้วยของมหาชนที่เขาถวายไว้
เพื่อสิ่งอื่น ต้องนิสสัคคียปาจิตคีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ๆ ทรงบัญญัติที่กรุง
สาวัตถี ๆ มีใครเป็นต้นเหตุ ๆ มีภิกษุณีหลายองค์ด้วยกันเป็นต้นเหตุ ๆ เพราะเรื่อง
อะไร ๆ เพราะเรื่องภิกษุณีหลายองค์ด้วยกันให้แลกเปลี่ยนของอย่างอื่นด้วยของ
ที่มหาชนถวายไว้เพื่อสิ่งอื่น ๆ สิกขาบทที่ ๑ มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๖

ข้อที่ ๙ ว่า ภิกษุณีให้แลกเปลี่ยนของอย่างอื่นด้วยของที่มหาชนถวายไว้
เพื่อสิ่งอื่นที่ตนขอมาเองต้องนิสสัคคียปาจิตคีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ๆ ทรงบัญญัติ
ที่กรุงสาวัตถี ๆ มีใครเป็นต้นเหตุ ๆ มีภิกษุณีหลายองค์ด้วยกันเป็นต้นเหตุ ๆ
เพราะเรื่องอะไร ๆ เพราะเรื่องภิกษุณีหลายองค์ด้วยกันให้แลกเปลี่ยนของอย่าง
อื่นด้วยของที่มหาชนถวายไว้เพื่อสิ่งอื่นโดยตนขอมาเอง ๆ สิกขาบทที่ ๑ มีบัญญัติ ๑
มีสมุฏฐาน ๖

ข้อที่ ๑๐ ว่า ภิกษุณีให้แลกเปลี่ยนสัณเฑาะว์ด้วยของที่บุคคลถวายไว้เพื่อสิ่ง
อื่น แต่เป็นของที่ตนขอมาเองต้องนิสสัคคียปาจิตคีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ๆ
ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๆ มีใครเป็นต้นเหตุ ๆ มีนางกุลณันทาภิกษุณีเป็น
ต้นเหตุ ๆ เพราะเรื่องอะไร ๆ เพราะเรื่องนางกุลณันทาภิกษุณีให้แลกเปลี่ยน
ของอย่างอื่นด้วยของที่บุคคลถวายไว้เพื่อสิ่งอื่นซึ่งเป็นของที่ตนขอมาเอง ๆ สิกขา
บทที่ ๑ มีสมุฏฐาน ๖

ข้อที่ ๑๑ ว่า ภิกษุณีให้ขอผ้าห่มหนาวซึ่งมีราคาเกินกว่า ๔ กังสะ ต้อง
นิสสัคคียปาจิตคีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ๆ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๆ มีใคร
เป็นต้นเหตุ ๆ มีนางกุลณันทาภิกษุณีเป็นต้นเหตุ ๆ เพราะเรื่องอะไร ๆ เพราะ
เรื่องนางกุลณันทาภิกษุณีขอผ้าห่มพลแก่พระราชา ๆ สิกขาบทที่ ๑ มี
สมุฏฐาน ๖

ข้อที่ ๑๒ ว่า ภิกษุณีขอผ้าห่มหนาวซึ่งมีราคาเกินกว่า ๒ กังสะครึ่ง ต้อง
นิสสัคคียปาจิตคีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ๆ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๆ มีใคร

เป็นคัมเหตุ ๑ มีนางตุลลันนทาภิกษุณีเป็นคัมเหตุ ๑ เพราะเรื่องอะไร ๑ เพราะเรื่องนางตุลลันนทาภิกษุณีได้ขอผ้าเปลือกไม้คือพระราช ๑ สิกขาบทนี้ มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑ ๑ จบนิสสัคคีย์ปาจิตคีย์ ๑๒ เพียงเท่านั้น นอกนี้ท่านมิได้ยกขึ้นแสดงไว้ในพระบาลี ท่านยกเอาปาจิตคีย์มานแสดงข้อที่เดียว เฉพาะฉะนั้น จึงจำได้แสดงไปตามท่านเพื่อเค้นถามหลักพระบาลี

กล่าวคือ ในปาจิตคีย์ของภิกษุณีนี้นมีอยู่ ๑๖๖ สิกขาบท- แบ่งเป็น ๘ พรรค มีลสฺสพรรคเป็นที ๑ ดังต่อไปนี้ว่า ในสิกขาบทที่ ๑ แห่งลสฺสพรรคนั้นว่า ภิกษุณีฉนกระเทียม คือปาจิตคีย์นั้น สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ผู้ ผู้เห็น ผู้เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงบัญญัติในที่ไหน ๑ มีคำแก้ว่า ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็นคัมเหตุ ๑ มีนางตุลลันนทาภิกษุณีเป็นคัมเหตุ ๑ เพราะเรื่องอะไร ๑ เพราะเรื่องนางตุลลันนทาภิกษุณีได้นำกระเทียมไปโดยไม่รู้จักประมาณ ๑ สิกขาบทนี้ มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๒ เหมือนในเอหคโคธสิกขาบทนั้น

ข้อที่ ๒ ว่า ภิกษุณีให้ถอนขนในที่ลับคือปาจิตคีย์นั้น ทรงบัญญัติในที่ไหน ๑ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็นคัมเหตุ ๑ มีภิกษุณีฉฬหคคีย์เป็นคัมเหตุ ๑ เพราะเรื่องอะไร ๑ เพราะเรื่องภิกษุณีฉฬหคคีย์ ให้ถอนขนในที่ลับ ๑ สิกขาบทนี้ มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๔

ข้อที่ ๓ ว่า ภิกษุณีกระทบพื้นด้วยของดับ คือปาจิตคีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ๑ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็นคัมเหตุ ๑ มีภิกษุณี ๒ องค์เป็นคัมเหตุ ๑ เพราะเรื่องอะไร ๑ เพราะเรื่องภิกษุณี ๒ องค์ ได้ทำการกระทบพื้นด้วยของดับ ๑ สิกขาบทนี้ มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑ เหมือนปฐมปารวชิก

ข้อที่ ๔ ว่า ภิกษุณีต้องปาจิตคีย์เพราะแห่งยางเกลี้ยง ๆ นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ๑ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็นคัมเหตุ ๑ มีภิกษุณีองค์หนึ่งเป็นคัมเหตุ ๑ เพราะเรื่องอะไร ๑ เพราะเรื่องภิกษุณีองค์นั้นขืนดัดคอตแห่งยางเกลี้ยง ๆ สิกขาบทนี้ มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑ เหมือนในปฐมปารวชิกนั้น

ข้อที่ ๕ ว่า ภิกษุณียืนคือนำชำระโดยสอคนผู้มีเอเข้าไปเกินกว่า ๒ นิ้วคือต้องปาจิตคีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ๑ ทรงบัญญัติที่แคว้นแคว้นสักกะ ๑ มีใครเป็นคัมเหตุ ๑ มีภิกษุณีองค์หนึ่งเป็นคัมเหตุ ๑ เพราะเรื่องอะไร ๑ เพราะเรื่อง

ภิกษุณีองค์หนึ่งใช้น้ำชำระเล็กน้อยไป ฯ สิกขาบทนี้ มีบัญญัติ ๑ ฯ มีสมุฏฐาน ๑ เหมือนในปฐมปาราชิกโน้น

ข้อที่ ๖ ว่า ภิกษุณีเข้าไปยืนปฏิบัติภิกษุณีน้อยด้วยน้ำฉัน หรือด้วยการพัด ต้องอาบัติปาจิตตีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ฯ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ ฯ มีภิกษุณีองค์หนึ่งเป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ฯ เพราะเรื่องภิกษุณีองค์หนึ่งเข้าไปยืนปฏิบัติภิกษุณีน้อย ด้วยน้ำฉันด้วยการพัด ฯ สิกขาบทนี้ มีบัญญัติ ๑ ฯ มีสมุฏฐาน ๒ เหมือนในเอฬกโณมสิกขาบทโน้น

ข้อที่ ๗ ว่า ภิกษุณีขอธัญญาสาทิคมมาฉันต้องปาจิตตีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ฯ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ ฯ มีภิกษุณีหลายองค์ด้วยกันเป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ฯ เพราะเรื่องภิกษุณีหลายองค์ด้วยกันขอธัญญาสาทิคมมาฉัน ฯ สิกขาบทนี้ มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๔

ข้อที่ ๘ ว่า ภิกษุณีเทอจจาระ บัสนาเว เจพะ หยากเขือหรือเศษอาหาร ลงนอกฝา ต้องปาจิตตีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ฯ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ ฯ มีภิกษุณีองค์หนึ่งเป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ฯ เพราะเรื่องภิกษุณีองค์นั้นเทอจจาระบ้าง บัสนาเวบ้าง เจพะบ้าง หยากเขือบ้าง เศษอาหารบ้าง ลงนอกฝา ฯ สิกขาบทนี้ มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๖

ข้อที่ ๙ ว่า ภิกษุณีเทอจจาระ บัสนาเว เจพะ หยากเขือ เศษอาหารลงในของสดเจี๊วต้องปาจิตตีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ฯ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ ฯ มีภิกษุณีหลายองค์ด้วยกันเป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ฯ เพราะเรื่องภิกษุณีหลายองค์ด้วยกันเทอจจาระบ้าง บัสนาเวบ้าง เจพะบ้าง หยากเขือบ้าง เศษอาหารบ้างลงในของสดเจี๊ว ฯ สิกขาบทนี้ มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๖

ข้อที่ ๑๐ ว่า ภิกษุณีไปคุการพ้อนว่า ขับริ้อง ต้องปาจิตตีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ฯ ทรงบัญญัติที่กรุงราชคฤห์ ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ ฯ มีพวกภิกษุณีฉัพพัคคีย์เป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ฯ เพราะเรื่องภิกษุณีฉัพพัคคีย์ไปคุการพ้อนว่า ขับริ้อง คัดสัคเคา ฯ สิกขาบทนี้ มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๒ เหมือนในเอฬกโณมสิกขาบทโน้น ฯ จบตสฺสวรรคที่ ๑ เพียงเท่านั้น

ในรัตนชกาวรรคที่ ๒ สำหรับสิกขาบทที่ ๑ ว่า ภิกษุณีนับกับบุรุษตัวต่อตัวในเวลากลางคืนมีค ๑ ซึ่งไม่มีดวงไฟ ต้องปาจิตตีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ๑ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็นต้นเหตุ ๑ มีภิกษุณ้องค์หนึ่งเป็นต้นเหตุ ๑ เพราะเรื่องอะไร ๑ เพราะเรื่องภิกษุณ้องค์นั้น ได้ขึ้นตัวต่อตัวกับบุรุษในเวลากลางคืนในที่มืด ๑ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๒ เหมือนในสิกขาบทข้อที่ว่าด้วยภิกษุชวนพ่อค้าช้อนภาชนะเดินทางด้วยกัน ซึ่งเรียกคามบาลว่า โดยสัตตกลสิกขาบทนั้น

ข้อที่ ๒ ว่า ภิกษุณีนับกับบุรุษตัวต่อตัวในที่กำบัง ต้องปาจิตตีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ๑ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็นต้นเหตุ ๑ มีภิกษุณ้องค์หนึ่งเป็นต้นเหตุ ๑ เพราะเรื่องอะไร ๑ เพราะเรื่องภิกษุณ้องค์หนึ่งขึ้นตัวต่อตัวกับบุรุษในที่กำบัง ๑ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๒ เหมือนในโดยสัตตกลสิกขาบทนั้น

ข้อที่ ๓ ว่า ภิกษุณีนับตัวต่อตัวกับบุรุษในที่แจ้งต้องปาจิตตีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ๑ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็นต้นเหตุ ๑ มีภิกษุณ้องค์หนึ่งเป็นต้นเหตุ ๑ เพราะเรื่องอะไร ๑ เพราะเรื่องภิกษุณ้องค์นั้นขึ้นร่วมกับบุรุษตัวต่อตัวในที่แจ้ง ๑ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๒ เหมือนในโดยสัตตกลสิกขาบทนั้น

ข้อที่ ๔ ว่า ภิกษุณีนับร่วมกับบุรุษตัวต่อตัวในตรอกใหญ่ ตรอกน้อยทาง ๔ แพร่งต้องปาจิตตีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ๑ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็นต้นเหตุ ๑ มีนางอุกถนันทาภิกษุณีเป็นต้นเหตุ ๑ เพราะเรื่องอะไร ๑ เพราะเรื่องนางอุกถนันทาภิกษุณีนับร่วมกับบุรุษตัวต่อตัวในตรอกทะลุข้าง ในตรอกคันม้า ในทาง ๓ แพร่ง ๔ แพร่งข้าง ๑ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๒ เหมือนในโดยสัตตกลสิกขาบท

ข้อที่ ๕ ว่า ภิกษุณีเข้าไปสู่ตระกูลในเวลาก่อนฉัน นั่งบนอาสนะแล้วไม่บอกลาเจ้าของลูกไปท่อนเสีย ต้องปาจิตตีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ๑ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็นต้นเหตุ ๑ มีภิกษุณ้องค์หนึ่งเป็นต้นเหตุ ๑ เพราะเรื่องอะไร ๑ เพราะเรื่องภิกษุณ้องค์หนึ่งเข้าไปในบ้านเวลาก่อนฉัน นั่งลงบนอาสนะ

แล้วไม่บอกตาเจ้าของ ตกไปที่อื่นเสีย ฯ ลิกขาบทนี้ มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๒ เหมือนในกฐินสิกขาบท

ข้อที่ ๖ ว่า ภิกษุณีเข้าไปสู่พระกุตในเวลานั้นแล้ว ไม่บอกตาเจ้าของนั่งบนอาสนะ ต้องปาจิตคีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ฯ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ ฯ มีนางกุตลันนิทาเป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ฯ เพราะเรื่องนางกุตลันนิทาเข้าไปสู่พระกุตในเวลานั้นแล้ว นั่งบนอาสนะโดยไม่ได้ออกเจ้าของ ฯ ลิกขาบทนี้ มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๒ เหมือนในกฐินสิกขาบท

ข้อที่ ๗ ว่า ภิกษุณีเข้าไปสู่พระกุตในเวลาวิกาล ไม่บอกตาเจ้าของเสียก่อน เอาที่นอนมาปูเองหรือให้ผู้อื่นปูแล้วนั่ง ต้องปาจิตคีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ฯ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ ฯ มีภิกษุณีหลายองค์ด้วยกันเป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ฯ เพราะเรื่องภิกษุณีหลายองค์ด้วยกันเข้าไปสู่พระกุตในเวลาวิกาล ไม่บอกตาเจ้าของก่อนเอาที่นอนมาปูนั่ง ฯ ลิกขาบทนี้ มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๒ เหมือนในกฐินสิกขาบท

ข้อที่ ๘ ว่า ภิกษุณีชกโทษผู้อื่นโดยจำไม่ดี ต้องปาจิตคีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ฯ ที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ ฯ มีภิกษุณีองค์หนึ่งเป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ฯ เพราะเรื่องภิกษุณีองค์หนึ่งฟ้องผู้อื่นด้วยเรื่องที่ตนจำไม่ดี ฯ ข้อนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๓

ข้อที่ ๙ ว่า มีภิกษุณีแข่งกันหรือผู้อื่นด้วยนวก หรือพรหมจรรย์ ต้องปาจิตคีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ฯ ที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ ฯ มีนางจันทกาลีภิกษุณีเป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ฯ เพราะเรื่องนางจันทกาลีภิกษุณีแข่งกันบ้าง แข่งผู้อื่นบ้าง ว่าให้ตกรนกกบ้าง ให้ขาดจากพรหมจรรย์บ้าง ฯ ข้อนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๓

ข้อที่ ๑๐ ว่า ภิกษุณีทุบตีตัวเอง แล้วร้องให้ต้องปาจิตคีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ฯ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ ฯ มีนางจันทกาลีภิกษุณีเป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ฯ เพราะเรื่องนางจันทกาลีภิกษุณีทุบตีตัวเอง

แล้วร้องไห้ ๑ สักขาบทนี้ มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑ เหมือนกับในสักขาบทข้อที่
ว่าด้วยการทศสุระ จบรคคันธการวรรคที่ ๒ เพียงเท่านั้น.

เอวี่ ก็มี ด้วยประการฉะนี้ ๑

กณฑ์ที่ ๑๘

คัมภีร์ปรีวาวรรค

ว่าด้วยคำปฐาวิสัชนาในปาจิตติยของภิกษุณี

นคฺคาบ นฺหายนคฺคา ปาจิตฺติยํ กตฺถ ปณฺณคฺคณฺติ ๑ สวตฺถิยา
ปณฺณคฺค ๑ กํ อารพฺภาติ ๑ สมฺพหฺลา ภิกฺขุณีโย อารพฺภาติ.

ณ บัณฑิตนี้ อาตมภาพจักแสดงคัมภีร์ปรีวาวรรคกณฑ์ที่ ๑๘ ว่าด้วยคำปฐาวิสัชนา
ในปาจิตติยของภิกษุณีตั้งแต่วรรคที่ ๑ ไปจนจบวรรคที่ ๕ สืบต่อไป เพื่อให้เป็น
ประโยชน์แก่พระพุทธศาสนา และพุทธศาสนิกชนทั้งหลายตลอดกาลนาน

บาลี

ดำเนนความความวาระพระบาลี ที่ได้ยกขึ้นไว้เป็นเบื้องต้นแห่งเทศนานั้นว่า
ในนหาวรรคที่ ๓ สำหรับปาจิตติยข้อที่ ๑ ว่า ภิกษุณีเปลื้องกายอาบน้ำต้อง
ปาจิตติยนั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็นต้นเหตุ ?
มีภิกษุณีหลายองค์เป็นต้นเหตุ ๑ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะภิกษุณีหลายองค์
ด้วยกันพากันเปลื้องกายอาบน้ำ สักขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ ๑ มีสมุฏฐาน ๒ เหมือน
ในเอหกโถมสักขาบทนั้น

ข้อที่ ๒ ว่า ภิกษุณีให้ผ้าอาบน้ำฝนเกินประมาณต้องปาจิตติยนั้น ทรง
บัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็นต้นเหตุ ? มีภิกษุณีพวก
ฉัพพัคคีย์เป็นต้นเหตุ ๑ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องภิกษุณีพวกฉัพพัคคีย์พากัน
ใช้ผ้าอาบน้ำฝนไม่มีประมาณ ๑ ปาจิตติยข้อนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๒

ข้อที่ ๓ ว่า ภิกษุณีรับปากว่าจะเย็บจีวรให้ภิกษุณีอื่นด้วยตนเอง หรือ ด้วยผู้อื่นแล้วไม่เย็บเอง ไม่ให้ผู้อื่นเย็บ ไม่ทำความชวนชวายต้องปาจิตติยนั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ ? มีนางกุลณันทาภิกษุณีเป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องนางกุลณันทาภิกษุณีรับปากว่าจะเย็บจีวรให้แก่นางภิกษุณีอื่น แล้วไม่เย็บเอง ไม่ให้ผู้อื่นเย็บ ไม่ทำความชวนชวาย ฯ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑ เหมือนธูริกเขปติกขาบท คือ สิกขาบทที่ว่าด้วยการทอดธุระโน้น

ข้อที่ ๔ ว่า ภิกษุณีให้วาระผ้าสังฆาฏิเลย ๕ วันไปต้องปาจิตติยนั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ ? มีภิกษุณีหลายองค์ด้วยกันเป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องภิกษุณีหลายองค์ด้วยกัน ฝากจีวรไว้กับภิกษุณีอื่นแล้วเที่ยวไปตามชนบท โดยมีผ้าอันครวสาสกกับผ้าอุตตราสงฆ์เท่านั้น สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๒ เหมือนในกรณีสิกขาบทโน้น

ข้อที่ ๕ ว่า ภิกษุณีใช้จีวรของภิกษุณีอื่นต้องปาจิตติยนั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ ? มีภิกษุณีองค์หนึ่งเป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องภิกษุณีองค์นั้นได้ห้ามจีวรภิกษุณีองค์หนึ่งโดยไม่บอกเจ้าของ ฯ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๒ เหมือนในกรณีสิกขาบท

ข้อที่ ๖ ว่า ภิกษุณีทำให้การได้จีวรของหมู่คณะเสียไป ต้องปาจิตติยนั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ ? มีนางกุลณันทาภิกษุณีเป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องนางกุลณันทาภิกษุณีทำให้การได้จีวรของหมู่คณะเสียไป ฯ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๓

ข้อที่ ๗ ว่า ภิกษุณีกั้นทาง การแบ่งจีวรอันชอบธรรมต้องปาจิตติยนั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ ? มีนางกุลณันทาภิกษุณีเป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องนางกุลณันทาภิกษุณีกั้นกั้นการแบ่งจีวรอันชอบธรรม ฯ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๓

ข้อที่ ๑ ว่า ภิกษุณีให้จีวรของสมณะแก่คฤหัสถ์หรือแก่ปวิฬาสก หรือ
แก่ปวิฬาริกาต้องปาจิตตีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ
มีใครเป็นคันเหตุ ? มีนางอุลลันตาทภิกษุณีเป็นคันเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ?
เพราะนางอุลลันตาทภิกษุณีได้ให้จีวรของสมณะแก่คฤหัสถ์ ฯ สิกขาบทนี้มี
บัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑

ข้อที่ ๒ ว่า ภิกษุณีทำให้เวลาดวายจีวรล่วงเลยไป เพราะหวังจีวรเก่าต้อง
ปาจิตตีย์นั้น ทรงบัญญัติในที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นคัน
เหตุ ฯ มีนางอุลลันตาทภิกษุณีเป็นคันเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่อง
นางอุลลันตาทภิกษุณีทำให้เวลาดวายจีวรล่วงไปโดยหวังจีวรเก่า ฯ สิกขาบทนี้มี
บัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑

ข้อที่ ๓ ว่า ภิกษุณีเกี่ยวกับการเคาะกรูอันชอบธรรมต้องปาจิตตีย์นั้น
ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นคันเหตุ ? มี
ภิกษุณีหลายองค์ด้วยกันเป็นคันเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องนาง
ภิกษุณีเหล่านั้นเกี่ยวกับการเคาะกรูอันชอบธรรม ฯ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑
มีสมุฏฐาน ๑ ขณหาวรรคที่ ๓ เพียงเท่านั้น

ในคฺวฏฺฐวรรคที่ ๔ สำหรับปาจิตตีย์ข้อที่ ๑ ว่า ภิกษุณี ๒ องค์ นอนร่วม
เคียงเคียงกันต้องปาจิตตีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ
มีใครเป็นคันเหตุ ? มีภิกษุณีหลายองค์ด้วยกันเป็นคันเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ?
เพราะเรื่องภิกษุณีหลายองค์ด้วยกัน นอนร่วมเคียงเคียงกัน ๒ องค์ ฯ สิกขาบท
นี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๒ เหมือนในเอฬกโถมสิกขาบทที่ว่าด้วยชนแกะโน้น

ข้อที่ ๒ ว่า ภิกษุณี ๒ องค์นอนร่วมผ้าปูผ้าห่มผืนเดียวกันต้องปาจิตตีย์นั้น
ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นคันเหตุ ? มีภิกษุณี
หลายองค์ด้วยกันเป็นคันเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ฯ เพราะเรื่องภิกษุณีหลาย
องค์ด้วยกันนอนร่วมผ้าปูผ้าห่มผืนเดียวกันถึง ๒ องค์ ฯ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑
มีสมุฏฐาน ๒ เหมือนในเอฬกโถมสิกขาบท

ข้อที่ ๓ ว่า ภิกษุณีแก่งทำความไม่สบายให้แก่ภิกษุณีอื่นต้องปาจิตตีย์นั้น
ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นคันเหตุ ? มีนาง

กุลณันทาภิกษุณีเป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องนางกุลณันทาภิกษุณีแก่งทำความไม่สบายให้แก่ภิกษุณีอื่น ฯ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ ฯ มีสมุฏฐาน ๓

ข้อที่ ๔ ว่า ภิกษุณีไม่ปฏิบัติเอง ไม่ให้ผู้อื่นปฏิบัติซึ่งสหจวันน์ที่เป็นไซ้ หรือไม่ทำความชวนชววยตองปาจิตตยันน์ ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ ? มีนางกุลณันทาภิกษุณีเป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องนางสหจวันน์เป็นไซ้ นางกุลณันทาภิกษุณีไม่ปฏิบัติเอง ไม่ทำความชวนชววยเพื่อให้ผู้อื่นปฏิบัติ ฯ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ ฯ มีสมุฏฐาน ๑ เหมือนสิกขาบทที่ว่าด้วยการทอดธุระ

ข้อที่ ๕ ว่า ภิกษุณีให้ที่อยู่แก่ภิกษุณีอื่นแล้วโกรธดุคราออกไปเสีย ต้องปาจิตตยันน์ ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ ? มีนางกุลณันทาภิกษุณีเป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องนางกุลณันทาภิกษุณี ให้ที่อยู่แก่นางภิกษุณีอื่นแล้วโกรธดุคราออกไปเสีย ฯ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ ฯ มีสมุฏฐาน ๓

ข้อที่ ๖ ว่า ภิกษุณีคลุกคลีกับ สงฆ์สวดสมณภาสดัง ๓ ครั้งแล้ว ก็ไม่เลิกละ ต้องปาจิตตยันน์ ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ ? มีนางจันทกาฬภิกษุณีเป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องนางจันทกาฬภิกษุณีอยู่คลุกคลีกับ ฯ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ ฯ มีสมุฏฐาน ๑ เหมือนในสิกขาบทที่ว่าด้วยการสวดสมณภาส

ข้อที่ ๗ ว่า ภิกษุณีเที่ยวไปภายในแวนแคว้นที่มีภิกษุอันตราย โดยไม่มีพวกเดินทางตองปาจิตตยันน์ ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ ? มีภิกษุณีหลายองค์ด้วยกันเป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องภิกษุณีหลายองค์ด้วยกัน ไม่มีพวกเดินทางแก่ได้เที่ยวไปในแวนแคว้นที่มีภิกษุอันตราย ฯ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ ฯ มีสมุฏฐาน ๒ เหมือนสิกขาบทที่ว่าด้วยการรับชนแกะ

ข้อที่ ๔ ว่า ภิกษุณีไม่มีพวกเดินทาง แต่ได้เดินทางไปในภายนอกแคว้น แคว้นที่มีภิกษุอันคราย ต้องปาจิตตีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ? มีภิกษุณีหลายองค์ด้วยกันเป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร? เพราะเรื่องภิกษุณีหลายองค์ด้วยกันเที่ยวไปในนอกแคว้นแคว้นที่มีภิกษุอันคราย โดยไม่มีพวกเดินทาง ฯ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ ฯ มีสมมุติฐาน ๒ เหมือนในสิกขาบทที่ว่าด้วยการรับชนแกะ

ข้อที่ ๕ ว่า ภิกษุณีเที่ยวไปในที่ต่าง ๆ ภายในพรรษาต้องปาจิตตีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน? ทรงบัญญัติที่กรุงราชคฤห์ ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ? มีภิกษุณีหลายองค์ด้วยกันเป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร? เพราะเรื่องภิกษุณีหลายองค์ด้วยกันเที่ยวไปในที่ต่าง ๆ ภายในพรรษา ฯ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ ฯ มีสมมุติฐาน ๒ เหมือนในสิกขาบทที่ว่าด้วยการรับชนแกะ

ข้อที่ ๑๐ ว่า ภิกษุณีออกพรรษมาแล้วไม่เที่ยวไปในที่อื่นต้องปาจิตตีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน? ทรงบัญญัติที่กรุงราชคฤห์ ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ? มีภิกษุณีหลายองค์ด้วยกันเป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร? เพราะเรื่องภิกษุณีหลายองค์ด้วยกันออกพรรษมาแล้วไม่เที่ยวไปในที่อื่น ฯ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ ฯ มีสมมุติฐาน ๑ เหมือนปฐมปาราชิก ฯ จบตวัฏฐวรรคที่ ๔ เพียงเท่านั้น

ในจิตตาคารวรรคที่ ๕ สำหรับปาจิตตีย์ข้อที่ ๑ ว่า ภิกษุณีไปดูเรือนของพระราชา หรือเรือนที่มีรูปต่าง ๆ หรือสวน หรืออุทยาน หรือสระโบกขรณี ต้องปาจิตตีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ? มีพวกภิกษุณีพหุคคีย์เป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร? เพราะเรื่องพวกภิกษุณีพหุคคีย์ได้ไปดูเรือนพระราชาบ้าง เรือนที่มีรูปต่าง ๆ บ้าง สวนบ้าง อุทยานบ้าง สระโบกขรณีบ้าง ฯ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ ฯ มีสมมุติฐาน ๒ เหมือนในสิกขาบทที่ว่าด้วยการรับชนแกะ

ข้อที่ ๒ ว่า ภิกษุณีใช้อาสนีหรือมัลลิกต้องปาจิตตีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ? มีภิกษุณีหลายองค์ด้วยกันเป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร? เพราะเรื่องภิกษุณีหลายองค์ด้วยกัน

ใช้อาสน์บ้าง บัดลึงก์บ้าง ฯ สิกขาบทหนึ่งบัญญัติ ๑ ฯ มีสมุฏฐาน ๒ เหมือน
ข้อที่ว่าด้วยการรับชนแกะ

ข้อที่ ๓ ว่า ภิกษุณีนั้นถ้าต้องปาจิตตีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติ
ที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ ? มีภิกษุณีหลายองค์ด้วยกันเป็นต้นเหตุ ฯ
เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องภิกษุณีหลายองค์ด้วยกันพากันนั้นด้าย ฯ ข้อ
นี้มีบัญญัติ ๑ ฯ มีสมุฏฐาน ๒ เหมือนข้อที่ว่าด้วยชนแกะ

ข้อที่ ๔ ว่า ภิกษุณีทำการช่วยเหลือคฤหัสถ์ต้องปาจิตตีย์นั้น ทรงบัญญัติ
ที่ไหน ฯ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ ฯ มีภิกษุณีหลายองค์
ด้วยกันเป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องภิกษุณีหลายองค์ด้วยกัน
ได้ทำการช่วยเหลือคฤหัสถ์ ฯ ข้อนี้มีบัญญัติ ๑ ฯ มีสมุฏฐาน ๒ เหมือน
ข้อที่ว่าด้วยชนแกะ

ข้อที่ ๕ ว่า เมื่อภิกษุณีถูกขอให้ระงับอธิกรณ์ รับปากแล้วไม่ระงับเอง
ไม่ชวนชวนเพื่อให้ผู้อื่นระงับ ต้องปาจิตตีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติ
ที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ ? มีนางกุลณันทาภิกษุณีเป็นต้นเหตุ ฯ
เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องที่ว่าแล้วนี้ ฯ ข้อนี้มีบัญญัติ ๑ ฯ มีสมุฏฐาน ๑
เหมือนข้อที่ว่าด้วยการทอดพระ

ข้อที่ ๖ ว่า ภิกษุณีให้ของเคี้ยวของตนด้วยมือตนเองแก่คฤหัสถ์ หรือ
ปริพาชก หรือปริพาชกาต้องปาจิตตีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่
กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ ? มีนางกุลณันทาภิกษุณีเป็นต้นเหตุ ฯ
เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องนางกุลณันทาภิกษุณีได้ให้ของหวานหรือของคาว
ด้วยมือของตนเองแก่คฤหัสถ์ ฯ ข้อนี้มีบัญญัติ ๑ ฯ มีสมุฏฐาน ๒ เหมือนข้อ
ที่ว่าด้วยชนแกะ

ข้อที่ ๗ ว่า ภิกษุณีใช้ผ้าในโรงทานโดยไม่ยอมสละต้องปาจิตตีย์นั้น ทรง
บัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ ฯ มีนาง
กุลณันทาภิกษุณีเป็นต้นเหตุ ? เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องนางกุลณันทา
ภิกษุณีไม่ยอมสละผ้าในโรงทาน ฯ ข้อนี้มีบัญญัติ ๑ ฯ มีสมุฏฐาน ๒ เหมือน
ในกฎีสิกขาบทที่ ๑ แห่งจีวรวรรค

ข้อที่ ๔ ว่า ภิกษุไม่สละโรงทานเสียก่อนแล้วไปท่อนต้องปาจิตคีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็นต้นเหตุ? มีนางอุลลันนทา ภิกษุเป็นต้นเหตุ ๑ เพราะเรื่องอะไร? เพราะเรื่องนางอุลลันนทาภิกษุ ไม่สละมอบหมายโรงทานก่อนแล้วเหวไปท่อน ๑ ข้อนี้มีบัญญัติ ๑ ๑ มีสมุฏฐาน ๒ เหมือนในกฐินสิกขาบท

ข้อที่ ๕ ว่า ภิกษุเรียนคิริจณาวีชาต้องปาจิตคีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็นต้นเหตุ? มีภิกษุพวกฉัพพัคคีย์เป็นต้นเหตุ ๑ เพราะเรื่องอะไร? เพราะเรื่องภิกษุพวกฉัพพัคคีย์พากันเรียนคิริจณาวีชา ๑ ข้อนี้มีบัญญัติ ๑ ๑ มีสมุฏฐาน ๒ เหมือนในปทโสขัมมสิกขาบท คือ สิกขาบทที่วาดด้วยการสอนธรรมโดยว่าพร้อมกัน

ข้อที่ ๑๐ ว่า ภิกษุบอกคิริจณาวีชาต้องปาจิตคีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็นต้นเหตุ? มีภิกษุพวกฉัพพัคคีย์เป็นต้นเหตุ ๑ เพราะเรื่องอะไร? เพราะเรื่องภิกษุบอกคิริจณาวีชา ๑ ข้อนี้มีบัญญัติ ๑ ๑ มีสมุฏฐาน ๒ เหมือนในปทโสขัมมสิกขาบท ที่วาดด้วยการสอนธรรมนั้น ๑ ขบจิตตาคารวรรคที่ ๕ เพียงเท่านั้น

เอวี่ ก็มี ด้วยประการฉะนี้ ๑

กัณฐที่ ๑๙

คัมภีร์ปรีวาวรรค

ว่าด้วยปาจิตคีย์ของภิกษุ วรรคที่ ๖ ที่ ๑

ขานี่ สภิกขุ กั อารามิ อนาปุจฺจา ปวิสนฺติยา ปาจิตฺติยํ กตฺถ
 ปญฺเชตฺตุนฺนํ ๑ สวาคฺคิยา ปญฺเชตฺตํ ๑ กั อารพฺภาติ ๑ สมฺพหฺลา ภิกฺขุโม
 อารพฺภ ๑ กิสมิ วตฺตฺสุมินฺติ

ณ บัดนี้ อาตมภาพจักได้แสดงคัมภีร์ปาวารวรรค กัณฑ์ที่ ๑๘ ว่าด้วยปาจิตติย์ของภิกษุณีในวรรคที่ ๖ ที่ ๘ สืบต่อไป เพื่อให้เป็นประโยชน์แก่พระพุทธศาสนาและพุทธศาสนิกชนทั้งหลายตลอดกาลนาน

บาลี

ดำเนินความตามวาระพระบาลี ได้ยกขึ้นไว้เป็นเบื้องต้นแห่งเทศนานั้นว่า ปาจิตติย์ข้อที่ ๑ แห่งวรรคที่ ๖ นั้นว่า ภิกษุณีร่ำเข้าไปสู่อารามที่มีภิกษุโดยไม่บอกให้ทราบก่อนต้องปาจิตติย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ฯ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ ฯ มีภิกษุทั้งหลายองค์ด้วยกันเป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ฯ เพราะเรื่องภิกษุทั้งหลายองค์ด้วยกันเข้าไปสู่อารามโดยไม่บอกให้ภิกษุทราบก่อน ฯ ปาจิตติย์ข้อนี้มีบัญญัติ ๑ มีอนบัญญัติ ๒ ฯ มีสมุฏฐาน ๑ เหมือนในขุรณิกเขปสิกขาบท

ข้อที่ ๒ ว่า ภิกษุณีด่าว่าภิกษุต้องปาจิตติย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ฯ ทรงบัญญัติที่เมืองเวสาลี ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ ฯ มีพวกภิกษุณีฉัพพัคคีย์เป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร เพราะเรื่องพวกภิกษุณีฉัพพัคคีย์ด่าพระอุบาลีเถระเจ้า ฯ ข้อนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๓

ข้อที่ ๓ ว่า ภิกษุณีผู้ร้ายด่าว่าคณะต้องปาจิตติย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ฯ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ ฯ มีนางอุลลันนทาภิกษุณีเป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ฯ เพราะเรื่องนางอุลลันนทาภิกษุณีด่าว่าร้ายต่อหมู่คณะ ฯ ปาจิตติย์ข้อนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๓

ข้อที่ ๔ ว่า ภิกษุณีได้รับนิมนต์แล้วห้ามการประเคนแล้ว ฉันทของแก้วของฉันทต้องปาจิตติย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ฯ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ ฯ มีภิกษุทั้งหลายองค์ด้วยกันเป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ฯ เพราะเรื่องภิกษุทั้งหลายองค์ด้วยกันฉันทแล้ว ห้ามการประเคนแล้วฉันทในที่อื่นอีก ฯ ปาจิตติย์ข้อนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๔

ข้อที่ ๕ ว่า ภิกษุณีตระหนัหวางแทนตระกูลต้องปาจิตติย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ฯ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ ฯ มีภิกษุณีองค์

หนึ่งเป็นคัมภีร์ ๑ เพราะเรื่องอะไร ๑ เพราะเรื่องภิกษุองค์หนึ่งกระหน
 ทรวงแค้นกระดุกกระดิก ๑ ปาจิตตีย์ข้อนี้มีบัญญัติ ๑ ๑ มีสมุฏฐาน ๓

ข้อที่ ๖ ว่า ภิกษุเจ้าพรรษาในอาวาสที่ไม่มีภิกษุต้องปาจิตตีย์นั้น ทรง
 บัญญัติที่ไหน ๑ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็นคัมภีร์ ๑ มีภิกษุ
 หลายองค์ด้วยกันเป็นคัมภีร์ ๑ เพราะเรื่องอะไร ๑ เพราะเรื่องภิกษุ
 หลายองค์ด้วยกันเจ้าพรรษาในอาวาสที่ไม่มีภิกษุ ๑ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ ๑
 มีสมุฏฐาน ๒ เหมือนไมเอฬกโลมสิกขาบท คือ สิกขาบทที่ว่าด้วยการรับขนแกะ

ข้อที่ ๗ ว่า ภิกษุออกพรรษาแล้วไม่ปวารณาด้วยสถานทั้ง ๑ ใบสงฆ์
 ๒ ฝ่ายผู้ต้องปาจิตตีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ๑ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๑
 มีใครเป็นคัมภีร์ ๑ มีภิกษุหลายองค์ด้วยกันเป็นคัมภีร์ ๑ เพราะเรื่อง
 อะไร ๑ เพราะเรื่องภิกษุหลายองค์ด้วยกันออกพรรษาแล้วไม่ปวารณาต่อภิกษุ
 สงฆ์ ปาจิตตีย์ข้อนี้มีบัญญัติ ๑ ๑ มีสมุฏฐาน ๑ เหมือนในฐนิกเจปสิกขาบท
 คือ สิกขาบทชื่อว่าด้วยการทอดพระอ้นให้แก่ปราชิกที่ ๒ ที่ ๔ ของนางภิกษุณี

ข้อที่ ๘ ว่า ภิกษุไม่ไปรับโอวาท ไม่ไปร่วมอุโบสถกับภิกษุสงฆ์ต้อง
 ปาจิตตีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ๑ ทรงบัญญัติที่แคว้นสักกะ ๑ มีใครเป็น
 คัมภีร์ ๑ มีพวกภิกษุพวกฉัพพัคคีย์เป็นคัมภีร์ ๑ เพราะเรื่องอะไร ๑
 เพราะเรื่องภิกษุพวกฉัพพัคคีย์ไม่ไปรับโอวาท ๑ ปาจิตตีย์ข้อนี้มีบัญญัติ ๑
 มีสมุฏฐาน ๑ เหมือนในปฐมปราชิกสิกขาบท

ข้อที่ ๙ ว่า ภิกษุไม่ตามอุโบสถ ไม่ขอโอวาท ต้องปาจิตตีย์นั้น ทรง
 บัญญัติที่ไหน ๑ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็นคัมภีร์ ๑ มีภิกษุหลาย
 องค์ด้วยกันเป็นคัมภีร์ ๑ เพราะเรื่องอะไร ๑ เพราะภิกษุหลายองค์ด้วยกัน
 ไม่ตามอุโบสถบ้าง ไม่ขอโอวาทบ้าง ๑ ข้อนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑ เหมือน
 ในฐนิกเจปสิกขาบท

ข้อที่ ๑๐ ว่า ภิกษุไม่บอกสงฆ์หรือคณะก่อน ให้บิณฑบาตหรือแผล
 ซึ่งเกิดในอวัชระตั้งแต่สะเคอกลงไป ตั้งแต่เช้าขึ้นมา โดยมีแต่บิณฑบาตกับตัวเอง
 เท่านั้นต้องปาจิตตีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ๑ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๑
 มีใครเป็นคัมภีร์ ๑ มีภิกษุหลายองค์หนึ่งเป็นคัมภีร์ ๑ เพราะเรื่องอะไร ๑

เพราะเรื่องภิกษุณีองค์หนึ่งให้บรุษนำผซึ่งเกิดแต่โคสะคือลงไป ตั้งแต่เช้าขึ้นมาโดย
อยู่ด้วยกันตัวต่อตัว ฯ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๒ เหมือนในภิกษุ
สิกขาบท คือ สิกขาบทข้อที่หนึ่งแห่งจีวรวรรคของภิกษุ ฯ จฉอารามวรรคที่ ๖
เพียงเท่านั้น

ในวรรคที่ ๑ สำหรับปาจิตคีย์ข้อที่ ๑ ว่า ภิกษุณีให้หญิงมีครรภ์บรรพชา
ต้องปาจิตคีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ฯ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใคร
เป็นเหตุ ฯ มีภิกษุณีหลายองค์เป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ฯ เพราะ
เรื่องภิกษุณีหลายองค์ด้วยกันให้หญิงมีครรภ์บรรพชา ฯ ปาจิตคีย์ข้อนี้มีบัญญัติ ๑
มีสมุฏฐาน ๒

ข้อที่ ๒ ว่า ภิกษุณีให้หญิงแม่นมบรรพชาต้องปาจิตคีย์นั้น ทรงบัญญัติ
ที่ไหน ฯ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ ฯ มีภิกษุณีหลาย
องค์ด้วยกันเป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ฯ เพราะเรื่องภิกษุณีหลาย
องค์ด้วยกันให้หญิงแม่นมบรรพชา ฯ ปาจิตคีย์ข้อนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๓

ข้อที่ ๓ ว่า ภิกษุณีให้บรรพชา แก่นางสิกขมานาผู้ยังไม่ได้ศึกษาในธรรม
๖ ประการครบ ๒ ปีต้องปาจิตคีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ฯ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ
มีใครเป็นต้นเหตุ ฯ มีภิกษุณีหลายองค์ด้วยกันเป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่อง
อะไร ฯ เพราะเรื่องภิกษุณีหลายองค์ด้วยกันให้บรรพชาแก่นางสิกขมานาผู้ไม่ได้
ศึกษาในธรรม ๖ ประการครบ ๒ ปี ฯ ปาจิตคีย์ข้อนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๒

ข้อที่ ๔ ว่า ภิกษุณีที่สงฆ์ไม่ได้สมมติให้บรรพชาก่นางสิกขมานาผู้ได้
ศึกษาในธรรม ๖ ประการครบ ๒ ปีแล้ว ต้องปาจิตคีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ฯ
ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ ฯ มีภิกษุณีหลายองค์ด้วยกัน
เป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ฯ เพราะเรื่องภิกษุณีหลายองค์ด้วยกัน สงฆ์
ไม่ได้รับสมมติแต่ได้ให้บรรพชาก่นางสิกขมานาผู้ได้ศึกษาในธรรม ๖ ประการ ครบ
๒ ปีแล้ว ฯ ปาจิตคีย์ข้อนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๓

ข้อที่ ๕ ว่า ภิกษุณีให้หญิงคฤหัสถ์ที่มีอายุต่ำกว่า ๑๒ ปีบรรพชา ต้อง
ปาจิตคีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ฯ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นต้น
เหตุ ฯ มีภิกษุณีหลายองค์ด้วยกันเป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ฯ เพราะ

เรื่องภิกษุทั้งหลายองค์ด้วยกัน ให้อุปสมบทแก่หญิงคฤหัสถ์ที่มีอายุต่ำกว่า ๑๒ ปี ๑
ปาจิตคีย์ข้อนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๓

ข้อที่ ๖ ว่า ภิกษุให้บรรพชาอุปสมบทแก่หญิงคฤหัสถ์ที่มีอายุครบ ๑๒ ปี
แล้ว แต่ไม่ได้ศึกษาในธรรม ๖ ประการครบ ๒ ปี ต้องปาจิตคีย์นี้ ทรงแสดง
ที่ไหน ๑ ทรงแสดงที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็นต้นเหตุ ๑ มีภิกษุ
หลายองค์ด้วยกันเป็นต้นเหตุ ๑ เพราะเรื่องอะไร ๑ เพราะเรื่องภิกษุ
หลายองค์ด้วยกันได้ให้บรรพชาแก่หญิงคฤหัสถ์ที่มีอายุครบ ๑๒ ปีแล้ว เป็นแต่
ยังไม่ได้ศึกษาในธรรม ๖ ประการให้ครบ ๒ ปีเท่านั้น ๑ ปาจิตคีย์ข้อนี้มี
บัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๓

ข้อที่ ๗ ว่า ภิกษุไม่ได้รับสมมติจากสงฆ์ให้บรรพชาแก่หญิงคฤหัสถ์
ที่มีอายุครบ ๑๒ ปีที่ได้ศึกษาในธรรม ๖ ประการครบ ๒ ปีแล้ว ต้องปาจิตคีย์นี้
ทรงแสดงที่ไหน ๑ ทรงแสดงที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็นต้นเหตุ ๑ มี
ภิกษุหลายองค์ด้วยกันเป็นต้นเหตุ เพราะเรื่องอะไร ๑ เพราะเรื่องภิกษุหลาย
องค์ด้วยกัน ไม่ได้รับสมมติจากสงฆ์ ให้หญิงคฤหัสถ์ซึ่งมีอายุครบ ๑๒ ปี ทั้งได้
ศึกษาในธรรม ๖ ประการครบ ๒ ปีแล้วบรรพชา ๑ ปาจิตคีย์ข้อนี้มีบัญญัติ ๑ ๑
มีสมุฏฐาน ๑

ข้อที่ ๘ ว่า ภิกษุให้สหจรรย์บรรพชาแล้ว ไม่อนุเคราะห์ตลอด ๒ ปี
ต้องปาจิตคีย์นี้ ทรงแสดงที่ไหน ๑ ทรงแสดงที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใครเป็น
ต้นเหตุ ๑ มีนางกุลณันทาภิกษุเป็นต้นเหตุ ๑ เพราะเรื่องอะไร ๑ เพราะ
เรื่องนางกุลณันทาภิกษุให้สหจรรย์ คือ ศิษย์ของคนอุปสมบทแล้วไม่อนุเคราะห์
เอง ไม่ให้ผู้อนุเคราะห์จนสิ้น ๒ ปี ๑ ปาจิตคีย์ข้อนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑
เหมือนในฐนิกเขปสิกขาบทที่ว่าด้วยการทอดธุระโน้น

ข้อที่ ๙ ว่า ภิกษุไม่ติดตามพระอุปัชฌาย์ให้อุปสมบทจนครบ ๒ ปี
ต้องปาจิตคีย์นี้ ทรงแสดงที่ไหน ๑ ทรงแสดงที่กรุงสาวัตถี ๑ มีใคร
เป็นต้นเหตุ ๑ มีภิกษุหลายองค์ด้วยกันเป็นต้นเหตุ ๑ เพราะเรื่องอะไร ๑
เพราะเรื่องภิกษุหลายองค์ด้วยกันไม่ติดตามพระอุปัชฌาย์ให้ครบ ๒ ปี ปาจิตคีย์
ข้อนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑ เหมือนปฐมปาราชิก

ข้อที่ ๑๐ ว่า ภิกษุณีให้สหชนอุปสมบทแล้วไม่หาหลักไปเอง ไม่ให้ผู้อื่นหาหลักไป ต้องปาจิตติย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ๆ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัดดี ๆ มีใครเป็นต้นเหตุ ๆ มีนางดูลลันนิทาภิกษุณีเป็นต้นเหตุ ๆ เพราะเรื่องอะไร ๆ เพราะเรื่องนางดูลลันนิทาภิกษุณีให้สหชนอุปสมบทแล้วไม่หาหลักไปเอง ไม่ให้ผู้อื่นหาหลักไป ๆ ปาจิตติย์ข้อนี้ มีบัญญัติ ๑ ๆ มีสมุฏฐาน ๑ เหมือนในฐรณิกเจปสิกขาบท คือ สิกขาบทที่ว่าด้วยการห่อศีรษะนั้น ๆ จบคัมภีร์วรรคที่ ๗ เพียงเท่านั้น

ในกุมารภุควรรคที่ ๘ สำหรับปาจิตติย์ข้อที่ ๑ ว่า ภิกษุณีให้อุปสมบทแก่กุมาร ซึ่งมีอายุหย่อนกว่า ๒๐ ปี ปาจิตติย์นั้น ต้องทรงบัญญัติที่ไหน ๆ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัดดี ๆ มีใครเป็นต้นเหตุ ๆ มีภิกษุณีหลายองค์ด้วยกันเป็นต้นเหตุ ๆ เพราะเรื่องอะไร ๆ เพราะเรื่องภิกษุณีหลายองค์ด้วยกันให้อุปสมบทแก่กุมารที่มีอายุต่ำกว่า ๒๐ ปี ๆ ปาจิตติย์ข้อนี้มีบัญญัติ ๑ ๆ มีสมุฏฐาน ๓

ข้อที่ ๒ ว่า ภิกษุณีให้อุปสมบทแก่กุมารที่มีอายุครบ ๒๐ ปีแล้ว แต่ยังไม่ได้ศึกษาในธรรม ๖ ประการจนครบ ๒ ปี ต้องปาจิตติย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ๆ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัดดี ๆ มีใครเป็นต้นเหตุ ๆ มีภิกษุณีหลายองค์ด้วยกันเป็นต้นเหตุ ๆ เพราะเรื่องอะไร ๆ เพราะเรื่องภิกษุณีหลายองค์ด้วยกันให้อุปสมบทแก่กุมารที่มีอายุครบ ๒๐ ปีแล้ว แต่ยังไม่ได้ศึกษาในธรรม ๖ ประการจนครบ ๒ ปี ๆ ปาจิตติย์ข้อนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๓

ข้อที่ ๓ ว่า ภิกษุณีไม่ได้รับสมมติจากสงฆ์ แต่ได้ให้อุปสมบทแก่กุมารที่มีอายุครบ ๒๐ ปีแล้ว ผู้ได้ศึกษาในธรรม ๖ ประการครบ ๒ ปีแล้ว ต้องปาจิตติย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ๆ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัดดี ๆ มีใครเป็นต้นเหตุ ๆ มีภิกษุณีหลายองค์ด้วยกันเป็นต้นเหตุ ๆ เพราะเรื่องอะไร ๆ เพราะเรื่องภิกษุณีหลายองค์ด้วยกันให้อุปสมบทแก่กุมารที่มีอายุครบ ๒๐ ปีแล้ว ผู้ได้ศึกษาในธรรม ๖ ประการครบ ๒ ปีแล้ว โดยไม่ได้รับสมมติจากสงฆ์ ๆ ปาจิตติย์ข้อนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๓

ข้อที่ ๔ ว่า ภิกษุผู้มีพรรษาค่ากว่า ๑๒ ให้อุปสมบทแก่ผู้อื่นต้องปาจิตคัยนั้น แกรงบัญญัติที่ไหนด ? แกรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ? มีใครเป็นต้นเหตุ ? มีภิกษุหลายองค์ด้วยกันเป็นต้นเหตุ ? เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องภิกษุหลายองค์ด้วยกันมีพรรษาค่ากว่า ๑๒ แต่ได้เป็นพระอุปัชฌาย์ให้อุปสมบทแก่กุลธิดา ? ปาจิตคัยข้อนี้มีบัญญัติ ๑ ? มีสมุฏฐาน ๓

ข้อที่ ๕ ว่า ภิกษุผู้มีพรรษาครบ ๑๒ แล้ว แต่สงฆ์ไม่ได้สมมติให้อุปสมบทแก่กุลธิดาต้องปาจิตคัยนั้น แกรงบัญญัติที่ไหนด ? แกรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ? มีใครเป็นต้นเหตุ ? มีภิกษุหลายองค์ด้วยกันเป็นต้นเหตุ ? เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องภิกษุหลายองค์ด้วยกันมีพรรษาครบ ๑๒ แล้ว แต่สงฆ์ไม่ได้สมมติเป็นอุปัชฌาย์ให้อุปสมบทแก่กุลธิดา ? ปาจิตคัยข้อนี้มีบัญญัติ ๑ ? มีสมุฏฐาน ๓

ข้อที่ ๖ ว่า ภิกษุถูกขอให้เป็นอุปัชฌาย์รับปากแล้วภายหลังกลับคิดเสียต้องปาจิตคัยนั้น แกรงบัญญัติที่ไหนด ? แกรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ? มีใครเป็นต้นเหตุ ? มีนางจันทกาลภิกษุเป็นต้นเหตุ ? เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องนางจันทกาลภิกษุถูกอุปัชฌาย์ถามว่า พระแม่เจ้าควรให้อุปสมบทได้ ขอพระแม่เจ้าจงให้อุปสมบทเถิด รับปากว่า ค่ะ แล้วภายหลังกลับคิดเสีย ? ปาจิตคัยข้อนี้มีบัญญัติ ๑ ? มีสมุฏฐาน ๓

ข้อที่ ๗ ว่า ภิกษุกล่าวต่อนางสิกขมาว่า ถ้าเธอจักให้จิ๋วแก่เรา เราจักให้เธออุปสมบท แล้วไม่ให้อุปสมบทเอง ไม่ชวนชวนให้ผู้อื่นให้อุปสมบทต้องปาจิตคัยนั้น แกรงบัญญัติที่ไหนด ? แกรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ? มีใครเป็นต้นเหตุ ? มีนางกุลณันทภิกษุเป็นต้นเหตุ ? เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องนางกุลณันทภิกษุบอกนางสิกขมาว่า ถ้าเธอจักให้จิ๋วแก่เรา เราจักให้เธออุปสมบท แล้วไม่ให้อุปสมบทเอง ไม่ชวนชวนให้ผู้อื่นเป็นผู้ให้อุปสมบทแทนตน ? ปาจิตคัยข้อนี้มีบัญญัติ ๑ ? มีสมุฏฐาน ๑ เหมือนในฐนิกเชปสิกขาบท

ข้อที่ ๘ ว่า ภิกษุบอกนางสิกขมาว่า ถ้าเธอจักติดตามเราถึง ๒ ปี เราจักให้เธออุปสมบท แล้วไม่ให้อุปสมบทเอง ไม่ชวนชวนให้ผู้อื่นช่วยเหลือให้

อุปสมบท ต้องปาฏิเทสนะชนา ทรงบัญญัติที่ไหน ๆ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๆ มีใครเป็นต้นเหตุ ๆ มีนางอุลลันหาภิกษุณีเป็นต้นเหตุ ๆ เพราะเรื่องอะไร ๆ เพราะเรื่องนางอุลลันหาภิกษุณีบอกนางสิกขมานาว่า ถ้าเธอจักคิดตามเราถึง ๒ ปี เราจักให้อุปสมบทแก่เธอ แล้วไม่ให้อุปสมบทเอง ไม่ขอเขาบให้ผู้อื่น ช่วยให้อุปสมบท ๆ ปาจิตติย์ข้อนี้มีบัญญัติ ๑ ๆ มีอนุบัญญัติ ๑ เหมือนในธรรนิกเขปสิกขาบท

ข้อที่ ๘ ว่า ภิกษุณีให้อุปสมบทแก่นางสิกขมานา ผู้คลุกคลีกับบุรุษ ผู้คลุกคลีกับหนุ่ม ๆ ผู้ดูร้าย ผู้ทำให้ผู้อื่นเป็นทุกข์ ต้องปาจิตติย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ๆ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๆ มีใครเป็นต้นเหตุ ๆ มีนางอุลลันหาภิกษุณีเป็นต้นเหตุ ๆ เพราะเรื่องอะไร ๆ เพราะเรื่องนางอุลลันหาภิกษุณี ทำดังนี้แล้วแล้ว ๆ ข้อนี้มีบัญญัติ ๑ ๆ มีสมุฏฐาน ๓

ข้อที่ ๑๐ ว่า ภิกษุณีให้อุปสมบทแก่นางสิกขมานาที่ไม่ได้รับอนุญาตจากมารดาบิดาหรือจากสามี ต้องปาจิตติย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ๆ ที่กรุงสาวัตถี ๆ ปรรณโคธ ๆ ปรรณนางอุลลันหาภิกษุณี ๆ เพราะเรื่องอะไร ๆ เพราะเรื่องที่ว่าแล้ว ๆ ข้อนี้มีบัญญัติ ๑ ๆ มีสมุฏฐาน ๔ คือ วาจา ๑ กายวาจา ๑ วาจาจิต ๑ กายวาจาจิต ๑

ข้อที่ ๑๑ ว่า ภิกษุณีให้อุปสมบทแก่นางสิกขมานา โดยให้ฉันทะแก่ภิกษุผู้อยู่ปริวาสต้องปาจิตติย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ๆ ทรงบัญญัติที่กรุงราชคฤห์ ๆ ทรงปรรณโคธ ๆ ทรงปรรณนางอุลลันหาภิกษุณี ๆ เพราะเรื่องอะไร ๆ เพราะเรื่องที่ว่าแล้ว ๆ ปาจิตติย์ข้อนี้มีบัญญัติ ๑ ๆ มีสมุฏฐาน ๓

ข้อที่ ๑๒ ว่า ภิกษุณีให้อุปสมบททุกขต้องปาจิตติย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ๆ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๆ ทรงปรรณโคธ ๆ ทรงปรรณภิกษุณีหลายองค์ด้วยกัน ๆ เพราะเรื่องอะไร ๆ เพราะเรื่องภิกษุณีหลายองค์ด้วยกันให้อุปสมบททุกข ๆ ปาจิตติย์ข้อนี้มีบัญญัติ ๑ ๆ มีสมุฏฐาน ๓

ข้อที่ ๑๓ ว่า ภิกษุณีให้อุปสมบทแต่ละ ๒ องค์ ต้องปาจิตติย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ๆ ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๆ ทรงปรรณโคธ ๆ ทรงปรรณภิกษุณีหลายองค์ด้วยกัน ๆ เพราะเรื่องอะไร ๆ เพราะเรื่องภิกษุณีหลายองค์ด้วย

กันให้อุปสมบทปีที่ ๒ องค์ ปาจิตตีย์ข้อแม่บัญญัติ ๑ ๗ มีสมุฏฐาน ๓ จก
กุมารภุคตวรรคที่ ๘ เกียงเท่านั้น.

เอวี่ กมี ด้วยประการฉะนี้ ๗

กัณฑ์ที่ ๒๐

คัมภีร์ปรีวาวรรค

ว่าด้วยปาจิตตีย์ ของภิกษุในวรรคที่ ๕

ฉคฺคฺปาณั ธาเรนฺคฺยา ปาจิตฺตีย์ กตฺถ ปญฺณตฺตฺนฺติ ๗ สาวตฺถิยา
ปญฺณตฺตฺ ๗ กั อารุภาติ ฉาฯ ตฺถิยา ภิกฺขุณฺโณ อารุภ ๗ กิสมิ
วคฺคฺสฺมินฺติ.

ณ บัดนี้ อาตมภาพจักแสดงคัมภีร์ปรีวาวรรคกัณฑ์ที่ ๒๐ ว่าด้วยปาจิตตีย์
ของภิกษุในวรรคที่ ๕ กับปาฏิเทสนียะ ๘ สืบต่อไป เพื่อให้เป็นประโยชน์แก่
พุทธศาสนาสถาและพุทธศาสนิกชนทั้งหลายตลอดกาลนาน

บาลี

คำเนินความตามวาระบาลี ที่ได้ยกขึ้นไว้เป็นเบื้องต้นแห่งเทศนานี้ว่า
ในฉคฺคฺปาณวรรคที่ ๕ สำหรับปาจิตตีย์ข้อที่ ๑ ว่า ภิกษุณฺกัณฺมฺสรวฺมรณฺเกตฺถ
ปาจิตตีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๗ มีใครเป็นต้นเหตุ ?
มีภิกษุณฺกัณฺมฺสรวฺมรณฺเกตฺถเป็นต้นเหตุ ? เพราะเรื่องอะไร ๗ เพราะเรื่องภิกษุณฺ
กัณฺมฺสรวฺมรณฺเกตฺถ ๗ ปาจิตตีย์ข้อแม่บัญญัติ ๑ มีแม่บัญญัติ ๑
มีสมุฏฐาน ๒ เหมือนในเอกสารโลกวิสัยขาน

ข้อที่ ๒ ว่า ภิกษุณฺกัณฺมฺสรวฺมรณฺเกตฺถปาจิตตีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ?
ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ๗ มีใครเป็นต้นเหตุ ? มีภิกษุณฺกัณฺมฺสรวฺมรณฺเกตฺถ
เป็นต้นเหตุ ๗ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องภิกษุณฺกัณฺมฺสรวฺมรณฺเกตฺถ

ไป ฯ ปาจิตติย์ข้อนี้มีบัญญัติ ๑ . มีอนบัญญัติ ๑ . สมุฏฐาน ๒ เหมือนในเอฬก-
โลมสิกขาบท

ข้อที่ ๓ ว่า ภิกษุใช้เครื่องประดับสะเอด้องปาจิตตินั้น ทรงบัญญัติที่
ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ ? มีภิกษุองค์หนึ่ง
เป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องภิกษุองค์หนึ่งใช้เครื่องประดับ
สะเอด้อง ฯ ปาจิตติย์ข้อนี้มีบัญญัติ ๑ . มีสมุฏฐาน ๒ เหมือนในเอฬกโลม
สิกขาบท

ข้อที่ ๔ ว่า ภิกษุใช้เครื่องแต่งตัวหญิง ต้องปาจิตตินั้น ทรงบัญญัติ
ที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ ? มีภิกษุพวก
ฉัพพัคคีย์เป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องภิกษุพวกฉัพพัคคีย์
ใช้เครื่องแต่งตัวหญิง ฯ ปาจิตติย์นี้มีบัญญัติ ๑ . มีสมุฏฐาน ๒ เหมือนใน
เอฬกโลมสิกขาบท

ข้อที่ ๕ ว่า ภิกษุนั่งตัวด้วยของหอมในเวลาอาบน้ำต้องปาจิตตินั้น ทรง
บัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ ? มีภิกษุ
พวกฉัพพัคคีย์เป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องภิกษุพวก
ฉัพพัคคีย์ใช้เครื่องหอมลูตัวในเวลาอาบน้ำ ฯ ปาจิตติย์ข้อนี้มีบัญญัติ ๑ . มี
สมุฏฐาน ๒ เหมือนในเอฬกโลมสิกขาบท

ข้อที่ ๖ ว่า ภิกษุใช้แป้งทาที่เขอบนตัว ในเวลาอาบน้ำต้องปาจิตตินั้น
ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ ? มี
ภิกษุพวกฉัพพัคคีย์เป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องภิกษุพวก
ฉัพพัคคีย์ใช้แป้งทาที่เขอบนตัวในเวลาอาบน้ำ ฯ ปาจิตติย์ข้อนี้มีบัญญัติ ๑ . มี
สมุฏฐาน ๒ เหมือนในเอฬกโลมสิกขาบท

ข้อที่ ๗ ว่า ภิกษุให้ภิกษุด้วยกันเหยียบให้บวคให้ต้องปาจิตตินั้น ทรง
บัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ ? มีภิกษุ
หลายองค์ด้วยกันเป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องภิกษุหลาย
องค์ด้วยกันเหยียบให้บวคให้ภิกษุด้วยกัน ฯ ปาจิตติย์ข้อนี้มีบัญญัติ ๑ . มีสมุ-
ฏฐาน ๒ เหมือนในเอฬกโลมสิกขาบท

ข้อที่ ๘ ว่า ภิกษุณีให้นางสิกขมานาเหยียบบนวดให้ ต้องปาจิตตีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ ? มีภิกษุณีหลายองค์ด้วยกันเป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องภิกษุณีหลายองค์ด้วยกันให้นางสิกขมานาเหยียบบนวดให้ ฯ สิกขาบทนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๒ เหมือนเอฬกโลมสิกขาบท

ข้อที่ ๙ ว่า ภิกษุณีเหยียบบนวดให้สามเณรี ต้องปาจิตตีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ ? มีภิกษุณีหลายองค์ด้วยกันเป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องภิกษุณีหลายองค์ด้วยกันเหยียบบนวดให้แก่สามเณรี ฯ ปาจิตตีย์นี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๒ เหมือนในเอฬกโลมสิกขาบท

ข้อที่ ๑๐ ว่า ภิกษุณีเหยียบบนวดให้แก่หญิงคฤหัสถ์ต้องปาจิตตีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ ? มีภิกษุณีหลายองค์ด้วยกันเป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องภิกษุณีหลายองค์ด้วยกันเหยียบบนวดให้แก่หญิงคฤหัสถ์ ฯ ปาจิตตีย์นี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๒ เหมือนเอฬกโลมสิกขาบท

ข้อที่ ๑๑ ว่า ภิกษุณีไม่ขออนุญาตภิกษุเสียก่อน นั่งลงบนอาสนะข้างหน้าของภิกษุต้องปาจิตตีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ ? มีภิกษุณีหลายองค์ด้วยกันเป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องภิกษุณีหลายองค์ด้วยกันนั่งลงบนอาสนะของภิกษุโดยไม่ขออนุญาต ฯ ปาจิตตีย์นี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๒ เหมือนในกฐินสิกขาบท

ข้อที่ ๑๒ ว่า ภิกษุณีถามปัญหาภิกษุโดยไม่ได้ขอโอกาสเสียก่อน ต้องปาจิตตีย์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ ? มีภิกษุณีหลายองค์ด้วยกันเป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องภิกษุณีหลายองค์ถามปัญหาภิกษุโดยไม่ได้ขอโอกาส ฯ ปาจิตตีย์นี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๓ เหมือนปทโสขัมมสิกขาบท คือ สิกขาบทข้อที่ว่าด้วยการสอนธรรมแก่อนุปสัมบันโดยว่าพร้อมกันนั้น

ข้อที่ ๑๓ ว่า ภิกษุเข้าบ้านโดยไม่ได้นั่งห่มจีวรคลุมอวัยวะตั้งแต่รากขวัญลงมา ตั้งแต่เข้าขึ้นไปต้องปาจิตตินั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ? มีใครเป็นต้นเหตุ ? มีภิกษุองค์ไหนเป็นต้นเหตุ ? เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องภิกษุองค์ไหนเข้าบ้านโดยไม่ได้นั่งห่มจีวรคลุมอวัยวะตั้งแต่รากขวัญลงมา ตั้งแต่เข้าขึ้นไป ? ปาจิตติยข้อนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑ คือ กาย ๑ กายกับจิต ๑ จบฉัตตูปาหนวรรคที่ ๕ เที่ยงแท้

ก่อนไปว่าด้วยคำปจฉาวิธานในปาฏิเทสนัยะของภิกษุสืบไป คือ ปาฏิเทสนัยะข้อที่ ๑ ว่า ภิกษุขอเนยใสมาฉันต้องปาฏิเทสนัยะนั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ? มีใครเป็นต้นเหตุ ? มีภิกษุองค์ไหนเป็นต้นเหตุ ? เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องภิกษุองค์ไหนขอเนยใสมาฉัน ? ปาฏิเทสนัยะข้อนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๔

ข้อที่ ๒ ว่า ภิกษุขอน้ำมันมาฉันต้องปาฏิเทสนัยะนั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ? มีใครเป็นต้นเหตุ ? มีภิกษุองค์ไหนเป็นต้นเหตุ ? เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องภิกษุองค์ไหนขอเนยใสมาฉัน ? ข้อนี้มีบัญญัติ ๑ มีอนุบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๔

ข้อที่ ๓ ว่า ภิกษุขอเนยใสมาฉัน ต้องปาฏิเทสนัยะนั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ? มีใครเป็นต้นเหตุ ? มีภิกษุองค์ไหนเป็นต้นเหตุ ? เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องภิกษุองค์ไหนขอเนยใสมาฉัน ? ข้อนี้มีบัญญัติ ๑ มีอนุบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๔

ข้อที่ ๔ ว่า ภิกษุขอน้ำอ้อยมาฉันต้องปาฏิเทสนัยะนั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ? มีใครเป็นต้นเหตุ ? มีภิกษุองค์ไหนเป็นต้นเหตุ ? เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องภิกษุองค์ไหนขอเนยใสมาฉัน ? ข้อนี้มีบัญญัติ ๑ มีอนุบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๔

ข้อที่ ๕ ว่า ภิกษุขอปลามาฉันต้องปาฏิเทสนัยะนั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ? มีใครเป็นต้นเหตุ ? มีภิกษุองค์ไหนเป็นต้นเหตุ ? เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องภิกษุองค์ไหนขอปลามาฉัน ? ข้อนี้มีบัญญัติ ๑ มีอนุบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๔

ข้อที่ ๖ ว่า ภิกษุขอเนอมานัน ต้องปาฏิเทสนียะนั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ ? มีภิกษุฉัพพัคคีย์เป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องภิกษุฉัพพัคคีย์ขอปลามาฉัน ฯ ข้อนั้น บัญญัติ ฯ มื้อนุบัญญัติ ฯ ฯ มีสมุฏฐาน ฯ

ข้อที่ ๗ ว่า ภิกษุขอนมสคมาฉนต้องปาฏิเทสนียะนั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ ? มีภิกษุฉัพพัคคีย์เป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องภิกษุฉัพพัคคีย์ขอนมสคมาฉน ฯ ข้อนั้น บัญญัติ ฯ มื้อนุบัญญัติ ฯ ฯ มีสมุฏฐาน ฯ

ข้อที่ ๘ ว่า ภิกษุขอนมสัมมาฉนต้องปาฏิเทสนียะนั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ ? มีภิกษุฉัพพัคคีย์เป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องภิกษุฉัพพัคคีย์ขอนมสัมมาฉน ฯ ข้อนั้น บัญญัติ ฯ ฯ มีสมุฏฐาน ฯ คือ กาย ฯ กายกับวาจา ฯ กายกับจิต ฯ กายกับวาจาจิต ฯ จบปาฏิเทสนียะ ๘ เพียงเท่านั้น

ก็แลคำว่า สมุฏฐาน ฯ ที่กล่าวไว้ในปาฏิเทสนียะตั้งแต่ข้อที่ ๑ ถึงข้อที่ ๘ นั้น หมายสมุฏฐาน ฯ ดังที่กล่าวไว้ในข้อที่ ๘ ฯ ท่านกล่าวไว้ว่า สิกขาบทเหล่านี้ของนางภิกษุณี มีเจ็ดอยู่ในคัมภีร์ภิกษุณีวงศ์แล้ว สิกขาบทเหล่านั้นก็ได้ยกไว้ในคัมภีร์ภิกษุณีวงศ์ ดังนี้

เท่าที่แสดงมาตั้งแต่ต้นจนถึงกล่าวนั้น เป็นอันจบกถาบัญญัติวารอันเป็นปฐมวารเพียงเท่านั้น.

เอวํ กัมมํ ด้วยประการฉะนี้ ฯ

กถาบท ๒๑

คัมภีร์ปรีวาวรรค

ว่าด้วยกถาบทคิวาร คือคำปฐกวิสัขณา

อวสุตฺตา ภิกฺขุณี อวสุตฺตสฺส ปุริสปุคฺคสฺส กายสํสัคคํ สาหิยนฺตํ กติ อาปคฺคฺโข อาปชฺชตฺติ.

ณ บัดนี้ อาคมภาพจกตศดงคัมภีร์ปฐนาวิธานที่ ๒๐ ว่าด้วยกตาศักดิ์การ
คือคำปฐนาวิธานว่า ต้องอาบคัมภีร์ประการ ในอาบคัมภีร์ของภิกษุณีวรรคที่ ๑
ที่ ๒ สืบต่อไป เพื่อให้เป็นประโยชน์แก่พระพุทธศาสนา และพุทธศาสนิกชน
ทั้งหลายตลอดกาลนาน

บาลี

คำเนนความตามวาระพระบาลี ที่ไว้ยกขึ้นไว้เป็นเบื้องต้นแห่งเทศนานั้นว่า
ภิกษุณีผู้กำหนดคัมภีร์คือการที่บรูษผู้กำหนดถูกต้องร่างกาย ต้องอาบคัมภีร์ประการ ๑
มากกว่า ต้องอาบคัมภีร์ ๓ ประการ คือคัมภีร์คือการที่บรูษถูกต้องร่างกายตั้งแต่รากขวัญลงมา
จนแต่เข้าขึ้นไป ต้องปาราชิก คัมภีร์คือการที่บรูษถูกต้องรากขวัญขึ้นไป ตั้งแต่เข้า
ลงมาต้องถูกลัจฉัย คัมภีร์คือการที่บรูษจับต้องของเนืองในกาย ต้องทุกกฏ ดังนี้

ข้อที่ ๒ ว่า ภิกษุณีปกปิดโทษของภิกษุณีอื่นต้องอาบคัมภีร์ประการ ๑ ต้อง
อาบคัมภีร์ ๓ ประการ คือภิกษุณีรู้ว่าภิกษุณีอื่นต้องปาราชิกแล้วปกปิดไว้ ต้อง
ปาราชิก ๑ สงสัยปกปิดไว้ ต้องถูกลัจฉัย ปกปิดอาจารย์วัด ต้องทุกกฏ

ข้อที่ ๓ ว่า ภิกษุณีประพฤติกตามผู้ถูกขกวัตร เมื่อสงฆ์สวตสมนุภาสถึง ๓
ครั้งแล้วก็ยังไม่วางต้องอาบคัมภีร์ประการ ๑ ต้องอาบคัมภีร์ ๓ ประการ คือต้องทุกกฏ
ด้วยญัตติ ต้องถูกลัจฉัยด้วยกรรมวาจา ๒ ต้องปาราชิกในเวลาจบกรรมวาจา

ข้อที่ ๔ ว่า ภิกษุณีทำวัตรที่ ๔ ให้บริบูรณ์ ต้องอาบคัมภีร์ประการ ๑ ต้อง
อาบคัมภีร์ ๓ ประการ คือภิกษุณีบรูษที่บอกว่าลงไปในห้องนี้ แล้วก็ไม่ไปตามคำของบรูษ
นั้น ต้องทุกกฏ ๑ พออย่างเข้าสู่หัตถบาธของบรูษ ต้องถูกลัจฉัย ทำวัตรที่ ๔
ให้เต็ม ต้องปาราชิก ๑ จบปาราชิกเท่านั้น

ต่อไปนี้ว่าด้วยสังฆาทิเสสเป็นลำดับไป คือสังฆาทิเสสข้อที่ ๑ ว่าภิกษุณี
ผู้ร้องฟ้องคดีต่อโรงศาลนั้น ต้องอาบคัมภีร์ ๓ ประการ คือบอกแก่ผู้เกี่ยวข้อง ต้องทุกกฏ ๑
บอกแก่คนที่ ๒ ต้องถูกลัจฉัย ๑ เสร็จคดีต้องสังฆาทิเสส

ข้อที่ ๒ ว่า ภิกษุณีให้หญิงโจรอุปสมบทนั้น ต้องอาบคัมภีร์ ๓ ประการ คือ
ต้องทุกกฏด้วยญัตติ ๑ ต้องถูกลัจฉัยด้วยกรรมวาจา ๒ ๑ ต้องสังฆาทิเสสในเวลา
จบกรรมวาจา

ข้อที่ ๓ ซึ่งมีเนื้อความว่า ภิกษุณีไปสู่ตะแวงบ้านแห่งหนึ่งนั้นย่อมต้องอาบัติ ๓ ประการ คือ กำลังไปต้องทุกกฏ ๑ ขกเท้าก้าวแรกข้ามรั้วไปต้องถูกลัจฉัย ๑ ขกเท้าก้าวที่ ๒ ข้ามไปต้องสังฆาติเสส

ข้อที่ ๔ ว่า ภิกษุณีไม่ได้บอกคณะสงฆ์ก่อน ไม่ได้รับฉันทะของคณะสงฆ์ก่อน ขกโทษให้แก่ภิกษุณีที่ถูกคณะสงฆ์ขกวัตรต้องอาบัติ ๓ ประการ คือ ต้องทุกกฏด้วยญัตติ ต้องถูกลัจฉัยด้วยกรรมวาจา ๒ ต้องสังฆาติเสสในเวลาจบกรรมวาจา

ข้อที่ ๕ ว่า ภิกษุณีผู้กำหนดรับของหวานของควาจากมือบุรุษผู้กำหนดด้วยมือคนมาฉัน ต้องอาบัติ ๓ ประการ คือ ขณะรับด้วยคิดว่าจักฉัน ต้องถูกลัจฉัย เวลาดฉัน ต้องสังฆาติเสสทุกคำ เวลารับน้ำดื่มไม้สัพันในเมื่อฉันเสร็จแล้ว ต้องทุกกฏ

ข้อที่ ๖ ว่า ภิกษุณีชักนำภิกษุณีอื่นว่า บุรุษนั้นจะกำหนดหรือไม่ก็ตาม ท่านไม่กำหนดบุรุษนั้นจะให้ของหวานหรือของควา ก็ควรรับมาฉัน ดังนี้ ต้องอาบัติ ๓ ประการ คือรับด้วยคิดว่าจักฉันคำค่าของภิกษุณีนั่น ต้องทุกกฏ เวลาดฉันต้องถูกลัจฉัยทุกคำ ฉันเสร็จแล้วต้องสังฆาติเสส

ข้อที่ ๗ ว่า ภิกษุณีโกรธไม่ยอมเลิกละในเมื่อถูกสวดสมณภาสาถึง ๓ ครั้งแล้ว ต้องอาบัติ ๓ ประการ คือต้องทุกกฏด้วยญัตติ ต้องถูกลัจฉัยด้วยกรรมวาจา ๒ ต้องสังฆาติเสสในเวลาจบกรรมวาจา

ข้อที่ ๘ ว่า ภิกษุณีโกรธเคียดในอธิกรณ์อันใดอันหนึ่ง สงฆ์สวดสมณภาสาถึง ๓ ครั้ง แต่ก็ยังไม่เลิกละ ต้องอาบัติ ๓ ประการ คือต้องทุกกฏด้วยญัตติ ต้องถูกลัจฉัยด้วยกรรมวาจา ๒ ต้องสังฆาติเสสในเวลาจบกรรมวาจา

ข้อที่ ๙ ว่า พวกภิกษุณีคลุกคลีกัน สงฆ์สวดสมณภาสาถึง ๓ ครั้งแต่ว่ายังไม่เลิกละต้องอาบัติ ๓ ประการ คือต้องทุกกฏด้วยญัตติ ต้องถูกลัจฉัยด้วยกรรมวาจา ๒ ต้องสังฆาติเสสในเวลาจบกรรมวาจา

ข้อที่ ๑๐ ว่า ภิกษุณีส่งเสริมภิกษุณีอื่นว่า พวกท่านจงคลุกคลีกัน อย่าอยู่แยกกัน ดังนี้ เมื่อถูกสงฆ์สวดสมณภาสาถึง ๓ ครั้งแต่ว่ายังไม่เลิกละ ต้องอาบัติ ๓ ประการ คือต้องทุกกฏด้วยญัตติ ต้องถูกลัจฉัยด้วยกรรมวาจา ๒ ต้องสังฆาติเสสในเวลาจบกรรมวาจา ๑ ขกสังฆาติเสสเพียงเท่านั้น

ต่อไปนี้ว่าด้วยนิสสัคคียปาจิตคีย์ว่า ข้อที่ ๑ ภิกษุณีทำการสะสมบาตร
ต้องอาบคือน้ำอย่างเดียว คือนิสสัคคียปาจิตคีย์

ข้อที่ ๒ ว่า ภิกษุณีอธิษฐานอกาลจิรวาเป็นกาลจิรวแล้วแบ่งกัน ต้อง
อาบคือน้ำ ๒ อย่าง คือกำลังแบ่งต้องทุกกฎ แบ่งกันแล้ว คือนิสสัคคียปาจิตคีย์

ข้อที่ ๓ ว่า ภิกษุณีเปลี่ยนจีวรกับภิกษุณีด้วยกันแล้วจึงเอาคืนมา ต้องอาบคือน้ำ
๒ อย่าง คือขณะจึงเอาคืนมา ต้องทุกกฎ จึงเอาคืนมาแล้ว คือนิสสัคคีย
ปาจิตคีย์

ข้อที่ ๔ ว่า ภิกษุณีขอของอย่างหนึ่งแล้วขออีกอย่างหนึ่ง ต้องอาบคือน้ำ ๒ อย่าง
คือขณะขอต้องทุกกฎ ขอแล้วคือนิสสัคคียปาจิตคีย์

ข้อที่ ๕ ว่า ภิกษุณีเปลี่ยนของอย่างหนึ่ง แล้วขอเปลี่ยนอีกอย่างหนึ่ง ต้อง
อาบคือน้ำ ๒ อย่าง คือขณะเปลี่ยนต้องทุกกฎ เปลี่ยนแล้วคือนิสสัคคียปาจิตคีย์

ข้อที่ ๖ ว่า ภิกษุณีเปลี่ยนของอีกอย่างหนึ่งด้วยของที่เจ้าถวายแก่สงฆ์เพื่อ
ของอีกอย่างหนึ่ง ต้องอาบคือน้ำ ๒ อย่าง คือขณะเปลี่ยนต้องทุกกฎ เปลี่ยนแล้ว
คือนิสสัคคียปาจิตคีย์

ข้อที่ ๗ ว่า ภิกษุณีเปลี่ยนของอย่างหนึ่งด้วยของที่เจ้าถวายแก่สงฆ์โดย
เจาะจงของอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นของที่ตนขอมานเอง ต้องอาบคือน้ำ ๒ อย่าง คือขณะ
เปลี่ยน ต้องทุกกฎ เปลี่ยนแล้วคือนิสสัคคียปาจิตคีย์

ข้อที่ ๘ ว่า ภิกษุณีแลกเปลี่ยนของอย่างอื่นด้วยของที่มหาชนถวายไว้เพื่อ
สิ่งอื่นต้องอาบคือน้ำ ๒ อย่าง คือขณะเปลี่ยน ต้องทุกกฎ เปลี่ยนแล้วคือนิสสัคคีย
ปาจิตคีย์

ข้อที่ ๙ ว่า ภิกษุณีเปลี่ยนของอย่างอื่นด้วยของที่มหาชนถวายไว้เพื่อของอีก
อย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นของที่ตนขอมานเอง ต้องอาบคือน้ำ ๒ อย่าง คือขณะเปลี่ยนต้อง
ทุกกฎ เปลี่ยนแล้วคือนิสสัคคียปาจิตคีย์

ข้อที่ ๑๐ ว่า ภิกษุณีเปลี่ยนของอย่างอื่นด้วยของที่บุคคลถวายไว้เพื่ออีกอย่าง
หนึ่ง ซึ่งเป็นของที่ตนขอมานเอง ต้องอาบคือน้ำ ๒ อย่าง คือขณะเปลี่ยนต้องทุกกฎ
เปลี่ยนแล้วคือนิสสัคคียปาจิตคีย์

ข้อที่ ๑๑ ว่า ภิกษุณฺโณขมฺมาหํหนาวเกินกว่าราคา ๔ กังสะ ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะขอต้องทุกกฏ ขอแล้วต้องนิสสัคคียปาจิตติย

ข้อที่ ๑๒ ว่า ภิกษุณฺโณขมฺมาหํหนาร้อนซึ่งมีราคาเกินกว่า ๒ กังสะกึ่ง ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะขอต้องทุกกฏ ขอแล้วต้องนิสสัคคียปาจิตติย ฯ ขณินิสสัคคียปาจิตติยที่แปลกจากของภิกษุเพียงเท่านั้น

ก่อนไปวาคัยปาจิตติยเริ่มแต่ตสฺสวรรคที่ ๑ เป็นลำดับไป คือ ในตสฺสวรรคที่ ๑ สำหรับปาจิตติยข้อที่ ๑ นั้นว่า ภิกษุณฺโณนกระเทียมต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือรับประเคนด้วยศิวาจกณฺณ ต้องทุกกฏ เวลานั้นต้องปาจิตติยทุกเวลากลับ

ข้อที่ ๒ ว่า ภิกษุณฺโณให้ถอนขนในที่คับแคบต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะให้ถอน ต้องทุกกฏ ให้ถอนแล้ว ต้องปาจิตติย

ข้อที่ ๓ ว่า ภิกษุณฺโณทำการกระทบพื้นด้วยของลับต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะทำต้องทุกกฏ ทำแล้วต้องปาจิตติย

ข้อที่ ๔ ว่า ภิกษุณฺโณย่นคิ้ออย่างเกลี้ยง ๆ ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะย่นคิ้อ ต้องทุกกฏ ย่นคิ้อแล้วต้องปาจิตติย

ข้อที่ ๕ ว่า ภิกษุณฺโณใช้น้ำชำระให้ตักเลข ๒ จ้อนวมือไป ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะทำต้องทุกกฏ ทำแล้วต้องปาจิตติย

ข้อที่ ๖ ว่า ภิกษุณฺโณเข้าไปยืนปฏิบัติภิกษุผู้ฉ้นอยู่ด้วยน้ำฉ้น หรือด้วยการพค ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือยืนอยู่ในหัตถบาสต้องปาจิตติย ยืนพื้นหัตถบาสต้องทุกกฏ

ข้อที่ ๗ ว่า ภิกษุณฺโณขอรณฺณูชาคิธิบมานัน ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะรับด้วยศิวาจกณฺณต้องทุกกฏ เวลานั้นต้อง ปาจิตติยทุกเวลากลับ

ข้อที่ ๘ ว่า ภิกษุณฺโณเทอจจาระ บีสสาวะ เจพะ หยากเหยื่อ เศษอาหารลงนอกฝา ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะเทต้องทุกกฏ เทแล้วต้องปาจิตติย

ข้อที่ ๙ ว่า ภิกษุณฺโณเทอจจาระ บีสสาวะ เจพะหยากเหยื่อ เศษอาหารลงในของสกเขี้ยว ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะเทต้องทุกกฏ เทแล้วต้องปาจิตติย

ข้อที่ ๑๐ ว่า ภิกษุณฺโณไปดูการพ้อนว่าจับร้องคิธสิคิเภา ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะไปต้องทุกกฏ ไปแล้วได้เห็นหรือได้ยิน ต้องปาจิตติย จบตสฺสวรรคที่ ๑ เพียงเท่านั้น

ในวัฏสันธการวรรคที่ ๒ สำหรับข้อที่ ๑ ว่า ภิกษุณีนับร่วมกับบุรุษตัวต่อตัว ในที่มีเวลากลางคืน ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขึ้นในหัตถบาสดึงปาจิตคีย์ ขึ้นนอกหัตถบาสดึงทุกกฏ

ข้อที่ ๒ ว่า ภิกษุณีนับตัวต่อตัวกับบุรุษในที่ปกปิดกำบัง ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขึ้นในหัตถบาสดึงปาจิตคีย์ ขึ้นนอกหัตถบาสดึงทุกกฏ

ข้อที่ ๓ ว่า ภิกษุณีนับตัวต่อตัวกับบุรุษในที่แจ้งต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขึ้นในหัตถบาสดึงปาจิตคีย์ ขึ้นนอกหัตถบาสดึงทุกกฏ

ข้อที่ ๔ ว่า ภิกษุณีนับตัวต่อตัวกับบุรุษที่ควรออกทะเลหรือที่ควรออกคัน ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือ ขึ้นในหัตถบาสดึงปาจิตคีย์ ขึ้นนอกหัตถบาสดึงทุกกฏ

ข้อที่ ๕ ว่า ภิกษุณีเข้าไปสู่ตระกูลในเวลาก่อนฉัน นั่งบนอาสนะแล้วลุกไปไม่บอกเจ้าของ ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือยกเท้าก้าวแรกข้ามหน้าชายคาตกออกไป ต้องทุกกฏ ยกเท้าก้าวที่ ๒ ข้ามไป ต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๖ ว่า ภิกษุณีเข้าไปสู่ตระกูลในเวลานั้นแล้ว ไม่บอกเจ้าของก่อน นั่งลงบนอาสนะ ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะนั่งลงต้องทุกกฏ นั่งลงแล้วต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๗ ว่า ภิกษุณีเข้าไปสู่ตระกูลในเวลาวิกาล ไม่บอกเจ้าของก่อน เอาที่นอนปูเองหรือให้ผู้อื่นปูแล้วนั่งลงไป ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะนั่งต้องทุกกฏ นั่งแล้วต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๘ ว่า ภิกษุณีพ้องภิกษุณีนอนด้วยสิ่งทีคนจำไม่ดี ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะพ้องต้องทุกกฏ พ้องแล้วต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๙ ว่า ภิกษุณีแข่งตนเองหรือผู้อื่นว่าขอให้ตนรก หรือขอให้ขาดจากพรหมจรรย์ ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะแข่งต้องทุกกฏ แข่งแล้วต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๑๐ ว่า ภิกษุณีทบตีตัวเองแล้วร้องไห้ ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือทบตีด้วยร้องไห้ด้วย ต้องปาจิตคีย์ ทบตีแล้วไม่ร้องไห้ ต้องทุกกฏ จบวัฏสันธการวรรคที่ ๒ เพียงเท่านี้

เอว่ กัมม ด้วยประการฉะนี้ ฯ

กัณฑ์ที่ ๒๒

คัมภีร์ปรีวาวรรค

ว่าด้วยปาจิตคีย์ของภิกษุณี ในวรรคที่ ๓.๔.๕.๖

นคฺคา นหายนคฺคิ เทว อปคฺคิโย อปชฺชคิ นหายนคฺคิ ปโยเค ทุกฺกัณฺโณ
นหามปรีโยสฺสเน อปคฺคิคฺคิ

ณ บัดนี้ อาคตภาพจักได้แสดงคัมภีร์ปรีวาร กัณฑ์ที่ ๒๒ ว่าด้วยปาจิตคีย์
ของภิกษุณีในวรรคที่ ๓ ที่ ๔ ที่ ๕ ที่ ๖ สืบต่อไป เพื่อให้เป็นประโยชน์แก่
พระพุทธศาสนา และพุทธศาสนิกชนทั้งหลายตลอดกาลนาน

บาลี

คำเนินความตามวาระพระบาลี ที่ได้ยกขึ้นไว้เป็นเบื้องต้นแห่งเทศนานั้นว่า
ในนหามวรรคที่ ๓ สำหรับสิกขาบทข้อที่ ๑ ว่า ภิกษุณีเปลือยกายอาบน้ำต้อง
ต้องอาบคิ ๕ อย่าง คือขณะอาบต้องทุกกฏ อาบเสร็จแล้วต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๒ ว่า ภิกษุณีให้ทำผ้าอาบน้ำฝนเกินประมาณ ต้องอาบคิ ๒ อย่าง คือ
ขณะให้ทำต้องทุกกฏ ให้ทำเสร็จแล้วต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๓ ว่า ภิกษุณีรับปากว่าจะเย็บเอง หรือให้ผู้อื่นเย็บซึ่งจีวรให้ภิกษุณี
ด้วยแล้วไม่เย็บเอง ไม่ทำการชวนชวนเพื่อให้ผู้อื่นเย็บ ต้องอาบคิอย่างเดียว
คือปาจิตคีย์

ข้อที่ ๔ ว่า ภิกษุณีใช้ผ้าตามวาระให้เลย ๕ วันไป ต้องอาบคิ ๒ อย่าง คือ
ขณะใช้ต้องทุกกฏ ใช้แล้วต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๕ ว่า ภิกษุณีใช้จีวรของภิกษุณีอื่น ต้องอาบคิ ๒ อย่าง คือ ขณะใช้
ต้องทุกกฏ ใช้แล้วต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๖ ว่า ภิกษุณีทำให้เสียการได้จีวรของหมู่คณะ ต้องอาบคิ ๒ อย่าง
คือขณะทำต้องทุกกฏ ทำแล้วต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๑ ว่า ภิกษุณีเกียตกันการแบ่งจีวรอันชอบธรรม ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะเกียตกัน ต้องทุกกฏ เกียตกันแล้วต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๔ ว่า ภิกษุณีให้จีวรของสมณะแก่คฤหัสถ์หรือแก่ปวโรชก ปวโรชกา ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะให้ ต้องทุกกฏ ให้แล้วต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๕ ว่า ภิกษุณีให้เวลาถวายจีวรเสียไป โคตพวโรชให้จีวรแก่เสียก่อน ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะทำ ต้องทุกกฏ ทำให้ล่วงไปแล้วต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๑๐ ว่า ภิกษุณีเกียตกันเคาะกรุ่นอันชอบธรรม ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือ ขณะเกียตกันต้องทุกกฏ เกียตกันแล้วต้องปาจิตคีย์ จนนหาววรรคที่ ๓ เพียงเท่านั้น

ในคฤวญญวรรคที่ ๔ สำหรับปาจิตคีย์ข้อที่ ๑ ว่า ภิกษุณี ๒ องค์นอนร่วมเตียงเดียวกัน ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือ ขณะนอนต้องทุกกฏ นอนลงแล้วต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๒ ว่า ภิกษุณีนอนร่วมผ้าปูผ้าห่มร่วมกัน ๒ องค์ ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะนอนต้องทุกกฏ นอนลงแล้วต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๓ ว่า ภิกษุณีแก่งทำความไม่สบายให้แก่ภิกษุณีอื่น ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะทำต้องทุกกฏ ทำแล้วต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๔ ว่า ภิกษุณีไม่พยาบาทเอง หรือไม่ชวนชวนให้ผู้อื่นพยาบาท ซึ่งสหจิวิไนที่เป็นไซ้ ต้องอาบัติอย่างเดียว คือปาจิตคีย์

ข้อที่ ๕ ว่า ภิกษุณีให้ที่อยู่แก่ภิกษุณีอื่นแล้วโกรธอุคคว่าออกเสีย ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะอุคคว่าต้องทุกกฏ อุคคว่าแล้วต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๖ ว่า ภิกษุณีคลุกกลิ้งกัน เมื่อถูกสงฆ์สวดสมณญายถึง ๓ ครั้งแล้วก็ยังไม่เลิกตะต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือต้องทุกกฏด้วยญัตติ ต้องปาจิตคีย์เวลาจบกรรวาจา

ข้อที่ ๗ ว่า ภิกษุณีเดินทางไปในแคว้นแคว้นซึ่งมีอันภยคราย โดยไม่มีพวกเดินทาง ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะเดินทางต้องทุกกฏ เดินทางแล้วต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๘ ว่า ภิกษุณีเดินทางไปนอกแคว้นแคว้น ซึ่งมีอันครายโดยไม่มีพวกเดินทาง ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะเดินต้องทุกกฏ เดินทางต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๙ ว่า ภิกษุณีเที่ยวไปในที่อื่นในภายในพรรษาต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือ ขณะเดินทางไปต้องทุกกฏ เดินทางไปแล้วต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๑๐ ว่า ภิกษุณีออกพรรษาแล้วไม่ไปที่อื่น ต้องอาบัติอย่างเดียว คือ ต้องปาจิตคีย์ จบคฤวญญวรรคที่ ๕ เพียงเท่านั้น

ในจิตตาคารวรรคที่ ๕ สำหรับปาจิตคีย์ ข้อที่ ๑ ว่า ภิกษุณีไปคูเรือน พระราชา หรือเรือนที่วิจิตรด้วยรูปต่าง ๆ หรือสวน หรืออุทยาน หรือสระโบรกขณ ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือ ขณะไปต้องทุกกฏ ไปได้เห็นต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๒ ว่า ภิกษุณีใช้อาสน์หรือบัลลังก์ ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือ ขณะใช้ ต้องทุกกฏ ใช้แล้วต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๓ ว่า ภิกษุณีนั่งค้ำยต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือ ขณะนั้นต้องทุกกฏ ในเวลานั้นค้ำยม้วนค้ำยด้วยมือได้ ต้องปาจิตคีย์ทุกระยะไป

ข้อที่ ๔ ว่า ภิกษุณีกระทำการชวนชวนในกิจของคฤหัสถ์ ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือ ขณะทำต้องอาบัติทุกกฏหุประโยค ทำแล้วต้องอาบัติปาจิตคีย์

ข้อที่ ๕ ว่า ภิกษุณีกุณขอร้องให้ระงับอธิกรณ์ รับปากว่า คีละ แล้วก็ ไม่ระงับเอง ไม่หาผู้อื่นให้ช่วยระงับ ต้องอาบัติอย่างเดียว คือ ปาจิตคีย์

ข้อที่ ๖ ว่า ภิกษุณีให้ของหวานของคาวด้วยมือตนเอง แก่คฤหัสถ์หรือ แก่ปริพาชก ปริพาชิกา ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือ ขณะให้ต้องทุกกฏ ให้แล้วต้อง ปาจิตคีย์

ข้อที่ ๗ ว่า ภิกษุณีไม่สละผ้าในโรงทานจนใช้อยู่แต่ผู้เดียว ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือ ขณะใช้ต้องทุกกฏ ใช้แล้วต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๘ ว่า ภิกษุณีไม่สละโรงทานเสียก่อน จึงเที่ยวไปในที่อื่นต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือ ขณะยกเท้าก้าวแรกข้ามรั้วไปต้องทุกกฏ ยกเท้าก้าวที่ ๒ ข้ามไปต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๙ ว่า ภิกษุณีเรียนคิริจณานวิชา ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือ ขณะเรียน ต้องทุกกฏ เวลาเรียนไปปาจิตคีย์

ข้อที่ ๑๐ ว่า ภิกษุณีนอกคิริจณานวิชา ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือ ขณะนอก ต้องทุกกฏ เวลานอกต้องปาจิตคีย์ จบจิตตาคารวรรคที่ ๕ เพียงเท่านั้น

ในอารามวรรคที่ ๖ สำหรับข้อที่ ๑ ว่า ภิกษุณีอยู่ว่าอารามมีภิกษุ ไม่บอกให้รู้ก่อน เข้าไปที่เคียวต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะยกเท้าก้าวแรกข้ามที่ล้อมไปต้องทุกกฏ ยกเท้าก้าวที่ ๒ ข้ามไปต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๒ ว่า ภิกษุณีคำว่าภิกษุ ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะคำว่าต้องทุกกฏ ทุกประโยค คำว่าแล้ว ต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๓ ว่า ภิกษุณีโกรธคำห่มุณณะต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะคำว่าต้องทุกกฏ คำว่าแล้วต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๔ ว่า ภิกษุณีฉนในที่มนต์แล้ว ห้ามการประเคนแล้ว ฉนของหวานหรือของคาวอีก ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือพอรับด้วยคิดว่าฉนฉนต้องทุกกฏ เวลาฉนต้องปาจิตคีย์ทุกคำ

ข้อที่ ๕ ว่า ภิกษุณีตระหนักระกอลบฏฐาก ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะตระหนัต้องทุกกฏ กระหนแล้วต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๖ ว่า ภิกษุณีจำพรรษาอยู่ในอาวาสไม่มีภิกษุต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะจักเสนาสนะด้วยคิดว่า จักจำพรรษาก็ดี ขณะจักนำฉนนำใช้ก็ดี ขณะบิณฑบาตบริเวณก็ดี ต้องทุกกฏ พออรุณขึ้นต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๗ ว่า ภิกษุณีออกพรรษาแล้ว ไม่พิจารณาด้วยฐานทั้ง ๓ ในสงฆ์ ๒ ฝ่าย ต้องอาบัติอย่างเดียว คือปาจิตคีย์

ข้อที่ ๘ ว่า ภิกษุณีไม่รับโอวาทหรือไม่ไปตามอุโบสถ ต้องอาบัติอย่างเดียว คือปาจิตคีย์

ข้อที่ ๙ ว่า ภิกษุณีไม่ตามอุโบสถก็ดี ไม่ขอรับโอวาทก็ดี ต้องอาบัติอย่างเดียว คือปาจิตคีย์

ข้อที่ ๑๐ ว่า ภิกษุณีไม่บอกสงฆ์ หรือคณะเสียก่อน ให้บรุษทำการผ่าผ้า หรือชะล้างโลหิตซึ่งมีอยู่ในร่างกาย ตั้งแต่รากขวัญลงมาตั้งแต่เข้าขึ้นไป โดยอยู่ตัวก่อตัวกับบรุษต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะให้ทำการผ่าต้องทุกกฏ ให้ผ่าแล้วต้องปาจิตคีย์ จบอารามวรรคที่ ๖ เพียงเท่านี้

ในคัมภีร์วรรคที่ ๗ สำหรับปาจิตคีย์ข้อที่ ๑ ว่า ภิกษุณีให้หญิงมีครรภ์อุปสมบทต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะให้อุปสมบท ต้องทุกกฏ ให้อุปสมบทแล้วต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๒ ว่า ภิกษุณีให้หญิงแก่นมอุปสมบท ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะให้อุปสมบทต้องทุกกฏ ให้อุปสมบทแล้วต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๓ ว่า ภิกษุณีให้อุปสมบทแก่นางสิกขมานา ผู้ยังไม่ได้ศึกษาในธรรม ๖ ประการ ครบ ๒ ปี ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะให้อุปสมบทต้องทุกกฏ ให้อุปสมบทแล้วต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๔ ว่า ภิกษุณีไม่ได้รับสมมติจากสงฆ์ ให้อุปสมบทแก่นางสิกขมานา ผู้ได้ศึกษาในธรรม ๖ ประการ ครบ ๒ ปีแล้ว ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะให้อุปสมบทต้องทุกกฏ ให้อุปสมบทแล้วต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๕ ว่า ภิกษุณีให้อุปสมบท แก่หญิงคฤหัสถ์ซึ่งมีอายุต่ำกว่า ๑๒ ปี ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะให้อุปสมบทต้องทุกกฏ ให้อุปสมบทแล้วต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๖ ว่า ภิกษุณีให้อุปสมบท แก่หญิงคฤหัสถ์ผู้มีอายุครบ ๑๒ ปีแล้ว แต่ไม่ได้ศึกษาในธรรม ๖ ประการ ครบ ๒ ปี ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะให้อุปสมบทต้องทุกกฏ ให้อุปสมบทแล้วต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๗ ว่า ภิกษุณีให้อุปสมบท แก่หญิงคฤหัสถ์ ผู้มีอายุครบ ๑๒ ปีแล้ว ผู้ศึกษาในธรรม ๖ ประการ ตลอด ๒ ปีแล้ว แต่สงฆ์ยังไม่ได้สมมติ ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือเวลาให้อุปสมบท ต้องทุกกฏ ทุกประโยค ให้อุปสมบทแล้ว ต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๘ ว่า ภิกษุณีให้อุปสมบทแก่สหจรรย์แล้ว ไม่อนุเคราะห์เอง ไม่ให้ผู้อื่นอนุเคราะห์ ครบ ๒ ปี ต้องอาบัติอย่างเดียว คือปาจิตคีย์

ข้อที่ ๙ ว่า ภิกษุณีไม่คิดถามพระอุปัชฌาย์ให้ตลอด ๒ ปี ต้องอาบัติอย่างเดียว คือปาจิตคีย์

ข้อที่ ๑๐ ว่า ภิกษุณีให้อุปสมบทแก่สหจรรย์แล้ว ไม่พาไปที่อื่นเองหรือไม่ให้ผู้อื่นพาไป ต้องอาบัติอย่างเดียว คือปาจิตคีย์ ๗ จบคัมภีร์วินัยวรรคที่ ๕ เพียงเท่านั้น

ในกุมารวิภววรรคที่ ๔ สำหรับสิกขาบทข้อที่ ๑ ว่า ภิกษุณีให้อุปสมบท แก่กุมารผู้มีอายุต่ำกว่า ๑๒ ปี ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะให้อุปสมบทต้องทุกกฏ ให้อุปสมบทแล้ว ต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๒ ว่า ภิกษุณีให้อุปสมบทแก่กุมาริ ผู้มีอายุครบ ๒๐ ปีแล้ว แต่ยังไม่ได้ศึกษาในธรรม ๖ ประการ จนครบ ๒ ปี ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะให้อุปสมบทต้องทุกกฏ ให้อุปสมบทแล้ว ต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๓ ว่า ภิกษุณีที่สงฆ์ไม่ได้สมมติ ให้อุปสมบทแก่กุมาริ ผู้มีอายุครบ ๒๐ ปีแล้ว ผู้ได้ศึกษาในธรรม ๖ ประการ ครบ ๒ ปีแล้ว ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะให้อุปสมบท ต้องทุกกฏ ให้อุปสมบทแล้วต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๔ ว่า ภิกษุณีที่มีพรรษาค่ากว่า ๑๒ เป็นอุปัชฌาย์ ให้อุปสมบทต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะให้อุปสมบทต้องทุกกฏ ให้อุปสมบทแล้วต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๕ ว่า ภิกษุณีผู้มีพรรษา ครบ ๑๒ แล้ว แต่สงฆ์ยังไม่ได้สมมติ ให้อุปสมบทต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือเวลาให้อุปสมบท ต้องทุกกฏ ทุกประโยค ให้อุปสมบทแล้ว ต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๖ ว่า ภิกษุณีที่มีผู้กล่าวว่า พระแม่เจ้าไม่ควรให้อุปสมบท รับรองว่าดีแล้ว แต่ภายหลังกลับเคียดเคืองต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะเคียดเคืองต้องทุกกฏ เคียดแล้วต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๗ ว่า ภิกษุณีบอکنางสิกขมานาว่า ถ้าเธอให้จิ๋วแก่เรา เราจักให้เธออุปสมบท แล้วไม่ให้อุปสมบทเอง หรือไม่ให้ผู้อื่นช่วยอุปสมบทให้ ต้องอาบัติอย่างเดียว คือปาจิตคีย์

ข้อที่ ๘ ว่า ภิกษุณีบอکنางสิกขมานาว่า ถ้าเธอจักคิดตามเราตลอด ๒ ปี เราจักอุปสมบทให้เธอ แล้วไม่อุปสมบทให้เอง หรือไม่ให้ผู้อื่นอุปสมบทให้ ต้องอาบัติอย่างเดียว คือปาจิตคีย์

ข้อที่ ๙ ว่า ภิกษุณีให้อุปสมบท แก่ณางสิกขมานา ผู้ถูกลกถิด้วยบุรุษ ผู้ถูกลกถิด้วยหม่ม ๆ ผู้ชั่วร้าย ผู้ทำให้ผู้อื่นเสียใจ ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะให้อุปสมบทต้องทุกกฏ ให้อุปสมบท แล้วต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๑๐ ว่า ภิกษุณีให้อุปสมบทแก่ณางสิกขมานา ผู้ที่มารดาบิดา หรือสามี ไม่อนุญาต ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะให้อุปสมบท ต้องทุกกฏ ให้อุปสมบท แล้วต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๑๑ ว่า ภิกษุณีให้นางสิกขมานาอุปสมบท โดยให้นันตะแก่ภิกษุผู้
อยู่ปริวาส ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะให้อุปสมบทต้องทุกกฏ ให้อุปสมบท
แล้วต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๑๒ ว่า ภิกษุณีให้อุปสมบททุกปี ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะ
อุปสมบทต้องทุกกฏ ให้อุปสมบทแล้วต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๑๓ ว่า ภิกษุณีให้อุปสมบทปีเดียว ๒ องค์ ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือ
ขณะให้อุปสมบทต้องทุกกฏ ให้อุปสมบทแล้วต้องปาจิตคีย์ จนกุมารวิภูตวรรคที่ ๔
เพื่องเท่านั้น

ในฉคฺคฺปาหนวรรคที่ ๘ สำหรับสิกขาบทข้อที่ ๑ ว่า ภิกษุณีกัณฐ์รวมสวมรอง
เท้าต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะกัณฐ์รวมและสวมรองเท้าต้องทุกกฏ กัณฐ์แล้วสวม
แล้วต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๒ ว่า ภิกษุณีไปด้วยยานพาหนะต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะไปต้อง
ทุกกฏ ไปแล้วต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๓ ว่า ภิกษุณีใช้เครื่องประดับเอาต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะใช้
ต้องทุกกฏ ใช้แล้วต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๔ ว่า ภิกษุณีใช้เครื่องนุ่งห่มหึง ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือขณะใช้
ต้องทุกกฏ ใช้แล้วต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๕ ว่า ภิกษุณีใช้เครื่องหอมถูตัวในเวลาอาบน้ำ ต้องอาบัติ ๒ อย่าง
คือขณะอาบน้ำต้องทุกกฏ อาบแล้วต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๖ ว่า ภิกษุณีใช้แป้งทาที่อบถูตัวเวลาอาบน้ำต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือ
ขณะอาบต้องทุกกฏ อาบแล้วต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๗ ว่า ภิกษุณีให้ภิกษุณีเหยียบบงกคให้ ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือ
ขณะให้เหยียบบงกคต้องทุกกฏ ให้เหยียบบงกคแล้ว ต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๘ ว่า ภิกษุณีให้นางสิกขมานาเหยียบบงกคให้ ต้องอาบัติ ๒ อย่าง
คือขณะให้เหยียบบงกคให้ ต้องทุกกฏ ให้เหยียบบงกคให้แล้ว ต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๙ ว่า ภิกษุณีให้สามเณรเหยียบบงกคให้ ต้องอาบัติ ๒ อย่าง คือ
ขณะเหยียบบงกคให้ ต้องทุกกฏ ให้เหยียบบงกคให้แล้ว ต้องปาจิตคีย์

ข้อที่ ๑๐ ว่า ภิกษุณีให้หญิงกฤหัสถ์เหยียบบนนาคให้ คืออาบัติ ๒ อย่าง
คือขณะให้เหยียบบนนาคให้ ต้องทุกกฏ ให้เหยียบบนนาคให้แล้ว คือปาจิตคีย์

ข้อที่ ๑๑ ว่า ภิกษุณีไม่ขออนุญาตก่อนนั่งลงบนอาสนะ ช้างหน้าภิกษุ คือ
อาบัติ ๒ อย่าง คือขณะนั่งลงต้องทุกกฏ นั่งลงแล้วคือปาจิตคีย์

ข้อที่ ๑๒ ว่า ภิกษุณีไม่ขออนุญาตภิกษุก่อน แล้วจึงถามปัญหาต้องอาบัติ
๒ อย่าง คือขณะถามต้องทุกกฏ ถามแล้วคือปาจิตคีย์

ข้อที่ ๑๓ ว่า ภิกษุณีไม่ห้ามจิ๋ว กลุมร่างกายให้คิงเจ้าไปบ้าน คือ
อาบัติ ๒ อย่าง คือขณะยกเท้าก้าวแรกข้ามที่ล้อมไป ต้องทุกกฏ ยกเท้าก้าวที่ ๒
ข้ามไปคือปาจิตคีย์ จบตตุปาหนวรรคที่ ๕ เพียงเท่านั้น

ในปาฏิเทสนียะ ๘ สำหรับข้อที่ ๑ ว่า ภิกษุณีขอเนยใสมาฉันต้องอาบัติ ๒
อย่าง คือขณะรับด้วยคิดว่าจักฉัน ต้องทุกกฏ เวลาฉันต้องปาฏิเทสนียะทุกคำกลืน

ข้อที่ ๒ ว่า ภิกษุณีขอน้ำมันมาฉันคืออาบัติ ๒ อย่าง คือขณะรับด้วยคิด
ว่าจักฉันต้องทุกกฏ เวลาฉันต้องปาฏิเทสนียะทุกคำกลืน

ข้อที่ ๓ ว่า ภิกษุณีขอน้ำผึ้งมาฉันคืออาบัติ ๒ อย่าง คือขณะรับด้วยคิด
ว่าจักฉันต้องทุกกฏ เวลาฉันต้องปาฏิเทสนียะทุกคำกลืน

ข้อที่ ๔ ว่า ภิกษุณีขอน้ำอ้อยมาฉัน คืออาบัติ ๒ อย่าง คือขณะรับด้วย
คิดว่าจักฉันต้องทุกกฏ เวลาฉันต้องปาฏิเทสนียะทุกคำกลืน

ข้อที่ ๕ ว่า ภิกษุณีขอปลามาฉันคืออาบัติ ๒ อย่าง คือขณะรับด้วยคิดว่า
จักฉันต้องทุกกฏ เวลาฉันต้องปาฏิเทสนียะทุกคำกลืน

ข้อที่ ๖ ว่า ภิกษุณีขอเนื้อมาฉันคืออาบัติ ๒ อย่าง คือขณะรับด้วยคิดว่า
จักฉัน ต้องทุกกฏ เวลาฉันต้องปาฏิเทสนียะทุกคำกลืน

ข้อที่ ๗ ว่า ภิกษุณีขออนมสคามาฉันคืออาบัติ ๒ อย่าง คือขณะรับด้วยคิด
ว่าจักฉันต้องทุกกฏ เวลาฉันต้องปาฏิเทสนียะทุกคำกลืน

ข้อที่ ๘ ว่า ภิกษุณีขออนมสัมปมาฉันคืออาบัติ ๒ อย่าง คือขณะรับด้วยคิดว่า
จักฉันต้องทุกกฏ เวลาฉันต้องปาฏิเทสนียะทุกเวลาฉัน ๙ จบปาฏิเทสนียะ ๘
กับกตาคัคคิวาร คือข้อว่าภิกษุณีทำผิดอย่างนั้น อย่างนี้ แล้วต้องอาบัติก็ประการ
อันจัดเป็นวาระที่ ๒ เพียงเท่านั้น ๙ เหว่ ก็มี ด้วยประการฉะนี้ ๙

กัณฑ์ที่ ๒๓

คัมภีร์ปริวารวรรค

ว่าด้วยวิบัติคราวที่ ๓ สังกหวารที่ ๔ เป็นต้น

อวสุตฺตาย ภิกฺขุชฺชา อวสุตฺตสฺส ปุริสปุคฺคสฺส กายสํสัคคํ สาทิ
ชนฺคิยา อาปคฺคิโย จคฺชนํ วิปคฺคิโย ภษณคฺคิ.

ณ บัดนี้ อาคมภาพจกนสคงคัมภีร์ปริวาร กัณฑ์ที่ ๒๓ ว่าด้วยวิบัติ
ที่ ๓ สังกหวารที่ ๔ สมุฏฐานวารที่ ๕ อธิกรณวารที่ ๖ สมณวารที่ ๗ สมุจจยวาร
ที่ ๘ สืบต่อไป เพื่อให้เป็นประโยชน์แก่พระพุทธศาสนา และพุทธศาสนิกชน
ทั้งหลายตลอดกาลนาน

บาลี

ดำเนินความตามวาระพระบาลี ที่ได้ยกขึ้นไว้เป็นเบื้องต้นแห่งเทศนานี้ว่า
อาบัติของภิกษุผู้มีความกำหนด ผู้ยินดีต่อการที่บุรุษผู้กำหนดถูกต้องร่างกายนั้น
จัดเป็นวิบัติประการ ในวิบัติ ๔ ? จัดเป็นวิบัติ ๒ ประการ คือ เป็นสัลวิบัติ
เป็นอาจารย์วิบัติ . ส่วนสิกขาบทข้อค่อย ๆ ไปก็มีนัยเหมือนนี้ จนกระทั่งถึงข้อว่า
ภิกษุณีชนมสัมมาฉน อาบคินันเป็นวิบัติ . คือ อาจารย์วิบัติ ดังนี้ที่สุด

ในสังคหวารที่ ๔ ว่า อาบัติภิกษุผู้มีความกำหนด ผู้ยินดีต่อการที่บุรุษ
ผู้กำหนดถูกต้องร่างกาย สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติ ๔ กอง ในกองอาบัติทั้ง ๔ ?
แล้วว่า สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติ ๓ กอง คือ กองอาบัติปาราชิก . กองอาบัติ
ตุลัจฉัย . กองอาบัติทุกกฏ . ๑ อาบัติข้อค่อย ๆ ไป ก็มีนัยคล้ายกันนี้ ข้อ
สุดท้ายว่า ภิกษุณีชนมสัมมาฉนต้องอาบัติ อาบคินันสงเคราะห์ด้วยกองอาบัติ
๔ กอง ในกองอาบัติทั้ง ๔ ? แล้วว่า สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติ ๒ กอง คือ กอง
อาบัติปฎิเทสนียะ . กองอาบัติทุกกฏ .

ในสมุฏฐานวารที่ ๕ ว่า อาบัติของภิกษุผู้มีความกำหนด ผู้ยินดีต่อการที่บรรพผู้กำหนดถูกต้องร่างกาย เกิดขึ้นด้วยสมุฏฐานเท่าไร ในสมุฏฐานแห่งอาบัติทั้ง ๖ ? แก้วว่า เกิดขึ้นด้วยสมุฏฐาน ๑ คือ กายกับจิตเท่านั้น ฯ ข้ออื่นๆ ก็เหมือนนัยนี้ ฯ ข้อสุดท้ายว่า อาบัติของภิกษุผู้ขอมสัมาณัน เกิดขึ้นด้วยสมุฏฐานกี่ประการ ในสมุฏฐานแห่งอาบัติทั้ง ๖ ? แก้วว่า เกิดขึ้นด้วยสมุฏฐาน ๔ ประการ คือ เกิดขึ้นทางกาย ๑ เกิดขึ้นทางกายกับวาจา ๑ เกิดขึ้นทางกายกับจิต ๑ เกิดขึ้นทางกายวาจาจิต ๑ ฯ

ในอธิกรณวารที่ ๖ ว่า อาบัติของภิกษุผู้มีความกำหนด ผู้ยินดีต่อการที่บรรพผู้กำหนดถูกต้องร่างกายเป็นอธิกรณไหน ในอธิกรณ ๔ ? แก้วว่า เป็นอาบัติคาธกรณ ฯ ข้ออื่นๆ ก็เหมือนนัยนี้ ฯ ข้อสุดท้ายว่า อาบัติของภิกษุผู้ขอมสัมาณัน เป็นอธิกรณไหน ในอธิกรณ ๔ ? แก้วว่า เป็นอาบัติคาธกรณ ในอธิกรณ ๔

ในสมถวารที่ ๗ ว่า อาบัติของภิกษุผู้มีความกำหนด ผู้ยินดีต่อการที่บรรพซึ่งยินดีถูกต้องร่างกาย ระงับด้วยสมถะกี่ประการ ในสมถะ ๗ ? แก้วว่า ระงับด้วยสมถะ ๓ ประการ คือ สัมมุขาวินัย ๑ ปฏิญญาकरणะ ๑ สัมมุขาวินัยกับคิณวัตตการกะ ๑ ข้ออื่นๆ ก็เหมือนนัยนี้ ฯ ข้อสุดท้ายว่า อาบัติของภิกษุผู้ขอมสัมาณัน ระงับด้วยสมถะกี่ประการ ? แก้วว่า ระงับด้วยสมถะ ๓ ประการ คือ สัมมุขาวินัย ๑ ปฏิญญาकरणะ ๑ สัมมุขาวินัยกับคิณวัตตการกะ ๑

ในสมุจจบวารที่ ๘ ว่า ภิกษุผู้กำหนด ผู้ยินดีต่อการที่บรรพผู้กำหนดถูกต้องร่างกายต้องอาบัติกี่ประการ ? แก้วว่า ต้องอาบัติ ๓ ประการ คือ ยินดีต่อการที่บรรพจับต้องซึ่งร่างกายตั้งแต่รากขวัญลงมา ตั้งแต่เข้าขึ้นไป ต้องปาวาชิก ฯ ยินดีต่อการที่บรรพจับต้องร่างกาย ตั้งแต่รากขวัญขึ้นไป ตั้งแต่เข้าลงมา ต้องอุลตัจฉัย ฯ ยินดีต่อการที่บรรพจับต้องของเนื่องในกาย ต้องทุกกฏ ฯ อาบัติเหล่านั้นจักเป็นวิบัติกี่ประการ ในวิบัติ ๔ ? สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติกก่อ ในกองอาบัติทั้ง ๗ ? เกิดขึ้นด้วยสมุฏฐานกี่ประการ ในสมุฏฐานแห่งอาบัติทั้ง ๖ ? เป็นอธิกรณไหน ในอธิกรณ ๔ ? ระงับด้วยสมถะเท่าไร ในสมถะ ๗ ? แก้วว่า อาบัติเหล่านั้นเป็นวิบัติ ๒ ซึ่งมีในจำพวกวิบัติทั้ง ๔ คือ เป็นสี่วิบัติ ๑ เป็น

อาจารย์ . ๑ สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติ ๑ ในกองอาบัติ ๑ คือเป็นกอง
 อาบัติปาราชิก . เป็นกองอาบัติอุลลัจจัย . เป็นกองอาบัติทุกกฏ . ๑ เกิดขึ้น
 ด้วยสมุฏฐาน . ในสมุฏฐานแห่งอาบัติทั้ง ๖ คือเกิดขึ้นทางกายกับจิต ไม่เกิด
 ขึ้นทางวาจา . เป็นอาบัติคาชกรณ ในอธิกรณ์ ๔ . ๑ ระวังด้วยสมณะ ๓ ใน
 สมณะ ๓ คือระวังด้วยสัมมาชาวนัย . ด้วยปณฺณญาकरणะ . ด้วยสัมมาชาวนัย
 กับคณฺวิคตารกะ . ข้ออื่น ๆ ก็คล้ายกันกับข้อนี้ ก็อ มีคำถามคำถามอย่างนี้
 เรื่อยไป จนกระทั่งถึงข้อสุดท้าย . ข้อสุดท้ายนั้นว่า ภิกษุณีขอมสมมานัน
 ต้องอาบัติกี่ประการ ? แก้ว ต้องอาบัติ ๒ ประการ คือ ระวังด้วยคิดว่าจักฉน
 ต้องทุกกฏ เวลานั้นต้องปาฏิเทสนียะทุกทีกลืน . อาบัติเหล่านั้นเป็นวิบัติไหน
 ในวิบัติ ๔ ? สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติเท่าไร ในกองอาบัติ ๑ ? เกิดขึ้นด้วย
 สมุฏฐานเท่าไร ในสมุฏฐานแห่งอาบัติทั้ง ๖ ? เป็นอธิกรณ์อะไรในอธิกรณ์ ๔ ?
 ระวังด้วยสมณะเท่าไร ในสมณะ ๓ ? แก้ว อาบัติเหล่านั้นเป็นวิบัติ . ในวิบัติ ๔
 คือเป็นอาจารย์ . ๑ สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติ ๒ ในกองอาบัติ ๑ คือ กอง
 อาบัติปาฏิเทสนียะ . กองอาบัติทุกกฏ . ๑ เกิดขึ้นด้วยสมุฏฐาน ๔ ในสมุฏฐาน
 แห่งอาบัติทั้ง ๖ คือ เกิดขึ้นทางกาย . เกิดขึ้นทางกายกับวาจา . เกิดขึ้น
 ทางกายกับจิต . เกิดขึ้นทางกายวาจาจิต . ๑ เป็นอาบัติคาชกรณในอธิกรณ์ ๔ . ๑
 ระวังด้วยสมณะ ๓ ในสมณะ ๓ คือ ระวังด้วยสัมมาชาวนัย . ปณฺณญาकरणะ .
 สัมมาชาวนัยกับคณฺวิคตารกะ . ดังนี้

ต่อไปนี้ว่าด้วยเนื้อความเริ่มแต่วารที่ . คือ กัตถบัญญัติคือการต่อไปอีก
 กล่าวคือ ในกัตถบัญญัติวารนั้นว่า สิกขาบทของนางภิกษุณีข้อไหน ทรง
 บัญญัติที่ไหน แล้วมีคำถามเป็นคู่ ๆ กันไป เริ่มแต่ปาราชิกข้อที่ ๑ ไป จนจบ
 ปาฏิเทสนียะ ๘ กล่าวคือ ปาราชิกข้อที่ ๑ นั้น มีคำถามว่า ปาราชิกที่ภิกษุณี
 ต้องเพราะบังขยับคือการขืนดีต่อการถูกต้องร่างกายนั้น สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า
 ผู้รู้ ผู้เห็น ผู้เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงบัญญัติที่ไหน ? แก้ว
 ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี . ๑ มีใครเป็นต้นเหตุ ? มีนางสุนทรีนั้นหาภิกษุณีเป็น
 ต้นเหตุ . ๑ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องนางสุนทรีนั้นหาภิกษุณีมีความกำหนัด
 ขืนดีต่อการที่บุรุษผู้กำหนดถูกต้องร่างกาย . ปาราชิกข้อนี้ มีบัญญัติ อนุมัติ

อนันนบัญญัติหรือไม่ ? แก้วว่า มีบัญญัติเดียว ไม่มีอนบัญญัติ ไม่มีอน-
 บันนบัญญัติ . ๑ ปารชิกข้อนี้เป็นบัญญัติในที่ทั้งปวง หรือเป็นบัญญัติเฉพาะ
 ประเทศ ? แก้วว่า เป็นบัญญัติในที่ทั้งปวง . ๑ ปารชิกข้อนี้เป็นสาธารณบัญญัติ
 หรืออสาธารณบัญญัติ ? แก้วว่า เป็นอสาธารณบัญญัติ . ๑ ถามว่า เป็นบัญญัติ
 ฝ่ายเดียว หรือเป็นบัญญัติ ๒ ฝ่าย ? แก้วว่า เป็นบัญญัติฝ่ายเดียว . ๑ ถามว่า
 หยั่งลงในอุเทศไหน นับเข้าในอุเทศไหนแห่งอุเทศปาฏิโมกข์ทั้ง ๘ ? แก้วว่า
 หยั่งลงในนิทานอุเทศ นับเข้าในนิทานอุเทศ . ๑ มาโดยอุเทศไหน ? มาโดย
 อุเทศที่ ๒ . ๑ เป็นวิบัติไหนในวิบัติ ๘ ? เป็นสัถวิบัติ . ๑ เป็นกองอาบัติไหน ใน
 กองอาบัติ ๘ ? เป็นกองอาบัติปารชิก . ๑ เกิดขึ้นด้วยสมุฏฐานเท่าไร ใน
 สมุฏฐาน ๖ . ๑ เกิดขึ้นด้วยสมุฏฐาน ๑ คือ กายกับจิตเท่านั้น . ๑ คำถามคำแกล
 ขัดต่อ ๆ ไป เหมือนกันที่มีมาแล้วในกัณฑ์ก่อน ๆ ที่ว่าด้วยกัณฑ์บัญญัติการนั้น
 ส่วนคำถามข้อสุดท้ายว่า ใครเป็นผู้นำสืบ ๆ กันมา ? แก้วว่า พระอริยสาวก
 ทั้งหลายมีพระอุบาลีเถระเจ้า เป็นต้น นำสืบ ๆ กันมา

ปารชิกข้อที่ ๒ คือข้อว่า เป็นปารชิกเพราะปัจจัยที่ปกปิดโทษนั้น ทรง
 บัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี . ๑ มีใครเป็นคัมเหต ? มีนางดูล-
 นันทากิกษณเป็นคัมเหต . ๑ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องนางดูลนันทากิกษณ
 รื้อขุว่ากิกษณอื่นต้องปารชิกแล้ว แต่ไม่โจทก์ท้วงด้วยตนเอง ไม่บอกแก่หมู่
 คณะ . ๑ ปารชิกข้อนี้ มีบัญญัติ . ๑ มีสมุฏฐาน . ๑ เหมือนสิกขาบทข้อที่ว่า
 ด้วยการทอดธุระ

ข้อที่ ๓ ว่า เป็นปารชิกเพราะปัจจัยที่ไม่สละ ในเมื่อถูกสวดตมณภาส
 ถึง ๓ ครั้งแล้วนั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี . ๑ มีใครเป็น
 คัมเหต ? มีนางดูลนันทากิกษณเป็นคัมเหต . ๑ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะ
 เรื่องนางดูลนันทากิกษณประพฤติตามพระอริยฎีกกษ ผู้ที่ถูกสงฆ์พร้อมกันยก
 วัตร . ๑ อาบัติข้อนี้ มีบัญญัติ . ๑ มีสมุฏฐาน . ๑ เหมือนสิกขาบทข้อที่ว่าด้วย
 การทอดธุระ

ข้อที่ ๓ ว่า เป็นปาราชิกเพราะบิณฑบาตที่ห้าให้บริบูรณ์นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นคันเหตุนั้น ? มีภิกษุณีพวกฉัพพัคคีย์เป็นคันเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องภิกษุณีพวกฉัพพัคคีย์ทำวัตรที่ ๕ ให้เต็ม ฯ ปาราชิกข้อนี้ มีบัญญัติ ๑ ฯ มีสมุฏฐาน ๑ เหมือนในสิกขาบทข้อที่ว่าการทอดธุระ ฯ จบข้อว่าด้วยปาราชิกเพียงเท่านั้น

ข้อว่าด้วยสังฆาติเสสนั้นว่า เป็นสังฆาติเสสเพราะบิณฑบาตที่ภิกษุณีร้องหื้อคนนั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นคันเหตุ ? มีนางอุลลันตาทาภิกษุณีเป็นคันเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องนางอุลลันตาทาภิกษุณีร้องหื้อคน ฯ สังฆาติเสสข้อที่ ๑ นี้ มีบัญญัติ ๑ ฯ เป็นบัญญัติในที่ทั้งปวง ฯ เป็นอสาธารณบัญญัติ ฯ เป็นบัญญัติสำหรับภิกษุณีฝ่ายเดียว ฯ หยั่งลงในนิทานอุเทศ ฯ นับเข้าในนิทานอุเทศ ฯ มาโดยอุเทศที่ ๓ ฯ เป็นสัถวิบัติ ฯ เป็นกองอาบัติสังฆาติเสส ฯ เกิดขึ้นด้วยสมุฏฐาน ๒ คือ เกิดขึ้นทางกาย ๑ เกิดขึ้นทางกาย วาจา ใจ ๑ ฯ คำถามคำถามอื่น ๆ ก็เหมือนกับที่กล่าวมา

สังฆาติเสสข้อที่ ๒ ว่า เป็นสังฆาติเสสเพราะบิณฑบาตให้หญิงโจรอุปสมบทนั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นคันเหตุ ? มีนางอุลลันตาทาภิกษุณีเป็นคันเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องนางอุลลันตาทาภิกษุณีให้หญิงโจรอุปสมบท ฯ อาบัติข้อนี้ มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๒ คือ วาจา กับ ใจ ๑ กาย วาจา ใจ ๑

สังฆาติเสสข้อที่ ๓ ว่า เป็นสังฆาติเสสเพราะบิณฑบาตที่เข้าไปบ้านแต่ผู้เดียว นั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นคันเหตุ ? มีภิกษุณีองค์หนึ่งเป็นคันเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องภิกษุณีองค์หนึ่งเข้าไปบ้านแต่ผู้เดียว ฯ ข้อนี้มีบัญญัติ ๑ มีอนุบัญญัติ ๓ มีสมุฏฐาน ๑ เหมือนปฐมปาราชิก

ข้อที่ ๔ ว่า เป็นสังฆาติเสสเพราะบิณฑบาตที่ภิกษุณีไม่ขออนุญาตคือคณะสงฆ์ก่อน ยกโทษให้แก่ภิกษุณีผู้ที่ถูกสงฆ์ยกวัตรแล้วนั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นคันเหตุ ? มีนางอุลลันตาทาภิกษุณีเป็นคันเหตุ ฯ

เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องนางอุลลันนทาภิกษุณีทำผิดในข้อนี้ คือ นางอุลลันนทาภิกษุณีไม่ขออนุญาตต่อคณะสงฆ์ผู้ลงโทษก่อน ยกโทษให้แก่ภิกษุณีผู้ที่ถูกสงฆ์พร้อมกันยกวัตร ฯ ข้อนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑ เหมือนในสิกขาบทข้อที่ว่าด้วยการทอดธุระโน้น

ข้อที่ ๕ ว่า เป็นสังฆาติเสสเพราะปัจจัยที่ภิกษุณีผู้กำหนด รับของหวานของควาด้วยมือของตนเองจากมือบุรุษผู้กำหนดนั้น ทรงบัญญัติที่ไหน ? ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีใครเป็นต้นเหตุ ? มีนางสุนทรีนันทาภิกษุณีเป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องอะไร ? เพราะเรื่องนางสุนทรีนันทาภิกษุณี รับอำมริสจากมือบุรุษผู้กำหนดด้วยความกำหนด ฯ ข้อนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑ เหมือนปฐมปาราชิก

ข้อที่ ๖ ว่า เป็นสังฆาติเสสเพราะปัจจัยที่แนะนำภิกษุณีอื่นให้รับของหวานหรือของหวานจากมือบุรุษนั้น ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีนางภิกษุณีองค์หนึ่งเป็นต้นเหตุ ฯ เพราะนางภิกษุณีนี้นำผิดดังที่ว่า ข้อนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑

ข้อที่ ๗ ว่า เป็นสังฆาติเสสเพราะเหตุที่ภิกษุณีผู้โกรธ ไม่ยอมสละในเมื่อถูกสวดสมณภาสจนจบถึง ๓ ครั้งแล้วนั้น ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีนางจันทกาลภิกษุณีเป็นต้นเหตุ เพราะนางจันทกาลภิกษุณีโกรธแล้วกล่าวว่า ข้าพเจ้าจะลาพระพุทฺธ พระธรรม พระสงฆ์ ข้าพเจ้าจะลาสิกขาบท ฯ ข้อนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑ เหมือนข้อที่ว่าด้วยการทอดธุระโน้น

ข้อที่ ๘ ว่า เป็นสังฆาติเสสเพราะปัจจัยที่ภิกษุณีโกรธ คิดเคียนในอธิกรณอันใดอันหนึ่งแล้วไม่ยอมสละ ในเมื่อจบการสวดสมณภาสครั้งที่ ๓ แล้ว ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีนางจันทกาลภิกษุณีเป็นต้นเหตุ ฯ เพราะเรื่องนางจันทกาลภิกษุณีโกรธ ในอธิกรณอันหนึ่งแล้วกล่าวว่า ภิกษุณีทั้งหลายทำด้วยอกติ ๔ ฯ ข้อนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑ เหมือนกับในข้อที่ว่าด้วยการทอดธุระ

ข้อที่ ๙ ว่า เป็นสังฆาติเสสเพราะปัจจัยที่พวกภิกษุณีผู้คลุกคลีกัน ไม่ยอมเลิกละในเมื่อจบการสวดสมณภาสจบครั้งที่ ๓ นั้น ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีนางภิกษุณีหลายองค์ด้วยกันเป็นต้นเหตุ ฯ เพราะภิกษุณีหลายองค์ด้วยกันอยู่คลุกคลีกัน ฯ ข้อนี้มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑

ข้อที่ ๑๐ ว่า เป็นสงฆาภิเสกเพราะบิณฑบาตที่ภิกษุณีผู้ชักนำให้ภิกษุณีอื่นคลุกคลีกัน ไม่ยอมเลิกละในเมื่อจบการสวดสมณภาสครั้งที่ ๓ นั้น ทรงบัญญัติที่กรุงสาวัตถี ฯ มีนางอุตถมนันทาภิกษุณีเป็นต้นเหตุ ฯ เพราะนางอุตถมนันทาภิกษุณีชักนำภิกษุณีอื่นว่า พวกท่านจงอยู่คลุกคลีกัน อย่าอยู่แยกกัน ฯ ข้อนี้ มีบัญญัติ ๑ มีสมุฏฐาน ๑ ดังนี้

สิกขาบทข้อต่อไป ก็มีนัยเหมือนที่แล้ວมาในกัณฑ์ที่ว่าด้วยกัถนบัญญัติวารจางคันโน้น เพราะแปลกันแต่เพียงว่า ในกัถนบัญญัติวารนี้ ว่าด้วยบิณฑบาต คือ ว่าด้วยเหตุที่ต้องอาบัติเท่านั้น ส่วนในกัถนบัญญัติวารก่อน ไม่ได้ว่าด้วยบิณฑบาต สันเนอความในกัถนนี้เพียงเท่านั้น เหว่ ก็มี ด้วยประการฉะนี้ ฯ

กัณฑ์ที่ ๒๔

คัมภีร์ปรีวาวรรค

ว่าด้วยคำปจณาวิสาขนาในกถาบัญญัติวารที่ ๒ เป็นต้น

กายสัสคัค สาทิชนปจญา กถิ อาปคฺคิโย อาปชฺชติ ฯ กายสัสคัค สาทิชนปจญา ปณฺณ อาปคฺคิโย อาปชฺชติคฺคิ.

ณ บัณฺเฑ อาคมภาหจกัได้นสคกัมภีร์ปรีวาวรรค กัณฑ์ที่ ๒๔ ว่าด้วยคำปจณาวิสาขนาในกถาบัญญัติวารที่ ๒ วิบัติวารที่ ๓ สังคหวารที่ ๔ สมุฏฐานวารที่ ๕ อธิกรณวารที่ ๖ สมถวารที่ ๗ สมุจจยวารที่ ๘ อนิกถาว์ด้วยอาบัติปารวชิกเป็นต้นของนางภิกษุณี สืบต่อไป เพื่อให้เป็นประโยชน์แก่พระพุทธศาสนา และพุทธศาสนิกชนทั้งหลายตลอดกาลนาน

บาลี

ดำเนินความตามวาระพระบาลี ที่ได้ยกขึ้นไว้เป็นเบื้องต้นแห่งเทศนานี้ว่า ภิกษุณีต้องอาบัติเท่าไร เพราะบิณฑบาตที่ชักนำการคลุกคลีร่างกาย ฯ แก้วว่า ต้อง

อาบัติ ๕ ประการ คือ ภิกษุผู้ยินยอมต่อการที่บรรพบุรุษกำหนดจับต้องร่างกายตั้งแต่
รากง้วนลงมาตั้งแต่เข้าขึ้นไปต้องปาราชิก ภิกษุถูกต้องกายหญิงด้วยกายคน
ต้องสังฆาติเสส ฯ ถูกต้องของเนื้อในกายด้วยกายคนต้องถุลลัจจัย ฯ ถูก
ต้องของเนื้อในกายด้วยของเนื้อในกายต้องทุกกฏ ฯ จักขุมอื่นต้องปาจิตคีย์
ดังนี้ ๑ ภิกษุ ภิกษุณีต้องอาบัติเท่าไร เพราะบ้งจับที่ปกปิดโทษ ฯ แก้วว่า ต้อง
อาบัติ ๕ ประการ คือ ภิกษุผู้รู้ถือว่าภิกษุอื่นต้องปาราชิกแล้วปกปิดไว้ ต้อง
ปาราชิก ฯ สงสัยปกปิดไว้ต้องถุลลัจจัย ฯ ภิกษุปกปิดสังฆาติเสสต้อง
ปาจิตคีย์ ฯ ปกปิดอาจารวัติกต้องทุกกฏ ดังนี้ ๑ ภิกษุ ภิกษุณีต้องอาบัติ ๕
ประการ เพราะบ้งจับที่ไม่เลิกละในเมื่อจบการสวดสมณภาสครั้งที่ ๓ แล้ว ฯ
แก้วว่า ต้องอาบัติ ๕ ประการ คือ ภิกษุผู้ประพฤติกามผู้ถูกยกกวัดแล้ว สงฆ์สวด
สมณภาสจบ ๓ ครั้งแล้วไม่ยอมเลิกละ ต้องทุกกฏด้วยญัตติ ต้องถุลลัจจัยด้วย
กรรมวาจา ๒ ต้องปาราชิกในเวลาจบกรรมวาจา ฯ ภิกษุผู้ประพฤติกาม
ภิกษุผู้จะทำลายสงฆ์ เมื่อถูกสวดสมณภาสถึง ๓ ครั้งแล้วไม่ยอมเลิกละ ต้อง
สังฆาติเสส ฯ ภิกษุไม่สละความเห็นอันลามกในเมื่อจบการสวดสมณภาส
ถึง ๓ ครั้งแล้วต้องปาจิตคีย์ ดังนี้ ๑ ภิกษุต้องอาบัติ ๕ ประการ เพราะบ้งจับที่
ทำให้วัคฤห์ ๔ บริบูรณ์ ฯ แก้วว่า ต้องอาบัติ ๓ ประการ คือ ภิกษุที่บรรพ
นอกว่าจงมาที่ห้องนี้ แล้วก็ไปถามคำบอกของบรรพต้องทุกกฏ ฯ พออย่างเข้า
สู่ระยะไควงแขนของบรรพ ต้องถุลลัจจัย ทำวัคฤห์ ๔ ให้บริบูรณ์ ต้องปาราชิก
ดังนี้ ๑ จบปาราชิกเพียงเท่านั้น

ภิกษุต้องอาบัติ ๓ ประการ เพราะบ้งจับที่ร้องฟ้องคดีในโรงศาล คือ บอก
แก่ผู้หนึ่งต้องทุกกฏ บอกแก่คนที่สองต้องถุลลัจจัย ในเวลาเสร็จคดีต้อง
สังฆาติเสส อันนี้เป็นสังฆาติเสสข้อที่ ๑

ข้อที่ ๒ ว่า ภิกษุต้องอาบัติ ๓ ประการ เพราะบ้งจับที่ให้หญิงโจรอุป-
สมบท คือ ต้องทุกกฏด้วยญัตติ ต้องถุลลัจจัยด้วยกรรมวาจา ๒ ต้องสังฆาติเสส
ในเวลาจบกรรมวาจา

ข้อที่ ๓ ว่า ภิกษุต้องอาบัติ ๓ ประการ เพราะบ้งจับที่เข้าบ้านแต่ผู้เดียว
คือ ขณะเดินไปต้องทุกกฏ ฯ ยกเท้าก้าวแรกก้าวต่อไปต้องถุลลัจจัย ฯ ยก
เท้าก้าวที่ ๒ เข้าไปต้องสังฆาติเสส

ข้อที่ ๔ ว่า ภิกษุณีต้องอาบัติ ๓ ประการ เพราะบิณฑิยที่ไม่บอกคณะสงฆ์
ก่อน ขกโทษให้แก่ภิกษุณีผู้ถูกขกวัตร คือ ต้องทุกกฏด้วยญัตติ ต้องถูกลัจฉัย
ด้วยกรรมวาจา ๒ ๑ คือสังฆาতিเสสในเวลาจบกรรมวาจา

ข้อที่ ๕ ว่า ภิกษุณีต้องอาบัติ ๓ ประการ เพราะบิณฑิยที่รับของหวานของ
สาวด้วยมือของตนเองจากมือบุรุษผู้กำหนดมาฉันด้วยความกำหนด คือขณะรับด้วย
คิดว่าจักฉันต้องถูกลัจฉัย ๑ เวลานั้นต้องสังฆาติเสสทุกเวลาฉัน ๑ ฉัน
แล้วรับประเคนน้ำ และไม่มีสัพพันต้องทุกกฏ

ข้อที่ ๖ ว่า ภิกษุณีต้องอาบัติ ๓ ประการ เพราะบิณฑิยที่ส่งเสริมภิกษุณี
อื่นให้รับของหวานของคามฉันว่า บุรุษนั้นจักกำหนดหรือไม่ก็ตาม จักทำ
อะไรแก่เธอได้ เพราะเธอไม่กำหนดฉันนี้ บุรุษนั้นให้ของหวานหรือของคามฉันใด
แก่เธอ เธอจงรับด้วยมือของเธอมาฉันเถิด คือ ภิกษุณีนั้นขณะรับต้องทุกกฏ
ขณะฉันต้องถูกลัจฉัย ฉันแล้วต้องสังฆาติเสส

ข้อที่ ๗ ว่า ภิกษุณีต้องอาบัติ ๓ ประการ เพราะบิณฑิยที่ภิกษุณีโกธแล้ว
ไม่ยอมเลิกละในเมื่อจบการสวดสมณาสถัง ๓ ครั้ง คือ ต้องทุกกฏด้วยญัตติ
ต้องถูกลัจฉัยด้วยกรรมวาจา ๒ คือสังฆาติเสสในเวลาจบกรรมวาจา

ข้อที่ ๘ ว่า ภิกษุณีต้องอาบัติ ๓ ประการ เพราะบิณฑิยที่ไม่เลิกละซึ่ง
การเคในเรือนไม่ชำระธรรณ ในเมื่อจบการสวดสมณาสถังครั้งที่ ๓ คือ
ต้องทุกกฏด้วยญัตติ ต้องถูกลัจฉัยด้วยกรรมวาจา ๒ คือสังฆาติเสสในเวลา
จบกรรมวาจา

ข้อที่ ๙ ว่า ภิกษุณีผู้คลุกคลีต้องอาบัติ ๓ ประการ เพราะบิณฑิยที่ไม่เลิกละ
ในเวลาจบการสวดสมณาสถังครั้งที่ ๓ แล้ว คือ ต้องทุกกฏด้วยญัตติ ต้องถูกลัจฉัย
ด้วยกรรมวาจา ๒ คือสังฆาติเสสในเวลาจบกรรมวาจา

ข้อที่ ๑๐ ว่า ภิกษุณีต้องอาบัติ ๓ ประการ เพราะบิณฑิยไม่เลิกละ
การส่งเสริมให้ภิกษุณีอยู่คลุกคลีกันในเวลาจบการสวดสมณาสถังครั้งที่ ๓ แล้ว คือ
ต้องทุกกฏด้วยญัตติ ต้องถูกลัจฉัยด้วยกรรมวาจา คือสังฆาติเสสในเวลาจบ
กรรมวาจา จบสังฆาติเสสเพียงเท่านั้น ๑ ส่วนกองอาบัติอื่น ๆ คือ นิสสัคคิย
ปาจิตคิย สหกริยปาจิตคิย เสงขิวัตร คตตคณิงปาฏิเทสนิยะ ก็มีความคล้ายกับนัยที่
แสดงมาแล้วนั้น จบกคิอาบัติควารที่ ๒ เพียงเท่านั้น

ในวิบัติวรรที่ ๓ ว่า อาบัติต้องเพราะบังจ้อ คือ การทักขณียันต์
ต่อการถูกต้องร่างกายเป็นวิบัติอะไรในวิบัติ ๔ ๑ แก้ว เป็นวิบัติ ๒ ก็เป็น
สกลวิบัติ เป็นอาจารย์วิบัติ ดังนี้ ไปจนกระทั่งจบปาฏิเทสนียะ

ในสังคหวรรที่ ๔ ว่า อาบัติที่ต้องเพราะบังจ้อ คือ การยันต์ต่อการถูก
ต้องร่างกายสงเคราะห์ด้วยอาบัตติกอง ในอาบัติทั้ง ๑ กอง ๑ แก้ว สงเคราะห์
ด้วยอาบัติ ๕ กอง คือ ปาราชิก ๑ สังฆาติเสส ๑ ถุลลจัญ ๑ ปาจิตตีย์ ๑
ทุกกฏ ๑ ๑ ข้ออื่น ๆ ก็เหมือนที่แล้วมา ข้อสุดท้ายว่า อาบัติที่ต้องเพราะ
ภิกษุณิฆอนมสัมมานันน สงเคราะห์ด้วยอาบัตติกอง แก้ว สงเคราะห์ด้วย
อาบัติ ๒ กอง คือ ปฏิเทสนียะกับทุกกฏ ดังนี้

ในสมุฏฐานวรรที่ ๕ ว่า อาบัติที่ต้องเพราะการทักขณียันต์ต่อการถูก
ต้องร่างกาย เกิดขึ้นด้วยสมุฏฐานกัประการในสมุฏฐานทั้ง ๖ แก้ว เกิดขึ้น
ด้วยสมุฏฐาน ๑ ประการ คือ เกิดขึ้นด้วยกายและจิตเท่านั้น ข้ออื่น ๆ เหมือน
ที่แล้วมา ๑ ข้อสุดท้ายว่า อาบัติที่ต้องเพราะภิกษุณิฆอนมสัมมานัน เกิดขึ้น
ด้วยสมุฏฐานกัประการ ๑ แก้ว เกิดขึ้นด้วยสมุฏฐาน ๔ ประการ คือ กาย ๑
กายกับวาจา ๑ กายกับจิต ๑ กายวาจาจิต ๑

ในอธิกวรรที่ ๖ ว่า อาบัติที่ต้องเพราะบังจ้อที่ยันต์ต่อการถูกต้อง
ร่างกายเป็นอธิกวรรไหนในอธิกวรร ๔ ๑ แก้ว เป็นอาบัตติการณ์ ส่วน
ข้ออื่น ๆ เหมือนที่แล้วมา ๑ ข้อสุดท้ายว่า อาบัติที่ต้องเพราะภิกษุณิฆอนมสัม
มานันเป็นอธิกวรรไหน แก้ว เป็นอาบัตติการณ์

ในสมถวรรที่ ๗ ว่า อาบัติที่ต้องเพราะบังจ้อที่ยันต์ต่อการถูกต้องร่างกาย
ระงับด้วยสมถะกัประการในสมถะทั้ง ๑ ๑ แก้ว ระงับด้วยสมถะ ๑ ประการ
คือ สัมมุขาวินัย ๑ ปฏิญญาตกระณะ ๑ คิณวัคตารกะ ๑ ข้อค่อ ๆ ไปเหมือน
ที่แล้วมา ข้อสุดท้ายว่า อาบัติที่ต้องเพราะบังจ้อที่ภิกษุณิฆอนมสัมมานัน ระงับ
ด้วยสมถะกัประการ ๑ แก้ว ระงับด้วยสมถะ ๑ ประการ คือ สัมมุขาวินัย ๑
ปฏิญญาตกระณะ ๑ คิณวัคตารกะ ๑

ในสมุจจยวรรที่ ๘ ว่า ภิกษุณิต้องอาบัตติกัประการ เพราะบังจ้อ
ที่ยันต์ต่อการถูกต้องร่างกาย แก้ว ต้องอาบัติ ๔ ประการ คือ ภิกษุณิผู้

กำหนดขึ้นคือ การที่บุรุษผู้กำหนดถูกต้องร่างกายตั้งแต่รากขวัญลงมา ทั้งแต่เข้า
ขึ้นไป คือ ปาริชาติ ๑ ภิกษุถูกต้องกายหญิงด้วยกายคนต้องสังฆาทิเสส ๑
ภิกษุถูกต้องของเนื้อกายหญิงด้วยกายคน ต้องถูกล้างจักษ ๑ ถูกต้องของเนื้อ
กายหญิงด้วยของเนื้อกายคนต้องทุกกฏ ๑ จักขุอื่นให้หัวเราะเล่น คือ
ป.จิตตีย์ ๑ มีคำถามต่อไปว่า อาบัติเหล่านั้นจัดเป็นวิบัติกี่ประการ ใน
วิบัติ ๕ ๑ สงเคราะห์ด้วยอาบัตীগองในอาบัติทั้ง ๘ กอง เกิดขึ้นด้วยสมุฏฐาน
เท่าไรในสมุฏฐานทั้ง ๖ ๑ เป็นอธิกรณ์ไหนในอธิกรณ์ ๔ ๑ ระวังด้วยสมณะ
เท่าไรในสมณะ ๘ ๑ แก้วว่า อาบัติเหล่านั้นเป็นวิบัติ ๒ ในวิบัติ ๕ คือ เป็น
สัลวิบัติ ๑ เป็นอาจารย์วิบัติ ๑ อาบัติเหล่านั้นสงเคราะห์ด้วยอาบัติ ๕ กอง
ในอาบัติทั้ง ๘ กอง คือ จัดเข้าในกองอาบัติปาริชาติ ๑ ในกองอาบัติสังฆา-
ติเสส ๑ ในกองอาบัติถูกล้างจักษ ๑ ในกองอาบัติปาจิตตีย์ ๑ ในกองอาบัติ
ทุกกฏ ๑ เกิดขึ้นด้วยสมุฏฐาน ๑ ในสมุฏฐานทั้ง ๖ คือ เกิดขึ้นด้วยกาย
กับจิต ไม่เกิดขึ้นด้วยวาจา ๑ เป็นอาบัติตาริกรณ์ในอธิกรณ์ ๔ ๑ ระวังด้วย
สมณะ ๓ ในสมณะ ๘ คือ ระวังด้วยสัมมชวณีย์ ๑ ปฏิญญาตกระณะ ๑ คิน-
วักตารกะ ๑ ข้อต่อไปเหมือนนัยที่แล้มาแล้ว ๑ ข้อสุดท้ายว่า ภิกษุณีต้อง
อาบัตินี้ประการ เพราะมีจักษที่ขอมมสัมมานัน ๑ แก้วว่า ต้องอาบัติ ๒ ประการ
คือ ระวังด้วยคิดว่าจักฉน คือ ทุกกฏ ๑ เวลานั้นต้องปาฏิเทสนียะทุกเวลา
กลัน ๑ มีคำถามต่อไปว่า อาบัติเหล่านั้นจัดเป็นวิบัติกี่ประการ ในวิบัติ ๕ ๑
สงเคราะห์ด้วยกองอาบัตীগองในอาบัติทั้ง ๘ กอง ๑ เกิดขึ้นด้วยสมุฏฐานเท่าไร
ในสมุฏฐานทั้ง ๖ ๑ เป็นอธิกรณ์อะไร ๑ ในอธิกรณ์ ๔ ระวังด้วยสมณะเท่าไร
ในสมณะ ๘ ๑ แก้วว่า อาบัติเหล่านั้นเป็นวิบัติ ๑ ในวิบัติ ๕ คือ เป็นอาจารย์-
วิบัติ ๑ สงเคราะห์ด้วยอาบัติ ๒ กอง คือ ปาฏิเทสนียะ ๑ ทุกกฏ ๑ เกิดขึ้นด้วย
สมุฏฐาน ๑ คือ กาย ๑ กายกับวาจา ๑ กายกับจิต ๑ กายกับวาจาจิต ๑
เป็นอาบัติตาริกรณ์ในอธิกรณ์ ๔ ๑ ระวังด้วยสมณะ ๓ ในสมณะ ๘ คือ
สัมมชวณีย์ ๑ ปฏิญญาตกระณะ ๑ คินวักตารกะ ๑ ดังนี้

ก็แลเนื้อความทั้งหลายความที่แสดงมาแล้วตั้งแต่กัณฑ์ที่ ๑ จนถึงกัณฑ์ที่
๒๔ นี้ มีเนื้อความซ้ำกันอยู่มาก แปรกกันบ้างเพียงเล็กน้อยเท่านั้น แต่ขอท่าน

ผู้มีความรู้ทั้งหลายจงพยายามอ่าน พยายามฟัง พยายามคิด ให้มาก จึงจักได้
ความรู้ ความเข้าใจตามที่แสดงมา ถ้าหาไม่จะรู้สึกลำบากใจว่าเป็นการหน่อ
เพราะเนื่อความโดยมากย่อมมีสาขากายกที่จะจับใจความได้ ๆ คำที่ควรอธิบาย
นั้นมีอยู่ไม่มากนัก คือมีอยู่เพียงว่าด้วยวารเท่านั้น กล่าวคือ คำว่าวารนั้นท่าน
จำแนกออกไว้เป็น ๘ ประการ อันได้แก่กตาวัตติการ มีคำว่า ภิกษุสงฆ์เสนาเมตฺต
ธรรมต้องอาบัติก็ประการเป็นต้น ดังนี้ ๑. วิบัติการ ว่าอาบัติของภิกษุผู้สงฆ์
เมตฺตจักเป็นวิบัติก็ประการในวิบัติ ๔ ดังนี้ ๑. สังคหาว ว่าด้วยอาบัติของภิกษุผู้
สงฆ์เสนาเมตฺตธรรมสงเคราะห์ด้วยอาบัตติกอง ดังนี้ ๑. สมุฏฐานวาร ว่าด้วยอาบัติ
ของภิกษุผู้สงฆ์เสนาเมตฺตธรรมเกิดขึ้นด้วยสมุฏฐานเท่าไร ดังนี้ ๑. อธิกรณวาร ว่าด้วย
อาบัติของภิกษุผู้สงฆ์เสนาเมตฺตธรรม จักเป็นอธิกรณอะไรดังนี้เป็นต้น ๑. สมถวาร
ว่าด้วยอาบัติของภิกษุผู้สงฆ์เสนาเมตฺตธรรม ระงับด้วยสมถะก็ประการในสมถะ ๑
ดังนี้เป็นต้น ๑. กตาวัตติการ ว่าด้วยทรงบัญญัติปาราชิกที่ต้องเระ ระบับจับทัภิกษ
ล่วงละเมิดข้อห้ามดังนี้ ดังนี้ ๑. รวมเป็น ๘ วารด้วยกัน ๆ ทั้ง ๘ วารนั้นทั้ง
เบื้องต้น เบื้องปลาย ๆ เบื้องต้นนั้นได้แก่คำถามโดยไม่กล่าวถึงเหตุบังจับ
เบื้องปลายนั้นได้แก่คำถามคำแก้กล่าวถึงเหตุบังจับ ๆ จึงจักเป็น ๑๖ วาร
ทั้ง ๑๖ วารนั้นมันยักกล่าวถึงสิกขาบทของภิกษุและภิกษุณีด้วยกัน ทั้ง ๑๖ วารนั้น
เรียกว่าโสฬสวาร สันคำที่ควรอธิบายในพระวินัยกถาชั้นเพียงเท่านี้.

เอวี่ ก็มี ด้วยประการฉะนี้ ๆ

กณฺททิ ๒๕

คัมภีร์ปริวารวรรค

ว่าด้วยเนื่อความย่อแห่งสมุฏฐานที่สำคัญ

อนิจฺจา สหฺมาสงฺขารา ทุกฺขานตฺตา จ สงฺขตา ๆ นิพฺพานญฺเจว
ปณฺณสฺสตี อนนตฺตา อิตฺติ นิจฺจนฺตา ๆ พุทฺธจฺจนฺเต อนุปฺปนฺเน พุทฺธาหิจฺเจ อนนฺตฺเต
เทสํ สภากขมฺมานิ นาม มตฺตํ น ญาตฺติ.

ณ บัดนี้ อาคมภา จักได้แสดงคัมภีร์ปรีวาวรรค กัณฑ์ที่ ๒๕ ว่าด้วย
เนื้อความย่อแห่งสมุฏฐานที่สำคัญ สืบต่อไป เพื่อให้เป็นประโยชน์แก่พระพุท
ศาสนา และพระศาสนิกชนทั้งหลายตลอดกาลนาน

บาลี

คำเน้นความตามวาระ ะบาลี ที่ได้ยกขึ้นไว้เป็นเบื้องต้นแห่งเทศนานั้นว่า
สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ทรงวินิจฉัยว่า สังฆารทั้งปวงไม่เที่ยง สังฆา
ทั้งปวงเป็นทุกข์ ธรรมทั้งปวงเหตุนิจจังทุกขัง เป็นของบังคับไม่ได้ นิทาน
ระองค์ทรงวินิจฉัยแล้วว่า เป็นอนัตตา คือเป็นของไม่ใช่ตัวตน เป็นของ
บังคับไม่ได้ ฯ เมื่อดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ คือ พระพุทธเจ้ายังไม่เกิดขึ้นในโลก
แม้แต่ชื่อแห่งธรรม ที่เป็นฝ่ายเดียวกับกับธรรมเหล่านั้น ก็ไม่มีผู้รู้ ฯ พระ
พุทธเจ้าทั้งหลาย ผู้เป็นมหาวิบุรุษ ผู้มีดวงจักษุบริสุทธิ์ในมนุษยโลก เทวโลก
พรหมโลก ทรงทำทุกกรกิจต่าง ๆ ทรงบำเพ็ญบารมีให้เต็มเปี่ยมแล้วเกิดขึ้น
ในโลก ก็ได้ทรงแสดงธรรมอันกำจัดเสียซึ่งทุกข์ อันนำมาซึ่งสุขแก่โลก
ทั้งหลาย ฯ พระอัครสัทกยมนั้น ผู้มีพระเมตตากรุณาแก่สัตว์โลกทั้งปวง ผู้สูงสุด
กว่าสัตว์โลกทั้งปวง ผู้องอาจตั้งราชสีห์ ได้ทรงแสดงพระไตรปิฎก คือ พระ
วินัย ๑ พระสุตตะ ๑ พระอภิธรรมไว้แล้ว ฯ ถ้าพระวินัย คือ อุกโตวินัย และวิภังค
ขันธกะ มาติกา กับปรีวาร ยังดำรงอยู่ตราบใด พระสัทธรรมก็ยังดำรง
อยู่ตราบนั่น ฯ สิกขาบทที่กล่าวไว้ในคัมภีร์ปรีวารนั้น เป็นนียตสมุฏฐาน
ส่วนสิกขาบทเขื่อนอื่น ๆ ที่เป็นสัมเพทสมุฏฐาน และนิทนสมุฏฐาน ย่อมมี
ปรากฏใน ะบาลีข้างหน้า เพราะฉะนั้น ผู้ใคร่ต่อธรรม ผู้มีศรัทธา ควรศึกษา
คัมภีร์ปรีวาร ฯ ภิกษุทั้งหลายย่อมยกสิกขาบท ที่ทรงบัญญัติไว้ในคัมภีร์วิภังค
ทั้ง ๒ ขึ้นสวดในวันอุโบสถ ข้าพเจ้าจึงจักแสดงสมุฏฐาน ขอบำเพ็ญทั้งหลาย
จากตั้งใจทั้ง กล่าวคือ ปฐมปาราชิก ๑ หุตติยปาราชิก ๑ สัจจวิตทสิกขาบท ๑
สมณภูศาสนสิกขาบท ๑ อติเรกจิวรสิกขาบท ๑ กฐินสิกขาบท ๑ เอฟกโลมสิกขาบท ๑
ปาปโสธัมมสิกขาบท ๑ ภูตาโสจนสิกขาบท ๑ อัทธานปฏิบัติขณสิกขาบท ๑

โดยสัททกสิกขาบท ๑ ฉัตตปาณอกิถานัมมเทสเสสิกขาบท ๑ โจโรฏฐาปน-
สิกขาบท ๑ อนรุธชาติสิกขาบททั้ง ๑ ทั้ง ๑๓ สิกขาบทนี้ มีสมุฏฐานเดียวกัน

ปฐมปาราชิก ๑ สุกกวิสัฏฐิสิกขาบท ๑ กายสังสัคคสิกขาบท ๑ ปฐมอนิเขต
สิกขาบท ๑ อนุปัจฉชสิกขาบท ๑ ภิกขุไม่ปรีปาสิจสิกขาบท ๑ ภิกขุไม่โหนิสัชช-
สิกขาบท ๑ สโกชนสิกขาบท ๑ รโหนิสัชชสิกขาบทอีก ๒ สิกขาบท ๑ อังกลิโฏสก
สิกขาบท ๑ อุทกหัสสธัมมสิกขาบท ๑ ปหารทานสิกขาบท ๑ อุกขิรสิกขาบท ๑
กัมเมชชีวตฺร ๕๓ และอัททกสิกขาบท ๑ คามันเสรคณสิกขาบท ๑ ขาเนนียชน
สิกขาบท ๑ ทลมาตกสิกขาบท ๑ ชตุมัญญุกสิกขาบท ๑ อุกกสัททกสิกขาบท ๑
สิกขาบทที่กำหนดให้ภิกษุณเฑาะออกพรรษาแล้วไปจากทำพรรษา ๑ สิกขาบทที่ว่าด้วยให้
ภิกษุไม่ไปรับโอวาท ๑ สิกขาบทที่ว่าด้วยภิกษุณเฑาะไม่คิดตามพระอุปัชฌาย์ ๑ รวมเป็น
๑๖ สิกขาบทด้วยกัน ๑ ทั้ง ๑๖ สิกขาบทนี้ มีสมุฏฐานเดียว คือ กายกัมมจิตเท่านั้น
เหมือนกับปฐมปาราชิก

หุติยปาราชิก ๑ ทติยปาราชิก ๑ จตุตถปาราชิก ๑ ญูจูลลวาจาสังฆาหิเสส
ข้อที่สาม ๑ อตฺตคามสังฆาหิเสสข้อที่สี่ ๑ ญูจูลลวาจาสังฆาหิเสสทั้ง ๒ ข้อ คือ
ข้อที่แก่งใจแก่ภิกษุอื่นด้วยปาราชิก โดยความโกรธ อันได้แก่สังฆาหิเสส
ข้อที่ ๔ คือ ซึ่งเรียกว่า อมูลสิกขาบท ๑ กับข้อที่ ๕ ซึ่งเรียกว่า อัญญภาคิย
สิกขาบท ๑ อนิเขตข้อที่ ๒ ของภิกษุ ๑ อัจฉินนสิกขาบท คือ สิกขาบท
ที่ว่าด้วยการให้จีวรแก่ภิกษุอื่น แล้วโกรธซึ่งเอามาเสีย ๑ ปริณามนสิกขาบท
คือ สิกขาบทข้อที่ว่าด้วยการน้อมลาภของสงฆ์มาเพื่อตน ๑ มสวาทสิกขาบท
ข้อที่ว่าด้วยการกล่าวเท็จ ๑ โอมสวาทสิกขาบท ข้อที่ว่าด้วยการด่าภิกษุ ๑
ภิกษุเปสฺสุญญสิกขาบท ข้อที่ว่าด้วยการส่อเสียดภิกษุ ๑ ญูจูลลวาจาสังฆาหิเสส
สิกขาบท ข้อที่ว่าด้วยการบอกอาบัติชั่วหยาบ ของภิกษุอื่นแก่อนุปสัมบัน ๑
ปฐมวิชเนสิกขาบท ข้อที่ว่าด้วยการขุดดิน ๑ ภุตคามสิกขาบท ข้อที่ว่า
ด้วยการรกรากภุตคาม ๑ อัญญวาทกสิกขาบท ข้อที่ว่าด้วยการขุดเถลไถน
ในเมื่อถูกสงฆ์ซักถามอาบัติ ๑ อุชฌาณปนเนสิกขาบท ข้อที่ว่าด้วยการตีเคียน
ภิกษุอื่น ๑ วิกขตเนสิกขาบท ข้อที่ว่าด้วยการฉุดคว้าภิกษุอื่นออกจากที่อยู่
ของสงฆ์ ๑ สิญจาสิกขาบท ข้อที่ว่าด้วยการตักน้ำดื่มด้วยมือเล็ก ๆ รดหน้า

หรือคน • อามิสเสกสิกขาบท สิกขาบทที่ว่าด้วยภิกษุที่เคยบิณฑบาตแล้ว
 สอนนางภิกษุณี เพราะเห็นแก่อามิส • ภุคตาสิกขาบท คือสิกขาบทที่ว่าด้วย
 ภิกษุฉันแล้ว ห้ามการประเคนแล้ว ขังใจของอันอยู่ • เอหีสิกขาบท
 คือ สิกขาบทที่ว่าด้วยการชักชวนภิกษุอื่นเข้าไปบิณฑบาตด้วยกัน • อนาทรีย
 สิกขาบท เพราะว่าด้วยความไม่เอื้อเฟื้อ • ภิงสาปเสกสิกขาบท คือ สิกขาบทที่ว่าด้วย
 หลอกภิกษุให้กลัว • อปนิธานสิกขาบท คือ สิกขาบทที่ว่าด้วยการซ่อน
 บริวารของภิกษุอื่น • ชิวตสิกขาบท คือ สิกขาบทที่ว่าด้วยการแก่งฆ่าสัตว์ •
 สัปปาลสิกขาบท คือ สิกขาบทที่ว่าด้วยการรื้อยั่ว นามักสัตว์เล็ก ๆ แต่เงิน
 ฉัน • กัมมสิกขาบท คือ สิกขาบทที่ว่าด้วยการรื้อถอนอธิกรณ์จนวินิจัย
 ใหม่ • อุณสิกขาบท คือ สิกขาบทที่ว่าด้วยการให้อุปสมบทแก่ผู้มีอายุต่ำกว่า
 ๒๐ ปี • สังวาสสิกขาบท คือ สิกขาบทที่ว่าด้วยการร่วมสังฆกรรม กับภิกษุ
 ที่ถูกขกวัตร • นาสเสกสิกขาบท คือ สิกขาบทที่ว่าด้วยการร่วมกันอยู่กับสามเณร
 ที่ภิกษุอื่นให้ฉิบหายแล้ว • สหรัหมิกสิกขาบท คือ สิกขาบทที่ว่าด้วยดกว่า
 กล่าวโดยชอบธรรม • โมหเสกสิกขาบท คือ สิกขาบทที่ว่าด้วยการแก่งลง
 ปาฏิโมกข์ • อมุลกสิกขาบท คือ สิกขาบทที่ว่าด้วยการโจทก์ภิกษุอื่น ด้วย
 สังฆาพิเศษไม่มีมูล • กุกกัจจสิกขาบท คือ สิกขาบทที่ว่าด้วยการแก่งทำความ
 สงสัยในวินัยให้เกิดแก่ภิกษุอื่น • ฐัมมิกสิกขาบท คือ สิกขาบทที่ว่าด้วยการ
 ให้อันนะ แก่สังฆกรรมที่ชอบธรรมแล้วภายหลังคิเตียน • ทัตตวาสิกขาบท
 คือ สิกขาบทที่ว่าด้วยการให้จิวรแก่ภิกษุอื่น แล้วภายหลังคิเตียน • ปริณาม
 สิกขาบท คือ สิกขาบทที่ว่าด้วยการน้อมลากของสงฆ์มาให้แก่บุคคล • กิณเค
 สิกขาบท อันได้แก่สิกขาบทที่ว่าด้วยภิกษุหนึ่งส่งเสริมภิกษุอื่น ให้รับของเคียว
 ของฉันจากมือภุช • อกาลสิกขาบท อันได้แก่สิกขาบทที่ว่าด้วยภิกษุ
 อธิฐานอกาลจิวรรว่า เป็นกาลจิวรแล้วแบ่งกัน • อัจฉินนเสกสิกขาบท อันได้แก่
 สิกขาบทที่ว่าด้วยภิกษุหนึ่งแลกเปลี่ยนจิวรกับภิกษุอื่น แล้วจึงเขาคิมาเสีย •
 ตุขณาปเสกสิกขาบท อันได้แก่สิกขาบทที่ว่าด้วยภิกษุหนึ่งยกโทษผู้อื่น ด้วยสิ่ง
 ตนจำไม่ได้ • อภิสปเสกสิกขาบท อันได้แก่สิกขาบทที่ว่าด้วยภิกษุหนึ่งแข่งตนเอง
 หรือผู้อื่นด้วยแรง หรือด้วยเวทมนตร์ • คณสิกขาบท อันได้แก่สิกขาบทที่ว่า

ด้วยภิกษุณีทำให้เป็นอันตรายแก่จิรวรลาภของหมู่คณะ • วิภังคสิกขาบท อันได้
แก่สิกขาบท ทว่าด้วยภิกษุณีเกิดกัมการแบ่งจิรวรอันชอบธรรม • ทว่าล-
สิกขาบท อันได้แก่สิกขาบททว่าด้วยนางภิกษุณีทำให้ดูถูกวาทจิรวรล่วงไป โดยมี
จะให้จิรวรแก่ก่อน • กฐินสิกขาบท อันได้แก่สิกขาบททว่าด้วยภิกษุณีเกิดกัม
การเตาะกฐินอันชอบธรรม • อผาสสิกขาบท อันได้แก่สิกขาบททว่าด้วยภิกษุณี
แก่งทำความไม่สบายให้แก่ภิกษุณีอื่น • อุบาสสิกขาบท อันได้แก่สิกขาบท
ทว่าด้วยภิกษุณีให้ที่อยู่แก่ภิกษุณีอื่น แล้วโกรธจนคร่าออกเสีย • อักโกส-
สิกขาบท อันได้แก่สิกขาบททว่าด้วยภิกษุณีด่าว่าภิกษุ • จันตสิกขาบท
อันได้แก่สิกขาบท ทว่าด้วยนางภิกษุณีดูว่าหมู่คณะของตัว • มัจฉวิสิกขาบท
อันได้แก่สิกขาบท ทว่าด้วยภิกษุณีตระหนี่ตระกลุอยู่ภูษา • คัททิมสิกขาบท
อันได้แก่สิกขาบท ทว่าด้วยภิกษุณีให้อุปสมบทแก่หญิงมีครรภ์ • ปายันตี
สิกขาบท อันได้แก่สิกขาบท ทว่าด้วยภิกษุณีให้หญิงแม่เมอุปสมบท •
ทเววสสิกขาบท อันได้แก่สิกขาบท ทว่าด้วยภิกษุณีให้อุปสมบทแก่นางสิกขมาณา
ผู้ไม่ได้ศึกษาในธรรม ๖ ประการครบ ๒ ปี • สังฆสิกขาบท อันได้แก่สิกขาบท
ทว่าด้วยนางภิกษุณีผู้ไม่ได้รับสมมติจากสงฆ์ ให้อุปสมบทนางสิกขมาณาผู้ศึกษา
ในธรรม ๖ ประการแล้ว • กิหิตตาสิกขาบท อันได้แก่สิกขาบททว่าด้วยภิกษุณี
ให้อุปสมบทแก่หญิงคฤหัสถ์ที่มีอายุต่ำกว่า ๑๒ ปี • สิกขาบททว่าด้วยนางภิกษุณี
ให้อุปสมบทแก่หญิงคฤหัสถ์ซึ่งมีอายุครบ ๑๒ ปีแล้ว แต่ยังไม่ได้ศึกษาใน
ธรรม ๖ ประการ ครบ ๒ ปี • สิกขาบททว่าด้วยนางภิกษุณีให้อุปสมบท
แก่หญิงคฤหัสถ์ที่ได้ศึกษาในธรรม ๖ ประการครบ ๒ ปีแล้ว โดยยังไม่ได้รับ
สมมติจากสงฆ์ • กุมารวิภุตสิกขาบททั้ง ๓ คือ สิกขาบททว่าด้วยนางภิกษุณี
ให้อุปสมบทแก่กุมารทั้ง ๓ ข้อนั้น • อุทเทวาสสัมมตาสิกขาบท อันได้แก่สิกขาบท
ทว่าด้วยภิกษุณีมีพรรษาต่ำกว่า ๑๒ เป็นอุปัชฌาย์ไม่ได้ • มีพรรษาครบ ๑๒ แล้ว
แต่สงฆ์ยังไม่ได้สมมติ ก็ยังเป็นพระอุปัชฌาย์ไม่ได้ • กับสิกขาบททว่าด้วยนาง
ภิกษุณีถูกห้ามไม่ให้เป็นอุปัชฌาย์ รับปากแล้วคิดเสีย • กับสิกขาบททว่าด้วย
ภิกษุณีให้อุปสมบทแก่นางสิกขมาณาที่ดูร้าย • สิกขาบททว่าด้วยนางภิกษุณีให้
อุปสมบทแก่นางสิกขมาณา โดยให้ฉันทะแก่ภิกษุอยู่ปริวาส • สิกขาบททว่า

ด้วยนางภิกษุณีให้อุปสมบททุกปี • สิกขาบทที่ว่าด้วยนางภิกษุณีให้อุปสมบทปีละ ๒ องค์ • ๑ สิกขาบทแห่ง ๗๐ สิกขาบท ที่ว่ามาแล้วนี้ มีสมุฏฐาน ๓ เหมือนนาคียปราชิกทั้งนั้น คือ มีกาศกับจิตเป็นสมุฏฐาน ๑ มีวาจากับจิตเป็นสมุฏฐาน • มีกาวจาจิตเป็นสมุฏฐาน • ๑ จบชื่อว่าด้วยสมุฏฐานแห่งอาบักที่เหมือนกันกับนาคียปราชิกเพียงเท่านั้น.

เอวံ กัมมํ ด้วยประการฉะนี้ ๑

กณฑ์ที่ ๒๖

คัมภีร์ปรีวาวรรค

ว่าด้วยสมุฏฐานสังเขป

สณฺฑริ กุณฺโฏ วิหารโ
 วิมลคตฺตตรือภินฺนุ
 โกสิยา สุทฺธเทวภาคา
 วิญฺญนฺติ รุปีกา เจว

โธวณฺเฑจ ปฏิกฺคโ
 อุกินฺนํ ทฺตเกน จ
 ฉนฺทํ สฺสานิ นิสันนํ
 อุกโ นามปฺปการกาคิ.

ณ บัดนี้ อาตมภาพ จักได้แสดงคัมภีร์ปรีวาวรรคกณฑ์ที่ ๒๖ ว่าด้วยสมุฏฐานสังเขป สืบต่อไป เพื่อให้เป็นประโยชน์แก่พระพุทธศาสนา และพุทธศาสนิกชนทั้งหลายตลอดกาลนาน

บาลี

ดำเนินความตามวาระ ะบาลี ที่ได้ยกขึ้นไว้เป็นเบื้องต้นแห่งเทศนานี้ว่า สณฺฑริตสิกขาบท คือสังฆาภิเสส ข้อว่าด้วยการชักสอ • กุณฺโฏการสิกขาบท คือสังฆาภิเสสอันว่าด้วยการสร้างกุณฺโฏ • วิหารการสิกขาบท คือสังฆาภิเสสอันว่าด้วยการสร้างวิหาร • โธวณฺเฑจ คือนิสัคคียอันว่าด้วยการใช้นางภิกษุณีที่ไม่ใช่ญาติให้ชักผ้าเถาของตน • ปฏิกฺคหสิกขาบท อันได้แก่นิสัคคียว่าด้วยการ

รับจวรของภิกษุณีที่ไม่ใช่ญาติ • จวรวิญญาปนสิกขาบท อันว่าด้วยเสสสะคัยข้อที่ขอ
 จวรก่อคฤหัสถ์ที่ไม่ใช่ญาติ • ตทตตรสิกขาบท อันได้แก่นิสสัคคัยข้อที่ว่าการ
 ขอจวรก่อคฤหัสถ์ที่ไม่ใช่ญาติในเมื่อมีจวรหายไป • อุบักขณสิกขาบท อันได้แก่
 นิสสัคคัยข้อที่ว่าการก่อคฤหัสถ์ที่ไม่ใช่ญาติ ไม่ใช่ปวารณา นอกว่า จะถวายจวร
 แก่ภิกษุ แล้วภิกษุเข้าไปพูดให้เขาถวายจวรที่มีราคาแพงกว่า หรือดีกว่า ที่เขากำ
 หนดไว้เดิม • ทศียอุบักขณสิกขาบท อันว่าด้วยนิสสัคคัยข้อที่ก่อคฤหัสถ์ผู้จะถวาย
 จวรแก่ภิกษุหลายคน แต่เขาไม่ใช่ญาติ ไม่ใช่ปวารณา ภิกษุให้เขารวมทูลเข้าเป็น
 อันเดียวกัน เพื่อขอจวรที่ดีกว่าแพงกว่า • จวรเจตاپนสิกขาบท กอนิสสัคคัยข้อที่
 ด้วยเขามอบค่าจวรไปกับบุตร • สุธรรมาสิกขาบท อันได้แก่นิสสัคคัยข้อที่
 ด้วยขมแกะดำล้วน • เทวภาคสิกขาบท อันว่าด้วยนิสสัคคัยข้อที่ด้วยขมเจียม
 ดำ ๒ ส่วน • ฉัพพัชฌสิกขาบท ข้อที่ด้วยภิกษุหล่อสังคัลใหม่แล้วใช้ให้
 ได้ ๖ ปี • โกสิยนิสสัคคัยสิกขาบท อันได้แก่นิสสัคคัยข้อที่ด้วยภิกษุจะหล่อ
 สังคัล เจือด้วยไหม • สันถัตตสิกขาบท ข้อที่ด้วยภิกษุหล่อสังคัลสำหรับนั่ง •
 เอฟกโลมโธวาปนสิกขาบท อันได้แก่นิสสัคคัย ข้อที่ด้วยใช้นางภิกษุณีที่ไม่ใช่
 ญาติให้ซักฟอกขมเจียม • ฐปียปฏิกคหนสิกขาบท อันได้แก่นิสสัคคัยข้อที่
 ด้วยการรับฐปียะ • ฐปียสังโฆหารสิกขาบท อันได้แก่นิสสัคคัยข้อที่ด้วยภิกษุ
 ทำการชอขายด้วยฐปียะ • กยวักขยสิกขาบท อันได้แก่นิสสัคคัยข้อที่ด้วยภิกษุ
 ทำการแลกเปลี่ยนสิ่งของกับคฤหัสถ์ • อุบักขณจพนันสิกขาบท อันได้แก่
 นิสสัคคัย ข้อที่ด้วยภิกษุมิบาตรราวไม่ถึง ๕ แห่ง • วัสสิกสาฎิกสิกขาบท
 อันได้แก่นิสสัคคัยข้อที่ด้วยผ้าอาบนานาฝน • จีวรวาษาปนสิกขาบท อันได้แก่
 นิสสัคคัยข้อที่ด้วยภิกษุขอผ้ามาให้ช่างหูกทอจีวร • จีวรวิกัปปาวัชชนสิกขาบท
 อันได้แก่นิสสัคคัยข้อที่ด้วยภิกษุ ส่งให้ช่างหูกทอจีวรให้คิขม • ภิกขุณ
 อุบัสสยสิกขาบท อันได้แก่ปาจิตตัยข้อที่ด้วยไปสอนนางภิกษุณเณถึงที่อยู่ • จีวร
 ทนสิกขาบท อันได้แก่ปาจิตตัย ข้อที่ด้วยให้จีวรแก่นางภิกษุณีที่ไม่ใช่ญาติ •
 จีวรสาเกทสิกขาบท อันได้แก่ปาจิตตัย ข้อที่ด้วย เย็บจีวรให้แก่นางภิกษุณ
 ที่ไม่ใช่ญาติ • ปฐมปวารณสิกขาบท อันได้แก่ปาจิตตัยข้อที่ด้วยภิกษุอันค้าง
 อยู่มีผู้นำโกชนะทั้ง ๕ มาประเคนแล้วห้ามเสียบ • ทศียปวารณสิกขาบท อันได้

แก้ปาจิตคีย์ข้อที่ว่าด้วยภิกษุผู้ขู่ ว่า ภิกษุอื่นห้ามการรับประเคนแล้วแก้ลงเอา
ของเขวของฉันทที่ไม่เป็นเตนภิกษุใช้ไปล่อให้ฉันท • จตุมาสบังจบปวารณ
สิกขาบท อันได้แก้ปาจิตคีย์ข้อที่ว่าด้วยปวารณาด้วยบังจับ ๔ เทียง ๔ เดือน •
โชติสมาทานสิกขาบท อันได้แก้ปาจิตคีย์ข้อที่ว่าด้วยภิกษุก่อไฟผิง • รตนสิกขาบท
อันได้แก้ปาจิตคีย์ข้อที่ว่าด้วยรัตนะ • สิกขาบทที่มีสังฆารสิกขาบท คือ สิกขาบท
อันว่าด้วยกลองเขมเบ้นเตน คือ ได้แก้สิกขาบทข้อที่ ๔ ที่ ๕ ที่ ๖ ที่ ๗ ที่ ๘ ที่ ๙
ที่ ๑๐ ในรัตนวรรค • สิกขาบท ๙ คือ วิญญุตติสิกขาบท อันว่าด้วยการขอด้าย
จากคฤหัสถ์ • อัญญเจตนาปสิกขาบท อันได้แก้สิกขาบทข้อที่ว่าด้วยให้ของ
อย่าง • แล้วภิกษุณีได้ขอด้อย่างอื่น • กับสิกขาบทข้อที่ว่าด้วยภิกษุณีแลกเปลี่ยน
ของอย่างอื่นด้วยของสงฆ์ ๒ สิกขาบท • ด้วยของมหาชน • สิกขาบทด้วยของ
บุคคล ๒ สิกขาบท • สิกขาบทที่ว่าด้วยนางภิกษุณีขอม้าห่มหน้าร้อน • ขอม้า
ห่มหน้าหนาว • รวมเป็น ๕ สิกขาบทด้วยกัน วิชาสิกขาบท ๒ ข้อ ของนาง
ภิกษุณี อันได้แก่นางภิกษุณีเอนจระ หรือบัสสาวะ หรือหยากเยื่อ หรือของเคม
ลงนอกฝาหรือนอกกำแพง • เถืองหรือให้ผู้อื่นเถลงในของสดเขี้ยว • อุทก-
สาฎิกสิกขาบท อันได้แก้สิกขาบทที่ว่าด้วยผ้าอาบหน้าของนางภิกษุณี • สมณจิว
รานสิกขาบท อันได้แก้สิกขาบทที่ว่าด้วยภิกษุให้จิวรสมณะแก้คฤหัสถ์ • รวมเป็น
๕๐ สิกขาบทด้วยกัน ทั้ง ๕๐ สิกขาบทนี้มีสมุฏฐาน ๖ คือ กาย • วาจา • กายกับ
วาจา • กายกับจิต • วาจากับจิต • กายกับวาจาจิต • เหมือนกับกับสัตถุจวิต
สังฆาภิเสส ข้อที่ว่าด้วยการชักสือ จบสิกขาบทที่มีสมุฏฐานเหมือนสัตถุจวิต
สิกขาบทเกี่ยวกับ

ก่อนไปว่าด้วยสิกขาบทที่มีสมุฏฐานเหมือนสมณูภาสนสิกขาบท คือ
สังฆาภิเสสข้อที่ว่าด้วยการสวดสมณูภาส กล่าวคือ สิกขาบทที่มีสมุฏฐานเหมือน
สมณูภาสนสิกขาบทนั้น มีอยู่ ๓๖ สิกขาบท ๑ ทั้ง ๓๖ สิกขาบทนั้นมีสมุฏฐาน
เดียว อันได้แก่กายวาจาจิต ๑ สิกขาบททั้ง ๓๖ นั้น คือ สังฆเภทสิกขาบท อันได้
แก้สิกขาบทที่ว่าด้วยภิกษุพยายามจะทำสงฆ์ให้แตกกัน • เภทวุตตสิกขาบท
อันได้แก้สิกขาบทที่ว่าด้วยภิกษุประพฤติดุตามภิกษุผู้จะทำให้สงฆ์แตกกัน • ทูเร-
จสิกขาบท อันได้แก้สิกขาบทที่ว่าด้วยภิกษุว่ายากสอนยาก • กุลบุสกสิกขาบท

อันได้แก่สิกขาบทที่ว่าด้วยภิกษุประกอบตระกูล • ทูตชุตตยาบิคิปปิจฉาตณ
 สิกขาบท อันได้แก่สิกขาบทที่ว่าด้วยการปกปักรักษาภิกษุชวหายา • ทิฏฐิปปิณีสสร
 สิกขาบท อันได้แก่สิกขาบทที่ว่าด้วยไม่พูดความเท็จอันลามก • ฉะทังอหัตถา
 คณสิกขาบท อันได้แก่สิกขาบทที่ว่าภิกษุไม่ให้ฉันทะก่อนลงไปเสีย • คมนนีส
 ทุณสิกขาบท อันได้แก่สิกขาบท ๒ สิกขาบท ที่ว่าด้วยภิกษุหว่าเรตังไปใน
 ละแวกบ้าน และนั่งในละแวกบ้าน • อปปสัททสิกขาบท อันได้แก่ ๒ สิกขาบท
 ที่ว่าด้วยภิกษุ ความเมื่อยเมาเวลาไปในละแวกบ้าน เวลานั้นในละแวกบ้าน •
 มุขยาหารสิกขาบท อันได้แก่สิกขาบทชื่อว่า เราจักไม่พูดเวลาปากมีคำข้าว •
 ฉมาสิกขาบท คือสิกขาบทที่ว่าด้วยภิกษุนั่งอยู่บนพื้นดิน ไม่ควรแสดงธรรมแก่ผู้
 นั่งบนอาสนะ • นิจาสนสิกขาบท อันได้แก่สิกขาบทชื่อว่าด้วยภิกษุนั่งอยู่บน
 อาสนะคำ ไม่ควรแสดงธรรมแก่ผู้นั่งบนอาสนะสง • ฐานสิกขาบท อันได้แก่
 สิกขาบทที่ว่าด้วยภิกษุข่มขืนไม่ควรแสดงธรรมแก่ผู้นั่งข่ม • บิณฑาสิกขาบท อัน
 ได้แก่สิกขาบทที่ว่าด้วยภิกษุเดินไปข้างหลัง ไม่ควรแสดงธรรมแก่ผู้เดินไปข้าง
 หน้า • อุปถสิกขาบท อันได้แก่สิกขาบทที่ว่าด้วยภิกษุผู้เดินไปนอกทางไม่ควร
 แสดงธรรมแก่ผู้เดินไปตามทาง • วัชรปฏิจฉาตณสิกขาบท อันได้แก่สิกขาบท
 ที่ว่าด้วยปารราชิก ของภิกษุณีชื่อว่าด้วยปกปักรักษาของภิกษุณีอื่น • อุกกิคคาน-
 วัคคณสิกขาบท อันได้แก่ปารราชิกของภิกษุณี ชื่อที่ว่าด้วย ภิกษุณีประพฤติกตามภิกษุ
 ผู้ถูกขกวัตร • หัตถคคณสิกขาบท อันได้แก่ปารราชิกของภิกษุณีชื่อว่าด้วยการ
 จับมือ • โอสารสิกขาบท อันได้แก่สิกขาบทของภิกษุณีชื่อว่าด้วยไม่ได้รับ
 อนุญาตจากคณะสงฆ์ก่อนจึงยกโทษให้แก่ภิกษุณีที่ลักทำอกเขปนัยกรรม • บิณฑา-
 จิกชนสิกขาบท • อันได้แก่สิกขาบทของภิกษุณี ชื่อที่ว่าด้วยภิกษุณีโกรธแล้ว
 กล่าวว่าจะตีสักขา • กิสมิงสิกขาบท อันได้แก่สิกขาบทของนางภิกษุณีชื่อว่า
 ว่าด้วยนางภิกษุณีเคียดแค้นภิกษุณีที่ตีสอนอธิกรณ์อันใดอันหนึ่ง • สังสัจจสิก-
 ขาบท อันได้แก่สิกขาบทของภิกษุณีชื่อว่าด้วยภิกษุณีคลุกคลีกัน • ชื่อที่ว่า
 ด้วยภิกษุณีข่มขืนภิกษุณีอื่นคลุกคลีกัน • วัธสิกขาบท อันได้แก่สิกขาบทของภิกษุณี
 ที่ว่าด้วยนางภิกษุณีทุกข์ตัวเองแล้วร้องไห้ • วิสัพพสิกขาบท อันได้แก่สิกขาบท

ของนางภิกษุณีที่ว่าด้วยนางภิกษุณีรับปากว่า จะเขียนจิ๋วให้ภิกษุณีอื่น . ทุกข-
 สิกขาบท อันได้แก่สิกขาบทของนางภิกษุณี ที่ว่าด้วยนางภิกษุณีไม่พยายาม
 ศิษย์ที่เป็นไข้ . ปุณฺณสังสัจจนาสิกขาบท อันได้แก่สิกขาบทของนางภิกษุณีที่ว่า
 ด้วยนางภิกษุณีอยู่ดุกดักกับคฤหบดีหรือกับบุตรคฤหบดี . นวุปสมสิกขาบท
 อันได้แก่สิกขาบทของนางภิกษุณีที่ว่าด้วยนางภิกษุณีไม่ระงับอธิกรณ์ ให้แก่ภิกษุ
 อื่นตามที่ตนรับปากไว้ . อารามสิกขาบท อันได้แก่สิกขาบทของนางภิกษุณีที่ว่า
 ด้วยนางภิกษุณีรื้อยั่ว อาวาสนั้นมีภิกษุอยู่ แต่ขึ้นเข้าไปโดยไม่บอกให้รู้ก่อน .
 ปวารณาสิกขาบท อันได้แก่สิกขาบทที่ว่าด้วยภิกษุณีไม่ปวารณาสงฆ์ ๒ ฝ่าย .
 อันวัชฌมาตสิกขาบท อันได้แก่สิกขาบทที่ว่าด้วยนางภิกษุณี ไม่หวังธรรม ๒
 ประการจากภิกษุสงฆ์ทุกกึ่งเดือน . สหชวันสิกขาบท อันได้แก่สิกขาบทที่
 ว่าด้วยภิกษุณีไม่อนุเคราะห์ศิษย์ . ว่าด้วยภิกษุณีไม่พาศิษย์ที่บวชใหม่จาริกไป
 ในที่อื่น . จีวรสิกขาบท อันได้แก่สิกขาบทที่ว่าด้วยนางภิกษุณีบอกว่า ถ้าเธอ
 จักให้จีวรแก่เรา เราจักอุปสมบทให้เธอ . อนุพันจนสิกขาบท อันได้แก่สิกขาบท
 ที่ว่าด้วยภิกษุณีกล่าวว่า ถ้าเธอจักคิดตามเราถึง ๒ พรรษา เราจักให้เธอ
 อุปสมบท . รวมเป็น ๑๖ สิกขาบทด้วยกัน . ทั้ง ๑๖ สิกขาบทนี้ มีสมุฏฐาน
 เคี้ยว คือ กายวารจาจิต เหมือนกับสังฆาติเสตข้อที่ว่าด้วยการสวดสมณุภาส
 โน้น จบสิกขาบทที่มีสมุฏฐานคังสมณุภาสน์สิกขาบทเพียงเท่านั้น

ขอท่านผู้มีปัญญาทั้งหลายจงจดจำไว้ว่า สิกขาบทที่มีสมุฏฐาน ๖ เหมือน
 กับสังขจวิคสิกขาบท คือสังฆาติเสตข้อที่ว่าด้วยการชักส่อซึ่งแสดงมาแล้วนั้น
 มีอยู่ ๕๐ สิกขาบท ส่วนสิกขาบทที่มีสมุฏฐาน มีอยู่ ๓๖ สิกขาบท ดังนี้ สัน
 เนอความในพระวินัยกัณฑ์นี้เพียงเท่านั้น

เอวี่ ก็มี ด้วยประการฉะนี้ .

กณฑ์ที่ ๒๗

คัมภีร์ปริวารวรรค

ว่าด้วยสมณฐานสังเขป

อุพุกต์ กจิณฺ คณิ

ปจฺมี ปคฺคเกสชฺช

อจฺเจกณฺญาปํ สาสกํ

ปคฺคณฺเคน วา ทเว

อุปสฺสยํ ปรมฺปวา

อนคิริคฺคํ นิมนฺคนา

วิกปฺปํ รณฺโณ วิกาถ

โอสาสารณฺณเกนชาคิ

ณ บัณฑิต อาคมภาพจักได้แสดงคัมภีร์ปริวารวรรค กณฑ์ที่ ๒๗ ว่าด้วย
สมณฐานสังเขป สืบต่อไป เพื่อให้เป็นประโยชน์แก่พระพุทธศาสนา และพุทธ
ศาสนิกชนทั้งหลายตลอดกาลนาน

บาลี

คำเนินความตามวาระพระบาลี ที่ได้อธิบายไว้เป็นเบื้องต้นแห่งเทศนานั้น
ว่า สิกขาบท ๒๘ สิกขาบท มีสมณฐาน ๒ เหมือนกับกฐินสิกขาบท อันเป็น
สิกขาบทที่ ๑ แห่งจีวรวรรค ๔ สิกขาบททั้ง ๒๘ นั้น คือ ปฐมกฐินสิกขาบท อัน
ได้แก่สิกขาบทที่ ๑ แห่งจีวรวรรค ๑ ทศกฐินสิกขาบท คือสิกขาบทที่ ๒ แห่ง
จีวรวรรค ๑ ทศกฐินสิกขาบท คือสิกขาบทที่ ๓ แห่งจีวรวรรค ๑ บัณฑิตสิกขาบท
คือสิกขาบทที่ ๑ แห่งบัตถวรรค ๑ เกสัชชสิกขาบท คือสิกขาบทที่ ๓ แห่งบัตถวรรค ๑
อจฺเจกจีวรสิกขาบท คือสิกขาบทที่ว่าด้วยจีวรวิบคฺวน ๑ สาสกสิกขาบท คือ
สิกขาบทที่ว่าด้วยความรังเกียจสงสัยว่าจะมีภัย ๑ ปฐมเสนาสนสิกขาบท คือสิกขา
บทที่ว่าด้วยภิกษุเอาเตียง คั่ง ฟูก เก้าอี้ ของสงฆ์ไปค้ำในไฟที่แจ้ง ๑ ทศเสนา
สนสิกขาบท คือสิกขาบทที่ว่าด้วยภิกษุเอาที่นอนของสงฆ์ไปนอนในกุฏิสงฆ์ ๑
ภิกษุณฺณอุบาสยสิกขาบท คือสิกขาบทที่ว่าด้วยภิกษุไปสอนนารีภิกษุณีถึงในที่อยู่ ๑
ปรมปรโกชนสิกขาบท คือสิกขาบทที่ว่าด้วยภิกษุรับนิมนต์ในที่แห่งหนึ่งแล้ว

ไปฉนั้นเสียในที่อื่น • อนคิริคตสิกขาบท คือสิกขาบทที่ว่าด้วยของที่ไม่เป็นเค •
 นิมนคนสิกขาบท คือสิกขาบทที่ว่าด้วยภิกษุผู้รับนิมนต์ไปฉนั้น • วิกัปปสิกขาบท
 คือสิกขาบทที่ว่าด้วยการวิกัปจิ๋วไว้ด้วยตนเอง • อันเคปุรสิกขาบท คือสิกขา
 บทที่ว่าด้วยการเข้าไปในพระราชมัง • วิกาเดคามปเวสนสิกขาบท คือสิกขาบท
 ที่ว่าด้วยการเข้าบ้านในเวลาวิกาล • โวสาสมานรูปาธิคสิกขาบท คือสิกขา
 บทที่ว่าด้วยภิกษุผู้สั่งให้ฤๅษีตัดถวายของ • อรัญญิกสิกขาบท คือสิกขาบท
 ที่ว่าด้วยภิกษุอยู่ในป่า รับของเคียวของฉนั้นที่เขาไม่ได้แจ้งให้ทราบก่อน • อุสุ
 ขอาทิกสิกขาบท คือสิกขาบทที่ว่าด้วยภิกษุเคียวภิกษุอื่นที่สงฆ์สมมติให้เป็น
 ผู้ทำการสงฆ์ • ปัคคสันนิชยสิกขาบท คือสิกขาบทที่ว่าด้วยภิกษุสะสมบาตร •
 ปุเรสิกขาบท คือสิกขาบทที่ว่าด้วยนางภิกษุณีเข้าไปสู่ตระกูลในเวลาก่อนฉนั้น •
 บังจฉาสิกขาบท คือสิกขาบทที่ว่าด้วยนางภิกษุณีเข้าไปในตระกูลในเวลาฉนั้นแล้ว •
 วิกาลสิกขาบท คือสิกขาบทที่ว่าด้วยภิกษุณีเข้าไปสู่ตระกูลในเวลาวิกาล • บัง
 จาทิกสิกขาบท คือสิกขาบทที่ว่าด้วยภิกษุณีใช้ผ้าในโรงทานให้เกินกว่า ๕ วัน •
 จีวรสังกมณียสิกขาบท คือสิกขาบทที่ว่าด้วยภิกษุณีใช้จีวรของภิกษุอื่น • อา
 วสธจีวรสิกขาบท คือสิกขาบทข้อที่ว่าด้วยภิกษุณีใช้ผ้าในโรงทานโดยไม่ยอม
 ตละ • อาวสธสิกขาบท คือสิกขาบทที่ว่าด้วยภิกษุณีไม่ไปจากโรงทาน •
 ปสาขสิกขาบท คือสิกขาบทที่ว่าด้วยภิกษุณีให้บุรุษผ่าฝัหรือแผลในอวัยวะ
 แฉ่รากขวัญลงมาถึงแต่เข่าขึ้นไป • อาสนสิกขาบท คือสิกขาบทที่ว่าด้วย
 นางภิกษุณีไม่ขออนุญาตก่อนจึงนั่งลงบนอาสนะข้างหน้าของภิกษุ • รวมเป็น
 ๒๘ สิกขาบทด้วยกัน • ทั้ง ๒๘ สิกขาบทนี้ มีสมุฏฐาน ๒ คือกายกับวาจา •
 กายกับวาจาใจ • เหมือนกับกฐินสิกขาบท • จบสิกขาบทที่มีสมุฏฐาน เหมือน
 กับกฐินสิกขาบท คือนิสสัคคีย์ข้อที่ ๑ แห่งจีวรวรรคเพียงเท่านั้น

สิกขาบทที่มีสมุฏฐาน ๒ คือกาย • กายกับจิต • เหมือนกับเอฬกโณ
 สิกขาบทนั้นมีอยู่ ๔๔ สิกขาบท คือ เอฬกโณสิกขาบท อันได้แก่สิกขาบทที่ว่าด้วย
 การรับชนนกร • สหไสยสิกขาบททั้ง ๒ ซึ่งว่าด้วยการนอนในที่งที่บังอัน
 เคียวกันกับอนุปสัมบัน • ที่ว่าด้วยการนอนในที่งที่บังอันเคียวกันกับมาตุ
 คาม • อาหังจปาทกสิกขาบท สิกขาบทที่ว่าด้วยการนั่งนอนบนเตียงทั้งที่มี

ทำไม่ได้จริงให้แน่น ๑ อ้าวสติปัญญาโทษนสิกขาบท คือสิกขาบทที่ว่าด้วย
 การฉันอาหารในโรงทาน ๑ คณโทษนสิกขาบท คือสิกขาบทที่ว่าด้วยการฉัน
 เป็นคณะ ๑ วิภวโทษนสิกขาบท คือสิกขาบทที่ว่าด้วยการฉันอาหารในเวลา
 วิภว ๑ สมนิธิการกสิกขาบท คือสิกขาบทที่ว่าด้วยการฉันของที่เก็บไว้ ๑
 ทนคโปนสิกขาบท คือสิกขาบทที่ว่าด้วยน้ำบ้วนปากและไม้สัฟ ๑ อเจต-
 กสิกขาบท คือสิกขาบทที่ว่าด้วยให้ของเคี้ยวของฉันแก่นักบวชนอกศาสนา ๑
 วิญญูตสิกขาบท คือสิกขาบทที่ว่าด้วยภิกษุไปคุกระบวณทัฬห ๑ วสสิกขาบท คือ
 สิกขาบทที่ว่าด้วยภิกษุอยู่ในก้องทัฬห ๑ วิโยธิกสิกขาบท คือสิกขาบทที่ว่า
 ด้วยภิกษุไปคุเจ้าบริภณ ๑ สุราปานสิกขาบท คือสิกขาบทที่ว่าด้วยการดื่มสุรา ๑
 โอเรนทลมาสสิกขาบท คือสิกขาบทที่ว่าด้วยภิกษุอาบน้ำในเวลาที่ยังหย่อนกว่า
 ๑ เดือน สำหรับมัจฉิมปริเทส ๑ หุฬพัฒน์กณสิกขาบท คือสิกขาบทที่ว่าด้วย
 ภิกษุใช้จิววยังไม่ได้ทำพันธุ ๑ ปาฏิเทสนียสิกขาบท ข้อที่ ๑ ที่ ๒ ของภิกษุ ๑
 ลสังสิกขาบท คือสิกขาบทที่ว่าด้วยภิกษุณณกระเทียม ๑ อุปคิฏฐสิกขาบท
 คือสิกขาบทที่ว่าด้วยภิกษุณณรับไซภิกษุผู้กล่าวถนอย ๑ ทสสนสิกขาบท คือ
 สิกขาบทที่ว่าด้วยภิกษุณณไปคุการพอนราชบริ้องประโคมคณครี ๑ นห่านสิกขาบท
 คือสิกขาบทที่ว่าด้วยภิกษุณณเปลือยกายอาบน้ำ ๑ อคิถณสิกขาบท คือสิกขาบท
 ที่ว่าด้วยภิกษุณณอนรวมผ้าปูผ้าห่มผืนเดียวกันกับภิกษุณณด้วยกัน ๑ ไสยสิกขาบท
 คือสิกขาบทที่ว่าด้วยภิกษุณณอนรวมเตียงเดียวกัน ๑ อันโคธวิญญูสิกขาบท คือ
 สิกขาบทที่ว่าด้วยภิกษุณณเดินทวงไปในภายในแคว้นที่มีภิกษุ ๑ พหวิญญูต
 กสิกขาบท คือสิกขาบทที่ว่าด้วยภิกษุณณเหี่ยวไปภายนอกแคว้นที่มีอันคราย ๑
 อันโคธวิสสิกขาบท คือสิกขาบทที่ว่าด้วยภิกษุณณเหี่ยวไปที่อื่นภายในพรมมา ๑
 จิตตการสิกขาบท คือสิกขาบทที่ว่าด้วยภิกษุณณไปคุที่ประหาสเล่นของพระราชา
 หรือเรือนโรงสถานที่เขาเที่ยวเล่นกัน ๑ อาสนทิสสิกขาบท คือสิกขาบทที่ว่าด้วย
 ภิกษุณณใช้อาสนทิสหรือมัลลิก ๑ สุตถกณคสิกขาบท คือสิกขาบทที่ว่าด้วยภิกษุณณ
 บันด้าย ๑ ไวยาวจสิกขาบท คือสิกขาบทที่ว่าด้วยภิกษุณณช่วยเหลือกฤหัสถ์ ๑
 ททชยสิกขาบท คือสิกขาบทที่ว่าด้วยภิกษุณณให้ของถวายของหวานแก่กฤหัสถ์
 หรือแก่นักบวชนอกศาสนา ๑ อภิกขุอาวาสสิกขาบท คือสิกขาบทที่ว่าด้วย

ภิกษุณีจำพรรษาอยู่ในอาวาสที่ไม่มีภิกษุ • ฉักคุปาหนสิกขาบท คือสิกขาบท
 ที่ว่าด้วยภิกษุณีใช้ร่มแฉะรองเท้า • ยานสิกขาบท คือสิกขาบทที่ว่าด้วยภิกษุณี
 ไปโดยยานพาหนะ • สังฆานสิกขาบท คือสิกขาบทที่ว่าด้วยภิกษุณีใช้เครื่อง
 ประดับเชวอย่างหญิงชาวบ้าน • อถังการสิกขาบท คือสิกขาบทที่ว่าด้วยภิกษุณี
 ใช้เครื่องนุ่งคว้ออย่างหญิงชาวบ้าน • คัมภวาตสิกขาบท คือสิกขาบทที่ว่า
 ด้วยภิกษุณีใช้ของหอมถั่วเวลาอาบน้ำ • อุมัททสิกขาบท คือสิกขาบทที่ว่า
 ด้วยภิกษุณีให้นางภิกษุณีเหยียบให้คน • ให้สามเณรีเหยียบคน • ให้นาง
 สิกขมานาเหยียบให้คน • ให้หญิงชาวบ้านเหยียบให้คน • สสังกัจฉาสิกขา
 บท คือสิกขาบทที่ว่าด้วยนางภิกษุณีไม่รัศอก • ๑ จตุจกคาศีสสิกขาปทานิ รวม
 เป็น ๔๔ สิกขาบทด้วยกัน ดังนี้

สิกขาบทที่มีสมุฏฐานเหมือนกับปทโสธรรมสิกขาบท คือสิกขาบทที่ว่า
 ด้วยสอนธรรมแก่อนุปสัมบัน โดยว่าพร้อมกันนั้น มีอยู่ ๘ สิกขาบท คือ
 ปทโสธรรมสิกขาบท อันได้แก่สิกขาบทที่ว่าด้วยภิกษุสอนธรรมแก่อนุปสัมบัน •
 อัญญุครสิกขาบท อันได้แก่สิกขาบทที่ว่าด้วยภิกษุแสดงธรรมแก่มาตุคามโดย
 ไม่มีผู้รับอยู่ด้วย • อสัมมคาสิกขาบท อันได้แก่สิกขาบทที่ว่าด้วยภิกษุผู้ไม่ได้
 รับสมมติสอนนางภิกษุณี • อถังคคสิกขาบท อันได้แก่สิกขาบทที่ว่าด้วยภิกษุ
 สอนนางภิกษุณีจนกระทั่งตะวันตก • วิจารณ์วิชาสิกขาบท อันได้แก่สิกขา
 บทที่ว่าด้วยภิกษุณีเรียนวิจารณ์วิชา • ได้แก่สิกขาบทที่ว่าด้วยภิกษุณีบอก
 วิจารณ์วิชา • อโนกาตปุจฉนสิกขาบท อันได้แก่สิกขาบทที่ว่าด้วยภิกษุณี
 ตามบัญญัติภิกษุโดยไม่ได้ขออนุญาตแล้ว • ๑ สักคสิกขาปทานิ รวมเป็น ๘ สิกขา
 บทด้วยกัน ๑ ทั้ง ๘ สิกขาบทนี้ มีสมุฏฐาน ๒ เหมือนกับปทโสธรรมสิกขาบท
 คือมีวาจาเป็นสมุฏฐาน • มีวาทกัมมเป็นสมุฏฐาน • ดังนี้

สิกขาบทที่มีสมุฏฐานเหมือนอัทธานสิกขาบท อันได้แก่สิกขาบทที่ว่า
 ด้วยชวนภิกษุณีเดินทางด้วยกันนั้น มีอยู่ ๕ สิกขาบท ๑ คืออัทธานสิกขาบท
 อันได้แก่สิกขาบทที่ว่าด้วยภิกษุชวนนางภิกษุณีเดินทางด้วยกัน • นาวาสิกขาบท
 อันได้แก่สิกขาบทที่ว่าด้วยภิกษุชวนนางภิกษุณีลงเรือลำเดียวกัน • ปณิตสิกขา
 บท อันได้แก่สิกขาบทที่ว่าด้วยภิกษุผู้ไม่เป็นเจ้าของอาหารจากชาวบ้านมาฉัน •

มาตุคามสิกขาบท อันได้แก่สิกขาบทที่ว่าด้วยภิกษุชวนผู้หญิงเดินทางด้วยกัน •

สังฆาสิกขาบท อันได้แก่สิกขาบทที่ว่าด้วยภิกษุนอนชนในที่ลับ • วัณฺณ

สิกขาบท อันได้แก่สิกขาบทที่ว่าด้วยภิกษุณีขอวัณฺณชาติ • นิมนต์สิกขาบท

สิกขาบทที่ว่าด้วยภิกษุณีผู้ฉันในที่นิมนต์แล้ว ห้ามการประเคนแล้วไปฉันในที่อื่น •

อฏฺฐปาฏิเทศนีย ได้แก่ปาฏิเทศนียะ ๘ ของภิกษุณีอีก • จึงรวมเป็น ๑๕ สิกขาบท

ด้วยกัน ๑ ทั้ง ๑๕ สิกขาบทนี้มีสมุฏฐาน ๔ คือ กาย • กายกัมมวาจา • กายกัม

มิจ • กายกัมมวาจาจิก • คังน

สิกขาบทที่มีสมุฏฐานเหมือนโดยสัตถกสิกขาบท คือเหมือนสิกขาบทที่

ว่าด้วยภิกษุผู้ชวนภิกษุณีเดินทางด้วยกันนั้น มีอยู่ ๑ สิกขาบท คือโดยสัตถกสิกขา

บท อันได้แก่สิกขาบท ที่ว่าด้วยภิกษุชวนพ่อค้าผู้หนีภาษี เดินทางด้วยกัน •

บิณฑสิกขาบท คือสิกขาบท ที่ว่าด้วยภิกษุไปอื่นแอบหึงซึ่งภิกษุทะเลาะกัน •

สุไปทณวิญญูตสิกขาบท คือสิกขาบทที่ว่าด้วยภิกษุขอมแงงและข้าวสุก • วัคคิ

สิกขาบท คือข้อที่ว่าด้วยภิกษุณียืนในที่มืดเวลากลางคืนกับบุรุษ • ฉินนสิกขา

บท คือข้อที่ว่าด้วยภิกษุณียืนในที่กำบังกับบุรุษ • โอภาสสิกขาบท คือข้อ

ที่ว่าด้วยภิกษุณียืนในที่แจ้งคือค้ำกับบุรุษ • พยุหสิกขาบท คือข้อที่ว่าด้วย

ภิกษุณียืนอยู่ในครอกกับบุรุษคือค้ำ • รวมเป็น ๘ สิกขาบทด้วยกัน ๑ ทั้ง ๘

สิกขาบทนี้มีสมุฏฐาน ๒ คือกายกัมมิจ • กายกัมมวาจาจิก • เหมือนกับโดย-

สัตถกสิกขาบททั้งนั้น

สิกขาบทที่มีสมุฏฐานเดียว เหมือนธรรมเทศนาสิกขาบท คือมีวาจา กับ

จิกเป็นสมุฏฐานนั้น มีอยู่ ๑๑ สิกขาบท คือ สิกขาบทที่ว่าด้วยห้ามไม่ให้ภิกษุ

แสดงธรรมแก่ผู้ดื่มน้ำ ผู้ถือไม้เท้า ผู้ถือสาครา ผู้ถืออาวธ ผู้สวมเจียงเท้า ผู้

สวมรองเท้า ผู้ไปในยาน ผู้อยู่ในที่นอน ผู้นั่งรับเข้า ผู้โทกศีรษะ ผู้คลุมศีรษะ

สิกขาบทที่มีสมุฏฐาน ๓ คือ กาย • วาจา • กายกัมมวาจา • เหมือนกับ

ภุคาโรจนสิกขาบท อันได้แก่สิกขาบทที่นอกอุคควิมุตตธรรม ซึ่งมีจริงนั้น

มีอยู่สิกขาบทเดียว คือภุคาโรจนสิกขาบทเท่านั้น

สิกขาบทที่มีสมุฏฐาน ๓ คือ กาย วาจา จิกนั้น มีอยู่สิกขาบทเดียว คือ

สิกขาบทของนางภิกษุณี ข้อที่ว่าด้วยให้หญิงโจรวาเป็นภิกษุณีเท่านั้น

สิกขาบทที่มีสมุฏฐาน ๔ คือ วาจา • กายกับวาจา • วาจา กับจิต • กายกับ
 วาจาจิต • นั้น มีอยู่สิกขาบทเดียว คืออนนุญญาตสิกขาบท อันได้แก่สิกขาบทของ
 นางภิกษุณีที่ว่าด้วยของไม่ทรงอนุญาตเท่านั้น จบสมุฏฐานถึงเขมเพียงเท่านั้น.

เฮว่ ก็มี ค้วยประการฉะนี้ ๙

กนก ๒๔

คัมภีร์ปาวารวรรค

ว่าด้วยเนื้อความในคัมภีร์ฉาววาท

กคิ อาปคฺติโย ๑ กคิ อาปคฺติภวนฺธา ๑ กคิ วัณฺโณวคฺคณิ ๑ กคิ
อคารวว ๑ กคิ คารวว ๑ กคิ วัณฺโณวคฺคณิ ๑ กคิ วัปคฺติโย ๑ กคิ
อาปาคฺคิสมฺภูจํภาคิ

ณ บดิน อาคมภวจักได้แสดงคัมภีร์ปรีชาธรรมคุณ กณทศ ๒๘ ว่าด้วย
เมื่อความในกตัญญูธรรม สืบต่อไป เพื่อให้เป็นประโยชน์แก่พระมหากษัตริย์
และพุทธศาสนิกชนทั้งหลาย ตลอดจนกษัตริย์

บาล

คำเป็นความตามวาระพระบาลี ที่ได้ยกขึ้นไว้เป็นเบาะค้นแห่งเทศนานั้นว่า
 เนื้อความในกคิปุจฉาวารนั้นว่า อาบคิมิอยู่เท่าไร ? กองอาบคิมิอยู่เท่าไร ? คิว
 อย่างมิอยู่เท่าไร ? ความไม่เคารพมิอยู่เท่าไร ? ความเคารพมิอยู่เท่าไร ? คิวอย่างมิ
 อยู่เท่าไร ? วิบัติมิอยู่เท่าไร ? สมุฏฐานแห่งอาบคิมิอยู่เท่าไร ? มุลรากแห่งการวิวาท
 มิอยู่เท่าไร ? มุลรากแห่งอนุวาทมิอยู่เท่าไร ? ธรรมอันเป็นเหตุให้ระลึกมิอยู่เท่าไร
 วัคคฺอันทำให้แตกกันมิอยู่เท่าไร ? อธิกรณ์มิอยู่เท่าไร ? สมณะมิอยู่เท่าไร ? คณ

มีค่าเท่ากับ   ตอบคมีอยู่ ๕ กอง   ตอบคมีอยู่ ๕   คิวอย่างมีอยู่ ๕   ตอบคมีอยู่ ๖
กอง   ตอบคมีอยู่ ๖   คิวอย่างมีอยู่ ๖   ความไม่เคารพมีอยู่ ๖   ความเคารพมีอยู่ ๖

ตัวอย่างมีอยู่ ๖ วิบัติมีอยู่ ๔ สมุฏฐานแห่งอาบัติมีอยู่ ๖ มุลรากแห่งวิวาทมีอยู่ ๖
มุลรากแห่งอนุวาทมีอยู่ ๖ ชรรมอันเป็นเหตุให้ระลึกมีอยู่ ๖ วัตถุอันทำให้แตกกัน
มีอยู่ ๑๔ อธิกรณ์มีอยู่ ๔ สมณะมีอยู่ ๑

ในข้อเหล่านี้ ยังมีคำถามต่อไปอีกว่า อาบัติมีอยู่ ๕ นั้น ? ได้แก่สิ่งไรบ้าง ?
ได้แก่อาบัติปาราชิก • อาบัติสังฆาทิเสส • อาบัติปาจิตคีย์ • อาบัติปาฏิเทสนียะ •
อาบัติทุกกฏ •

ก็กองอาบัติ ๕ นั้น ได้แก่สิ่งใดบ้าง ? ได้แก่กองอาบัติปาราชิก •
กองอาบัติสังฆาทิเสส • กองอาบัติปาจิตคีย์ • กองอาบัติปาฏิเทสนียะ • กอง
อาบัติทุกกฏ •

ตัวอย่าง ๕ นั้น ได้แก่สิ่งใดบ้าง ? ได้แก่การงด การเว้น การเลิก เจตนางด
ไม่มีกิริยา ไม่มีการทำ ไม่ล่วง ไม่ละเมิด คัดสะพานเสี้ยจากกองอาบัติทั้ง ๕ นั้น

อาบัติ ๑ นั้น ได้แก่สิ่งไรบ้าง ? ได้แก่อาบัติปาราชิก • อาบัติสังฆาทิเสส •
อาบัติตุลลัจฉัย • อาบัติปาจิตคีย์ • อาบัติปาฏิเทสนียะ • อาบัติทุกกฏ •
อาบัติพุทฺทาสติ •

กองอาบัติ ๑ นั้น ได้แก่สิ่งไรบ้าง ? ได้แก่กองอาบัติปาราชิก • กองอาบัติ
สังฆาทิเสส • กองอาบัติตุลลัจฉัย • กองอาบัติปาจิตคีย์ • กองอาบัติปาฏิ-
เทสนียะ • กองอาบัติทุกกฏ • กองอาบัติพุทฺทาสติ •

วินัยวัตถุ ๑ นั้น ได้แก่สิ่งไรบ้าง ? ได้แก่การงดเว้น การเลิก เจตนางด
การไม่กระทำ การไม่ล่วง การไม่ละเมิด การชักสะพานเสี้ยจากกองอาบัติทั้ง ๑ นั้น

ความไม่เคารพ ๖ นั้น ได้แก่สิ่งไรบ้าง ? ได้แก่ความไม่เคารพในพระ
พุทธเจ้า • ความไม่เคารพในพระธรรมเจ้า • ความไม่เคารพในพระสงฆ์เจ้า •
ความไม่เคารพในสิกขา • ความไม่เคารพในความไม่ประมาท • ความไม่เคารพ
ในปฏิสันถาร •

ความเคารพ ๖ นั้น ได้แก่สิ่งไรบ้าง ? ได้แก่ความเคารพในพระพุทธเจ้า •
ความเคารพในพระธรรมเจ้า • ความเคารพในพระสงฆ์เจ้า • ความเคารพใน
สิกขา • ความเคารพในความไม่ประมาท • ความเคารพในปฏิสันถาร •

วินัยวัตถุ ๖ นั้น ได้แก่สิ่งไรบ้าง? ได้แก่การงต การเว้น การเลิก
เจตนาจก การไม่กระทำ การไม่ล่วง การไม่ละเมิด การรักษะพยานเสียจากความ
ไม่เคารพ ๖ ประการ

วินัย ๔ นั้น ได้แก่สิ่งไรบ้าง? ได้แก่สัลวินติ • อาจารย์วินติ • ทอ
วินติ • อาชีวินติ •

สมุฏฐานแห่งอาบคิ ๖ นั้น ได้แก่สิ่งไรบ้าง? ได้แก่อาบคิที่เกิดขึ้นทาง
กาย ไม่เกิดทางวาจา ไม่เกิดทางจิต • ได้แก่วาจาซึ่งเป็นที่เกิดแห่งอาบคิ •
ได้แก่กายวาจา • ได้แก่กายกับจิต • ได้แก่วาจา กับจิต • ได้แก่กายวาจาจิต •

มูลรากแห่งวิวาท ๖ นั้น ได้แก่สิ่งใดบ้าง? ได้แก่การที่ภิกษุมีความโกรธ
มีความผูกโกรธ ภิกษุใดโกรธ ผูกโกรธ ภิกษุนั้นย่อมไม่เคารพยำเกรงต่อพระพุทธ
เจ้า ต่อพระธรรมเจ้า ต่อพระสงฆ์เจ้า ย่อมไม่ทำให้บริบูรณ์ในสิกขา ๔ ภิกษุ
ใดไม่เคารพยำเกรงต่อพระพุทธเจ้า ต่อพระธรรมเจ้า ต่อพระสงฆ์เจ้า ไม่ทำให้
บริบูรณ์ในสิกขา ภิกษุนั้นย่อมทำให้เกิดวิวาทขึ้นในสงฆ์ ๔ วิวาทนั้นย่อมทำให้
เกิดโทษแก่ภิกษุทั้งหลาย ๔ ถ้าเธอทั้งหลายเห็นมูลรากแห่ง
วิวาทเช่นนั้น มีอยู่ในตนหรือมีอยู่นอกตน จงพยายามละเสีย ถ้าเธอทั้งหลาย
ไม่เห็นมูลรากแห่งวิวาทเช่นนั้น มีอยู่ในตนหรือมีอยู่นอกตน เธอทั้งหลายจง
ปฏิบัติเพื่อไม่ให้มีขึ้น ๔ การละมูลรากแห่งวิวาทอันลามก ย่อมมีด้วยอาการ
อย่างนี้ การไม่มีขึ้นแห่งมูลรากวิวาทอันลามกเช่นนั้น ย่อมมีด้วยอาการอย่างนี้ ๔
ยังอีกข้อหนึ่ง คือภิกษุมีความลบหลู่ มีความดื้อเสมอ อันนี้เป็นมูลรากแห่ง
วิวาทอันหนึ่ง ๔ การที่ภิกษุมีความริษยา มีความตระหนี่ก็เป็นมูลรากแห่งวิวาท
อันหนึ่ง การที่ภิกษุมีความโอ้อวด มีมารยา ก็เป็นมูลรากแห่งวิวาทอันหนึ่ง
การที่ภิกษุมีความปรารถนาอันลามกก็เป็นมูลรากแห่งวิวาทอันหนึ่ง การที่ภิกษุ
มีความเห็นผิดก็เป็นมูลรากแห่งวิวาทอันหนึ่ง การที่ภิกษุถือมั่นแต่ความเห็น
ของตนก็เป็นมูลรากแห่งวิวาทอันหนึ่ง ดังนี้

มูลรากแห่งอนุวาท ๖ นั้น ได้แก่สิ่งใดบ้าง? ได้แก่ความโกรธ ความ
ผูกโกรธ • ความลบหลู่ ความดื้อเสมอ • ความริษยา ความตระหนี่ • ความ
โอ้อวด ความมีมารยา • ความปรารถนาลามก • มีความเห็นผิด ถือมั่นแต่

ความเห็นของคน • ภิกษุใดมีสิ่งเหล่านี้อยู่ในคน ภิกษุนั้นย่อมไม่มีความเคารพ
ข้าเกรงคือพระพุทธเจ้า พระธรรมเจ้า พระสงฆ์เจ้า การศึกษา ฯ ผู้ที่ไม่เคารพ
ข้าเกรงคือพระพุทธเจ้า พระธรรมเจ้า พระสงฆ์เจ้า การศึกษา ย่อมทำให้เกิด
อนุวาท คือการโจทก์หวังขึ้นในท่ามกลางสงฆ์

ธรรมอันเป็นเหตุให้ระลึก ๖ ประการนั้น ได้แก่สิ่งใดบ้าง? ได้แก่เมตตา
กาชกรรมที่มีต่อเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งในที่ลับที่แจ้ง • ได้แก่เมตตาวิจารณ์ ที่มี
ต่อเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งในที่ต่อหน้าลับหลัง • ได้แก่เมตตาโมกกรรม ที่มีต่อ
เพื่อนพรหมจรรย์ทั้งในที่ต่อหน้าลับหลัง • ได้แก่การแบ่งลาภที่ได้มาโดยชอบ
ธรรมให้แก่เพื่อนพรหมจรรย์ • ได้แก่การมีสติบริสุทธิ์เสมอกับเพื่อนพรหมจรรย์ •
ได้แก่การมีความเห็นอันดีเสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ •

วัตถุอันทำให้แตกกัน ๑๘ นั้น ได้แก่สิ่งใดบ้าง? ได้แก่การที่ภิกษุแสดงสิ่งที่
ไม่ใช่ธรรมว่าเป็นธรรม • แสดงสิ่งที่เป็นธรรมว่าไม่เป็นธรรม • แสดงสิ่งที่ไม่
เป็นวินัยว่าเป็นวินัย • แสดงสิ่งที่เป็นวินัยว่าไม่เป็นวินัย • แสดงสิ่งที่พระคณา
คเจ้าไม่ได้ครัสไว้ ว่าพระคณาคเจ้าได้ครัสไว้ • แสดงสิ่งที่พระคณาคเจ้าได้ครัส
ไว้ ว่าพระคณาคเจ้าไม่ได้ครัสไว้ • แสดงสิ่งที่พระคณาคเจ้าไม่ได้ทรงประพฤ
ติมา ว่าพระคณาคเจ้าได้ทรงประพฤติมา • แสดงสิ่งที่พระคณาคเจ้าได้ทรงประ
พฤติมา ว่าพระคณาคเจ้าไม่ได้ทรงประพฤติมา • แสดงสิ่งที่พระคณาคเจ้าไม่ได้
ทรงบัญญัติไว้ ว่าได้ทรงบัญญัติไว้ • แสดงสิ่งที่พระคณาคเจ้าทรงบัญญัติไว้
ว่าไม่ได้ทรงบัญญัติไว้ • แสดงสิ่งที่เป็นอาบัติว่าไม่เป็นอาบัติ • แสดงสิ่งที่ไม่เป็น
อาบัติว่าเป็นอาบัติ • แสดงสิ่งที่เป็นอาบัติเบาว่าเป็นอาบัติหนัก • แสดงสิ่งที่เป็
นอาบัติหนักว่าเป็นอาบัติเบา • แสดงอาบัติที่มีเศษว่าอาบัติไม่มีเศษ • แสดงอาบัติ
ไม่มีเศษว่าอาบัติมีเศษ • แสดงอาบัติหยาบว่าเป็นอาบัติไม่หยาบ • แสดง
สิ่งที่เป็นอาบัติไม่หยาบว่าเป็นอาบัติหยาบ • รวมเป็นวัตถุที่ทำให้สงฆ์แตกกัน
๑๘ อย่าง ดังนี้

อธิกรณ์ ๔ นั้น ได้แก่สิ่งใดบ้าง? ได้แก่วิวาทาธิกรณ์ • อนุวาทาธิกรณ์ •
อาปัตตาธิกรณ์ • กิจจาธิกรณ์ •

สมณะ ๘ นั้น ได้แก่สังโคตบ้าง ได้แก่สัมมุขาวินัย ๑ สติวินัย ๑ อมพห-
วินัย ๑ ปฏิญญาตกณะ ๑ เบญจขสิกา ๑ คัสสปานิยสิกา ๑ จบกติปจฉาวาร
เพียงเท่านั้น

ก็แลในกติปจฉาวารที่แสดงมาแล้วนี้ มีคำอธิบายดังต่อไปนี้ กล่าวคือ
คำว่าวินัยวัตถุนี้ ได้แก่การตามถึงวินัยแห่งอาบัติเหล่านั้น คือตามถึงความระงับ
โทษตามวินัย ๔ วินัยวัตถุที่มีต่อความไม่เคารพ ๖ ประการนั้น หมายถึงการตาม
ถึงความไม่เคารพเหล่านั้น

คำว่า ความไม่เคารพคือพระพุทธเจ้าเป็นคณัน มีคำอธิบายว่า เมื่อ
พระพุทธเจ้ายังมีพระชนม์อยู่ ภิกษุใดไม่ไปเฝ้าก็ เมื่อพระพุทธเจ้าปรินิพพาน
แล้วภิกษุใดไม่ไปกราบไหว้พระเจดีย์ไม้ศรีมหาโพธิ์ก็ดี ก็นับรวมรองเท่าใน
ถานพระเจดีย์ก็ดี ภิกษุนั้นชื่อว่าไม่เคารพในพระพุทธเจ้า ๑ ภิกษุใดอาจไปฟัง
ธรรมได้ แต่ไม่ไปก็ดี อาจแสดงธรรมได้แต่ไม่แสดงก็ดี ทำให้เสียการฟังธรรม
ก็ดี เวลาไปฟังธรรมตั้งใจไปอื่นหรือไม่เอื้อต่อการฟังธรรมก็ดี ภิกษุนั้นชื่อว่า
ไม่เคารพในพระธรรม ๑ ภิกษุใดไม่มีความขำเกรงคือภิกษุทั้งหลายทั้งเป็นผู้แก่
ผู้น้อย ปานกลาง แสดงความคะนองภายในที่ทั้งหลายมีโรงอุโบสถและที่เจริญ
กรรมฐานเป็นต้น ไม่ไหว้ภิกษุอื่นตามลำดับพรรษา ภิกษุนั้นชื่อว่าไม่เคารพใน
พระสงฆ์ ๑ ภิกษุใดไม่ถ่อมตนในสิกขา ๓ ภิกษุนั้นชื่อว่าไม่เคารพในสิกขา ๑
ภิกษุใดปล่อยสติเสีย ภิกษุนั้นชื่อว่าไม่เคารพในความไม่ประมาท ๑ ภิกษุใด
ไม่ปฏิสังขาร ๒ อย่าง ภิกษุนั้นชื่อว่าไม่เคารพในปฏิสังขาร ส่วนความเคารพ
ในพระพุทธเจ้าเป็นคณ มีเนื้อความตรงกันข้ามกับที่กล่าวแล้วนี้

ธรรมอันเป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน ๖ อย่างนั้น มีคำอธิบายว่า เมตตากายกรรม
นั้น ได้แก่การทำทางกายด้วยเมตตา เช่นช่วยเหลือการทำจีวรเป็นต้นให้แก่
ภิกษุใหม่ คักน้ำล้างเท้าหรือพัดให้แก่ภิกษุแก่กว่า เป็นต้น ๑ การทำอย่างที่ว่า
นี้ย่อมมีทั้งค่อนหน้าและลับหลัง ผู้ใดทำผู้นั้นก็ทำให้เป็นที่ระลึกถึงของผู้นั้นว่าเป็น
คนดี ทำให้เป็นที่รักของผู้นั้น ทำให้เป็นที่เคารพของคนอื่น ทำให้เป็นการ
สงเคราะห์ผู้นั้น ทำให้ไม่ให้วิวาทกัน ๑ ถึงการว่าในธรรมข้อค่อ ๆ ไปก็เหมือนกัน ๑
ว่า เมตตาวจีกรรมนั้น ได้แก่การพูดด้วยเมตตา คือพูดด้วยความรักใคร่

ณ บัดนี้ อาตมภาพจักได้แสดงคัมภีร์ปรีวาร ว่าด้วยวิสัณวาร ตอนกต-
บัตติวาร สืบต่อไป เพื่อให้เป็นประโยชน์แก่พระพุทธศาสนา และพุทธศาสนิกชน
ทั้งหลายตลอดกาลนาน

บาลี

ค่านินความตามวาระพระบาลี ที่ได้ยกขึ้นไว้เป็นเบื้องต้นแห่งเทศนานั้นว่า
ภิกษุพึงต้องปาราชิกด้วยสมุญฐานแห่งอาบัติข้อแรกหรือไม่? ควรกล่าวว่าไม่ ฯ
ภิกษุพึงต้องสังฆาทิเสสด้วยสมุญฐานหรือไม่? ควรกล่าวว่า พึงต้อง ฯ ภิกษุ
พึงต้องอุกถัจฉัยด้วยสมุญฐานแรกหรือไม่? ควรกล่าวว่า พึงต้อง ฯ ภิกษุพึงต้อง
ปาจิตติยด้วยสมุญฐานแรกหรือไม่? ควรกล่าวว่า พึงต้อง ฯ ภิกษุพึงต้องปาฏิเทส-
นียะด้วยสมุญฐานแรกหรือไม่? ควรกล่าวว่า พึงต้อง ฯ ภิกษุพึงต้องทุกกฏด้วย
สมุญฐานแรกหรือไม่? ควรกล่าวว่า พึงต้อง? ภิกษุพึงต้องทุพพาสิตด้วยสมุญฐาน
แรกหรือไม่? ควรกล่าวว่าไม่

ภิกษุพึงต้องปาราชิกด้วยสมุญฐานแห่งอาบัติข้อที่ ๒ หรือไม่? ควรกล่าวว่า
ไม่ ฯ ภิกษุพึงต้องสังฆาทิเสส อุกถัจฉัย ปาจิตติย ปาฏิเทสนียะ ทุกกฏ ด้วย
สมุญฐานที่ ๒ หรือไม่? ควรกล่าวว่า พึงต้อง ฯ ภิกษุพึงต้องทุพพาสิตหรือไม่?
ควรกล่าวว่าไม่

ภิกษุพึงต้องปาราชิกด้วยสมุญฐานแห่งอาบัติที่ ๓ หรือไม่? ควรกล่าวว่าไม่ ฯ
ภิกษุพึงต้องสังฆาทิเสส อุกถัจฉัย ปาจิตติย ปาฏิเทสนียะ ทุกกฏ ด้วยสมุญฐาน
ที่ ๓ หรือไม่? ควรกล่าวว่า พึงต้อง ฯ ภิกษุพึงต้องทุพพาสิตด้วยสมุญฐานที่ ๓
หรือไม่? ควรกล่าวว่าไม่

ภิกษุพึงต้องปาราชิก ด้วยสมุญฐานแห่งอาบัติที่ ๔ ด้วยหรือไม่? ควร
กล่าวว่า พึงต้อง ฯ ภิกษุพึงต้องสังฆาทิเสส อุกถัจฉัย ปาจิตติย ปาฏิเทสนียะ
ทุกกฏ ด้วยสมุญฐานที่ ๔ ด้วยหรือไม่? ควรกล่าวว่า พึงต้อง ฯ ภิกษุพึงต้อง
ทุพพาสิตด้วยสมุญฐานที่ ๔ หรือไม่? ควรกล่าวว่าไม่

ภิกษุพึงค้องปาราชิก สังฆาทิเสส ถูกลัจฉัย ปาจิตตีย์ ด้วยสมุฏฐานแห่งอาบัติที่ ๕ หรือไม่? ควรกล่าวว่า พึงค้อง ฯ ภิกษุพึงค้องปาฏิเทสนียะด้วยสมุฏฐานที่ ๕ ด้วยหรือไม่? ควรกล่าวว่าไม่ ฯ ภิกษุพึงค้องทุกกฏ หุพภาสัก ด้วยสมุฏฐานที่ ๕ หรือไม่? ควรกล่าวว่า พึงค้อง

ภิกษุพึงค้องปาราชิก สังฆาทิเสส ถูกลัจฉัย ปาจิตตีย์ ปาฏิเทสนียะทุกกฏ ด้วยสมุฏฐานแห่งอาบัติที่ ๖ หรือไม่? ควรกล่าวว่า พึงค้อง ฯ ภิกษุพึงค้องหุพภาสักด้วยสมุฏฐานที่ ๖ ด้วยหรือไม่? ควรกล่าวว่าไม่ ฯ จบสมุฏฐานวารที่ ๑ เพียงเท่านั้น

ภิกษุค้องอาบัติกัประการ ด้วยสมุฏฐานแห่งอาบัติข้อที่ ๑ ? แก้วว่าภิกษุค้องอาบัติ ๕ ประการด้วยสมุฏฐานแห่งอาบัติที่ ๑ คือภิกษุเข้าใจว่าสมควร จึงสร้างกุศลซึ่งมีวัตถุที่สงฆ์ไม่ได้แสดงให้ เป็นกุศลเกินประมาณ เป็นที่มิผู้หวงแหน เป็นที่เวียนรอบด้วยเกวียนหรือบันไดไม่ได้ด้วยการขอเอง ต้องทุกกฏในขณะที่ทำ ต้องถูกลัจฉัยในเวลาซึ่งปูนอีกก้อนหนึ่งจะเสร็จ ต้องสังฆาทิเสสในเวลาใส่ปูนก้อนนั้นลงไป ฯ ภิกษุเข้าใจว่าสมควรฉันอาหารในเวลาวิกาล ต้องปาจิตตีย์ ฯ ภิกษุเข้าใจว่าสมควร ฯ รับของหวานของคาวด้วยมือตนเอง จากมือภิกษุณีที่ไม่ใช่ญาติ ซึ่งกำลังเข้าไปบิณฑบาตอยู่ด้วยมือตนเองมานั้น ค้องปาฏิเทสนียะ ฯ ภิกษุค้องอาบัติ ๕ ประการเหล่านี้ ด้วยสมุฏฐานแห่งอาบัติที่ ๑ ดังที่ว่าแล้วนี้ ฯ อาบัติเหล่านั้นจัดเป็นอาบัติกัประการในวิบัติ ๔ ฯ สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติเท่าไรในกองอาบัติ ๑ ฯ เกิดขึ้นด้วยสมุฏฐานเท่าไรในสมุฏฐาน ๖ ฯ เป็นอชักรณอะไรในอชักรณ ๔ ฯ ระวังด้วยสมณะเท่าไรในสมณะ ๑ ฯ แก้วว่าอาบัติเหล่านั้นเป็นวิบัติ ๒ ในวิบัติ ๔ คือ เป็นสลวิบัติ ๑ เป็นอาจารย์วิบัติ ๑ สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติ ๕ ในกองอาบัติ ๑ คือ กองอาบัติสังฆาทิเสส ๑ กองอาบัติถูกลัจฉัย ๑ กองอาบัติปาจิตตีย์ ๑ กองอาบัติปาฏิเทสนียะ ๑ กองอาบัติทุกกฏ ๑ เกิดขึ้นด้วยสมุฏฐาน ๑ ในสมุฏฐาน ๖ คือ เกิดขึ้นทางกาย ไม่เกิดทางวาจาทางใจ ฯ เป็นอาบัติตาริกรณในอชักรณ ๔ ฯ ระวังด้วยสมณะ ๓ ในสมณะ ๑ คือ ระวังด้วยสัมมุขวินัย ๑ ปญญญาตกระณะ ๑ สัมมุขวินัยกับคิณวัตถุตารกะ ๑

ภิกษุต้องอาบัติกัฏฐการด้วยสมุฏฐานแห่งอาบัติที่ ๒ ๑ ภิกษุต้องอาบัติ
๑ ประการด้วยสมุฏฐานแห่งอาบัติที่ ๒ คือ ภิกษุเข้าใจว่าควร จึงชักชวนว่าท่าน
ทั้งหลายจงทำกุฎีให้เรา พวกที่ถูกชักชวนก็ทำกุฎีให้ภิกษุนั้น ทำในพื้นที่ซึ่ง
สงฆ์ไม่ได้แสดงให้ท่านเกินประมาณ เป็นที่มีผู้หวงแหน เป็นที่เวียนรอบด้วยเกวียน
หรือบันไดไม่ได้ ในขณะที่ทำต้องทุกกฎ ยังปุณก้ออื่น ๑ จะเสร็จ ต้องดูลงจัญ
เมื่อใส่ปุณก้นนั้นลงไปต้องสังฆาภิเสศ ๑ ภิกษุเข้าใจว่าควร จึงสอนธรรมแก่
อนุปสัมบันโดยว่าพร้อมกันต้องปาจิตตีย์ ๑ มีคำถามต่อไปว่า อาบัติเหล่านั้นเป็น
วิบัติอะไรในวิบัติ ๔ ๑ สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติเท่าไร เกิดขึ้นด้วยสมุฏฐาน
เท่าไร เป็นอธิกรณ์ไหน ระวังด้วยสมณะเท่าไร ๑ แก้วว่า อาบัติเหล่านั้น เป็น
วิบัติ ๒ คือ เป็นสลวิบัติ ๑ เป็นอาจารวิบัติ ๑ สงเคราะห์ด้วยกองมัต
สังฆาภิเสศ ๑ กองอาบัติดูลงจัญ ๑ กองอาบัติปาจิตตีย์ ๑ กองอาบัติทุกกฎ ๑
เกิดขึ้นด้วยสมุฏฐาน ๑ คือเกิดขึ้นทางวาจา ๑ เป็นอาบัติตาวชิกรณ์ ๑ ระวัง
ด้วยสมณะ ๑ คือ สัมมาวินัย ๑ ปญฺญาตกรรม ๑ สัมมาวินัยกับศีล-
วิคการกะ ๑

ภิกษุต้องอาบัติกัฏฐการด้วยสมุฏฐานแห่งอาบัติที่ ๓ ๑ ภิกษุต้องอาบัติ
๔ ประการ ด้วยสมุฏฐานแห่งอาบัติที่ ๓ คือ ภิกษุเข้าใจว่าสมควร จึงจัดแจงสร้าง
กุฎีลงในพื้นที่ซึ่งสงฆ์ไม่ได้แสดงให้ เป็นกุฎีใหญ่เกินประมาณ แต่พื้นที่มีผู้
หวงแหน พื้นที่เวียนรอบด้วยเกวียน ด้วยบันไดไม่ได้ ในขณะที่ทำต้องทุกกฎ
อีกปุณก้นหนึ่งจะสำเร็จต้องดูลงจัญ เมื่อใส่ปุณก้นนั้นลงไปต้องสังฆาภิเสศ ภิกษุ
เข้าใจว่าสมควร จึงขอโทษณะอันประณีตเพื่อประโยชน์ตนมาฉนั้น ต้องปาจิตตีย์ ๑
ภิกษุเข้าใจว่าสมควร จึงไม่ห้ามภิกษุที่จัดแจงให้ชาวบ้านถวายของ แล้วขึ้น
ฉนั้นต่อไปต้องปาฏิเทสนียะ ๑ ภิกษุต้องอาบัติ ๔ ประการเหล่านี้ ด้วยสมุฏฐาน
แห่งอาบัติที่ ๓ ๑ มีคำถามต่อไปว่า อาบัติเหล่านั้น เป็นวิบัติกัฏฐการในวิบัติ ๔ ๑
สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติเท่าไร เกิดขึ้นด้วยสมุฏฐานเท่าไร เป็นอธิกรณ์เท่าไร
ระวังด้วยสมณะเท่าไร ๑ แก้วว่า อาบัติเหล่านั้น เป็นวิบัติ ๒ คือ เป็นสลวิบัติ ๑
เป็นอาจารวิบัติ ๑ สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติ ๔ คือ กองอาบัติสังฆาภิเสศ ๑
กองอาบัติดูลงจัญ ๑ กองอาบัติปาจิตตีย์ ๑ กองอาบัติปาฏิเทสนียะ ๑ กอง

อาบัตทุกกฏ • ๑ เกิดขึ้นด้วยสมุฏฐาน • คือ กายกัมมวาจา • เป็นอาบัตตา-
ธิการณ • ๑ ระวังด้วยสมณะ ๓ คือ สัมมาวินัย • ปญญาตกรรมะ • สัมมา-
วินัยกับคณวิคการกะ •

ภิกษุต้องอาบัตกัประการ ด้วยสมุฏฐานแห่งอาบัตที่ ๔ ๑ แก้วว่า ภิกษุ
ต้องอาบัต ๖ ประการ ด้วยสมุฏฐานแห่งอาบัตที่ ๔ คือ ภิกษุต้องเสพเมถุน-
ธรรมต้องปาราชิก ภิกษุเข้าใจว่าไม่สมควร แต่ได้สร้างกุญด้วยการขอเอง
ลงในพื้นที่จะสงฆ์ไม่ได้แสดงให้ เป็นกุญเกินประมาณ เป็นพื้นที่มีผู้หวงแหน
เวียนรอบด้วยเกวียนด้วยบันไดไม่ได้ ในขณะที่ทำกิจทุกกฏ ยังปุ่อกก่อนหนึ่ง
จะสำเร็จต้องถูกลัจฉัย เมื่อใส่ปุ่อก่อนนั้นลงไปต้องสังฆาทิเสส ๑ ภิกษุเข้าใจว่า
ไม่สมควร แต่ฉันอาหารในวิกาลต้องปาจิตคีย์ ๑ ภิกษุเข้าใจว่าไม่สมควร
แต่รับของเคี้ยวของฉันด้วยมือตนเอง จากมือนางภิกษุณีที่ไม่ใช่ญาติ ซึ่งกำลัง
บิณฑบาตอยู่ในบ้านต้องปาฏิเทสนียะ ๑ เป็นอันว่าภิกษุต้องอาบัต ๖ ประการเหล่านี้
ด้วยสมุฏฐานที่ ๔ ๑ มีคำถามต่อไปว่า อาบัตเหล่านั้นเป็นวิบัติอะไร สงเคราะห์
ด้วยกองอาบัตเท่าไร เกิดขึ้นด้วยสมุฏฐานเท่าไร เป็นอธิการณเท่าไร ระวัง
ด้วยสมณะเท่าไร ๑ มีคำแก้ว่า อาบัตเหล่านั้นเป็นวิบัติ ๒ คือ เป็นสัถวิบัติ •
เป็นอาจารย์วิบัติ • ๑ สงเคราะห์ด้วยกองอาบัต ๖ คือ กองอาบัตปาราชิก •
กองอาบัตสังฆาทิเสส • กองอาบัตถูกลัจฉัย • กองอาบัตปาจิตคีย์ • กอง
อาบัตปาฏิเทสนียะ • กองอาบัตทุกกฏ • ๑ เกิดขึ้นด้วยสมุฏฐาน • คือ
เกิดขึ้นทางกายกับจิตเท่านั้น ๑ เป็นอาบัตตาธิการณ ๑ ระวังด้วยสมณะ ๓
คือ สัมมาวินัย • ปญญาตกรรมะ • สัมมาวินัยกับคณวิคการกะ •

ถามว่าภิกษุต้องอาบัตกัประการ ด้วยสมุฏฐานแห่งอาบัตที่ ๕ ๑ แก้วว่า
ภิกษุต้องอาบัต ๖ ประการ ด้วยสมุฏฐานแห่งอาบัตที่ ๕ คือ ภิกษุมีความปรารถนา
ลามก ตกอยู่ในอำนาจแห่งความปรารถนา อวคตวิมนุสสรรมที่ไม่อยู่ในคน
จึงต้องปาราชิก ๑ ภิกษุเข้าใจว่าไม่สมควร แต่ชักชวนว่าท่านทั้งหลายจงสร้าง
กุญให้เรา พวกที่ถูกชักชวนก็สร้างกุญให้ภิกษุนั้น สร้างลงในพื้นที่จะสงฆ์ไม่ให้
แสดงให้ ๑ เป็นกุญใหญ่เกินประมาณ เป็นพื้นที่มีผู้หวงแหน เป็นที่เวียนรอบด้วย

เกวียนด้วยบันไดไม่ได้ ในขณะที่สร้างต้องทุกกฎ อีกปูนก้อนหนึ่งจะสำเร็จ
 ต้องถูกล้างจับ เมื่อใส่ปูนก้อนนั้นลงไปต้องสังฆาติเสศ ฯ ภิกษุเข้าใจว่าไม่
 สมควร แต่ได้สอนธรรมแก่อนุปสัมบันโดยว่าพร้อมกันต้องปาจิตตีย์ ฯ ภิกษุ
 ไม่ประสงค์จะรู้ ไม่ประสงค์จะดูหมิ่น ไม่ประสงค์จะทำให้เกือ ประสงค์จะ
 ล้อเล่น แล้วกล่าวคำเลวด้วยคำเลวต้องทุกภาสิต ฯ เป็นอันว่าภิกษุต้องอาบัติ
 ๖ ประการเหล่านี้ด้วยสมุฏฐานแห่งอาบัติที่ ๕ ดังที่มาแล้วนี้ ฯ มีคำถามต่อไปว่า
 อาบัติเหล่านั้นเป็นวิบัติอะไร ฯ สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติเท่าไร ฯ เกิดขึ้น
 ด้วยสมุฏฐานเท่าไร ฯ เป็นอธิกรณ์ไหน ฯ ระวังด้วยสมณะเท่าไร ฯ แก้ว
 อาบัติเหล่านั้นเป็นวิบัติ ๒ คือ เป็นสลวิบัติ ๑ เป็นอาจารย์วิบัติ ๑ สงเคราะห์
 ด้วยกองอาบัติ ๖ คือ กองอาบัติปาราชิก ๑ กองอาบัติสังฆาติเสศ ๑ กอง
 อาบัติถูกล้างจับ ๑ กองอาบัติปาจิตตีย์ ๑ กองอาบัติทุกกฎ ๑ กองอาบัติ
 ทุกภาสิต ๑ ฯ เกิดขึ้นด้วยสมุฏฐาน ๑ คือ เกิดขึ้นทางวาจากับจิต ไม่เกิด
 ขึ้นทางกาย ฯ เป็นอาบัติตาอธิกรณ์ ๑ ระวังด้วยสมณะ ๓ คือ สัมมาวันนีย์ ๑
 ปฏินุญาकरणะ ๑ สัมมาวันนีย์กับคณวัตถการกะ ๑

มีคำถามต่อไปว่า ภิกษุต้องอาบัติที่ประการด้วยสมุฏฐานแห่งอาบัติที่ ๖ ฯ
 มีคำถามว่า ภิกษุต้องอาบัติ ๖ ประการด้วยสมุฏฐานแห่งอาบัติที่ ๖ คือ ภิกษุรวม
 กันลักของต้องปาราชิก ฯ ภิกษุเข้าใจว่าไม่สมควร ชักชวนให้สร้างกุศลใน
 พื้นซึ่งสงฆ์ไม่ได้แสดงให้ เป็นกุฎใหญ่เกินประมาณ เป็นพื้นที่มีผู้หวงแหน
 เวียนรอบด้วยกวนด้วยบันไดไม่ได้ ฯ ในขณะที่ทำต้องทุกกฎ ยังปูนอีกก้อนหนึ่ง
 จึงจะสำเร็จต้องถูกล้างจับ เมื่อใส่ปูนก้อนนั้นลงไปต้องสังฆาติเสศ ฯ ภิกษุ
 เข้าใจว่าไม่สมควร แต่ภิกษุขอโทษณะอันประณีต เพื่อประโยชน์ตนมาฉนั้น ต้อง
 ปาจิตตีย์ ฯ ภิกษุเข้าใจว่าไม่สมควร แต่ไม่ได้ห้ามภิกษุณี ซึ่งจัดแจงให้ชาวบ้าน
 ถวายอาหาร แล้วจึงฉนไปต้องปาฏิเทสนียะ ฯ เป็นอันว่าภิกษุต้องอาบัติ ๖
 ประการเหล่านี้ด้วยสมุฏฐานแห่งอาบัติที่ ๖ ดังที่มาแล้วนี้ ฯ มีคำถามต่อไปว่า
 อาบัติเหล่านั้นเป็นวิบัติอะไร ฯ สงเคราะห์ด้วยอาบัติเท่าไร ฯ เกิดขึ้นด้วย
 สมุฏฐานเท่าไร ฯ เป็นอธิกรณ์อะไร ฯ ระวังด้วยสมณะเท่าไร ฯ มีคำถามว่า
 อาบัติเหล่านั้นเป็นวิบัติ ๒ คือ เป็นสลวิบัติ ๑ เป็นอาจารย์วิบัติ ๑ ฯ สงเคราะห์

ด้วยกองอาบัติ ๖ คือ กองอาบัติปาราชิก ๑ . กองอาบัติสังฆาทิเสส ๑ . กองอาบัติกุกฺกัจฉัย ๑ . กองอาบัติปาจิตตีย์ ๑ . กองอาบัติปาฏิเทสนียะ ๑ . กองอาบัติทุกกฏ ๑ . ๑ . เกิดขึ้นด้วยสมุฏฐาน ๑ คือ กายกัมมวาจาจิตเท่านั้น ๑ เป็นอาบัติคา-
ธิกกรณ ๑ . ๑ . ระงับด้วยสมณะ ๓ คือ สัมมุขาวินัย ๑ . ปฎิณฺญาตกณะ ๑ . สัมมุขาวินัยกับ
คณวักการกะ ๑ . ๑ . จบกตาศักดิ์อันว่าด้วยสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ ซึ่งจัดเป็น
วาทที่ ๒ เพียงเท่านั้น.

เอวี่ ก็มี ด้วยประการฉะนี้ ๑ .

กัณฑ์ที่ ๓๐

คัมภีร์ปริวารวรรค

ว่าด้วยวิบัติปัจเจกยวาทที่ ๕ เป็นต้น

สัลวิปคฺติปจฺจยา กติ อาปคฺติโย อาปชฺชติ ๑ . สัลวิปคฺติปจฺจยา จกสฺสโต
อาปคฺติโย อาปชฺชติ ภิกฺขุณี ชานํ ปาราชิกํ ฌมฺมํ ปฏิจฺฉาเทคฺติ.

ณ บัดนี้ อาตมภาพจักได้แสดงคัมภีร์ปริวาร กัณฑ์ที่ ๓๐ ว่าด้วยวิบัติ
ปัจเจกยวาทที่ ๕ อธิกรณปัจเจกยวาทที่ ๕ ปริยายวาทที่ ๖ สืบต่อไป เพื่อให้เป็น
ประโยชน์แก่พระพุทธศาสนาและพุทธศาสนิกชนทั้งหลายตลอดกาลนาน

บาลี

คำเนินความตามวาระพระบาลี ที่ได้ยกขึ้นไว้เป็นเบื้องต้นแห่งเทศนา
นี้ว่า ภิกษุต้องอาบัติที่ประการเพราะบังจยแห่งสัลวิบัติ ๑ . แก้วว่า ภิกษุต้อง
อาบัติ ๔ ประการเพราะบังจยแห่งสัลวิบัติ คือ ภิกษุณเฐออยู่ว่าภิกษุณเฐอื่นตองปาราชิก
แล้วปกบัตไวดองปาราชิก ๑ . ปกบัตด้วยความสงสยคองกุกฺกัจฉัย ๑ . ภิกษุปกบัต
สังฆาทิเสสไวดองปาจิตตีย์ ๑ . ภิกษุปกบัตอาบัติของคนไวดองทุกกฏ ๑ . อาบัติเหล่านี
ันจัดเป็นอาบัติที่ประการ ในอาบัติ ๔ สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติเท่าไร ในกอง

อาบัติ ๘ เกิดขึ้นด้วยสมุฏฐานเท่าไรในสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ เป็นอธิกรณ์อะไร
ในอธิกรณ์ ๔ ระงับด้วยสมณะเท่าไรในสมณะ ๓ ๑ แก้วว่า อาบัติเหล่านั้นเป็น
วิบัติ ๒ คือเป็นสิกขาวิบัติ • เป็นอาชารวินัย • สงเคราะห์ด้วยกองอาบัติ ๔ คือ กอง
อาบัติปาราชิก • กองอาบัติกัลลหจจัย • กองอาบัติปาจิตตีย์ • กองอาบัติทุกกฏ • ๑
เกิดขึ้นด้วยสมุฏฐาน • คือ กายวาจาจิต ๑ เป็นอาบัติคหิทธิกรรม ๑ ระงับด้วย
สมณะ ๓ คือ สัมมาวาจา • ปุณฺณุตตมภาวะ • สัมมาวาจาวิสัยกับศีลวิสัยการะ •

ภิกษุต้องอาบัติก็ประการเพราะบังจยแห่งอาชารวินัย ๑ ภิกษุต้องอาบัติ
๑ ประการ เพราะบังจยแห่งอาชารวินัย คือ ภิกษุปกปิดอาชารวินัยไว้ต้องทุกกฏ ๑
อาบัตินั้นจัดเป็นวิบัติเท่าไร สงเคราะห์ด้วยอาบัตติกอง เกิดขึ้นด้วยสมุฏฐานเท่าไร
เป็นอธิกรณ์อะไร ระงับด้วยสมณะเท่าไร ๑ แก้วว่า อาบัตินั้นเป็นวิบัติ • คือ อาชา-
รวินัย สงเคราะห์ด้วยอาบัตติกองเดียว คือ ทุกกฏ ๑ เกิดขึ้นด้วยสมุฏฐาน • คือ กาย
วาจา จิต ๑ เป็นอาบัติคหิทธิกรรม ระงับด้วยสมณะ ๓ คือ สัมมาวาจา • ปุณฺณู-
ตมภาวะ • สัมมาวาจาวิสัยกับศีลวิสัยการะ •

ภิกษุต้องอาบัติก็ประการ เพราะบังจยแห่งภิกษุวิบัติ ๑ แก้วว่า ภิกษุ
ต้องอาบัติ ๒ ประการ เพราะบังจยแห่งภิกษุวิบัติ คือ ถูกสวดสมณูปาสก
๑ ครั้ง แล้วก็ยังไม่วางภิกษุอันลามก ต้องทุกกฏด้วยญัตติ ต้องทุกกฏ ๒ ตัว ด้วย
กรรมวาจา ๒ จบกรรมวาจาต้องปาจิตตีย์ ๑ ถามว่า อาบัติเหล่านั้นเป็นวิบัติอะไร
สงเคราะห์ด้วยอาบัตติกอง เกิดขึ้นด้วยสมุฏฐานเท่าไร เป็นอธิกรณ์อะไร ระงับ
ด้วยสมณะเท่าไร ๑ แก้วว่า อาบัตินั้นเป็นวิบัติ • คือ อาชารวินัย สงเคราะห์
ด้วยอาบัติ ๒ กอง คือ ปาจิตตีย์ • ทุกกฏ • ๑ เกิดขึ้นด้วยสมุฏฐาน • คือ
กายวาจาจิต ๑ เป็นอาบัติคหิทธิกรรม ระงับด้วยสมณะ ๓ คือ สัมมาวาจา •
ปุณฺณูตมภาวะ • สัมมาวาจาวิสัยกับศีลวิสัยการะ •

ถามว่า ภิกษุต้องอาบัติก็ประการเพราะเหตุบังจยแห่งอาชีวิวิบัติ ๑ แก้วว่า
ภิกษุต้องอาบัติ ๖ ประการ เพราะบังจยแห่งอาชีวิวิบัติ คือ ภิกษุผู้ลุ่มหลงแก่ความ
ปรารถนาซึ่งลาภผล อวดอุตริมนุสสธรรมที่ไม่มีอยู่ในตนต้องปาราชิก • ภิกษุ
ชกส่อเพราะเหตุแห่งอาชีวะ ต้องสังฆาทิเสส • ภิกษุอวดอุตริมนุสสธรรม ว่า
ภิกษุใดอยู่ในวิหารของท่าน ภิกษุนั้นเป็นพระอรหันต์ ผู้ฟังเข้าใจต้องกัลลหจจัย •

ภิกษุขอโภชนะอันประณีต เพื่อประโยชน์แก่ตนมาฉันต้องปาจิตตีย์ • ภิกษุขอ
โภชนะอันประณีต เพื่อประโยชน์แก่ตนมาฉันต้องปาฏิเทสนียะ • ภิกษุไม่ใช่
ขอแกลงหรือข้าวสุก เพื่อประโยชน์แก่ตนมาฉันต้องทุกกฏ • ๑ ถามว่า อาบัติเหล่านั้น
เป็นวิภคินีอะไร สงเคราะห์ด้วยอาบัตติกกฏ เกิดขึ้นด้วยสมุฏฐานเท่าไร เป็น
อธิกรณ์อะไร ระงับด้วยสมณะเท่าไร ๑ แก้วว่า อาบัติเหล่านั้นเป็นวิภคินี ๒ คือเป็น
สลวิภคินี • เป็นอาจารย์วิภคินี • ๑ สงเคราะห์ด้วยอาบัติ ๒ กอ คือ ปาราชิก •
สังฆาทิเสส • กุลลัจฉัย • ปาจิตตีย์ • ปาฏิเทสนียะ • ทุกกฏ • ๑ เกิดขึ้นด้วย
สมุฏฐาน ๒ คือ กาย • วาจา • กายวาจา • กายกัมมจิต • วาจา กัมมจิต • กายกัมม
วาจาจิต • ๑ เป็นอาบัตตาทิกรณ์ ๑ ระงับด้วยสมณะ ๓ คือ สัมมุขาวินัย • ปฎิณฺฑา-
ตकरणะ • สัมมุขาวินัยกับคิณวัถถการกะ • ขบวิภคินีของวาทที่ ๔ เพียงเท่านั้น

มีคำถามต่อไปว่า ภิกษุต้องอาบัตติกประการ เพราะปัจจัยแห่งวิวาธา-
ธิกรณ์ ๑ แก้วว่า ต้องอาบัติ ๒ ประการ คือ ตาอุปสัมบันต้องปาจิตตีย์ • ตาอุป-
สัมบันต้องทุกกฏ • ๑ ถามว่า อาบัติเหล่านั้นเป็นวิภคินีอะไร สงเคราะห์ด้วย
อาบัตติกกฏ เกิดขึ้นด้วยสมุฏฐานเท่าไร เป็นอธิกรณ์อะไร ระงับด้วยสมณะ
เท่าไร ๑ แก้วว่า อาบัติเหล่านั้นเป็นวิภคินี • คืออาจารย์วิภคินี ๑ สงเคราะห์ด้วย
อาบัติ ๒ กอ คือ ปาจิตตีย์ • ทุกกฏ • ๑ เกิดขึ้นด้วยสมุฏฐาน ๓ คือ กาย
กัมมจิต • วาจา กัมมจิต • กายกัมมวาจาจิต • ๑ เป็นอาบัตตาทิกรณ์ ๑ ระงับด้วย
สมณะ ๓ คือ สัมมุขาวินัย • ปฎิณฺฑาตकरणะ • สัมมุขาวินัยกับคิณวัถถการกะ •

ถามว่า ภิกษุต้องอาบัตติกประการ เพราะปัจจัยแห่งอนวาทาธิกรณ์ ๑
แก้วว่า ต้องอาบัติ ๓ ประการ คือ ภิกษุโจทก์ภิกษุอื่นด้วยปาราชิกไม่มีมูลต้อง
สังฆาทิเสส • โจทก์ภิกษุอื่นด้วยสังฆาทิเสสไม่มีมูล ต้องปาจิตตีย์ • โจทก์ภิกษุอื่น
ด้วยอาบัตติการวิไม่มีมูลต้องทุกกฏ • ๑ ถ้าอาบัติเหล่านั้นเป็นวิภคินีอะไร สงเคราะห์
ด้วยอาบัตติกกฏ เกิดขึ้นด้วยสมุฏฐานเท่าไร เป็นอธิกรณ์อะไร ระงับด้วย
สมณะเท่าไร ๑ แก้วว่า อาบัติเหล่านั้นเป็นวิภคินี ๒ คือ เป็นสลวิภคินี • เป็น
อาจารย์วิภคินี • ๑ สงเคราะห์ด้วยอาบัติ ๓ กอ คือ สังฆาทิเสส • ปาจิตตีย์ •
ทุกกฏ • ๑ เกิดขึ้นด้วยสมุฏฐาน ๓ คือ กายกัมมจิต • วาจา กัมมจิต • กายกัมมวาจาจิต • ๑
เป็นอาบัตตาทิกรณ์ ๑ ระงับด้วยสมณะ ๓ คือ สัมมุขาวินัย • ปฎิณฺฑาตकरणะ •
สัมมุขาวินัยกับคิณวัถถการกะ •

ถามว่า ภิกษุต้องอาบัติกี่ประการ เพราะปัจจัยแห่งอาบัติคชาชิกฺคณ ๑
 แก้วว่า ต้องอาบัติ ๕ ประการ คือ ภิกษุผู้รู้ชื่อว่า ภิกษุอื่นต้องปาราชิกแล้ว
 แคนปิกัดไว้ ต้องปาราชิก ๑ สงสัยปนปิกัดไว้ต้องถูกลัจฉัย ๑ ภิกษุปนปิกัดสังฆาภิ
 เสสไว้ ต้องปาจิตตีย์ ๑ ปกปิดอาจารย์ไว้ต้องทุกกฏ ๑ ๑ ถามว่า อาบัติ
 เหล่านั้นเป็นวิบัติอะไร สงเคราะห์ด้วยอาบัติกี่กอง เกิดขึ้นด้วยสมุฏฐานเท่าไร
 เป็นอธิกรณ์ไหน ระงับด้วยสมณะเท่าไร ? แก้วว่า อาบัติเหล่านั้นเป็นวิบัติ ๒ คือ
 เป็นสลวิบัติ ๑ เป็นอาจารย์วิบัติ ๑ สงเคราะห์ด้วยอาบัติ ๕ กอง คือ ปาราชิก ๑
 ถูกลัจฉัย ๑ ปาจิตตีย์ ๑ ทุกกฏ ๑ เกิดขึ้นด้วยสมุฏฐาน ๑ คือ กายวาจาจิต ๑
 เป็นอาบัติคชาชิกฺคณ ๑ ระงับด้วยสมณะ ๓ คือ สัมมุขาวินัย ๑ ปฎิญาตกณะ ๑
 สัมมุขาวินัยกับคณวัดการกะ ๑

ถามว่า ภิกษุต้องอาบัติกี่ประการ เพราะปัจจัยแห่งกิจจาริกณ ๑
 แก้วว่า ต้องอาบัติ ๕ ประการ คือ ภิกษุผู้ประพฤติตามภิกษุผู้ถูกขกวัดระเมื่อถูกสวด
 สมณูปาสจนถึง ๓ ครั้งแล้วก็ยังไม่วินิจฉัยสละต้องทุกกฏด้วยญัตติ ต้องถูกลัจฉัย ๒ ครั้ง
 ด้วยกรรมวาจา ต้องปาราชิกในเวลาจบกรรมวาจา ๑ ภิกษุทั้งหลายประพฤติกาม
 ภิกษุผู้จะทำสังฆเภทเมื่อถูกสวดสมณูปาสจนถึง ๓ ครั้งแล้ว ก็ยังไม่เลิกละ ต้อง
 สังฆาภิเสส ๑ ไม่วินิจฉัยสละปฏิกรณ์ลามกในเมื่อจบการสวดสมณูปาสครั้งที่ ๓ แล้ว
 ต้องปาจิตตีย์ ๑ ถามว่า อาบัติเหล่านั้นเป็นวิบัติอะไร สงเคราะห์ด้วยอาบัติกี่กอง เกิด
 ขึ้นด้วยสมุฏฐานเท่าไร เป็นอธิกรณ์อะไร ระงับด้วยสมณะเท่าไร ๑ แก้วว่า อาบัติเหล่
 นานั้นเป็นวิบัติ ๒ คือ เป็นสลวิบัติ ๑ เป็นอาจารย์วิบัติ ๑ ๑ สงเคราะห์ด้วยอาบัติ
 ๕ กอง คือ ปาราชิก ๑ สังฆาภิเสส ๑ ถูกลัจฉัย ๑ ปาจิตตีย์ ๑ ทุกกฏ ๑
 เกิดขึ้นด้วยสมุฏฐาน ๑ คือ กายกับวาจาจิต ๑ เป็นอาบัติคชาชิกฺคณ ๑ ระงับด้วย
 สมณะ ๑ คือ สัมมุขาวินัย ๑ ปฎิญาตกณะ ๑ สัมมุขาวินัยกับคณวัดการกะ ๑

ยกอาบัติ ๘ กับกองอาบัติ ๘ เสียแล้ว อาบัตินอกนั้นเป็นวิบัติกี่ประการ ๑
 สงเคราะห์ด้วยอาบัติกี่กอง เกิดขึ้นด้วยสมุฏฐานเท่าไร เป็นอธิกรณ์อะไร ระงับ
 ด้วยสมณะอะไร ๑ แก้วว่า อาบัตินอกจากอาบัติ ๘ กับนอกจากอาบัติ ๘ กอง
 นั้น ไม่เป็นวิบัติอะไร ไม่สงเคราะห์ด้วยอาบัติกี่กองไหน ไม่เกิดขึ้นด้วย
 สมุฏฐานไหน ไม่เป็นอธิกรณ์อะไร ไม่ระงับด้วยสมณะเท่าไร ๑ เพราะเหตุ

โรจจวาทอย่างนี้ ๆ เพราะนอกจากอาบัติ ๑ กับอาบัติ ๑ กองแล้ว อาบัตอื่นไม่มี ๆ
จบอธิบายปัจจัยขวาทที่ ๔ เพียงเท่านี้

ในปริยายขวาทที่ ๖ ว่า วิวาทาธิกรณ์ มีอะไรเป็นหัวหน้า มีอะไรเป็นฐานะ
มีอะไรเป็นวัตถุ มีอะไรเป็นกัมม มีอะไรเป็นเหตุ มีอะไรเป็นมูล ภิขุวิวาท
กันด้วยอาการเท่าไร วิวาทาธิกรณ์ระงับด้วยสมณะเท่าไร ๆ อนุวาทาธิกรณ์มีอะไร
เป็นหัวหน้า มีอะไรเป็นฐานะ มีอะไรเป็นวัตถุ มีอะไรเป็นกัมม มีอะไรเป็นเหตุ
มีอะไรเป็นมูล ภิขุอนุวาทกันด้วยอาการเท่าไร อนุวาทาธิกรณ์ระงับด้วยสมณะ
เท่าไร ๆ อาบัตคาธิกรณ์มีอะไรเป็นหัวหน้า มีอะไรเป็นฐานะ มีอะไรเป็นวัตถุ
มีอะไรเป็นกัมม มีอะไรเป็นเหตุ มีอะไรเป็นมูล ภิขุต้องอาบัตด้วย
อาการเท่าไร อาบัตคาธิกรณ์ระงับด้วยสมณะเท่าไร ๆ กิจจาธิกรณ์มีอะไรเป็น
หัวหน้า มีอะไรเป็นฐานะ มีอะไรเป็นวัตถุ มีอะไรเป็นกัมม มีอะไรเป็น
เหตุ มีอะไรเป็นมูล กิจเกิดขึ้นด้วยอาการเท่าไร กิจจาธิกรณ์ระงับด้วยสมณะ
เท่าไร ๆ อันนี้เป็นหัวข้อแห่งคำถามในปริยายขวาท

ส่วนคำถามนั้นมีดังต่อไปนี้ คือ ขั้วว่าวิวาทาธิกรณ์มีอะไรเป็นหัวหน้านั้น
มีคำแก้ว่า มิโลกะ โทสะ โมหะ อโลกะ อโทสะ อโมหะ เป็นหัวหน้า ๆ
ขั้วว่าวิวาทาธิกรณ์มีอะไรเป็นฐานะนั้น แก้ว่า มิเภทกรณวัตถุ ๑๔ เป็นฐานะ ๆ
ขั้วว่ามีอะไรเป็นวัตถุนั้น แก้ว่า มิเภทกรณวัตถุ ๑๔ เป็นวัตถุ ๆ ขั้วว่ามีอะไร
เป็นกัมมนั้น ขั้วว่า มิเภทกรณวัตถุ ๑๔ เป็นกัมม ขั้วว่ามีอะไรเป็นเหตุ นั้น แก้ว่า
มิของ ๘ อย่างเป็นเหตุ คือ กุศลเหตุ ๓ อกุศลเหตุ ๓ อัปยาคตเหตุ ๒ ๆ ขั้วว่ามี
อะไรเป็นมูลนั้น แก้ว่า มิของ ๑๒ อย่างเป็นมูล ๆ ขั้วว่าภิขุวิวาทกันด้วยอาการ
เท่าไรนั้น แก้ว่า ภิขุวิวาทกันด้วยอาการ ๒ คือ ธรรมทัณฐิ ๑ อธรรมทัณฐิ ๑ ๆ
ขั้วว่าวิวาทาธิกรณ์ระงับด้วยสมณะเท่าไรนั้น แก้ว่า ระงับด้วยสมณะ ๒ คือ
สัมมุขาวินัย ๑ เขภยขสกา ๑

ขั้วว่าอนุวาทาธิกรณ์มีอะไรเป็นหัวหน้านั้น แก้ว่า มิโลกะ โทสะ โมหะ
อลอกะ อโทสะ อโมหะ เป็นหัวหน้า ๆ ขั้วว่ามีอะไรเป็นฐานะนั้น แก้ว่า มิวิบัติ
๔ เป็นฐานะ ๆ ขั้วว่ามีอะไรเป็นกัมมนั้น แก้ว่า มิวิบัติ ๔ เป็นกัมม ขั้วว่ามีเหตุเท่าไรนั้น
แก้ว่า มิเหตุ ๘ คือ กุศลเหตุ ๓ อกุศลเหตุ ๓ อัปยาคตเหตุ ๒ ๆ ขั้วว่ามีมูลเท่าไรนั้น

แก้ว่ามีมูล ๑๕ ข้อว่าภิกษุอนุวาทด้วยอาการเท่าไรนั้น แก้ว่า ภิกษุอนุวาทด้วย
อาการ ๒ คือ ด้วยวัตถุ ๑ ด้วยอาบัติ ๑ ๑ ข้อว่า อนุวาทาธิกรณ์ระงับด้วยสมณะ
เท่าไรนั้น แก้ว่า ระงับด้วยสมณะ ๔ คือ สัมมุขาวินัย ๑ สติวินัย ๑ อมูหวินัย ๑
คัสสปานียสิกา ๑

ข้อว่าอาบัติตาธิกรณ์มีอะไรเป็นหัวหน้านั้น แก้ว่า มิโลกะ โทสะ โมหะ
อโลกะ อโทสะ อโมหะ เป็นหัวหน้า ๑ ข้อว่ามีอะไรเป็นฐานะนั้น แก้ว่า
มีองอาบัติ ๑ เป็นฐานะ ๑ ข้อว่ามีอะไรเป็นวัตถุนี้ แก้ว่า มีกองอาบัติ
๑ เป็นวัตถุ ๑ ข้อว่ามีอะไรเป็นภูนี้นั้น แก้ว่า มีกองอาบัติ ๑ เป็นภูมิ ๑
ข้อว่ามีเหตุเท่าไรนั้น แก้ว่า มีเหตุ ๕ คือ กุศลเหตุ ๓ อกุศลเหตุ ๓ อหัยกต-
เหตุ ๓ ๑ ข้อว่ามีอะไรเป็นมูลนั้น แก้ว่า มีสมุฏฐานแห่งอาบัติ ๖ เป็นมูล ๑
ข้อว่าภิกษุต้องอาบัติด้วยอาการเท่าไรนั้น แก้ว่า ภิกษุต้องอาบัติด้วยอาการ ๖ คือ
ความไม่ละอาย ๑ ความไม่รู้ ๑ ความสงสัย ๑ ความเข้าใจว่าควรในของที่ไม่
ควร ๑ ความเข้าใจว่าไม่ควรในของที่ควร ๑ ความหลงลืม ๑ ๑ ข้อว่าอาบัติตา-
ธิกรณ์ระงับด้วยสมณะเท่าไรนั้น แก้ว่าระงับด้วยสมณะ ๔ คือ สัมมุขาวินัย ๑
ปฏินญาตकरणะ ๑ คินวัตถการกะ ๑

ข้อว่ากิจจาธิกรณ์มีอะไรเป็นหัวหน้านั้น แก้ว่า มิโลกะ โทสะ โมหะ
อโลกะ อโทสะ อโมหะ เป็นหัวหน้า ๑ ข้อว่ามีอะไรเป็นฐานะนั้น แก้ว่า
มีการมฐาน ๔ เป็นฐานะ ๑ ข้อว่ามีอะไรเป็นวัตถุนี้ แก้ว่า มีการมฐาน ๔
เป็นวัตถุ ๑ ข้อว่ามีอะไรเป็นภูนี้นั้น แก้ว่ามีการม ๔ เป็นภูมิ ๑ ข้อว่ามี
เหตุเท่าไรนั้น แก้ว่ามีเหตุ ๕ คือ กุศลเหตุ ๓ อกุศลเหตุ ๓ อหัยกตเหตุ ๓ ๑
ข้อว่ามีมูลเท่าไรนั้น แก้ว่ามีมูล ๑ คือสังขัม ๑ ข้อว่ากิจเกิดขึ้นด้วยอาการ
เท่าไรนั้น แก้ว่ากิจเกิดขึ้นด้วยอาการ ๒ คือ ด้วยญัตติ ๑ ด้วยอุปโลก ๑ ๑ ข้อ
ว่า กิจจาธิกรณ์ระงับด้วยสมณะเท่าไรนั้น แก้ว่าระงับด้วยสมณะ ๑ คือ สัมมุขาวินัย

ข้อว่าสมณะมีเท่าไรนั้น แก้ว่า สมณะมี ๑ คือ สัมมุขาวินัย ๑ สติวินัย ๑
อมูหวินัย ๑ ปฏินญาตकरणะ ๑ เขกขยสิกา ๑ คัสสปานียสิกา ๑ คินวัตถการกะ ๑ ๑
สมณะ ๔ นี้เป็นสมณะ ๑๐ ก็มี สมณะ ๑๐ เป็นสมณะ ๑ ก็มี ทั้งนี้เป็นด้วย
อำนาจแห่งวัตถุ เป็นโดยปริยาย ๑ ๑ เป็นอย่างไร ? เป็นอย่างนี้ คือ วิวาทาธิ-

กรณีมีสมณะ ๒ ๆ อนุวาทาธิกรณ์มีสมณะ ๓ อานัตตาธิกรณ์มีสมณะ ๓ กิจจาธิกรณ์
มีสมณะ ๑ ดังนี้ จบปรีชาวารที่ ๖ เพียงเท่านั้น.

เอวํ ก็มี ด้วยประการฉะนี้ ฯ

กัณฑ์ที่ ๓๑

คัมภีร์ปรีชาวรรค

ว่าด้วยสาขารณวารที่ ๗

กตํ สมณํ วิวาทาธิกรณสุตฺตํ สาธารณํ กตํ สมณํ วิวาทาธิกรณสุตฺตํ
อสาธารณํ ฯ กตํ สมณํ อนุวาทาธิกรณสุตฺตํ สาธารณํ กตํ สมณํ
อนุวาทาธิกรณสุตฺตํ อสาธารณํคิ.

ณ บัดนี้ อาคมภาพักได้แสดงคัมภีร์ปรีชาวรรค กัณฑ์ที่ ๓๑ ว่าด้วย
สาขารณวารที่ ๗ คัพภาคีขวารที่ ๘ สมตสาขารณวารที่ ๙ สมตคัพภาคีขวาร
ที่ ๑๐ สมตสัมมุขาวินัยวารที่ ๑๑ วินัยวารที่ ๑๒ กุสลาหารทั้ง ๑๓ บัณฑิตว่า
ที่ ๑๔ สืบต่อไป เพื่อให้เป็นประโยชน์แก่พระพุทธศาสนา และพุทธศาสนิกชน
ทั้งหลายตลอดกาลนาน

บาลี

คำเนินความตามวาระพระบาลี ที่ได้ยกขึ้นไว้เป็นเบื้องต้นแห่งเทศนานั้น
ว่า สมณะเท่าไรเป็นสาธารณะแก่วิวาทาธิกรณ์ สมณะเท่าไรเป็นสาธารณะแก่
วิวาทาธิกรณ์ ฯ สมณะเท่าไรเป็นสาธารณะแก่อนุวาทาธิกรณ์ สมณะเท่าไรเป็น
สาธารณะแก่อนุวาทาธิกรณ์ ฯ สมณะเท่าไรเป็นสาธารณะแก่อานัตตาธิกรณ์
สมณะเท่าไรเป็นสาธารณะแก่อานัตตาธิกรณ์ ฯ สมณะเท่าไรเป็นสาธารณะแก่
กิจจาธิกรณ์ สมณะเท่าไรเป็นสาธารณะแก่กิจจาธิกรณ์ ฯ แก้วว่า สมณะ ๒

คือ สัมมุขาวินัย เขกขบสีกา เป็นสาธารณะแห่งวิวาหาธิกรณ์ ๑ สมณะ ๔ คือ สติวินัย อมฺพหวินัย ปฏิจฺญาตกรณะ คัสสปายียสีกา คินวักตารกะ เป็นสาธารณะแห่งวิวาหาธิกรณ์ ๑ สมณะ ๔ คือ สัมมุขาวินัย สติวินัย อมฺพหวินัย คัสสปายียสีกา เป็นสาธารณะแห่งอนุวาหาธิกรณ์ ๑ สมณะ ๓ คือ เขกขบสีกา ปฏิจฺญาตกรณะ คินวักตารกะ เป็นสาธารณะแห่งอนุวาหาธิกรณ์ ๑ สมณะ ๓ คือ สัมมุขาวินัย ปฏิจฺญาตกรณะ คินวักตารกะ เป็นสาธารณะแห่งอาบัติคาธิกรณ์ ๑ สมณะ ๔ คือ เขกขบสีกา สติวินัย อมฺพหวินัย คัสสปายียสีกา เป็นสาธารณะแห่งอาบัติคาธิกรณ์ ๑ สมณะ ๑ คือ สัมมุขาวินัย เป็นสาธารณะแห่งกิจจาธิกรณ์ ๑ สมณะ ๖ คือ เขกขบสีกา สติวินัย อมฺพหวินัย ปฏิจฺญาตกรณะ คัสสปายียสีกา คินวักตารกะ เป็นสาธารณะแห่งกิจจาธิกรณ์ ๑ จบสาธารณวารที่ ๗ เพียงเท่านั้น

สมณะเท่าไรเป็นคัพภาคิยะ คือ แผนกเดียวกันแห่งวิวาหาธิกรณ์ สมณะเท่าไรเป็นอัญญภาคิยะ คือ เป็นแผนกอื่นแห่งวิวาหาธิกรณ์ ๑ สมณะเท่าไรเป็นคัพภาคิยะแห่งอนุวาหาธิกรณ์ สมณะเท่าไรเป็นอัญญภาคิยะแห่งอนุวาหาธิกรณ์ ๑ สมณะเท่าไรเป็นคัพภาคิยะแห่งอาบัติคาธิกรณ์ สมณะเท่าไรเป็นอัญญภาคิยะแห่งอาบัติคาธิกรณ์ ๑ สมณะเท่าไรเป็นคัพภาคิยะแห่งกิจจาธิกรณ์ สมณะเท่าไรเป็นอัญญภาคิยะแห่งกิจจาธิกรณ์ ๑ แก้วว่า สมณะ ๒ คือ สัมมุขาวินัย เขกขบสีกา เป็นคัพภาคิยะแห่งวิวาหาธิกรณ์ ๑ สมณะ ๕ คือ สติวินัย อมฺพหวินัย ปฏิจฺญาตกรณะ คัสสปายียสีกา คินวักตารกะ เป็นอัญญภาคิยะแห่งวิวาหาธิกรณ์ ๑ สมณะ ๔ คือ สัมมุขาวินัย สติวินัย อมฺพหวินัย คัสสปายียสีกา เป็นคัพภาคิยะแห่งอนุวาหาธิกรณ์ ๑ สมณะ ๓ คือ เขกขบสีกา ปฏิจฺญาตกรณะ คินวักตารกะ เป็นอัญญภาคิยะแห่งอนุวาหาธิกรณ์ ๑ สมณะ ๓ คือ สัมมุขาวินัย ปฏิจฺญาตกรณะ คินวักตารกะ เป็นคัพภาคิยะแห่งอาบัติคาธิกรณ์ ๑ สมณะ ๔ คือ เขกขบสีกา สติวินัย อมฺพหวินัย คัสสปายียสีกา เป็นอัญญภาคิยะแห่งอาบัติคาธิกรณ์ ๑ สมณะ ๑ คือ สัมมุขาวินัย เป็นคัพภาคิยะแห่งกิจจาธิกรณ์ ๑ สมณะ ๖ คือ เขกขบสีกา สติวินัย อมฺพหวินัย ปฏิจฺญาตกรณะ คัสสปายียสีกา คินวักตารกะ เป็นอัญญภาคิยะแห่งกิจจาธิกรณ์ ๑ คำว่า คัพภาคิยะ แปลว่า

เป็นไปในส่วนนั้น อธิบายว่า เป็นส่วนเดียวกัน หรือเป็นพวกเดียวกัน เป็นแผนกเดียวกัน ๖ คำว่า ศัพทาคิยะนั้น เรียกว่า ศัพทาคิย์ โดยใช้ตัว ยะ การันต์เสียก็ได้ ๗ คำว่า อัญญุณาคิยะนั้น แปลว่า เป็นไปในส่วนอื่น อธิบายว่า เป็นพวกอื่น เป็นแผนกอื่น เรียกว่า อัญญุณาคิย์ก็ได้ จบศัพทาคิยวารที่ ๘ เพียงเท่านั้น

ในสมณสาขารณวารที่ ๕ นั้นว่า สมณะทั้งหลายเป็นสาขารณะแห่งสมณะก็มี เป็นอสาขารณะแห่งสมณะก็มี จ้อนคืออย่างไร ? คือ เขภุขยสิกขาเป็นสาขารณะแห่งสัมมาชาวินัย แต่เป็นอสาขารณะแห่งสคฺวินัย อมฺพหวินัย ปฏิจฺญูณาคกรณะ คัสสปายียสิกขา คินวักคการกะ ๗ สคฺวินัยเป็นสาขารณะแห่งสัมมาชาวินัย แต่เป็นอสาขารณะแห่งอมฺพหวินัย แห่งปฏิจฺญูณาคกรณะ แห่งคัสสปายียสิกขา คินวักคการกะ เขภุขยสิกขา ๗ อมฺพหวินัยเป็นสาขารณะแห่งสัมมาชาวินัย แต่เป็นอสาขารณะแห่งปฏิจฺญูณาคกรณะ คัสสปายียสิกขา คินวักคการกะ เขภุขยสิกขา สคฺวินัย ๗ ปฏิจฺญูณาคกรณะเป็นสาขารณะแห่งสัมมาชาวินัย แต่เป็นอสาขารณะแห่งคัสสปายียสิกขา คินวักคการกะ เขภุขยสิกขา สคฺวินัย อมฺพหวินัย ๗ คัสสปายียสิกขาเป็นสาขารณะแห่งสัมมาชาวินัย เป็นอสาขารณะแห่งคินวักคการกะ เขภุขยสิกขา สคฺวินัย อมฺพหวินัย ปฏิจฺญูณาคกรณะ ๗ คินวักคการกะ เป็นสาขารณะแห่งสัมมาชาวินัย เป็นอสาขารณะแห่งเขภุขยสิกขา สคฺวินัย อมฺพหวินัย ปฏิจฺญูณาคกรณะ คัสสปายียสิกขา ดังนี้ จบสมณสาขารณวารที่ ๕ เพียงเท่านั้น

ในสมณศัพทาคิยวารที่ ๑๐ นั้นว่า สมณะทั้งหลายเป็นศัพทาคิย์แห่งสมณะก็มี เป็นอัญญุณาคิย์แห่งสมณะก็มี ๗ เป็นอย่างไร ? เป็นอย่างนี้ คือ เขภุขยสิกขาเป็นศัพทาคิย์แห่งสัมมาชาวินัย เป็นอัญญุณาคิย์แห่งสคฺวินัย อมฺพหวินัย ปฏิจฺญูณาคกรณะ คัสสปายียสิกขา คินวักคการกะ ๗ สคฺวินัยเป็นศัพทาคิย์แห่งสัมมาชาวินัย เป็นอัญญุณาคิย์แห่งอมฺพหวินัย ปฏิจฺญูณาคกรณะ คัสสปายียสิกขา คินวักคการกะ เขภุขยสิกขา ๗ อมฺพหวินัยเป็นศัพทาคิย์แห่งสัมมาชาวินัย เป็นอัญญุณาคิย์แห่งปฏิจฺญูณาคกรณะ คัสสปายียสิกขา คินวักคการกะ เขภุขยสิกขา สคฺวินัย ๗ ปฏิจฺญูณาคกรณะเป็นศัพทาคิย์แห่งสัมมาชาวินัย เป็นอัญญุณาคิย์แห่งคัสสปายียสิกขา คินวักคการกะ เขภุขยสิกขา สคฺวินัย ๗ คัสสปายียสิกขาเป็น

คัพภาคีย์แห่งสัมมาชาวันัย เป็นอัญญฎาจารย์แห่งคิณวัคคการกะ เขภุชยสีกา สคิวันัย
อมุพหวันัย ปฏิจญญาตकरणะ ฯ คิณวัคคการกะเป็นคัพภาคีย์แห่งสัมมาชาวันัย
เป็นอัญญฎาจารย์แห่งเขภุชยสีกา สคิวันัย อมุพหวันัย ปฏิจญญาตकरणะ คัสสปา
นียสีกา คังนัง จมสมณคัพภาคีย์วารที่ ๑๐ เพียงเท่านั้น

ในสมณสัมมาชาวันัยวารที่ ๑๐ ว่า สมณะเป็นสัมมาชาวันัย สัมมาชาวันัย
เป็นสมณะ ฯ สมณะเป็นเขภุชยสีกา เขภุชยสีกาเป็นสมณะ ฯ สมณะเป็นสคิวันัย
สคิวันัยเป็นสมณะ ฯ สมณะเป็นอมุพหวันัย อมุพหวันัยเป็นสมณะ ฯ สมณะ
เป็นปฏิจญญาตकरणะ ปฏิจญญาตकरणะเป็นสมณะ ฯ สมณะเป็นคัสสปานียสีกา
คัสสปานียสีกาเป็นสมณะ ฯ สมณะเป็นคิณวัคคการกะ คิณวัคคการกะเป็น
สมณะ ฯ สมณะเหล่านี้ คือ เขภุชยสีกา สคิวันัย อมุพหวันัย ปฏิจญญาตकरणะ
คัสสปานียสีกา คิณวัคคการกะเป็นสมณะ ไม่ใช่เป็นสัมมาชาวันัย ส่วนสัมมา
ชาวันัยเป็นสมณะด้วย เป็นสัมมาชาวันัยด้วย ฯ สมณะเหล่านี้ คือ สคิวันัย
อมุพหวันัย ปฏิจญญาตकरणะ คัสสปานียสีกา คิณวัคคการกะ สัมมาชาวันัย เป็น
แต่สมณะ ไม่เป็นเขภุชยสีกา ส่วนเขภุชยสีกาเป็นสมณะด้วย เป็นเขภุชยสีกา
ด้วย ฯ สมณะเหล่านี้ คือ อมุพหวันัย ปฏิจญญาตकरणะ คัสสปานียสีกา
คิณวัคคการกะ สัมมาชาวันัย เขภุชยสีกา เป็นสมณะอย่างเดียว ไม่เป็นสคิวันัย
ส่วนสคิวันัยเป็นสมณะด้วย เป็นสคิวันัยด้วย ฯ สมณะเหล่านี้ คือ ปฏิจญญา
ตकरणะ คัสสปานียสีกา คิณวัคคการกะ สัมมาชาวันัย เขภุชยสีกา สคิวันัย เป็น
สมณะอย่างเดียว ไม่เป็นอมุพหวันัย ส่วนอมุพหวันัยเป็นสมณะด้วย เป็น
อมุพหวันัยด้วย ฯ สมณะเหล่านี้ คือ คัสสปานียสีกา คิณวัคคการกะ สัมมา
ชาวันัย เขภุชยสีกา สคิวันัย อมุพหวันัย เป็นสมณะอย่างเดียว ไม่เป็นปฏิจญญา
ตकरणะ ส่วนปฏิจญญาตकरणะเป็นสมณะด้วย เป็นปฏิจญญาตकरणะด้วย ฯ สมณะ
เหล่านี้ คือ คิณวัคคการกะ สัมมาชาวันัย เขภุชยสีกา สคิวันัย อมุพหวันัย
ปฏิจญญาตकरणะ เป็นสมณะอย่างเดียว ไม่เป็นคัสสปานียสีกา ส่วนคัสสปานี
ยสีกาเป็นสมณะด้วย เป็นคัสสปานียสีกาด้วย ฯ สมณะเหล่านี้ คือ สัมมาชาวันัย
เขภุชยสีกา สคิวันัย อมุพหวันัย ปฏิจญญาตकरणะ คัสสปานียสีกา เป็นสมณะ

อย่างเคียว ไม่เป็นคณัตถการกะ ส่วนคณัตถการกะเป็นสมณะด้วย เป็นคณ-
ัตถการกะด้วย

วินัยเป็นสัมมาวินัย สัมมาวินัยเป็นวินัย ๑ วินัยเป็นเบญจสิกขา
เบญจสิกขาเป็นวินัย ๑ วินัยเป็นสคฺวินัย สคฺวินัยเป็นวินัย ๑ วินัยเป็นอมุพห-
วินัย อมุพหวินัยเป็นวินัย ๑ วินัยเป็นปฏิจฺจนาฏकरणะ ปฏิจฺจนาฏकरणะเป็น
วินัย ๑ วินัยเป็นคัสสปายีสสิกขา คัสสปายีสสิกขาเป็นวินัย ๑ วินัยเป็น
คณัตถการกะ คณัตถการกะเป็นวินัย ๑ จบสมณสัมมาวินัยวารที่ ๑๑
เพียงเท่านั้น

ในวินัยวารที่ ๑๒ ว่า วินัยเป็นสัมมาวินัยก็มี ไม่เป็นสัมมาวินัยก็มี
ส่วนสัมมาวินัยเป็นวินัยด้วย เป็นสัมมาวินัยด้วย ๑ วินัยเป็นเบญจสิกขาก็มี
ไม่เป็นเบญจสิกขาก็มี ส่วนเบญจสิกขาเป็นวินัยด้วย เป็น เบญจสิกขาด้วย ๑ วินัย
เป็นสคฺวินัยก็มี ไม่เป็นสคฺวินัยก็มี ส่วนสคฺวินัยเป็นวินัยด้วย เป็นสคฺวินัยด้วย ๑
วินัยเป็นอมุพหวินัยก็มี ไม่เป็นอมุพหวินัยก็มี ส่วนอมุพหวินัยเป็นวินัยด้วย
เป็นอมุพหวินัยด้วย ๑ วินัยเป็นปฏิจฺจนาฏकरणะก็มี ไม่เป็นปฏิจฺจนาฏकरणะก็มี
ส่วนปฏิจฺจนาฏकरणะเป็นวินัยด้วย เป็นปฏิจฺจนาฏकरणะด้วย ๑ วินัยเป็น
คัสสปายีสสิกขาก็มี ไม่เป็นคัสสปายีสสิกขาก็มี ส่วนคัสสปายีสสิกขาเป็นวินัยด้วย
เป็นคัสสปายีสสิกขาด้วย ๑ วินัยเป็นคณัตถการกะก็มี ไม่เป็นคณัตถการกะก็มี
ส่วนคณัตถการกะเป็นวินัยด้วย เป็นคณัตถการกะด้วย ดังนี้ ๑ คำว่า วินัย
เป็นสัมมาวินัยเป็นคณัตถการกะนั้น หมายความว่า ยกเอาสมณะทั้งปวงขึ้นมาว่าเป็นวินัย
ปริยาย ๑ ในคำว่า วินัยไม่เป็นสัมมาวินัยนั้น หมายความว่า ยกสัมมาวินัย
เสียแล้ว สมณะนอกนั้นประสงค์เอาในคำนี้ ๑ ถึงแม้ว่าในคำอื่นก็เหมือนนั้น
จบวินัยวารที่ ๑๒ เพียงเท่านั้น

ในกุสธวารที่ ๑๓ ว่า สัมมาวินัยเป็นกุสธก็มี เป็นอกุสธก็มี เป็นอัปยา-
กฤตก็มี ๑ เบญจสิกขา สคฺวินัย อมุพหวินัย ปฏิจฺจนาฏकरणะ คัสสปายีสสิกขา
คณัตถการกะก็เหมือนกัน ๑ สัมมาวินัยเป็นกุสธก็มี เป็นอัปยากรฤตก็มี สัม-
มาวินัยเป็นอกุสธไม่มี ๑ เบญจสิกขา สคฺวินัย อมุพหวินัย ปฏิจฺจนาฏकरणะ
คัสสปายีสสิกขา คณัตถการกะ เป็นกุสธก็มี เป็นอกุสธก็มี เป็นอัปยากรฤตก็มี

วิเวกชาธิกรณ อมฤตชาธิกรณ อาบัตตชาธิกรณ กิจจาธิกรณเป็นกุศล
ก็มี เป็นอกุศลก็มี เป็นอัปายากุศลก็มี ส่วนอาบัตตชาธิกรณที่เป็นกุศลนั้นไม่มี
กิจจาธิกรณเป็นทั้งกุศลอกุศล อัปายากุศล ดังนี้ ฯ จบกุสลาภวารที่ ๑๖ เพียงเท่านั้น

ในอัคคาวารที่ ๑๔ ว่า เขภุชยสีกามีได้ในที่ใด สัมมุขาวินัยก็มีได้ในที่นั้น
สัมมุขาวินัยมีได้ในที่ใด เขภุชยสีกาก็มีได้ในที่นั้น สติวินัย อมุพหวินัย
ปฎิญาตकरणะ คัสสปายัสสีกา คินวักการกะ มีในที่นั้นไม่ได้ ฯ สติวินัย
มีได้ในที่ใด สัมมุขาวินัยก็มีได้ในที่นั้น สัมมุขาวินัยมีได้ในที่ใด สติวินัยก็มีได้
ในที่นั้น ส่วนอมุพหวินัย ปฎิญาตकरणะ คัสสปายัสสีกา คินวักการกะ
เขภุชยสีกา มีในที่นั้นไม่ได้ ฯ อมุพหวินัยมีได้ในที่ใด สัมมุขาวินัยมีในที่นั้น
ไม่ได้ สัมมุขาวินัยมีได้ในที่ใด อมุพหวินัยก็มีได้ในที่นั้น ส่วนปฎิญาตकरणะ
คัสสปายัสสีกา คินวักการกะ เขภุชยสีกา สติวินัย มีในที่นั้นไม่ได้ ฯ
ปฎิญาตकरणะมีได้ในที่ใด สัมมุขาวินัยก็มีได้ในที่นั้น สัมมุขาวินัยมีได้ในที่ใด
ปฎิญาตकरणะก็มีได้ในที่นั้น แต่ในที่นั้นมีคัสสปายัสสีกา คินวักการกะ
เขภุชยสีกา สติวินัย อมุพหวินัยไม่ได้ ฯ มีคัสสปายัสสีกาได้ในที่ใด ก็มี
สัมมุขาวินัยได้ในที่นั้น สัมมุขาวินัยมีได้ในที่ใด ก็มีคัสสปายัสสีกาได้ในที่นั้น
แต่ในที่นั้นไม่มีไม่ได้ก็คือ คินวักการกะ ๑ เขภุชยสีกา ๑ สติวินัย ๑ อมุพหวินัย ๑
ปฎิญาตकरणะ ๑ ฯ ในที่ใดมีคินวักการกะได้ ในที่นั้นก็มีสัมมุขาวินัยได้ ใน
ที่ใดมีสัมมุขาวินัยได้ ในที่นั้นก็มีคินวักการกะได้ แต่มีอมุพหวินัยไม่ได้ มี
ปฎิญาตकरणะไม่ได้ มีคัสสปายัสสีกาไม่ได้

ในที่ใดมีเขภุชยสีกาได้ ในที่นั้นก็มีสัมมุขาวินัยได้ ในที่ใดมีสัมมุขาวินัย
ได้ ในที่นั้นก็มีเขภุชยสีกาได้ ส่วนอย่างอื่นมีไม่ได้คือ สติวินัย อมุพหวินัย
ปฎิญาตकरणะ คัสสปายัสสีกา คินวักการกะ มีในที่นั้นไม่ได้ ฯ ในที่ใดมี
สติวินัยได้ ในที่นั้นก็มีสัมมุขาวินัยได้ ในที่ใดมีสัมมุขาวินัยได้ ในที่นั้นก็มี
สติวินัย ส่วนอมุพหวินัย ปฎิญาตकरणะ คัสสปายัสสีกา คินวักการกะ
เขภุชยสีกา มีในที่นั้นไม่ได้ ฯ ขอให้ทราบการแจกโดยนัยนี้ไปจนกระทั่งถึง
คำว่า ในที่ใดมีคินวักการกะวินัยได้ ในที่นั้นก็มีสัมมุขาวินัยได้ ในที่ใดมีสัมมุข

วินัยได้ ในที่นั้นก็มิควรวิตถารกะใด ส่วนอย่างอื่นคือ เขกขบสีกา สติวินัย
อมุพหวินัย ปฏิจญญาकरणะ คัสสปายัสสีกา มีในที่นั้นไม่ได้ ดังนี้ ๑ จบ
ยัตถวารที่ ๑๕ เพียงเท่านั้น.

เอว่ ก็มี ด้วยประการฉะนี้ ๑

กัณฑ์ที่ ๓๒

คัมภีร์ปริวารวรรค

ว่าด้วยสมุขวารที่ ๑๕ เป็นต้น

ยสฺมี สมเข สมมุขาวินเอน จ เขกขบสีกาย จ อธิกรณ์ รูปสมมุติ
ขคฺค เขกขบสีกา ลพฺภติ คคฺค สมมุขาวินโย ลพฺภติ ขคฺค สมมุขาวินโย
ลพฺภติ.

ณ บัดนี้ อาคมภาพจักได้แสดงคัมภีร์ปริวาร กัณฑ์ที่ ๓๒ ว่าด้วย
สมุขวารที่ ๑๕ สังสญฺวารที่ ๑๖ สัมมันนันตฺวารที่ ๑๗ สัมมันนันตฺนสัมมันนันตฺ—
วารที่ ๑๘ สิ้นค่อไป เพื่อให้เป็นประโยชน์แก่พระพุทธศาสนา และพุทธศาสนิกชนตลอดกาลนาน

บาลี

คำเนนความตามวาระพระบาลี ที่ได้ยกขึ้นไว้เป็นเบื้องต้นแห่งเทศนา
นั้นว่า ในสมุขวารที่ ๑๕ นั้น มีข้อความว่า อธิกรณ์จะจับไปด้วยสัมมุขาวินัย
ด้วยเขกขบสีกาในสมัชโคหรือในคราวใด ได้เขกขบสีกาในที่ใด ก็ได้สัมมุขาวินัย
ในที่นั้น ได้สัมมุขาวินัยในที่ใด ก็ได้เขกขบสีกาในที่นั้น แต่ในที่นั้นไม่ได้สติ
วินัย ไม่ได้อมุพหวินัย ไม่ได้ปฏิจญญาकरणะ ไม่ได้คัสสปายัสสีกา ไม่ได้
คณวิตถารกะ ๑ อธิกรณ์จะจับไปด้วยสัมมุขาวินัยและสติวินัยในสมัชโค
คือในคราวใด ได้สติวินัยในที่ใดก็ได้สัมมุขาวินัยในที่นั้น ได้สัมมุขาวินัยในที่ใด

ก็ได้สัคคิวนัยในที่นั้น ส่วนในที่นั้นไม่ได้อมุพหวนัย ไม่ได้ปฏินญาकरणะ
 ไม่ได้คัสสปายัสสิกา ไม่ได้คิณวคการกะ ไม่ได้เขภุชยสิกา ฯ อธิกรณ์จะจับไป
 ด้วยสัมมจาวินัยกับอมุพหวนัยในสมัชโค คือในคราวใด ได้อมุพหวนัยในที่ใด
 ก็ได้สัมมจาวินัยในที่นั้น ได้สัมมจาวินัยในที่ใด ก็ได้อมุพหวนัยในที่นั้น ส่วนใน
 ที่นั้นไม่ได้ปฏินญาकरणะ ไม่ได้คัสสปายัสสิกา ไม่ได้คิณวคการกะ ไม่ได้
 เขภุชยสิกา ไม่ได้สัคคิวนัย ฯ อธิกรณ์จะจับไปด้วยสัมมจาวินัยและปฏินญา-
 करणะในสมัชโค คือในคราวใด ได้ปฏินญาकरणะในที่ใด ก็ได้สัมมจาวินัย
 ในที่นั้น ได้สัมมจาวินัยในที่ใด ก็ได้ปฏินญาकरणะในที่นั้น ส่วนในที่นั้น
 ไม่ได้คัสสปายัสสิกา ไม่ได้คิณวคการกะในที่นั้น ไม่ได้เขภุชยสิกาในที่นั้น ไม่ได้
 สัคคิวนัยในที่นั้น ไม่ได้อมุพหวนัยในที่นั้น ฯ อธิกรณ์จะจับไปด้วยสัมมจาวินัย
 และคัสสปายัสสิกาในสมัชโค คือในคราวใด ได้สัมมจาวินัยในที่ใด
 ก็ได้คัสสปายัสสิกาในที่นั้น ส่วนในที่นั้นไม่ได้คิณวคการกะ - ไม่ได้เขภุชยสิกา
 ไม่ได้สัคคิวนัย ไม่ได้อมุพหวนัย ไม่ได้ปฏินญาकरणะ ฯ อธิกรณ์จะจับไปด้วย
 สัมมจาวินัยและคิณวคการกะในสมัชโค คือในคราวใด ได้คิณวคการกะในที่ใด
 ก็ได้สัมมจาวินัยในที่นั้น ได้สัมมจาวินัยในที่ใด ก็ได้คิณวคการกะในที่นั้น
 ส่วนในที่นั้นไม่ได้เขภุชยสิกา ไม่ได้สัคคิวนัย ไม่ได้อมุพหวนัย ไม่ได้ปฏินญา-
 करणะ ไม่ได้คัสสปายัสสิกาในที่นั้น ดังนี้ จบสมชวาทที่ ๑๕ เพียงเท่านั้น

ในสังสัจญวารที่ ๑๖ ว่า อรรมคืออธิกรณ์ ๑ สมณะ ๑ นี รวมกันหรือ
 แยกกัน แยกธรรมเหล่านั้นได้หรือไม่ แยกเพื่อบัญญัติเหตุต่างๆ กันได้หรือไม่ ฯ
 แล้วว่าอรรมคืออธิกรณ์ ๑ สมณะ ๑ นี แยกกันไม่ได้ แยกธรรมเหล่านั้น เพื่อบัญญัติ
 เหตุต่างๆ กันได้ ฯ ควรตอบผู้นั้นว่าอย่าพูดอย่างนี้ อรรมคืออธิกรณ์หรือสมณะ
 รวมกันอยู่แล้วไม่ใช่แยกกัน ใครๆ จะแยกธรรมเหล่านั้นออกเพื่อบัญญัติเหตุ
 ต่างๆ กันไม่ได้ ฯ จ้อนั้นเพราะเหตุไร ฯ สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัส
 ไว้แล้วมิใช่หรือว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย อธิกรณ์มีอยู่ ๔ สมณะมีอยู่ ๑ อธิกรณ์ย่อม
 ระวังด้วยสมณะทั้งหลาย สมณะทั้งหลายก็ระวังด้วยอธิกรณ์ทั้งหลาย ดังนี้ เป็น
 อนันว่า อรรมเหล่านั้นรวมกันอยู่แล้วไม่ใช่แยกกัน ใครจะแยกธรรมเหล่านั้นออก
 เพื่อบัญญัติเหตุต่างๆ กันไม่ได้ ดังนี้ จบสังสัจญวารที่ ๑๖ เพียงเท่านั้น

ในสัมมนันตวาทที่ ๑๑ ว่า วิวาทาธิกรณ์ระงับด้วยสมณะเท่าไร อนุวาทาธิกรณ์ระงับด้วยสมณะเท่าไร อาบัติคาธิกรณ์ระงับด้วยสมณะเท่าไร กิจจาธิกรณ์ระงับด้วยสมณะเท่าไร ฯ วิวาทาธิกรณ์ระงับด้วยสมณะ ๒ คือด้วยสัมมุขาวินัย ๑ ด้วยเบญจขสิกา ๑ อนุวาทาธิกรณ์ระงับด้วยสมณะ ๔ คือระงับด้วยสัมมุขาวินัย ๑ ด้วยสติวินัย ๑ ด้วยอมุพหวินัย ๑ ด้วยคัสสปายีขสิกา ๑ อาบัติคาธิกรณ์ระงับด้วยสมณะ ๓ คือ ด้วยสัมมุขาวินัย ๑ ด้วยปฏินญาตकरणะ ๑ ด้วยคินวัตถการกะ ๑ กิจจาธิกรณ์ระงับด้วยสมณะ ๑ คือ สัมมุขาวินัย ฯ วิวาทาธิกรณ์กับอนุวาทาธิกรณ์ระงับด้วยสมณะเท่าไร ฯ ระงับด้วยสมณะ ๕ คือ ด้วยสัมมุขาวินัย ๑ เบญจขสิกา ๑ สติวินัย ๑ อมุพหวินัย ๑ คัสสปายีขสิกา ๑ วิวาทาธิกรณ์กับอาบัติคาธิกรณ์ ระงับด้วยสมณะเท่าไร ฯ ระงับด้วยสมณะ ๔ คือด้วยสัมมุขาวินัย ๑ เบญจขสิกา ๑ ปฏินญาตकरणะ ๑ คินวัตถการกะ ๑ วิวาทาธิกรณ์กับกิจจาธิกรณ์ระงับด้วยสมณะเท่าไร ฯ ระงับด้วยสมณะ ๒ คือด้วยสัมมุขาวินัย ๑ เบญจขสิกา ๑ อนุวาทาธิกรณ์กับอาบัติคาธิกรณ์ระงับด้วยสมณะเท่าไร ฯ ระงับด้วยสมณะ ๖ คือระงับด้วยสัมมุขาวินัย ๑ สติวินัย ๑ อมุพหวินัย ๑ ปฏินญาตकरणะ ๑ คัสสปายีขสิกา ๑ คินวัตถการกะ ๑ อนุวาทาธิกรณ์กับกิจจาธิกรณ์ระงับด้วยสมณะเท่าไร ฯ ระงับด้วยสมณะ ๑ คือระงับด้วยสัมมุขาวินัย ๑ สติวินัย ๑ อมุพหวินัย ๑ คัสสปายีขสิกา ๑ อาบัติคาธิกรณ์กับกิจจาธิกรณ์ ระงับด้วยสมณะเท่าไร ระงับด้วยสมณะ ๓ คือด้วยสัมมุขาวินัย ๑ ปฏินญาตकरणะ ๑ คินวัตถการกะ ๑ วิวาทาธิกรณ์กับอนุวาทาธิกรณ์ อาบัติคาธิกรณ์ ระงับด้วยสมณะเท่าไร ฯ ระงับด้วยสมณะ ๑ คือ ระงับด้วยสัมมุขาวินัย ๑ เบญจขสิกา ๑ สติวินัย ๑ อมุพหวินัย ๑ ปฏินญาตकरणะ ๑ คัสสปายีขสิกา ๑ คินวัตถการกะ ๑ วิวาทาธิกรณ์ อนุวาทาธิกรณ์ กิจจาธิกรณ์ ระงับด้วยสมณะเท่าไร ฯ ระงับด้วยสมณะ ๕ คือ ด้วยสัมมุขาวินัย ๑ เบญจขสิกา ๑ สติวินัย ๑ อมุพหวินัย ๑ คัสสปายีขสิกา ๑ วิวาทาธิกรณ์ อนุวาทาธิกรณ์ อาบัติคาธิกรณ์ กิจจาธิกรณ์ ระงับด้วยสมณะเท่าไร ฯ ระงับด้วยสมณะ ๑ คือ สัมมุขาวินัย ๑

เบญจขสกา ๑ สติวินัย ๑ อมฺพหฺวินัย ๑ ปฏฺญญาตฺตกรณะ ๑ คัสสปายีขสกา ๑
คินฺวตฺตการกะ ๑ ดังนี้ จบสัมมันนันทิวารที่ ๑๗ เพียงเท่านั้น

ในสัมมันนันทินสัมมันนันทิวารที่ ๑๘ ว่า วิวาทาธิกรณัรจะงับด้วยสมณะ
เท่าไร ไม่จะงับด้วยสมณะเท่าไร ๑ อนฺวาทาธิกรณัรจะงับด้วยสมณะเท่าไร
ไม่จะงับด้วยสมณะเท่าไร ๑ อามัคคาธิกรณัรจะงับด้วยสมณะเท่าไร ไม่จะงับ
ด้วยสมณะเท่าไร ๑ กิจจาธิกรณัรจะงับด้วยสมณะเท่าไร ไม่จะงับด้วยสมณะ
เท่าไร ๑ แก้วว่า วิวาทาธิกรณัรจะงับด้วยสมณะ ๒ คือ จะงับด้วยสัมมุขาวินัย ๑
เบญจขสกา ๑ ไม่จะงับด้วยสมณะ ๕ คือ ไม่จะงับด้วยสติวินัย ๑ อมฺพหฺวินัย ๑
ปฏฺญญาตฺตกรณะ ๑ คัสสปายีขสกา ๑ คินฺวตฺตการกะ ๑ ๑ อนฺวาทาธิกรณั
รจะงับด้วยสมณะ ๔ คือ สัมมุขาวินัย ๑ สติวินัย ๑ อมฺพหฺวินัย ๑ คัสสปายี
ขสกา ๑ ไม่จะงับด้วยสมณะ ๓ คือ เบญจขสกา ๑ ปฏฺญญาตฺตกรณะ ๑ คินฺวตฺ
ตการกะ ๑ ๑ อามัคคาธิกรณัรจะงับด้วยสมณะ ๓ คือ สัมมุขาวินัย ๑ ปฏฺญญาตฺตกรณะ ๑
คินฺวตฺตการกะ ๑ ไม่จะงับด้วยสมณะ ๔ คือ เบญจขสกา ๑ สติวินัย ๑ อมฺพหฺวินัย ๑
คัสสปายีขสกา ๑ ๑ กิจจาธิกรณัรจะงับด้วยสมณะ ๑ คือ สัมมุขาวินัย ๑ ไม่จะงับด้วย
สมณะ ๖ คือ เบญจขสกา ๑ สติวินัย ๑ อมฺพหฺวินัย ๑ ปฏฺญญาตฺตกรณะ ๑
คัสสปายีขสกา ๑ คินฺวตฺตการกะ ๑ ๑ วิวาทาธิกรณักับอนฺวาทาธิกรณั จะงับด้วย
สมณะเท่าไร ไม่จะงับด้วยสมณะเท่าไร แก้วว่า จะงับด้วยสมณะ ๕ คือ สัมมุ
ขาวินัย ๑ เบญจขสกา ๑ สติวินัย ๑ อมฺพหฺวินัย ๑ คัสสปายีขสกา ๑ ไม่จะงับด้วย
สมณะ ๒ คือ ปฏฺญญาตฺตกรณะ ๑ คินฺวตฺตการกะ ๑ ๑ วิวาทาธิกรณักับอามัคคา
ธิกรณัรจะงับด้วยสมณะเท่าไร ไม่จะงับด้วยสมณะเท่าไร แก้วว่า จะงับด้วยสมณะ ๔
คือ สัมมุขาวินัย ๑ เบญจขสกา ๑ ปฏฺญญาตฺตกรณะ ๑ คินฺวตฺตการกะ ๑ ไม่จะงับด้วย
สมณะ ๓ คือ สติวินัย ๑ อมฺพหฺวินัย ๑ คัสสปายีขสกา ๑ ๑ วิวาทาธิกรณักับกิจจา
ธิกรณัรจะงับด้วยสมณะเท่าไร ไม่จะงับด้วยสมณะเท่าไร ๑ แก้วว่า จะงับด้วย
สมณะ ๒ คือ สัมมุขาวินัย ๑ เบญจขสกา ๑ ไม่จะงับด้วยสมณะ ๕ คือ สติวินัย ๑
อมฺพหฺวินัย ๑ ปฏฺญญาตฺตกรณะ ๑ คัสสปายีขสกา ๑ คินฺวตฺตการกะ ๑ ๑
อนฺวาทาธิกรณักับอามัคคาธิกรณัรจะงับด้วยสมณะเท่าไร ไม่จะงับด้วยสมณะเท่าไร
แก้วว่า จะงับด้วยสมณะ ๖ คือ สัมมุขาวินัย ๑ สติวินัย ๑ อมฺพหฺวินัย ๑ ปฏฺญญาต-

กณะ • ศัสสปายัสสิกา • คินวตถารกะ • ไม่ระงับด้วยสมณะ • คือเบญจข-
 สิกา ๑ อนุวาทาธิกรณ์กับกิจจาธิกรณ์ระงับด้วยสมณะเท่าไร ไม่ระงับด้วยสมณะ
 เท่าไร ๑ แก้วว่า ระงับด้วยสมณะ ๔ คือ สัมมุขานันย • สติวินันย • อมฺพหฺวันันย •
 ศัสสปายัสสิกา • ไม่ระงับด้วยสมณะ ๓ คือ เบญจขสิกา • ปฏิจฺจญาตกณะ •
 คินวตถารกะ • ๑ อาปัตตาธิกรณ์กับกิจจาธิกรณ์ระงับด้วยสมณะเท่าไร ไม่ระงับด้วย
 สมณะเท่าไร ๑ แก้วว่า ระงับด้วยด้วยสมณะ ๓ คือ สัมมุขานันย • ปฏิจฺจญาตกณะ •
 คินวตถารกะ • ไม่ระงับด้วยสมณะ ๔ คือ เบญจขสิกา • สติวินันย • อมฺพหฺวันันย •
 ศัสสปายัสสิกา • ๑ วิวาทาธิกรณ์กับอนุวาทาธิกรณ์ อาปัตตาธิกรณ์ ทั้ง ๓ น
 ระงับด้วยสมณะเท่าไร ๑ แก้วว่า ระงับด้วยสมณะ ๔ คือ สัมมุขานันย •
 เบญจขสิกา • สติวินันย • อมฺพหฺวันันย • ปฏิจฺจญาตกณะ • ศัสสปายัสสิกา •
 คินวตถารกะ • ๑ วิวาทาธิกรณ์กับอนุวาทาธิกรณ์และกิจจาธิกรณ์ทั้ง ๓ น
 ระงับด้วยสมณะเท่าไร ไม่ระงับด้วยสมณะเท่าไร ๑ แก้วว่า ระงับด้วยสมณะ ๕
 คือ สัมมุขานันย • เบญจขสิกา • สติวินันย • อมฺพหฺวันันย • ศัสสปายัสสิกา •
 ไม่ระงับด้วยสมณะ ๒ คือ ปฏิจฺจญาตกณะ • คินวตถารกะ • ๑ อนุวาทาธิกรณ์
 อาปัตตาธิกรณ์กิจจาธิกรณ์ ทั้ง ๓ น ระงับด้วยสมณะเท่าไร ไม่ระงับด้วยสมณะ
 เท่าไร ๑ แก้วว่า ระงับด้วยสมณะ ๖ คือ สัมมุขานันย • สติวินันย • อมฺพหฺวันันย •
 ปฏิจฺจญาตกณะ • ศัสสปายัสสิกา • คินวตถารกะ • ไม่ระงับด้วยสมณะ • คือ
 เบญจขสิกา ๑ วิวาทาธิกรณ์อนุวาทาธิกรณ์ อาปัตตาธิกรณ์ กิจจาธิกรณ์ ทั้ง ๔ น
 ระงับด้วยสมณะเท่าไร ไม่ระงับด้วยสมณะเท่าไร ๑ แก้วว่า ระงับด้วยสมณะ ๗
 คือ สัมมุขานันย • เบญจขสิกา • สติวินันย • อมฺพหฺวันันย • ปฏิจฺจญาตกณะ •
 ศัสสปายัสสิกา • คินวตถารกะ • ดังนั้น สันเนอความในพระบาลีเพียงเท่านั้น

ฎีกา

อรรถกถาที่แก้ไขเนื้อความซึ่งแสดงมาแล้วทั้งสามไม่มี มีแต่ฎีกาเท่านั้น
 คือฎีกาว่า คำว่า ได้เบญจขสิกาในที่ใด ก็ได้สัมมุขานันยในที่นั้น ดังนั้นเป็นต้น
 เป็นคำปจณา ๑ คำว่า ด้วยสัมมุขานันยและสติวินันยในสมัยใดเป็นต้น เป็นคำ

วิสันนาซึ่งคำปฐาณนั้น ฯ ควรผูกเนื้อความในบททั้งปวงว่า อธิกรณ์ระงับไปด้วย
 สัมมาวินัยและด้วยเขภุชยสิกขาในคราวใด ในคราวนี้ก็ได้เขภุชยสิกขาในที่ใด ก็ได้
 สัมมาวินัยในที่นั้น ดังนี้ ฯ ในคำว่า ได้ปฏิญญาकरणะในที่ใดก็ได้สัมมา
 วินัยในที่นั้น ดังนี้ เมื่อมีคำถามว่า ภิกษุต้องอาบัติข้อนี้ ๑ หรือ ๒ หรือมาก
 มียอยู่หรือ ในคำตอบว่ามีอยู่ ดังนี้ ก็ได้สมณะ ๒ คือ ปฏิญญาकरणะ ๑
 สัมมาวินัย ๑ ฯ ในคำทั้ง ๒ นี้ ถ้าได้ปฏิญญาต่อหน้าสงฆ์ ก็ชื่อว่าความ
 พร้อมหน้าสงฆ์ในสัมมาวินัยซึ่งกล่าวไว้ว่า ความพร้อมหน้าสงฆ์ ความ
 พร้อมหน้าธรรม ความพร้อมหน้าวินัย ความพร้อมหน้าบุคคล ดังนี้ ฯ
 ถ้าได้แสดงอาบัตินั้นในที่นั้น ก็เป็นความพร้อมหน้าวินัย ฯ ถ้าผู้วิพากษ์
 ต่างก็ยืนยันถ้อยคำต่อกัน ก็ชื่อว่าความพร้อมหน้าบุคคล ฯ ถ้าได้แสดงต่อหน้า
 บุคคลนั้น ก็ชื่อว่าพร้อมหน้าธรรมวินัย ฯ ในเวลาแสดงอาบัติต่อภิกษุ
 องค์หนึ่ง ๆ เมื่อมีคำถามว่า ท่านเห็นหรือ ข้าพเจ้าเห็น ดังนี้ ก็ชื่อว่าสัมมา
 วินัย และปฏิญญาकरणะ โดยเหตุที่พร้อมหน้าธรรมวินัย พร้อมหน้าบุคคล
 ในที่นั้น ฯ ความระงับอธิกรณ์ทั้งหลายชื่อว่าสมณะ เพราะฉะนั้น ก็ชื่อว่าสมณะ
 โดยเว้นอธิกรณ์ย่อมไม่มี โดยเหตุนี้ ในบาลีจึงกล่าวไว้ว่า ควรตอบผู้นั้นว่า
 ท่านอย่ากล่าวอย่างนี้เป็นต้น จนกระทั่งถึงคำว่า แยกธรรมทั้งสองนี้ออกเพื่อ
 บัญญัติเหตุต่าง ๆ กันไม่ได้ เป็นที่สุด ฯ สันเนื้อความในฎีกาเพียงเท่านั้น.

เอวံ ก็มี ด้วยประการฉะนี้ ฯ

กัณฐิกี ๓๓

คัมภีร์ปรีวารวรรค

ว่าด้วยสมณัฏฐิการณวารที่ ๑๘ เป็นต้น

สมณัฏฐิ สมณัฏฐิ สมณัฏฐิ สมณัฏฐิ อธิกรณ์ัฏฐิ สมณัฏฐิ อธิกรณ์ั
 มณัฏฐิ สมณัฏฐิ อธิกรณ์ัฏฐิ อธิกรณ์ัฏฐิ สมณัฏฐิ.

ณ บัดนี้ อาตมภาพจักได้แสดงคัมภีร์ปรัวาวรรค กัณฑ์ที่ ๓๓ ว่าด้วย
สมถาธิกรณวารที่ ๑๘ สมุฏฐานเปติวารที่ ๒๐ สมถเภทที่ ๒๐ สืบต่อไป เพื่อให้
เป็นประโยชน์แก่พระพุทธศาสนา และพุทธศาสนิกชนทั้งหลายตลอดกาลนาน

บาลี

คำเป็นความตามวาระพระบาลี ที่ได้ยกขึ้นไว้เป็นเบื้องต้น แห่งเทศนา
นั้นว่า ในสมถาธิกรณวารที่ ๑๘ ว่า สมณะทั้งหลาย ย่อมระงับด้วยสมณะทั้งหลาย
สมณะทั้งหลาย ย่อมระงับด้วยอริกณทั้งหลาย ส่วนอริกณทั้งหลาย ก็ระงับ
ด้วยสมณะทั้งหลาย อริกณทั้งหลาย ก็ระงับด้วยอริกณทั้งหลาย ฯ สมณะ
ทั้งหลาย ระงับด้วยสมณะทั้งหลายก็มี ฯ ไม่ระงับด้วยสมณะทั้งหลายก็มี สมณะ
ทั้งหลาย ระงับด้วยอริกณทั้งหลายก็มี ไม่ระงับด้วยอริกณทั้งหลายก็มี อริกณ
ทั้งหลาย ระงับด้วยสมณะทั้งหลายก็มี ไม่ระงับด้วยสมณะทั้งหลายก็มี อริกณ
ทั้งหลาย ระงับด้วยอริกณทั้งหลายก็มี ไม่ระงับด้วยอริกณทั้งหลายก็มี

ถามว่า อริกณทั้งหลายระงับด้วยสมณะทั้งหลายอย่างไร ไม่ระงับด้วย
สมณะอย่างไร ? แก้วว่า เขกุกขสีกา ย่อมระงับด้วยสัมมุขาวินัย ไม่ระงับด้วย
สคฺวินัย ไม่ระงับด้วยอมุพหวินัย ไม่ระงับด้วยปฏิกุญญาकरणะ ไม่ระงับด้วย
คัสสปานิยสีกา ไม่ระงับด้วยคินวตถารกะ ฯ สคฺวินัยระงับด้วยสัมมุขาวินัย
ไม่ระงับด้วยอมุพหวินัย ไม่ระงับด้วยปฏิกุญญาकरणะ ไม่ระงับด้วยคัสสปา-
นิยสีกา ไม่ระงับด้วยเขกุกขสีกา ฯ อมุพหวินัยระงับด้วยสัมมุขาวินัย ไม่
ระงับด้วยปฏิกุญญาकरणะ ไม่ระงับด้วยคัสสปานิยสีกา ไม่ระงับด้วยคินวต-
ถารกะ ไม่ระงับด้วยเขกุกขสีกา ไม่ระงับด้วยสคฺวินัย ฯ ส่วนปฏิกุญญา-
करणะ ระงับด้วยสัมมุขาวินัย ไม่ระงับด้วยคัสสปานิยสีกา ไม่ระงับด้วยคิน
วตถารกะ ไม่ระงับด้วยเขกุกขสีกา ไม่ระงับด้วยสคฺวินัย ไม่ระงับด้วยอมุพห
วินัย ฯ ส่วนคัสสปานิยสีกา ระงับด้วยสัมมุขาวินัย ไม่ระงับด้วยคินวตถารกะ
ไม่ระงับด้วยเขกุกขสีกา ไม่ระงับด้วยสคฺวินัย ไม่ระงับด้วยอมุพหวินัย ไม่
ระงับด้วยปฏิกุญญาकरणะ ฯ ส่วนคินวตถารกะระงับด้วยสัมมุขาวินัย ไม่

ระงับด้วยเบญจขสกา ไม่ระงับด้วยสตีวินัย ไม่ระงับด้วยอมุพหวินัย ไม่ระงับด้วยปฏิญญาकरणะ ไม่ระงับด้วยคัสสปายีสกกา ฯ สมณะทั้งหลายระงับด้วยสมณะทั้งหลายอย่างนี้ สมณะทั้งหลายไม่ระงับด้วยสมณะทั้งหลายอย่างนี้

ถามว่า สมณะทั้งหลายระงับด้วยอธิกรณ์ทั้งหลายอย่างไร ไม่ระงับด้วยอธิกรณ์ทั้งหลายอย่างไร ? แก้วว่า สัมมาชาวินัย ไม่ระงับด้วยวิวาทาธิกรณ์ ไม่ระงับด้วยอนุวาทาธิกรณ์ ไม่ระงับด้วยอาบัติคาธิกรณ์ ระงับด้วยกิจจาธิกรณ์ ฯ สตีวินัยไม่ระงับด้วยวิวาทาธิกรณ์ ไม่ระงับด้วยอนุวาทาธิกรณ์ ไม่ระงับด้วยอาบัติคาธิกรณ์ ระงับด้วยกิจจาธิกรณ์ ฯ อมุพหวินัยไม่ระงับด้วยวิวาทาธิกรณ์ ไม่ระงับด้วยอนุวาทาธิกรณ์ ไม่ระงับด้วยอาบัติคาธิกรณ์ ระงับด้วยกิจจาธิกรณ์ ฯ ปฏิญญาकरणะ ไม่ระงับด้วยวิวาทาธิกรณ์ ไม่ระงับด้วยอนุวาทาธิกรณ์ ไม่ระงับด้วยอาบัติคาธิกรณ์ ระงับด้วยกิจจาธิกรณ์ ฯ คัสสปายีสกกา ไม่ระงับด้วยวิวาทาธิกรณ์ ไม่ระงับด้วยอนุวาทาธิกรณ์ ไม่ระงับด้วยอาบัติคาธิกรณ์ ระงับด้วยกิจจาธิกรณ์ ฯ คินวักถารกะไม่ระงับด้วยวิวาทาธิกรณ์ ไม่ระงับด้วยอนุวาทาธิกรณ์ ไม่ระงับด้วยอาบัติคาธิกรณ์ ระงับด้วยกิจจาธิกรณ์ ฯ สมณะทั้งหลายระงับด้วยอธิกรณ์ทั้งหลายอย่างนี้ ไม่ระงับด้วยอธิกรณ์ทั้งหลายอย่างนี้

อธิกรณ์ทั้งหลายระงับด้วยสมณะทั้งหลายอย่างไร ไม่ระงับด้วยสมณะทั้งหลายอย่างไร ? แก้วว่า วิวาทาธิกรณ์ ย่อมระงับด้วยสัมมาชาวินัย ๑ ด้วยเบญจขสกา ๑ ไม่ระงับด้วยสตีวินัย อมุพหวินัย ปฏิญญาकरणะ คัสสปายีสกกา คินวักถารกะ ฯ อนุวาทาธิกรณ์ระงับด้วยสัมมาชาวินัย ๑ ด้วยสตีวินัย ๑ ด้วยอมุพหวินัย ๑ ด้วยคัสสปายีสกกา ๑ ไม่ระงับด้วยเบญจขสกา ด้วยปฏิญญาकरणะ ด้วยคินวักถารกะ ฯ อาบัติคาธิกรณ์ระงับด้วยสัมมาชาวินัย ๑ ปฏิญญาकरणะ ๑ คินวักถารกะ ๑ ไม่ระงับด้วยเบญจขสกา ด้วยสตีวินัย ด้วยอมุพหวินัย ด้วยคัสสปายีสกกา ฯ กิจจาธิกรณ์ระงับด้วยสัมมาชาวินัย ไม่ระงับด้วยเบญจขสกา ด้วยสตีวินัย ด้วยอมุพหวินัย ด้วยปฏิญญาकरणะ ด้วยคัสสปายีสกกา ด้วยคินวักถารกะ ฯ เป็นอันว่า อธิกรณ์ทั้งหลายระงับด้วยสมณะทั้งหลายอย่างนี้ ไม่ระงับด้วยสมณะทั้งหลายอย่างนี้

ถามว่า อธิกรณทั้งหลายระงับด้วยอธิกรณทั้งหลายอย่างไร ไม่ระงับด้วยอธิกรณทั้งหลายอย่างไร ? แก้วว่า วิวาทาทิกรณไม่ระงับด้วยวิวาทาทิกรณ ไม่ระงับด้วยอนุวาทาทิกรณ ไม่ระงับด้วยอาปัตตาทิกรณ ระงับด้วยกิจจาทิกรณ ฯ ส่วนอนุวาทาทิกรณไม่ระงับด้วยวิวาทาทิกรณ ไม่ระงับด้วยอนุวาทาทิกรณ ไม่ระงับด้วยอาปัตตาทิกรณ ระงับด้วยกิจจาทิกรณ ฯ ส่วนอาปัตตาทิกรณ ไม่ระงับด้วยวิวาทาทิกรณ ไม่ระงับด้วยอนุวาทาทิกรณ ไม่ระงับด้วยอาปัตตาทิกรณ ไม่ระงับด้วยกิจจาทิกรณ ฯ ส่วนกิจจาทิกรณ ไม่ระงับด้วยวิวาทาทิกรณ ไม่ระงับด้วยอนุวาทาทิกรณ ไม่ระงับด้วยอาปัตตาทิกรณ ระงับด้วยกิจจาทิกรณ ฯ เป็นอันว่า อธิกรณทั้งหลายระงับด้วยอธิกรณทั้งหลายอย่างนี้ ไม่ระงับด้วยอธิกรณทั้งหลายอย่างนี้

สมตทัง ๖ อธิกรณทัง ๔ ย่อมระงับด้วยสัมมุขาวินัย ส่วนสัมมุขาวินัย ไม่ระงับด้วยอะไร ? จบสมตาทิกรณวารที่ ๑๘ แต่เพียงเท่านั้น.

ฎีกา

ในสมตาทิกรณวารที่ ๑๘ นี้ มีคำอธิบายด้วยฎีกาว่า คำว่า สมตทังหลาย ย่อมระงับด้วยสมตทังหลายเป็นต้นนั้น เป็นคำปจณา ฯ คำว่า สมตทังหลายระงับด้วยสมตทังหลายก็เหมือนกัน เป็นคำวิสัญชา ฯ คำว่า ระงับนั้น คิดถึงพร้อม อันใดนึ่งกล่าว ร้อง ฯ อธิบายว่า อธิกรณทั้งหลาย ย่อมถึงซึ่งความสงบไป เพราะฉะนั้น ในคำว่า เขภยขลิกา ย่อมระงับด้วยสัมมุขาวินัย ดังนั้น ควรเห็นเนื้อความว่า เขภยขลิกา ย่อมถึงพร้อมกันกับสัมมุขาวินัย ไม่ถึงพร้อมกันกับสติวินัยเป็นต้น เพราะสติวินัยเป็นต้นนั้น ไม่เป็นอุปการะแก่เขภยขลิกานั้น ฯ ปาฐะว่า สัมมุขาวินัย ไม่ระงับด้วยวิวาทาทิกรณ ดังนี้ ฯ สัมมุขาวินัยระงับไปด้วยสมตทังเอง หรือด้วยอธิกรณไม่มี เพราะในบาลี ได้กล่าวไว้ในคำสุดท้ายว่า สัมมุขาวินัยไม่ระงับด้วยอะไร ดังนี้ ฯ ในคำว่า วิวาทาทิกรณไม่ระงับด้วยวิวาทาทิกรณ ไม่ระงับด้วยอนุวาทาทิกรณ ไม่ระงับด้วยอาปัตตาทิกรณ ระงับด้วยกิจจาทิกรณเป็นต้นนั้น ควรเห็นว่า

วิวาทาธิกรณ์ระงับด้วยกิจจาธิกรณ์อย่างไร ขอสงฆ์จงฟังด้วยคำของข้าพเจ้า
ตลอดถึงคำว่า ข้าพเจ้าขอเก็บสลากที่ ๑ ไว้ อันมีในคำประกาศสงฆ์ที่กล่าว
ถึงกรรมต่าง ๆ โน้น ดังนี้

ต่อไปนี้ว่าด้วยเนื้อความในบาลี ในสมุฏฐาเปติวารสืบต่อไป กล่าวคือ
ในสมุฏฐาเปติวารว่า วิวาทาธิกรณ์ทำให้เกิดอธิกรณ์อะไร ? แก้วว่า ไม่ทำให้
เกิดอธิกรณ์อะไร เป็นแต่ว่าอธิกรณ์ ๔ ย่อมเกิดขึ้นเพราะมีวิวาทาธิกรณ์ เป็น
ปัจจัย ๑ ข้อนี้เหมือนอย่างไร ? เหมือนภิกษุทั้งหลายวิวาทกันว่า อันนี้
เป็นกรรม อันนี้ไม่ใช่กรรม อันนี้เป็นวินัย อันนี้ไม่ใช่วินัย อันนี้เป็นคำที่พระ
ศาสดาเจ้าตรัสไว้ อันนี้เป็นคำที่พระศาสดาเจ้าไม่ได้ตรัสไว้ อันนี้เป็นสิ่งที่
พระศาสดาเจ้าได้ประพฤติกเป็นปกติมา อันนี้เป็นสิ่งที่พระศาสดาเจ้าไม่ได้ประพฤติก
เป็นปกติมา อันนี้เป็นสิ่งที่พระศาสดาเจ้าได้ทรงบัญญัติไว้ อันนี้เป็นสิ่งที่พระ
ศาสดาเจ้าไม่ได้ทรงบัญญัติไว้ อันนี้เป็นอาบัติ อันนี้ไม่ใช่อาบัติ อันนี้เป็นอาบัติ
เบา อันนี้เป็นอาบัติหนัก อันนี้เป็นอาบัติพิเศษ อันนี้เป็นอาบัติไม่มีเศษ อันนี้
เป็นอาบัติหยาบ อันนี้เป็นอาบัติไม่หยาบ ดังนี้ เรียกว่าวิวาทาธิกรณ์ ๑ สงฆ์
วิวาทกันในวิวาทาธิกรณ์ ก็เรียกว่า วิวาทาธิกรณ์ ๑ คู่วิวาทใจทักกัน เรียกว่า
อนุวิวาทาธิกรณ์ ๔ ผู้ใจทักกันต้องอาบัติ เรียกว่า อาปัตตสาธิกรณ์ ๑ สงฆ์ทำ
กรรมด้วยอาบัตินั้น เรียกว่า กิจจาธิกรณ์ เป็นอันว่า อธิกรณ์ทั้ง ๔ ย่อมเกิด
ขึ้น เพราะวิวาทาธิกรณ์เป็นปัจจัยอย่างนี้

ถามว่า อนุวิวาทาธิกรณ์ทำให้เกิดอธิกรณ์อะไร ? แก้วว่า ไม่ทำให้เกิด
อธิกรณ์อะไร เป็นแต่อธิกรณ์ทั้ง ๔ เกิดขึ้นเพราะอนุวิวาทาธิกรณ์ เป็นปัจจัย ๑
ข้อนี้เป็นเช่นไร ? เช่นภิกษุทั้งหลาย ใจทักภิกษุองค์หนึ่งด้วยสลวิบัติ หรือ
ด้วยอาจารวิบัติ ทิฏฐิวิบัติ อาชีวิวิบัติ ๔ การใจทักนั้น เรียกว่า อนุวิวาทา
ธิกรณ์ ๔ สงฆ์วิวาทกันในอนุวิวาทาธิกรณ์ ก็เป็นวิวาทาธิกรณ์ ๑ ผู้วิวาทกัน
ใจทักกัน เป็นอนุวิวาทาธิกรณ์ ๑ ผู้ใจทักกันต้องอาบัติ ก็เป็นอาปัตตสาธิกรณ์ ๑
สงฆ์ทำกรรมด้วยอาบัตินั้น ก็เป็นกิจจาธิกรณ์ ๑ เป็นอันว่า อธิกรณ์ทั้ง ๔
ย่อมเกิดขึ้นเพราะอนุวิวาทาธิกรณ์เป็นคณอย่างนี้

อาบัติคาธิกรรมทำให้เกิดอธิกรรมอะไร ? แก้วว่า ไม่ทำให้เกิดอธิกรรมอะไร เป็นแต่อธิกรรมทั้ง ๔ ย่อมเกิดขึ้น เพราะอาบัติคาธิกรรมเป็นปัจจัย ช้อนอย่างไร ? ช้อนอย่างนี้ คืออาบัติทั้ง ๔ กอง หรือ ๗ กอง เป็นอาบัติคาธิกรรม ๑ สงฆ์วิวาทกันในอาบัติคาธิกรรม เป็นวิวาทาธิกรรม ๑ ผู้วิวาทใจทักกัน เป็นอนุวาทาธิกรรม ๑ ผู้ใจทักต้องอาบัติ เป็นอาบัติคาธิกรรม ๑ สงฆ์ทำกรรมด้วยอาบัตินั้น เป็นกิจจาธิกรรม เป็นอันว่า อธิกรรมทั้ง ๔ ย่อมเกิดขึ้น เพราะอาบัติคาธิกรรม เป็นปัจจัยอย่างนี้

กิจจาธิกรรมทำให้เกิดอธิกรรมอะไร ? ไม่ทำให้เกิดอธิกรรมอะไร เป็นแต่อธิกรรมทั้ง ๔ ย่อมเกิดขึ้น เพราะกิจจาธิกรรมเป็นปัจจัย ๑ ช้อนเป็นอย่างไร ? ช้อน คือกิจที่สงฆ์จะต้องทำ อันได้แก่อุปโลกนกรรม ญัตติกรรม ญัตติหุคิยกรรม ญัตติคัจฉดกรรม เรียกว่า กิจจาธิกรรม ๑ สงฆ์วิวาทกันในกิจจาธิกรรม เป็นวิวาทาธิกรรม ๑ ผู้วิวาทใจทักกัน เป็นอนุวาทาธิกรรม ๑ ผู้ใจทักกันต้องอาบัติ เป็นอาบัติคาธิกรรม ๑ สงฆ์ทำกรรมด้วยอาบัตินั้น เป็นกิจจาธิกรรมดังนี้ จบสมุฏฐาเปติวารที่ ๒๐ เพียงเท่านั้น

ในสมถเภทที่ ๒๐ ว่า อธิกรรม ๔ จักเข้าในอธิกรรมไหน อาศัยอธิกรรมไหน นับเข้าในอธิกรรมไหน สงเคราะห์ด้วยอธิกรรมไหน ? แก้วว่า วิวาทาธิกรรม จักเข้าในวิวาทาธิกรรม อาศัยวิวาทาธิกรรม นับเข้าในวิวาทาธิกรรม สงเคราะห์ด้วยวิวาทาธิกรรม ส่วนอนุวาทาธิกรรม อาบัติคาธิกรรม กิจจาธิกรรม ก็เหมือนกัน คือจักเข้าในตนเอง อาศัยตนเอง นับเข้าในตนเอง สงเคราะห์ด้วยตนเอง

อธิกรรม ๔ จักเข้าในสมถะไหน อาศัยสมถะไหน นับเข้าในสมถะไหน สงเคราะห์ด้วยสมถะเท่าไร ระวังด้วยสมถะเท่าไร ? แก้วว่า วิวาทาธิกรรม จักเข้าในสมถะ ๒ อาศัยสมถะ ๒ นั้นเข้าในสมถะ ๒ สงเคราะห์ด้วยสมถะ ๒ ระวังด้วยสมถะ ๒ คือ สัมมุขาวินัย กับเขภุขสิกา ๑ อนุวาทาธิกรรมระวังด้วยสมถะ ๔ คือ สัมมุขาวินัย สติวินัย อมุขหวินัย คัสสปวินัยสิกา ๑ อาบัติคาธิกรรมระวังด้วยสมถะ ๓ คือ สัมมุขาวินัย ปฏิกุญญาकरणะ คินวัตถารกะ ๑

กิจจาริกรรมจะรับด้วยสมณะ ๑ คือ สัมบุชาวินัย คังนี้ สันเนือความในบาถิเพียงแทน
 คำว่า จักเจ้านั้น หมายความว่า คบหา คือประหนึ่งว่า วิวาทาธิกรรมจะ
 กล่าวคือสมณะทั้ง ๒ ว่า ท่านสามารถจะรับข้าพเจ้าได้ ๑ คำว่า สงเคราะห์ด้วย
 สมณะ ๒ นั้น จะกล่าวว่า เราทั้งสองจักจะรับท่าน คังนี้ สันเนือความในฎีกา
 เพียงเท่านั้น.
 เอวี่ กิมี่ ด้วยประการฉะนี้ ๑

กัณฑ์ที่ ๓๔
 คัมภีร์ปรีวาวรรค
 ว่าด้วยขันธกปุจฉา

อุปสมปทํ ปุจฉิสฺสํ สนิทานํ สนิทฺเทสํ สมฺกุกฺกุจาปทานํ กคิ
 อาปคฺคิโยคิ.

ณ บัณฑิต อาคมภาพจกัณสคกัมภีร์ปรีวาร กัณฑ์ที่ ๓๔ ว่าด้วยขันธก-
 ปุจฉา สันค่อไป เพื่อให้เป็นประโยชน์แก่พระพุทฺธศาสนา และพุทฺธศาสนิกชน
 ทั้งหลายตลอดกาลนาน

บาลี

คำเนินความตามวาระพระบาลี ที่ได้ยกขึ้นไว้เป็นเบื้องต้นแห่งเทศนานั้นว่า
 ข้าพเจ้าจักถามอุปสมบท พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้งนิเทศ บทสูงสุดทั้งหลายมี
 อาบคิเท่าไร ? ข้าพเจ้าจักแก้อุปสมพร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้งนิเทศ บทสูงสุด
 ทั้งหลาย มีอาบคิ ๒ คังนี้ ๑ ข้าพเจ้าจักถามอุโบสถพร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้ง
 นิเทศ บทสูงสุดทั้งหลายมีอาบคิเท่าไร ? ข้าพเจ้าจักแก้อุโบสถ พร้อมทั้งนิทาน
 พร้อมทั้งนิเทศ บทสูงสุดทั้งหลายมีอาบคิ ๓ คังนี้ ๑ ข้าพเจ้าจักถามวิสสุปนายิกะ
 พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้งนิเทศ บทสูงสุดทั้งหลายมีอาบคิเท่าไร ? ข้าพเจ้าจัก
 แก้วิสสุปนายิกะ พร้อมทั้งนิทาน พร้อมทั้งนิเทศ บทสูงสุดทั้งหลายมีอาบคิ ๑

[illegible]

พร้อมทั้งนันทาน พร้อมทั้งนันทะ บทสูงสุดทั้งหลายมีอาบัติเท่าไร ? ข้าพเจ้าจัก
 แกะขทกวัตถุกะ พร้อมทั้งนันทาน พร้อมทั้งนันทะ บทสูงสุดทั้งหลายมีอาบัติ
 คึงนี้ . ข้าพเจ้าจักถามเสนาสนะ พร้อมทั้งนันทาน พร้อมทั้งนันทะ บทสูงสุด
 ทั้งหลายมีอาบัติเท่าไร ? ข้าพเจ้าจักแก้เสนาสนะ พร้อมทั้งนันทาน พร้อมทั้ง
 นันทะ บทสูงสุดทั้งหลายมีอาบัติ ๓ คึงนี้ . ข้าพเจ้าจักถามสังฆเภท พร้อม
 ทั้งนันทาน พร้อมทั้งนันทะ บทสูงสุดทั้งหลายมีอาบัติเท่าไร ? ข้าพเจ้าจักแก้
 สังฆเภท พร้อมทั้งนันทาน พร้อมทั้งนันทะ บทสูงสุดทั้งหลายมีอาบัติ ๒ คึงนี้ .
 ข้าพเจ้าจักถามสมาจาร พร้อมทั้งนันทาน พร้อมทั้งนันทะ บทสูงสุดทั้งหลายมี
 อาบัติเท่าไร ? ข้าพเจ้าจักแก้สมาจาร พร้อมทั้งนันทาน พร้อมทั้งนันทะ บท
 สูงสุดทั้งหลายมีอาบัติ ๑ คึงนี้ . ข้าพเจ้าจักถามการงด พร้อมทั้งนันทาน พร้อม
 ทั้งนันทะ บทสูงสุดทั้งหลายมีอาบัติเท่าไร ? ข้าพเจ้าจักแก้การงด พร้อมทั้ง
 นันทาน พร้อมทั้งนันทะ บทสูงสุดทั้งหลายมีอาบัติ ๑ คึงนี้ . ข้าพเจ้าจักถาม
 ภิกขุณีจันทรกะ พร้อมทั้งนันทาน พร้อมทั้งนันทะ บทสูงสุดทั้งหลายมีอาบัติเท่าไร ?
 ข้าพเจ้าจักแก้ภิกขุณีจันทรกะ พร้อมทั้งนันทาน พร้อมทั้งนันทะ บทสูงสุดทั้งหลาย
 มีอาบัติ ๒ คึงนี้ . ข้าพเจ้าจักถามบุญจสคิกะ พร้อมนันทาน พร้อมทั้งนันทะ
 บทสูงสุดทั้งหลายมีอาบัติเท่าไร ? ข้าพเจ้าจักแก้บุญจสคิกะ พร้อมทั้งนันทาน
 พร้อมทั้งนันทะ บทสูงสุดทั้งหลายไม่มีอาบัติ คึงนี้ . ข้าพเจ้าจักถามสัคคสคิกะ
 พร้อมทั้งนันทาน พร้อมทั้งนันทะ บทสูงสุดทั้งหลายมีอาบัติเท่าไร ? ข้าพเจ้าจัก
 แก้สัคคสคิกะ พร้อมทั้งนันทาน พร้อมทั้งนันทะ บทสูงสุดทั้งหลายไม่มีอาบัติ
 คึงนี้ . จบจันทรปุจฉาข้อที่ ๑ . ความพระบาลีเพียงเท่านั้น .

ในอรรถกถาว่า คำว่า ข้าพเจ้าจักถามอุปสมบทนั้น หมายความว่า
 ข้าพเจ้าจักถามถึงอุปสมบทจันทรกั ๑ คำว่า พร้อมทั้งนันทาน พร้อมทั้งนันทะนั้น
 หมายความว่า ข้าพเจ้าจักถามเรื่องอุปสมบทจันทรกันั้น พร้อมทั้งนันทาน พร้อม
 ทั้งนันทะ ๑ คำว่า บทสูงสุดทั้งหลายมีอาบัติเท่าไรนั้น คือ เมื่อว่าโดยสังเขป
 แห่งบทสูงสุดที่มีอยู่ในบาลีนั้น มีอาบัติเท่าไร ? อาบัติใด ๆ ที่พระผู้มีพระภาคเจ้า
 ทรงบัญญัติไว้ด้วยบทใด ๆ อาบัติอันนั้นแหละ เรียกว่าอาบัติสำหรับบทนั้น ๆ .
 เพราะฉะนั้น ในบาลีจึงว่า บทสูงสุดมีอาบัติเท่าไร ? คำว่า มีอาบัติ ๒ นั้น

คือ ให้อุปสมบทแก่ผู้มีอายุต่ำกว่า ๒๐ ปี ต้องปาจิตคีย์ ๑ ในบททั้งสี่ที่ยังเหลืออยู่เป็นทุกกฏ อันนี้สำหรับเรื่องอุปสมบทที่มีในอุปสมบทขันชก

คำว่า มีอาบัติ ๓ นั้น คือ ในอุโบสถขันชกซึ่งกล่าวถึงเรื่องอุโบสถนั้นว่า มีอาบัติน้อย ๓ ได้แก่อาบัตินุตถัจฉัย ซึ่งมีแก่ภิกษุผู้มุ่งทำให้สงฆ์แตกกันโดยกล่าวว่า พวกนั้นจักฉิบหาย . จักพินาศก็ตาม เราไม่ต้องการกับพวกนั้น ซึ่งหมายความว่า ถ้ามีภิกษุอาคันตุกะมาภายหลังในวันทำอุโบสถ ส่วนภิกษุเจ้าอาวาสรับทำอุโบสถเสียก่อน โดยกล่าวว่า พวกอาคันตุกะนั้นจะเสียหายไปอย่างไรก็ตาม เราไม่ต้องการ ดังนั้น การกล่าวดังนี้แล้วทำอุโบสถ ต้องนุตถัจฉัย ๑ ทำอุโบสถกับภิกษุผู้ถูกยกกวัดร ต้องปาจิตคีย์ ในเหตุอย่างอื่นนอกจากที่ว่าแล้วนี้ ต้องทุกกฏ ดังนี้

คำว่า มีอาบัติ ๑ นั้น หมายความว่า ในวิสสุภนาสิกขันชกกล่าวไว้ว่า มีอาบัติ ๑ คือ อาบัติทุกกฏเท่านั้น ๑ อาบัติทุกกฏนั้น ย่อมมีแก่ภิกษุผู้ไม่เจ้าพรรษาหรือผู้ขาดพรรษาโดยไม่มีเหตุจำเป็นเป็นต้น

คำว่า อาบัติ ๓ นั้น คือ ในปวารณาขันชกกล่าวไว้ว่า มีอาบัติ ๓ ได้แก่อาบัตินุตถัจฉัย ซึ่งมีแก่ภิกษุผู้ปวารณาโดยมุ่งความแตกกัน ๑ ได้แก่ปาจิตคีย์ ซึ่งมีแก่ภิกษุผู้ปวารณากับภิกษุผู้ถูกยกกวัดร ๑ ได้แก่ทุกกฏที่มีแก่ภิกษุผู้ประพฤตินอกอย่างอื่นในเรื่องปวารณานอกจากที่ว่าแล้วนี้ ๑

คำว่า อาบัติ ๓ นั้น หมายความว่า ในจัมมสังยุตต์กล่าวไว้ว่า มีอาบัติ ๓ คือ อาบัติปาจิตคีย์ ซึ่งมีแก่ภิกษุผู้รับประเคนหนังของคนทั้งหลายที่จับลูกโคฆ่า ๑ นุตถัจฉัย ซึ่งมีแก่ภิกษุผู้ถูกต้องของลับของสัตว์เคี้ยวเอื้องด้วยจิกกำหนด ๑ ทุกกฏในเพราะเหตุอย่างอื่นนอกจากที่ว่าแล้วนี้ ๑

แม้ในเกสัชขันชกก็ได้กล่าวไว้ว่า มีอาบัติ ๓ คือ อาบัตินุตถัจฉัย ซึ่งมีแก่ภิกษุผู้ให้คัตถาโกถที่แคบประมาณ ๒ นิ้วโดยรอบแห่งทวารหนัก ๑ อาบัติปาจิตคีย์ ซึ่งมีแก่ภิกษุผู้ฉันอาหารกับข้าวต้ม ๑ อาบัติทุกกฏ ที่มีแก่ภิกษุผู้เกี่ยวกับเกสชในเหตุอย่างอื่น นอกจากที่ว่าแล้วนี้ ๑

ในเรื่องกฐินที่มีอยู่ในกฐินขันชกนั้น มีแต่บัญญัติอย่างเดียวเท่านั้น ไม่มีอาบัติ

ในจิวรสังยุตต์กล่าวไว้ว่า มีอาบัติ ๓ คือ อาบัติอุลลัจจัย ซึ่งมีภิกษุผู้หนึ่ง
ห่มผ้ากรองด้วยหญ้า ตามตะน้ำเปลือกปอ ๑ นิสสัคคีย์ปาจิตคีย์ ซึ่งมีแก่ภิกษุใน
เรื่องอุคิเวกจิวร ๑ ทุกกฎ ซึ่งมีแก่ภิกษุเกี่ยวกับจิวร ในเรื่องอื่นนอกจากเรื่อง
ว่ามาแล้วนี้ ๑

ในจันเปยขจันธกะนั้นว่า มีอาบัติเดียว คือ อาบัติทุกกฎเท่านั้น

ในโกสัมพิกะ คือ เรื่องภิกษุชาวเมืองโกสัมพี และในกรรมจันธกะ คือ
เรื่องการลงโทษต่าง ๆ แก่ภิกษุ ในปาวีสกขันธ์ คือ เรื่องที่กล่าวถึงการอยู่
ปวิาส ในสมุจจยจันธกะ คือ เรื่องที่กล่าวถึงข้อความทั้งหมดที่เกี่ยวกับปวิาส
มีอาบัติ ๑ คือ อาบัติทุกกฎเท่านั้น

ในสมถจันธกะ มีอาบัติ ๒ คือ ภิกษุให้ฉันทะแล้วคิเคียน ต้องจีโยนก-
ปาจิตคีย์ ๑ เหตุอื่นนอกจากนี้ในเรื่องเกี่ยวกับการระงับอธิกรณ์เป็นทุกกฎ

ในขุททกวัตตูกจันธกัณนั้น มีอาบติอยู่ ๓ คือ ภิกษุตัดของลับของคน
ต้องอุลลัจจัย ภิกษุกลืนกินอาหารที่ส้ารอกออกมา ต้องปาจิตคีย์ เหตุอื่นนอก
จากนี้ ต้องทุกกฎ

ในเสนาสนจันธกว่า มีอาบัติ ๓ คือ อาบัติอุลลัจจัย เพราะเรื่องสละ
ครุภัณฑ์ ๑ อาบัติปาจิตคีย์ เพราะอุคคว่าภิกษุอื่นออกจากวิหารสงฆ์ ดังนี้ ๑
อาบัติทุกกฎนอกจากนี้ ๑

ในสังฆเภทจันธกว่า มีอาบัติ ๒ คือ อาบัติอุลลัจจัย ซึ่งมีแก่ภิกษุทั้งหลาย
ผู้ประพฤติกามซึ่งภิกษุผู้จะทำลายสงฆ์ อาบัติปาจิตคีย์ ซึ่งมีแก่ภิกษุที่ไปฉัน
อาหารรวมกับตั้งแต่ ๕ องค์ขึ้นไป ในเมื่อเขานิมนต์ออกซื้อโภชนะ ๑

ในวัคคจันธกว่า มีอาบติอย่างเดียว คือ อาบัติทุกกฎเท่านั้น ด้วยว่าอาบัติ
ทุกกฎนั้น มีชนแก่ผู้เอื้อเฟื้อคือข้อวัตรอันกล่าวถึงมารยาททั้งปวง ๑ ในการ
จตสวคปาฏิโมกข์ซึ่งเรียกว่าปาฏิโมกข์อุปนจันธกัณนั้นว่า มีอาบัติทุกกฎอย่างเดียว
เหมือนกับในวัคคจันธกะ

ในภิกษุณีจันธกัณนั้นว่า มีอาบัติ ๒ คือ อาบัติปาจิตคีย์ที่มีแก่ภิกษุเพราะ
ไม่ปวารณา ๑ อาบัติทุกกฎที่มีเพราะเหตุอื่นนอกจากนี้ ๑

ในปัญจสติกขันธกัซึ่งกล่าวถึงปฐมสังคายนา อันมีกำหนดองค์พระอรหันต์ ๕๐๐ องค์นั้นก็ดี ในสัคคสติกขันธกัซึ่งกล่าวถึงทุติยสังคายนา อันกล่าวถึงกำหนดองค์พระอรหันต์ ๗๐๐ ก็ดี มีแต่กล่าวถึงเรื่องสังคายนาเท่านั้น ไม่มีกล่าวถึงการปรับอาบัติอย่างใดเลย สันเนือความในอรรถกถาพร้อมทั้งอรรถาธิบายเพียงเท่านั้น.

เอวံ กัมมํ คัวยประการณานิ ฯ

กัณท์ที่ ๓๕

คัมภีร์ปริวารวรรค

ว่าด้วยเอกคุณวิริยะ คือข้อความหมวด ๑

อาปคฺคิกรา ชมฺมา ชานิคฺคพฺพา ฯ อนาปคฺคิกรา ชมฺมา ชานิคฺคพฺพา ฯ
อาปคฺคิ ชานิคฺคพฺพา ฯ อนาปคฺคิ ชานิคฺคพฺพา ฯ ลหฺกา อาปคฺคิ ชานิ-
คฺคพฺพาติ.

ณ บัณฑิต อาคมภพจักได้แสดงคัมภีร์ปริวารวรรค กัณท์ที่ ๓๕ ว่าด้วย
เอกคุณวิริยะ คือ ข้อความหมวด ๑ สืบต่อไป เพื่อให้เป็นประโยชน์แก่พระพุทธ
ศาสนา และพุทธศาสนิกชนทั้งหลายตลอดกาลนาน

บาลี

คำเนินความตามวาระพระบาลี ที่ได้ยกขึ้นไว้เป็นเบื้องต้นแห่งเทศนานั้นว่า
ควรรู้ธรรมทั้งหลายที่ทำให้เกิดอาบัติ . ควรรู้ธรรมทั้งหลายที่ทำให้เกิดอาบัติ .
ควรรู้อาบัติ . ควรรู้อนาบัติ . ควรรู้อาบัติเบา . ควรรู้อาบัติหนัก . ควรรู้
อาบัติที่มีเศษ . ควรรู้อาบัติที่ไม่มีเศษ . ควรรู้อาบัติหยาบ . ควรรู้อาบัติไม่
หยาบ . ควรรู้อาบัติ ที่แก้ไขได้ . ควรรู้อาบัติ ที่แก้ไขไม่ได้ .
ควรรู้อาบัติ ที่เป็นเทศนาคามินี . ควรรู้อาบัติ ที่ไม่เป็นเทศนาคามินี .
ควรรู้อาบัติที่ทำอันตราข . ควรรู้อาบัติ ที่ไม่ทำอันตราข . ควรรู้อาบัติ ที่

บัญญัติว่ามีโทษ • ควรรู้อาบัติที่บัญญัติว่าไม่มีโทษ • ควรรู้อาบัติที่เกิดขึ้นโดยการกระทำ • ควรรู้อาบัติที่เกิดขึ้น โดยการไม่กระทำ • ควรรู้อาบัติที่เกิดขึ้นทั้งโดยการกระทำ และไม่กระทำ • ควรรู้อาบัติเบื้องต้น • ควรรู้อาบัติเบื้องปลาย • ควรรู้อาบัติในระหว่างแห่งอาบัติเบื้องต้น • ควรรู้อาบัติในระหว่างแห่งอาบัติเบื้องปลาย • ควรรู้อาบัติที่แสดงแล้วที่ประกอบด้วยคณะ • ควรรู้อาบัติที่แสดงแล้วที่ไม่ประกอบด้วยคณะ • ควรรู้อนุบันนบัญญัติ • ควรรู้บัญญัติในที่ทั้งปวง • ควรรู้บัญญัติเฉพาะประเทศ • ควรรู้บัญญัติทั่วไป • ควรรู้บัญญัติไม่ทั่วไป • ควรรู้บัญญัติฝ่ายเดียว • ควรรู้บัญญัติทั้ง ๒ ฝ่าย • ควรรู้อาบัติมีโทษหนัก • ควรรู้อาบัติมีโทษไม่หนัก • ควรรู้อาบัติที่เกี่ยวกับคฤหัสถ์ • ควรรู้อาบัติที่ไม่เกี่ยวกับคฤหัสถ์ • ควรรู้อาบัติที่แน่นอน • ควรรู้อาบัติที่ไม่แน่นอน • ควรรู้บุคคลที่เป็นเบื้องต้น • ควรรู้บุคคลที่ไม่เป็นเบื้องต้น • ควรรู้บุคคลที่มีอาบัติไม่เที่ยง • ควรรู้บุคคลที่มีอาบัติเนื่อง ๆ • ควรรู้บุคคลที่เป็นโจทก์ • ควรรู้บุคคลที่เป็นจำเลย • ควรรู้บุคคลที่เป็นโจทก์ไม่ชอบธรรม • ควรรู้บุคคลที่เป็นจำเลยไม่ชอบธรรม • ควรรู้บุคคลที่เป็นโจทก์ชอบธรรม • ควรรู้บุคคลที่เป็นจำเลยชอบธรรม • ควรรู้บุคคลที่แน่นอน • ควรรู้บุคคลที่ไม่แน่นอน • ควรรู้บุคคลที่มีอาบัติที่อาจ • ควรรู้บุคคลที่ไม่มีอาบัติที่อาจ • ควรรู้บุคคลที่ถูกยกวัตร • ควรรู้บุคคลที่ไม่ถูกยกวัตร • ควรรู้บุคคลที่ได้ให้ฉิบหายแล้ว • ควรรู้บุคคลที่ไม่ได้ให้ฉิบหาย • ควรรู้บุคคลที่มีสิทธิเสมอกัน • ควรรู้บุคคลที่มีสิทธิไม่เสมอกัน • ควรรู้การงคปาฏิโมกข์ • สันเนอความในพระบาลีอันว่าด้วยข้อความหมวด •

อรรถกถา

ต่อไปนี้เนื้อความในอรรถกถาว่า ในนัยแห่งข้อความอันยิ่งด้วย • มีคำว่า ควรรู้ธรรมทั้งหลายที่ทำให้เกิดอาบัติ เป็นต้นนั้น มีอธิบายว่า ธรรมทั้งหลายที่ทำให้เกิดอาบัตินั้น ได้แก่สมุฏฐานแห่งอาบัติ • เพราะภิกษุย่อมต้องอาบัติด้วยสมุฏฐานแห่งอาบัตินั้น เพราะฉะนั้น สมุฏฐานนั้น จึงชื่อว่าทำให้เกิดอาบัติ • ธรรมที่ไม่ให้เกิดอาบัตินั้น ได้แก่สมณะทั้ง ๘ • คำว่า ควรรู้อาบัตินั้น ได้แก่อาบัติ

ที่กล่าวไว้ในสิกขาบทนั้น ๆ ด้วย ในวิภังค์ด้วย ฯ คำว่า อนาปัตตินั้น คือควร
 รื้อนาบติโดยนัยเป็นคัมภีร์ว่า อนาปัตติย่อมมีนักภิกษุผู้ไม่ยินดี ฯ คำว่า อาบติเขา
 นั้น ได้แก่อาบติ ๕ ประเภท ที่บริสุทธิด้วยวินัยกรรมอันเขา ฯ คำว่า อาบติ
 หนึ่งนั้น ได้แก่อาบติสังฆาติเทศ โดยเหตุว่าอาบติสังฆาติสสนั้นบริสุทธิด้วย
 วินัยกรรมอันหนึ่ง ฯ ได้แก่อาบติปารวชิก โดยเหตุว่าใครไม่อาจที่จะน้อมเข้า
 ไปสู่ความไม่เป็นอาบติได้โดยอาการใด ๆ ฯ คำว่า อาบติมีเศษนั้น ได้แก่
 อาบติออกจากปารวชิก ฯ คำว่า อาบติไม่มีเศษนั้น ได้แก่อาบติปารวชิก ฯ
 คำว่า อาบติหยาบนั้น ได้แก่อาบติ ๒ ประเภท ฯ คำว่า อาบติไม่หยาบนั้น
 ได้แก่อาบติออกจาก ๒ ประเภทนั้น ฯ หมวด ๒ แห่งอาบติที่แก้ไขได้เหมือน
 กับหมวด ๒ แห่งอาบติที่มีเศษ หมวด ๒ ที่เป็นเทศนาคามินี สงเคราะห์ด้วย
 หมวด ๒ แห่งอาบติเขา ฯ คำว่า อาบติที่ทำอันครายนั้น ได้แก่อาบติทั้ง ๗
 กอง ฯ คือภิกษุทั้งหลายแกตถ์ล่วงสิกขาบทแล้ว ย่อมทำให้เป็นอันครายแก่
 สวรรคนิพพาน เพราะฉะนั้นอาบติทั้งหลาย จึงเรียกว่าทำอันคราย ฯ ภิกษุ
 ทั้งหลายล่วงสิกขาบทโดยไม่รู้ อาบติที่มีโทษตามบัญญัติย่อมไม่ทำอันครายแก่
 สวรรคนิพพาน เพราะฉะนั้น อาบติเหล่านั้น จึงชื่อว่าไม่ทำอันคราย ฯ ทาง
 สวรรค นิพพาน ไม่ห้ามสำหรับภิกษุแม้ผู้ต้องอาบติที่ทำอันครายแล้วแสดงเสีย
 ซึ่งอาบติที่เป็นเทศนาคามินี แล้วถึงซึ่งความบริสุทธิ์จำเริญแก่การออกและการ
 แสดง ฯ แก่ภิกษุผู้ตั้งอยู่ในภูมิสามเณรในเมื่อออกจากอาบติที่ทำอันครายแล้ว ฯ
 คำว่า อาบติบัญญัติว่า มีโทษนั้น ได้แก่อาบติที่เป็นโทษวิหะระ คือมีโทษทาง
 โลก ฯ คำว่า อาบติบัญญัติว่าไม่มีโทษนั้น ได้แก่อาบติที่เป็นบัญญัติวิหะระ
 คือมีโทษตามบัญญัติ ฯ อาบติที่ภิกษุต้องเพราะทำเหมือนกับอาบติปารวชิก
 ชื่อว่าอาบติที่เกิดขึ้นโดยการกระทำ ฯ อาบติที่ควรเพราะไม่กระทำ เหมือนกับ
 อาบติที่ควรเพราะไม่ได้ธัมมฐานจิร ชื่อว่าอาบติที่ควรเพราะไม่กระทำ ฯ
 อาบติที่ควรเพราะกระทำด้วย เพราะไม่กระทำด้วย เหมือนกับอาบติที่ควรเพราะ
 การสร้างกุฎ ชื่อว่าอาบติที่เกิดขึ้นเพราะกระทำ และไม่กระทำ ฯ อาบติที่
 ต้องแต่ที่แรกทีเดียว ชื่อว่าอาบติเบื้องต้น ฯ อาบติที่ควรในภายหลังด้วยการ

อยู่ปริวาสเป็นต้น ชื่อว่าอาบัติภายหลัง ๑ อาบัติในระหว่างแห่งความบริสุทธิ์
แห่งอ. บัณฑิต ชื่อว่าอาบัติในระหว่างแห่งอาบัติต้น ๑ อาบัติที่ค้องในระหว่าง
แห่งความบริสุทธิ์ด้วยการค้ำคา ชื่อว่าอาบัติในระหว่างอาบัติเบื้องปลาย ๑
ส่วนภุชชติ กล่าวไว้ อาบัติที่ค้องที่แรกทีเดียว ชื่อว่าอาบัติเบื้องต้น อาบัติ
ค้องในเวลาภิกษุสงฆ์สมควรแก่ภานันต์ ชื่อว่าอาบัติเบื้องปลาย อาบัติที่ค้องในเวลา
อยู่ในปริวาส ชื่อว่าอาบัติในระหว่างแห่งอาบัติเบื้องต้น อาบัติที่ค้องในเวลา
ประหฤคิมานันต์ ชื่อว่าอาบัติในระหว่างแห่งอาบัติเบื้องปลาย ดังนี้ ๑ แม้คำ
นี้ถูกโดยปริยายอันหนึ่ง ๑ อาบัติที่ภิกษุกระทำการทอศุระ แล้วแสดงว่า
ข้าพเจ้าจักไม่ค้องอีก ชื่อว่าอาบัติที่แสดงที่ ที่ประกอบด้วยคณะ ๑ อาบัติ
ที่ภิกษุไม่ทำการทอศุระ แล้วแสดงด้วยจิตประกอบด้วยอดสาหะ ด้วยจิตบริสุทธิ์
ชื่อว่าอาบัติที่ไม่ประกอบด้วยคณะ ๑ เพราะอาบัตินั้นถึงแม้ว่าภิกษุแสดงแล้วก็
ไม่ประกอบด้วยคณะผู้แสดง ๑ ได้แก่ปาราชิกของภิกษุณี ซึ่งมีในเมื่อทำวัตร
ที่ ๘ ให้บริบูรณ์ ๑ ในบทที่ ๘ มีบทว่าควรทราบบัญญัติเป็นต้น ควรทราบ
วินิจฉัยตามนัยที่กล่าวไว้ใน การปฐนาปฐมปาราชิกโน้น ๑ คำว่าอาบัติที่มีโทษ
มากนั้น ได้แก่อาบัติหนัก ที่บัญญัติเพราะมีโทษมาก ๑ คำว่า อาบัติที่ไม่มี
โทษมากนั้น ได้แก่อาบัติเบา ๑ คำว่า อาบัติที่เกี่ยวกับคฤหัสถ์นั้น ได้แก่
อาบัติของพระสุทธรมเถรเจ้า กับอาบัติที่ค้องเพราะไม่ทำตามทีรับปากอันชอบ
ธรรมด้วย ๑ อาบัตินอกนั้นชื่อว่าไม่เกี่ยวกับคฤหัสถ์ อาบัติที่ค้องเพราะ
อนันตริยกรรม ๕ ชื่อว่าอาบัติที่แน่นอน ๑ ส่วนอาบัตินอกนั้น ชื่อว่าอาบัติ
ไม่แน่นอน ๑ คำว่า บุคคลผู้เป็นเบื้องต้นนั้น ได้แก่ภิกษุผู้เป็นคณบัญญัติ
มีพระสุทินเป็นต้น ๑ คำว่า บุคคลไม่ใช่เบื้องต้นนั้น ได้แก่ภิกษุใดผู้ทำให้เกิด
อนบัญญัติ มีภิกษุที่ส้องเสพนางวานรเป็นต้น ๑ ภิกษุใดค้องอาบัติเป็นบาง
ครั้งบางครั้ง ภิกษุนั้นชื่อว่ามีอาบัติไม่เที่ยง ๑ ภิกษุใดค้องอาบัติเป็นนิตย์
ภิกษุนั้น ชื่อว่ามีอาบัติเนื่องๆ ๑ ภิกษุใดโจทก์ภิกษุอื่นด้วยวัตร หรือด้วย
อาบัติ ภิกษุนั้นชื่อว่าผู้โจทก์ ๑ ส่วนภิกษุใดถูกโจทก์อย่างนั้น ภิกษุนั้นชื่อว่า
จำเลย ๑ ภิกษุผู้ไม่ค้องอยู่ในธรรมทั้ง ๑๕ ข้อ ผู้โจทก์ด้วยเรื่องไม่จริง ชื่อว่า
โจทก์ที่ไม่ชอบธรรม ๑ ภิกษุผู้ถูกภิกษุนั้นโจทก์ด้วยอาการอย่างนั้น ชื่อว่า

จำเลยโดยไม่ชอบธรรม ๑ ภิกษุผู้เป็นโจทก์และผู้เป็นจำเลยที่ชอบธรรมนั้น
ควรทราบโดยปริยายที่ตรงกันข้ามกับที่แสดงมาแล้ว ๑ ภิกษุผู้ประกอบด้วย
ธรรมซึ่งแน่นอนในทางผิดหรือแน่นอนในทางถูก ชื่อว่าผู้นั่น ๑ ภิกษุผู้
ชื่อว่าไม่แน่นอนนั้น ควรทราบโดยตรงกันข้าม ๑ สาวกทั้งหลายชื่อว่ามอช
ที่อาจ ๑ พระพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้าทั้งหลาย ชื่อว่าไม่มีมอชที่อาจ ๑
ภิกษุผู้ถูกสงฆ์ยกวัตร ชื่อว่าภิกษุผู้ถูกยกวัตร ๑ ภิกษุผู้ถูกสงฆ์ลงโทษ ๔ อย่าง
มีคชชนียกรรมเป็นต้น ชื่อว่าภิกษุผู้ไม่ถูกยกวัตร ๑ เพราะภิกษุนี้ไม่ทำให้เสีย
อุโบสถหรือปวารณา หรือการร่วมธรรม การร่วมอาวาส ๑ เพราะภิกษุที่ถูกสงฆ์
ให้ฉิบหายด้วยเภทหรือด้วยทัณฑกรรม หรือด้วยสิทธิอย่างนี้ว่า เธอทั้งหลาย
จงให้นางเมคคิยาภิกษุฉิบหาย เธอทั้งหลายต้องให้ผู้ทำลายภิกษุฉิบหาย เธอ
ทั้งหลายต้องให้ภิกษุถูกสามเณรฉิบหาย ดังนี้ ๑ บุคคลนั้นยกจากนั้นทั้งสี่ ชื่อว่า
ผู้ไม่ถูกทำให้ฉิบหาย ๑ การร่วมอุโบสถเป็นต้น มีอยู่กับภิกษุใด ภิกษุนั้นชื่อว่า
ผู้มีสิทธิเสมอกัน ๑ ภิกษุอื่นนอกชื่อว่าผู้มีสิทธิต่างกัน ๑ ผู้มีสิทธิไม่เสมอ
กันนั้นมีอยู่ ๒ จำพวก คือผู้มีสิทธิต่างกันด้วยกรรม ๑ ผู้มีสิทธิต่างกันด้วย
ลัทธิ ๑ คำว่า ควรรู้การงคปาฏิโมกข์นั้น คือควรรู้การงคปาฏิโมกข์ ซึ่ง
กล่าวไว้ด้วยนัยเป็นคัมภีร์ว่า คุณอนภิกษุทั้งหลาย การงคเว็นปาฏิโมกข์อันไม่ชอบ
ธรรมมีอยู่ ๑ ดังนี้เป็นต้น สิ้นเนื้อความในอรรถกถาอันว่าด้วยข้อความหมวด ๑
เพียงเท่านั้น

ฎีกา

ต่อไปนี้เป็นเนื้อความในฎีกาว่า คำว่า อาบัติในระหว่างแห่งความบริสุทธิ์
แห่งเบื้องต้นนั้น หมายอาบัติที่ภิกษุต้องอาบัติในระหว่างแล้ว ถูกชักเข้าหาอาบัติ
เดิมแล้วต้องอีก ๑ คำว่า อาบัติในระหว่างแห่งการพิจารณา นั้น ท่านกล่าวไว้
ในบทกัณฐีทั้งหลายว่า ได้แก่อาบัติที่ภิกษุต้องอาบัติหลายอย่างด้วยกัน แล้วรับ
สโมธานปริวาสโดยถืออาบัติที่ปกปิดไว้นานกว่าอาบัติที่ปวงเป็นประมาณ แล้วอยู่
ปริวาสนั้นไปแล้ว ต้องอาบัตินั้นอีก ๑ คำว่า ด้วยจิตที่มีอุตสาหะนั้น คือด้วย

จิตที่ประกาศด้วยอุคสาเหว่า เราจักต้องอีก ฯ คำนี้ท่านกล่าวไว้ด้วยมุ่งหมาย
 วัตถุที่ ๘ สำหรับภิกษุทั้งหลาย ฯ เพราะฉะนั้นในอรรถกถาจึงว่า ได้แก่
 ปาราชิกแห่งภิกษุณี เพราะวัตถุที่ ๘ ดังนี้ ฯ ไม่เป็นทุกกฎ เพราะการทำให้
 ผิดจากการรับปากที่ไม่ชอบธรรม ด้วยท่านกล่าวไว้ว่า ได้แก่อาบัติที่ท่วให้การ
 รับปากอันชอบธรรมไม่ตั้งอยู่ในความจริง ดังนี้เป็นหลัก ฯ เพราะเมื่อมีผู้กล่าว
 ว่า ท่านทั้งหลายจงสัก ดังนี้ ภิกษุผู้มีจิตวิสุทธรับปากว่า คีละ ถ้าภิกษุนั้น
 ไม่สัก ก็ไม่ต้องอาบัติ ฯ ในบททั้งปวง ก็อย่างนี้ ฯ คำว่า ในธรรมทั้ง ๑๕
 ข้อนั้น หมายธรรมบท ๑๕ ข้อที่มีอยู่ในพระบาลี เป็นต้นว่า เราจักกล่าวตาม
 เวลาที่ควรกล่าว จะไม่กล่าวในเวลาที่ไม่ควรกล่าว ดังนี้ ฯ ภิกษุผู้ชื่อว่า
 อาบัติที่อาเจนั้น หมายความว่าภิกษุนี้เป็นผู้จะต้องอาบัติ ดังนี้ สันเนอความ
 ในฎีกาเพียงเท่านั้น.

เฮว ก็มี ด้วยประการฉะนี้ ฯ

คัมภีร์ปรีวาวรรค จบเล่ม ๑ มีต่อเล่ม ๒ เป็นตอนจบ

